

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

FİKRET OTYAM

FİKRET OTYAM *hû dost*

● *hû dost*

● **Aktil ile İncecik**

● *Alevi'ler Almanya'da*

3. BASIM

FİKRET OTYAM

- HÛ DOST (Genişletilmiş 3. Basım)
- AKTİL İLE İNCECİK
- ALEVİLER ALMANYA'DA

Hû DOST'un birinci basımının telif geliri, Ankara Gazeteciler Cemiyeti'ne; Hû DOST'un ikinci basımının telif geliri, Dayanışma Yayınları'na; Hû DOST'un üçüncü basımının telif geliri ise Nefes dergisi ve Alevi-Bektaşî Temsilciler Meclisi'ne bırakılmıştır.

F.O.

NEFES YAYINLARI-4

Dizgi: Hülya Hasel

Baskı: Anadolu Matbaası

Tel: 526 20 48-526 79 99

ÜÇÜNCÜ BASKI: 1995 İstanbul

KAPAK DÜZENİ: FİKRET OTYAM

KAPAK RESMİ: FİKRET OTYAM/HÜNKÂRIM

HACI BEKTAŞ VELİ/Tuval üzerine yağlıboya

160x130 Cm, 1994.

(Sn. Gülizar Cengiz Koleksiyonu, Köln)

Defterdar Yokuşu

Talip Apt. No: 27/1

Tel: 0-212-249 88 90

Cihangir-İSTANBUL

ÜÇÜNCÜ BASIM İÇİN KISA BİR YARENLİK

"HÛ DOST", önce Cumhuriyet gazetesinde yayımlandı, 1964 yılında da Ankara Gazeteciler Cemiyeti yayınları arasında kitap olarak çıktı.

İkinci basımı 1982 yılında Dayanışma Yayınları arasında yapıldı.

Neden "HÛ DOST"?

Bunun nedenini ikinci basım için yazdığım önsözde şöyle açıklamıştım:

"HÛ DOST'UN GENİŞLETİLMİŞ İKİNCİ BASIMI İÇİN KISA BİR SÖYLEŞİ"

1950 yılında başladım gazeteciliğe, emeğimin karşılığını da alarak. Daha önceki "Hususi muhabirimizden" şeklindeki gazeteciliğimi saymıyorum.

Bir Ortaanadolu çocuğuyum, Aksaray'dan. Orada doğmuşum. Orada, babamın eczanesinde, hani -şimdileri pek yok ya- ilaç şişe ve kutularının üzerlerine yapıştırılan "Beyaz Dahilen-Kırmızı Haricen-Sarı Göz İçin-Yeşil Gargara" etiketleri vardı ya, onları keserken tanıdım halkımı altı yaşında bir çocuk nasıl tanırsa öyle. Eczanede çalışma yaşı geldi mi bu 6'ydı, beyaz gömlek giymeye ve etiket kesmeye başladık ilkin, bu, babamın kuralıydı...

Hasandağı, çocuk resimlerindeki dağlara benzer, sevimli, başı her daim karlı, kimileri dumanlı. Hasandağı köyleri çoktur, kimilerinde "Abdal"lar yaşar ve bir başka tanımlamayla "Kızılbaşlar", "Alevi"ler kimdir bunlar, neden Abdal, neden Kızılbaş

ve neden Alevi? Ne bileyim ben? Bildiğim tek şey, Aksaray'a indiklerinde bunların çekingen oluşlarıdır, makas değmemiş bıyıklarıdır, alış-verişte dürüstlükleridir, insana daha bir candan bakışlarıdır ve iyi saz çalışlarıdır. Ne ki yerli halk nedendir, bunlara pek iyi gözle bakmazlardı, belleğimde bir de bu kalmış!

En az "Vukuat" bunların köylerinde olurdu, o da bindebir.

Horasan'dan gelmişler. Acap Horasan da nere ola ki?

Gazetecilikle birlikte yurdumu dolanmaya başlayanda yurdun dört bir yanında, artık "Alevi" köylerini uzaktan seçer, tanımıştım kısa sürede ve onların konuğu olmayı yeğlerdim, neyi kimden saklayayım?

1962 yılının 2 Ekim'inde Cumhuriyet gazetesi Ankara Bürosu'nda göreve başladım. 12 yıllık deneyimi olan bir gazeteci idim ve gazetecilikte "Röportaj" türünü seviyordum ta baştan beri. Gazetenin Ankara Temsilcisi Ecvet Güresin'e Alevilerle ilgili bir röportajı önerdiğim zaman yüzüme nasıl şaşkınlık ve hayretle baktığını bugün gibi anımsıyorum! Nasıl olurdu bu, Cumhuriyet gibi bir gazetede mezhepsel bir yazı dizisi? Nedenlerini anlattım uzun uzun ve bunun "ülke bütünlüğü ve yurtseverlik gereği" olduğunu vurgulayarak. Güresin, Genel Yayın Müdürü Cevat Fehmi Başkut ile görüştü, birkaç kez de ben; önerimi yabana atmadılar gazetenin ortakları da, yani şimdi aramızda olmayan Cevat Hoca'ydı, Ecvet Güresin'di, Nazime Nadi anaydı, Doğan Nadi idi ve şimdi yaşayan, Nadir Nadi başta.

Yüklenince makinalarımı, ses alma araçlarını kutular dolusu ses bandını ve topladığım kitapları, haritada çizdiğim yollara düştüm yeniden. İki buçuk ay sonra yazılarımı, fotoğraflarımı teslim ettim Güresin'e, İstanbul'da artık O'ydu Genel Yayın Müdürü. Sonra radyo duyuruları başladı, daha sonra da yazılar. Dördüncü yazıda bir "Bektaşî" ceminde çektiğim fotoğraflardaki kişilerin gözlerini siyah kağıtla kapatmıştım. Mezhep toplantıları serbest, tarikat ise yasaktır. Bu göz kapatmaya kızan bir okurum kınamıştı, 5. yazıda yanıt verdim gerekçeyi anlatarak, ne ki zamanın İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı "bölücülük" iddiasıyla yayını durdurdu! Beynimden vurulayazdım, bu yazılar ve "bölücülük" nasıl yanyana gelebildi?

Bu acıya üç dört ay dayandım sonra dayanamayıp "O ahval

ve şerait altında" yazılmayacak bir anlatımla yazdığım başvuru-
yu Komutan'a gönderdim ve de yeniden izin çıktı. Yeni duyuru-
lar için hazırladığımız metinleri radyo yöneticileri içinde "Alevi"
sözcüğü geçtiği için bu kelli almadı!

"Hû Dost" büyük ilgi topladı, mutlu oldum.

Giderek bu inançlıları, daha iyi, daha yakından tanıdım, tanı-
maya çalıştım; deyişlerine kattılar adımları, sazlarda çağırdılar sa-
rı tellere vurup. Horasan ellerine uzandım, İran'a... Irak'a... Ker-
bela çöllerine... Necef'e, Ortaasya'ya, dolandım durdum günler-
ce, gördüm, sordum, araştırdım, inceledim, fotoğraflar çektim
çekilmeyecek yerlerde, türküler, mersiyeler, deyişler, semahlar
derledim kutular dolusu yedi iklim dört köşeden, binlerce dost
edindim, can'lar edindim, can gözüyle görmeyi, sevgi kılıcı çek-
meyi herbir şeyin önce insan sevgisiyle başladığını daha iyi öğ-
rendim aralarında, gönlümü yudum bunalandı aralarına varıp,
adımları verdiler bebelerine. Her dara düştüklerinde, canlarının
içinde canlarından usananda varıp gittim yanlarına, olabildiğim-
de "merhem" olmaya... Bir Karış Toprak İçin... Aktıl ile İncecik...
Karasevdam Anadolium... Eğer Bizi Sual Eden Olursa... Kır Sü-
leyman... Kısas ve daha nice yazı dizileri bu konulara dönüktü.

Nedendi Hû Dost?

Daha eczanede etiket keser iken bir soğukluğu, bir yan bak-
mayı, bir çekişmeyi görmüştüm, bırakmadım peşini, işte bu açı-
dan bakanda geleceğe; birlik, dirlik, kardeşlik, bütün açısından
karabulutlar basıyordu. Sevgiyi, kardeşliği, birliği, dirliği işlemeyi
edindiysen bu suç mu ola? Ama suç edildi, ne gereği var den-
di, eskiyi kurcalamayın dendi, ne ki gün gün kardeş kardeşe
düşman ediliyordu, meydanlarda, kahvelerde, tapınaklarda,
meclislerde ve basında, elbette bazı basında; ve çeşitli dene-
melerden sonra iş Maraş soykırımına dayandı geldi?

Olanlar beni haklı çıkarmıştı, ama neye yarar?

Hû Dost bir "sevi aşısıdır". İlk basımının üzerinden on dört
on beş yıl geçti, hâlâ güncel! İkinci basıma bazı ekler yaptım,
belgeler ekledim.

Gerçeğe Hû.

Fikret OTYAM

Gazipaşa, Kasım 1981"

ONLARA

2. Basımı, “1978 YILINDA MARAŞ SOYKIRIMINDA CANLARINDAN EDİLEN CAN’LARIN ANISINA SAYGIYLA” diyerek adanmışım. Daha genişletilmiş 3. basımı da Sivas ellerinde diri diri yakılan 37 şehit akgüvercine ve Gaziosmanpaşa’da da canlarından edilen canlara, oradaki şehitlere saygıyla adıyorum ve diliyorum ki 4. basım için artık böyle sunmalar olmasın, her zamanki gibi soruyorum:

“Neden öldürmeli, sevmeli değil?”

ARADAN GEÇEN ZAMAN İÇİNDE

“Hû Dost”, Gide Gide ana başlığıyla kitaplaşan 6. kitabım. Gide Gide’ler şimdi çevirilerle 42’yi buldu, adımı taşıyan kitaplarımın hepsini elbette çok seviyorum, ama Hû Dost’un benim için ayrı bir yanı var. 16 Nisan 1995 Salı günü, kavilleştigimiz üzere İstanbul’da, dünyanın en güzel solağı, aziz dostum Arif Sağ’ın yanındaydım; bir başka güzel can, Güvercin Müzik Yapım’dan adı da güzel Ali Haydar Göğercin, Yeşilköy’de Antalya uçağını karşılamış, Arif Sağ’ın Müzik Üretim Stüdyosu’na getirmişti. Güvercin Müzik Yapım, bir kültür hizmeti olarak yine Gide Gide ana başlığıyla müzikli röportajlarımı hazırlıyordu, son çalışmalar için oradaydım. Sağ ile odasında konuşurken, O, ağabeyim Nedim Otyam’a şöyle diyordu:

“Biz, bu canı çok severiz. Yıllar önce, ama yıllar önce Alevilerin sorununu ilk kez ele almış, Hû Dost yazı dizileriyle gönüllerimizi fethetmişti, bunu unutmuyoruz...”

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

“Üstelik bir Yezid olarak” diye ekledim! Arif bu sözüme şiddetle karşı çıkmış nedenlerini de sıralayarak.

Nazım Hikmet can, Bakü Darülfunununda yaptığı konuşmanın bir yerinde, “Hiç kimseyi yüzüne karşı övmeyiniz, övene değil, övülene zordur” diyordu.

Hû Dost, bilimsel bir araştırma, yorum kitabı değildir, gazete okuruna bazı gerçekleri, doğruları, asırlık haksızlıkları, acıları kapsayan röportaj-anlatı kitabıdır, belki yanlışlarıyla, eksiklikleriyle yine de bir sevi aşısıdır.

Kitap, ilk yazdığım gibidir, hiç düzeltme yapmadım.

Yazılar ve kitap yayımlandıktan sonra gönderilen -neredeyse iki çuval- mektuplar, yapmak istediğimin yerini bulduğuna en güzel kanıtlar olmuştur beni son derece mutlu kılan. Birkaçını, aleyhime lehime kitabın sonunda bulacaksınız.

ŞİMDİ

Aradan geçen otuz iki yıl içinde Alevilik ve Bektaşilik olgusu, -çok acıdır ama gerçektir- insan yüreğinin asla kabullenemeyeceği olaylarla gün gün ortaya çıkmış, gündeme gelmiş, bunun yanı sıra çok, ama çok değerli yazarların konuyla ilgili kitapları gönülleri ve kitaplıkları zenginleştirmiştir.

“Hû Dost”u zorla kabul ettirdiğim Cumhuriyet gazetesi bile, artık neredeyse yılda iki kez konuya eğilme gereksinimi duyar olmuştur! Nedenleri ne olursa olsun basın ve televizyonlar sayfalarını ve stüdyolarını bu olguya açıyorlarsa buna sevinmek gerekir. 1963’de Hû Dost yazı dizisi dört beş ay yasaklandıktan ve yeniden yayın izni verildikten sonra Ankara Radyosu, duyuruda Alevi sözcüğü geçtiği için bu duyuruları kabul etmemişti, bu acıyı da yaşayan birisi olarak şimdiki duruma sevinmeyeyim de neye sevineyim?

AKTİL İLE İNCECİK

Hû Dost’un 2. bölümü, tanış olduktan ölümüne dek dost olduğum bir güzel insanın, bir güzel canın Halil Öztoprak De-de’nin köyünün ibret verici öyküsüdür. Bu acılar, Kahramanma-

raş soykırımının ateşli ve dumanlı Sivas olaylarının taa o yıllardan provasıydı, isyan ederek diyorum ki, elbette tüm insanlara ve sevdiğim Ali canlarına yapılan her türlü zulme yürekten HAYIR ve YETSİN ARTIK...

Eski kafakâğdında “Mezhebi: HANEFİ” yazan -sanki bana sormuşlar gibi!.. -bir can olarak; barışı, dostluğu, kardeşliği, birliği elbette tüm canların birliğini, Alevi-Bektaşî hoşgörüsünün tüm insanlığı sarıp sarmaladığını görmeden göçende bi yol gözlerime bakınız, onlar açık olacaktır.

ALİ CANLARI “ALAMANYA”DA...

Ülkemizde “yek ekmeğe” muhtaç kalınca bir lokma ekmek için “Alamanya” ellerine göç edenlerin arasında Ali canları da vardı; açlık, karın doyurma savaşı belalı bir savaştır,gökkubbe her inançtakinin başına yıkılır. Almanya’daki Alevi canlarının yaşamlarından kısa bir kesiti bu bölümde bulacaksınız.

Dizinizin dermanı, gözünüzün, gönlünüzün ferî tükenmesin? Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.

Gerçeğe Hü...

Gazipaşa, Mayıs 1995
FİKRET OTYAM

SOY-SOP

Cahil! cahilliğin, soy-sopla övünüşünden belli
Bütün insanlar, bir anadan bir atadan değil mi?
Gümüştten doğmuş bir insan gördün mü?
Demir'den doğmuş bir insan gördün mü?
Bir insan gördün mü?
Bakırdan doğmuştur veya mülkünden;
Malından doğmuştur veya mülkünden;
Zenginliğinden doğmuştur veya toprağından,
Bütün insanlar, etten, sinirden değil mi?
Bütün insanlar, sinirden, kemikten değil mi?
Kandan, kemikten, sinirden, etten değil mi?
Bir mayadan, bir potadan değil mi?
Bütün insanlar, bir anadan, bir atadan değil mi?
Övünmek gerekse insana, övünmek;
İnsan akılla övünmeli, bilimle övünmeli.
Güzel huyla, iyi yürekle övünmeli.
Cahil! Cahilliğin soy-sopla övünüşünden belli.

"Hazreti Ali'nin Divanı'ndan Türkçeleştiren:
SEFER AYTEKİN

"DOST" LAR ARASINDA

---

*"Bilirler kuş dili,
Bilmemezler halkı"*

Ademî

(B) Köyünün horozları daha ötmüyordu Ayn-i Cem(*) bittiği zaman. Elinde idare lâmbası bize yol gösteren dost, ona yardım olsun diye belimde asılı el fenerini yaktığım zaman, idare lambasını yüzüme tuttu:

"Işığın bol olsun" dedi.

Sazı elinde, sağ yanımda yürüyen Şahan dayı:

"Can" dedi... "Can, dost... Bu ışık, fenerin ışığından başkadır, yanılmayasın. Bu da gerek amma, asıl gerek olan ışık başka ışıktır. Bildiklerini, ama iyi bildiklerini başkalarından esirgeme... Bilginin zekâtı öğretmektir."

İzmir yönüne gidecek trenim saat 05.00'de köyün istasyonunda iki dakika duracak ve aralarında üç gün geçirdiğim bu insanlardan ayrılacaktım. Fotoğraf makinelerimi, ses alma makinesini kitap çantamı aralarında bölüşen "dost"lar, ısrarla, bir daha ne zaman geleceğimi öğrenmek istiyor ve üç günün yetmediğini, daha çok kalmam gerektiğini, mısralarla anlatıyorlardı.

Odaya geldik. Çoğu ayrıldı... Şahan dayı, Müslim dost -ki

(*) *Varlık birliğine inananlara göre "cem" her şeyi Tanrı zuhuru bilmek ve bu bilgiyi oluş halinde elde etmek, Tarikat kurdeşeninin bir topluluğu.*

yaşlılar- saygılarını belirtmek için, ayrılmadılar, treni beklemek üzere bizimle kaldılar.

Ayn-i Cem'de fotoğraf çekmemde bir sakınca görmemişlerdi. Hattâ sehpa üzerinde duran fotoğraf makinesini işaret edip, bilmezlikten gelerek ne işe yaradığını sormuşlar, "Resim çeker" dediğim zaman;

"Yaradığı işten niçin yoksun kılarırsın" demişler ve saatlerden beri beklediğim anı bana dostça bağışlamışlardı. Bunları yayınlayıp yayınlamayacağımı sorduğum zaman "özün bilir" demekle yetinmişlerdi. O anda, 1953 yılında Van'ın Erciş ilçesine bağlı Gökoğlan köyünde bir evin damında otlayan(!) keçilerin resmini çekerken (meğer o ev şeyhin eviymiş) şeyhin adamlarından yediğim dayağı hatırlamış, gülümsemiştim...(*)

TATLI BİR SÖYLEŞİ

Mustafa dost, gaz ocağını parlattı, çaydanlığı oturttu. Lüks lambasının acı sarı-beyaz ışığı altında yüzler daha belirliydi. Saatlerden beri süren Ayn-i Cem'de gönüller durulmuş, arınmış, insan sevgisi, saygısı tazelenmiş, pirlere, susuz öldürülenler, şehit edilenler anılmış, gözyaşları akıtılmış, gönüller Şah Hatayî'nin (**), Pir Sultan Abdal'ın (***). Genç Abdal'ın (****) ve nice-

(*) *Bak. Gide Gide: 2 Doğu'dan Gezi Notları Filizet Otyam.*

(**) *Asıl ismi İsmail, Alevi-Bektaşî edebiyatının içli bir şairi. Hatayî mahlasını kullanır. 1486-87'de doğdu. 1524 yılında Erdebil'de öldü. Şah İsmail genç yaşında Azerbaycan ve Irak ülkelerini almış, Özbek Hanını yenmiş, Anadolu'ya gönderdiği halifelerle Alevileri elde etmeyi başarmıştır. 1510'da Yavuz Selim'le savaşa tutuşup yenildi. Yavuz Selim kerkbinden fazla Aleviyi kılıçtan geçirdi.*

(***) *Şah Tahmasb devrinde, Anadolu'da bir başkaldırma -isyan- hareketinin başına geçmiş, Sivas'ta asılmıştır. Alevi-Bektaşî edebiyatının lirik ve ilginç şairi. Kudretili buluşlar, deyimindeki sıcaklık, içlilik, konularındaki yaşama sevgisi O'nu eşsiz kılmıştır.*

(****) *Velâyetname-i Hacı Bektaş Velî'de Genç Abdal adlı bir dervişin tam bir masal örneği olan gezisi de anlatılır. Aşk, başından geçen olaylar Velâyetname-i Hacı Bektaş Velî'nin hoş bir bölümünü kapsar. Hacı Bektaş Der-gâhı'nda gömülmüştür.*

lerinin deyişleriyle bir kere daha dolmuştu.

Mustafa'nın uzattığı sigarayı alırken takıldım;

"Ya Mustafa" dedim... "Aranızda Sünni var, beni ne zaman yakacaksınız, acele edin tren saati geliyor, geç kalmayasanız!..."

Seksenlik Mustafa dayı, o makas değmemiş, sigaradan yer yer sararmış, ak, kıvrık bıyıklarını bir sıvazladı, başını salladı, düşündü, gülerek şöyle dedi:

*Yükümüz gevherdir bakır satmayız,
Doğru yolu koyup eğri gitmeyiz,
Dâvâlara düşüp inad etmeyiz,
Sözümüz ezelden bellidir bizim.*

"Sen, anahtarı artık almışsın" diye devam etti."Gezip görmüşsün, daha da gezip görecekle var, unutma ki 'Söz vardır kestirir başı -Söz vardır keser savaşı- Söz vardır ağulu aş -Bal ile yağ eder bir söz-' Gördün bizleri, daha da görecekle var, ikilikten kime fayda gelmiştir, kim umduğunu bulmuştur? Birlik yolundan şaşmamak, bizim yolumuzdur. Türkü ikiye bölene, ça-lışana lânet..."

BU İŞ...

"Bu iş, çok önceden başlar" diye sözü aldı Mustafa dost... Cebinden saatini çıkardı, baktı, yerine koyarken "Azıcık söyleşelim" dedi.

SÖYLENİR Kİ:

İslamiyet'in doğuşundan 12 ve Hazreti Muhammet'in Mekke'den Medine'ye göçünden de 23 yıl önce Recep ayının 13. günü (Milâdi 599) Ebu Talib'in bir oğlu dünyaya geldi ve adını Ali koydular. Hz. Muhammet'in amcazâdesi olan Ali'nin büyük babası Abd-ül Muttalib ve Abd-ül Muttalib'in babası Hâşim, Kureyş kabilesindendir. Ali'nin anası Fâtıma da Hâşim'in oğlu ve Abd-ül Muttalib'in biraderi Esed'in kerimesidir. Ali, bu yönden de

Hâşimi'lerdendir.

Hız. Muhammet anasını, büyük babası Abd-ül Muttalib'i kaybedince çocukluk ve gençlik dönemini amcası Ebu Talib'in evinde geçirir ve Ali'nin annesi Fâtıma kendisine analık sevgisi gösterir. Ali dört kardeştir. Amma Hız. Muhammet en küçükleri Ali'ye başka bir tutku ve ilgi gösterir. Gece gündüz ayrılmazlar birbirlerinden. Hız. Muhammet bilim ve fazilet sahibi yüksek düşünceli kişilerden öğrendiklerini Ali'den esirgemez.

KÜÇÜK YAŞTAN

Aradan yıllar geçer, Mekke'de başlayan kıtlık sonucu, artık yaşlanmaya yüz tutmuş Ebu Talib de birçok tüccar gibi iflas eder. Ebu Talib'in yükünü hafifletmek isteyen Hız. Muhammet daha 12 yaşlarında olan Ali'yi yanına alır ve evine getirir, yeğeni Ali'yi uzatarak:

"Ya Hatice, amcam Ebu Talib'in yükünü biraz olsun hafifletmek için Ali'yi aldım, buraya getirdim. Onun validesi Fâtıma'nın bana karşı gösterdiği şefkat ve muhabbetten sana daima bahsederdim. Şimdi senden de Ali'ye aynı şefkat ve sevginin gösterilmesini isterim" der.

Hatice sevinir, Ali'yi bağrına basar. Aradan zaman geçer, Hız. Muhammet'in ailesi arasına karışan Ali bir gün odaya girer. Hız. Muhammet'i ve Hatice'yi yan yana ibadet ederken görür. Bir kenara çekilir ve ibadetin bitmesini bekler. Sonra Hız. Muhammet'e sorar;

"Yâ ibni ammi... Ne yapıyordunuz?"

"İbadet ediyorduk ya Ali..."

Ali çocuk şaşırır, zira karşıda bir mâbut yoktur.

TANRI'YI VE MUHAMMET'İ TANIYAN İKİNCİ İNSAN

Tanrı tarafından insanları hak dinine çağrıyla görevlendirilen Hız. Muhammet, Ali'nin başını okşarken şöyle der:

"Ya Ali... Ancak bir tek mâbut vardır. O mâbut; yerleri, gökleri, dağları, taşları, insanları, her şeyi yaratan Tanrı'dır. O'nun

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

benzeri yoktur. O, Kûfe'de gördüğüm taşlar, putlar gibi insan elinden yapılmamıştır. Göze görünmeyen , her şeyi gören, işiten, rızığımızı veren, iyiliği ve kötülüğü yaratan tek Tanrı'dır. Ben o Tanrı'nın Resul'üyüm, halkı ona ibadete çağırmaya memur edildim. Eğer sen de o Tanrı'ya inanırsan ve benim de o Tanrı'nın Resûl'ü olduğuma iman getirirsen O'na ibadetin gereğini sana da öğreteyim."

Ali, 12 yaşındaki çocuk, bir an düşünür ve yanıtlar:

"Yâ Muhammet! Bilirsin ki sana inanırım ve senin inandığın her şeye inanırım."

Ali böylelikle Hz. Muhammet'in eşi Hatice'den sonra, ikinci can olarak "şehadet" getirir.

Aradan üç yıl geçer ve Hz. Muhammet artık Tanrı'nın buyruğunu çevresine anlatır, acı olaylarla karşılaşır, akrabalarından işe başlar. Bir şölen verir, orada dâ aynı durum geçer, çevresindeki yakınlarından yardım isteyen Hz. Muhammet'in bu çağrısı yanıtsız kalır ve orada bulunan bir çocuk ileri atılır:

VEZİRİMSİN

"Yâ Muhammet... Yâ Resûlullah... Ben, sana herkesten önce inandım... Hiç tereddût göstermeden imân getirdim... Şimdi de bu vazifeyi ben yerine getireceğim..."

Bu çocuk Hz. Ali'dir. Hz. Muhammet elini çocuğun başına kor ve:

"Yâ Ali" der... "Allah senden razı olsun... Sen benim kardeşim, vekilim ve vezirimsin..."

Şölen tatsız bir sonuçla dağılır. Hz. Muhammet'in amcalarından Ebû Leheb kapıdan çıkarken, biraderi Ebu Talib'in kulağına eğilir, alaylı bir dille şunları söyler:

"Birader, işittin ya? Muhammet kendisine Ali'yi vekil ve vezir etti. Bundan sonra, artık sen de oğlunun buyruğuna itaat edeceksin..."(*)

KARDEŞİMSİN

Zaman geçer... Hz. Muhammet'in en yakınında Hz. Ali görür. Hz. Muhammet, zamanın gereğince herkesi birbirine kardeş ilan eder, fakat Ali kardeşsizdir, bir gün bunu belirtir. Hz. Muhammet, dost bir yüzle bakar, şöyle der:

"Ya Ali... Senin kardeşin benim..." (*)

Hz. Ali artık tam olarak Ehl-i Beyt arasına girmiştir (**),

Hz. Muhammet, Hz. Ali'yi tam anlamıyla yetiştirdi. Temiz ahlakı, mertliği, fazileti, cesareti, kuvveti ile tanınmıştı. Bütün bu nitelikleriyle Hz. Muhammet'in yanında olmuş, İslam dininin yayılmasında önemli çabalar göstermişti. Hz. Muhammet kızı Fâtıma'yı Ali'ye vererek sevgisini gösterdi. Hasan ve Hüseyin'in dünyaya gelmeleri O'nu daha çok mutlu kıldı.

(*) *İbni Sad, Tezkere-i Ali.*

(**) *Ev halkı anlamına gelen bu kelime, Muhammet Peygamber de dahil olduğu halde, kardeşliği, amcasının oğlu ve damadı Ali ile kız ve Ali'nin eşi Fâtıma'ya, oğulları Hasan, Hüseyin soylarına denir. Muhammet'in bütün soyu Ehl-i Beyt sayılır. Soyu, Muhammet Peygamber'in dedesi, Abdül Muttaliba çıkan herkes.*

HZ. ALİ BAĞIRDI: "HEY MEL'UNLAR! ALLAHIN KÂBESİNİ YIKTINIZ..."

---

*"Tabibler tabibi dertli olunca
Besbelli bu cihanda dertsiz olan yok"*
Aşık Veli

Çayları tazeledik.

Günümüze kadar olan bu ayrılığın, bu çıkmazlığın öyküleri anlatmakla bitmiyordu. Mustafa, Hz. Muhammet'in ölümünü gözleri dolu dolu anlattı... Üzerinde önemle durduğu nokta, Hz. Ali'nin, Hz. Muhammet'in en yakını, candaşı olduğunu belirtmekti, dikkatimden kaçmadı.

"...Hz. Muhammet hastalanmıştı.

Sonra Hacca gitti ve bu veda haccı oldu.

Kendisine en iyi bir şekilde bakılıyordu. Mut arazisine yeni bir sefer düzenlemek istedi ve ordunun komutanlığını; babası, birinci seferde şehit edilen Usâme bin Zeyd'e verdi... Ordu, Medine'den ayrılmadan, Hz. Muhammet'in durumu ağırlaştı...

Bir ara kendisini iyi hissedince Mescit'e geldi, Müslümanlara yine güzel öğütler verdi. Usâme'nin sefere gönderilmesini emretti ve kendi üstünde hakkı olanların hakkını istemelerini belirtti...

Ertesi günü durumu ağırlaştı ve bazı belgelere göre, 8 Hazi-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranthey.org>

ran 632'de, karısı Ayşe'nin kucağında ruhunu teslim etti..

Medine'ye dönerken, durduğu Gadirî Hum'da bir hutbe söylemiş, "Cenabı Hak, benim mevlâm (büyüğüm) dir. Ben de bütün müminlerin mevlâsı, yani büyüğüyüm. Ve ben kimlerin büyüğü isem Ali de onların büyüğüdür..." demişti.

Hız. Muhammet'i, Ali yıkadı, yudu, kefenledi. Ali'nin kolları arasında Fadl bin Abbas, Usâme bin Zeyd ve Abdurrahman bin Avf'ın yardımlarıyla Kabr-i Şerif'e indirildi.

Ali, altı ay sonra eşi Fâtıma'yı da yitirdi.

Ali, büyük bir geçim sıkıntısı içinde, inzivaya çekilmiş, ardi ardına yitirdiği sevdiklerinin acısıyla kendini Kuran'ın "cem'i ve tasnif"ne vermişti.

Ebubekir, Halife olmuştu... Peygamberin uzak ve yakınları, yani Haşimî'ler, "Ali'den başkası Halife olmaz, o Halife olmadıkça da kılıçlarımızı kınlarına sokmayız, kimseye bî'at etmeyiz, diyorlardı..."

Ama, Ali "Ümmetin icmâi ile verilmiş karara muhalefet hatadır" demiş ve Ebubekir'e bî'at ettirmişti.

Ali, altı ay daha uğraştı, Kur'an-ı Kerim'in ceylan derileri, tuğlalar, sırt kemikleri üzerine yazılmış bütün âyetlerini topladı ve "bu âyetlerin ne zaman ne amaçla indirildiklerini çok iyi bıldığından" sıraya koydu ve sonunda O da Halife Ebubekir'e bî'at etti.

Ebubekir'den sonra Ömer Halife oldu. O'na da bî'at etti. Ali, bir taraftan bilimle uğraşırken, öte yandan Medine camilerinde vaaz ve hutbelerine devam ediyordu.

Ali, kendilerine kat'i olarak cennet vaadedilen 10 kişi (aşere-i mübeşşere) den birisiydi. Hazreti Muhammet'in ölümünden sonra onun dileğiyle kurulan altı kişilik "medis"nin "aza"sından idi.

"...Cildi çok esmer, gözleri şehla, az saçlı, boyu kısa idi, sakalı ak ve genişti, bazen sakalına kına koyardı... Yüzü güzeldi... Gülümserken dişleri görünürdü..."

Ali; Bedr, Uhud, Hendek ve genellikle Hız. Muhammet'in bütün gavzelerinde yanında bulunmuştu, sadece Tabuk gavzesi esnasında Peygambere vekâleten Medine'de kalmıştı.

Uhud'da altı yerinden yaralanmıştı. Haybar'a yüründüğünde sancağı taşıyan da Ali idi. En müşkil anlarda O'na başvurulur-

du... Hükûmleri tartışmasız kabul edilirdi. Çok müttaki idi... Açlığa galabe çalmak için, karnının üstüne bir taş bağlamak gibi, vücuduna eziyet etmekten çekinmez, bütün varını, sadaka uğruna fukaraya dağıtırdı... Dünyayı istihkar eder ve çoğunluk şöyle derdi:

-Dünya bir iâşedir, ondan bir parça arzu eden, köpeklere arkadaş olsun...

Bu dünyadan vaz geçenler ve yalnız ahiretin hasretini çekenler, ne mesut kimselerdir..."

Ömer'in bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra Halife Osman'dan da sevgisini esirgemedi, devlet işlerinde O'na da yardımcı oldu.

Halife Ömer'in aksine işleri gevşek tutan Halife Osman, bağlı olduğu Emevileri işe yerleştiriyor, ayrıcalık güdüyordu. Rüşvet ve başkaldırımlar halkı hoşnutsuzluğa sürüklüyordu. Osman, yine Ali'ye sığındı. Ali "Ya Osman" dedi... "Vali ve memurları ehliyetli, dirayetli, tarafsız kimselerden seçmedin... Halkı yönetmekten çok, yakınlarını kolladın, onları mutlu etmeye çalıştın... Eğer, her tarafta beliren başkaldırımları bastırmak istiyorsan, ilkin memurları ıslah et, yeniden atayacaklarına dikkat et, iyilerini seç, iyi seç..."

Ama Halife Osman başa çıkamıyordu türlü yolsuzluklarla... Halk iyiden iyiye hoşnutsuzluğunu belli ediyor, soygunlar, haksızlıklar, ayrıcalıklar, sömürüler devam ediyordu...

Ve bir gün Halife Osman'ın evi başkaldırımcılar tarafından sarıldı... Yolsuzlukları yöneten amcazadesi Mervan'dı... Yeni doğan çocuklar Hz. Muhammet'e götürülür duası alınırdı... Mervan yeni doğduğu zaman babası Hakem, Hz. Muhammet'e götürmüştü ki Hz. Muhammet, "Mel'un" demişti... "Babası gibi mel'un..."

İşte bir zamanlar Hz. Muhammet'in "Mel'un" dediği bu kişiyi, Halife Osman kendisine "müşavir" almıştı ve halkın hoşnutsuzluğu son haddine gelmişti... Ali, oğulları Hasan ve Hüseyin'i, Osman'ı kollamakta görevlendirdi başkaldırımcılara karşı... Ama başkaldırımcılar Halife Osman'ı kılıç ve hançer darbeleriyle yere semişler, bu arada Hasan ve Hüseyin'de yaralar almıştı.

Ali, eve yaralı olarak dönen oğullarını görünce “Siz yaşarken, O’nun öldürülmesine nasıl imkân verdiniz” demişti...

Hicret’in 34., miladın 656 yılında, Ali, halkın süreli istemi üzerine Halifeliği kabul etti.

Artık, halktan yana, halk için bir yönetim başlamıştı... Hz. Ali, ülkeyi hırsız valilerden, yöneticilerden temizliyordu. Savaş-yordu çıkarcılarla... Düzenleri bozulan çıkarcılar da karşı davranışa geçmişti. Muaviye, çıkarları bozulanların başında geliyordu... Hz. Muhammet’in eşi Ayşe de Talha ve Zübeyr ile birlik olmuş, Basra’da bir başka karşı duruş içindeydi...

Post kavgası öne alınmıştı, ekonomik ve sosyal nedenler örtölme için...

Savaşlar, hileli savaşlar, birbirini izledi.

Hariciler, Hz. Ali’yi, Muaviye’yi ve Amr bin al-Aşı’yi öldürme karar vermişlerdi... Onlar hem intikamlarını alacaklarına hem de böylelikle ortalığın düzeleceğine inanmışlardı... Ali, Küfe’ye çekilmişti. Hariciler’den Abd al-Rahman İbn al-Mulcam (Al-Muradi) al Şarimi, yanındaki iki arkadaşıyla “Allahın Aslanı”nı dar bir geçitte kıstırdılar... Bazı kitaplar yazar ki, camide... İbn Mulcam, ok gibi fırladı ve elindeki zehir sürülmüş kılıcı Hz. Ali’ye indirdi... Zehirli kılıç, “İnsanların Sultani”nin kafasına inmiş, onulmaz bir yara almıştı...

Ali bağırdı:

-Hey mel’unlar... Allahın Kâbesini yıktınız...

Kitaplar çeşitli tarihler düşürür. Hicretin kırkıncı yılı, 9 Kasım 661... 24 Kasım 661... 22 Ramazan...

Yanında oğlu Hasan da vardı... Katil çölde yakalandı...

Evine getirilen Hz. Ali, ölümle pençeleşti üç gün...

Bir acı yel sarmıştı her yanı... Hz. Ali, başucunda bekleyen oğullarına son sözlerini söyledi:

“Yâ Hasan... Ya Hüseyin... Size, mertlik ve faziletten ayrılmamanızı öğütlerim. Zalimlere bile zulmetmeyiniz. Muhammet ümmeti arasında nifak çıkarmaktan sakınınız...”

“Allahın rızasına nail” Ali, öldüğü zaman ardında sadece 600 dirhem bırakmıştı...

“Fırat’ın hezeyanlarından koruyan su bendinin yanına defne-

dildi. Burada daha sonra Necef kenti ortaya çıktı, "Meşhed'i Ali..."

Ali öldüğü zaman oğlu Hasan'a göre 58, diğer oğlu Muhammet bin al-Hanefi'ye göre 63 yaşında idi..."

ÖĞRETMEN KONUŞUYOR

Öğretmen C.O.

"Bir dakika" dedi... "Bu yalnız post kavgası mı? Sosyal ve ekonomik nedenleri yok mu? İslamiyet'ten önce de hac vardı... Gelen hacılardan yararlanmak- zemzem pınarının suyunu paraya çevirmek, o yere sahip olmak kavgası yabana atılabilir mi? Sonra Haşimi'ler yani Peygamber sülalesinin, paraya mala düşkün olmamaları, buna karşılık Emeviler'in para ve makam hırsı bu çekişmenin bir nedeni daha değil mi? Hz. Muhammet ölüm döşeginde yatarken Hz. Ali'nin de onun baş ucunda durmasından yararlanan Ebubekir, Osman, Ömer ve taraftarlarının hilafeti ele geçirmek için Haşimi'lere karşı giriştikleri çabalar. Üçüncü Halife Osman'ın emrindeki valilerin, yöneticilerin halka karşı uygunsuz tutumu, rüşvet, para hırsları, politik çekişmeler, halkın iki kampa, fırkaya ayrılmasına sebep olmadı mı? Müslümanlık'tan önce Mekke ileri gelenlerinden Ebû - Sûfyân'ın oğlu Muaviye... Ömer'in zamanında hileyle Şam'a vali olunca, ortalığı iyice karıştırmayı, kendine ilk görev bilmedi mi? Hz. Ali'nin hali-feliğine karşı gelmekle meseleyi ortalığa çıkarmadı mı? Hz. Ali hilâfete geçince ne yaptı? Halktan yana, halk için çalışmayı öne alıp hırsız valilerden, yöneticilerden işe başlayıp yeni bir düzen için çaba göstermedi mi? Gösterdi... Ama, her dönemde olduğu gibi, düzenli bir yönetim içinde bulunmak, çıkarıcıların işine gelmezdi ve böyle oldu, bu düzenin yürümemesi için iç kargaşalık şarttır, bunu Muaviye Hz. Ali'ye uyguladı. Türlü tertipler, çelmeler yeni düzeni geri bıraktırıyor, rahat çalışmayı engelliyordu. Hz. Ali, bir yandan ortalığı düzeltmek isterken öte yandan orduların başında Muaviye üzerine giderken kendisine bi'at etmiş olmalarına rağmen Hz. Muhammet'in eşi Ayşe ile birlik olan Talha ve Zübeyr, Basra'da başka kargaşalık peşindeydi!.. Diyeceğim

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

şu, bugüne dek süregelen ikiliğin başı ekonomiktir, sosyal anlaşmazlıktır... Sonra post kavgası, kurulması istenen halk demokrasisine çıkarıcıların karşı gelmesi ve araya din sorununun da girmesidir.

HİLE

Bakınız... İslamda hile olmamak gerekir, gerekir ama buna da ilk örneği Muaviye'nin komutanlarından Asoğlu Amr verdi! Hz. Ali, Siffin'de Muaviye'nin ordusuyla çarpışıyordu... Savaşı Hz. Ali'nin kuvvetleri kazanıyordu. Şam'lılar durumun kötüye gittiğini görünce bir hileye başvurdular, mızraklarının ucuna astıkları Kuran'ı Hz. Ali'nin ordusuna uzattılar. Bu kitap sizin de, bizim de aramızda gerçeği bulur, dediler. Hz. Ali'nin ordusunda bulunan hafızlar, "Biz Tanrı kelimasına kılıç çekmeyiz" dediler ve savaş durdu... Elçiler buluştular ve işi hakeme havale ettiler. Ali, Aştar'ın yahut Abbasoğlu Abdullah'ın hakem olmasını istedi, kabul olunmadı ve Abû-Mûsa-ı Aş'arîyi gönderdiler, öbür taraftan da Âsoğlu Amr hakem oldu. Hakemler buluştular. Amr, Muaviye'yi övdü, Abû-Mûsa da ikisinin de halifelikten azledilmesini, Müslümanların istedikleri halifeyi seçmelerini önerdi. Kabul olundu. Amr, mescitte, "sen dinde de yaşta da benden ilerisin, minbere ilkin sen çık" dedi ve Abû Mûsa, Ali'yi halifelikten azlettiğini ilan etti! Bunun üzerine Amr çıktı ve "Duydunuz ya Abû-Mûsa sahibini halifelikten azletti, ben de sahibim Muaviye'yi o makama tayin ettim" dedi ve ortalık karıştı. Daha hakemler toplanmadan "Hüküm Tanrı'nındır, fert topluma hakim olamaz" diyenler vardı. Bunlar, bu sefer, Ali hakem kabul etmekle kâfir oldu, tövbe etsin, tekrar O'na uyalım, gidip Muaviye ile çarpışalım dediler... İşte deminden Mustafa canın Hariciler dediği bunlardır. Hariciler Nehrivan'da toplandılar... Muaviye ile yeniden savaşa hazırlanan Ali için bir tehlikeydi bunlar. Müslümanları da kâfir sayan bu topluluk, oradan geçenleri öldürüyor ve bunu sevap sayıyorlardı. Ali, önce bunlarla savaştı, yendi, fakat Haricilik bir mezhep olarak kaldı. Haricilerden üç kişi Hz. Ali'nin, Muaviye'nin ve Asoğlu Amr'ın öldürülmesine karar verdiler ve ortalığın

böylelikle sükunete kavuşacağını sandılar. Ramazanın ondokuzuncu günü bunu uyguladılar! Muaviye hafifçe yaralandı. Amr hastaydı, o gün yerine başka birisini gönderdi. Ali ise Hicretin kırkinci yılı, aldığı yaraların tesiriyle ebediyete göçtü, Necef'e gömüldü. (9.11.661)."

Mustafa, elini öğretmeninin omzuna koydu:

"Öğretmenimiz," dedi, "bizim ışığımız. İşte iyi okuyanla, bilenle aradaki fark. Sağolasın..."

Uzaktan trenin düdüğü acı acı öttü.

Kara tren şafakla bağların, gül bahçelerinin arasından (B) köyünden ayrıldı.

UNUTULMAYAN ACI

---

*“Şah Hasan’ın ismi gönülden gitmez
Şah Hüseyin diyen diller yorulmaz,
Bu yolda ölene sorgu sorulmaz
Gel Muhammet, Ali dergâhına gel”*
Pir Sultan

İzmir dönüşü, Maraş’ın Pazarcık ilçesinde bitti! Terörler köyünden Mustafa Enhas’ı burada tanıdım. Pazarcık, Maraş-Gaziantep arasında yeşil, şirin bir ilçedir. Çoğunluk Alevidir yöresinin.

Bir manifaturacı dostun dükkânındaki söyleşi Hasan ve Hüseyin’in şehit edilmesine geldi. Bilinen duyulan, okunan şeyler ama, bu topluluk içinde dinlemek daha bir duygulandırıyor kişiyi. Köyden mal almak için gelmiş bir yaşlı, bir aralık patladı:

NEDİR?

“Bizim dedelerin de dili pek kısa değil amma, nedir bu zamanda Sünni-Alevi çekişmesi can? Siz okumuş kimselersiniz... İnsanoğlu Ay’a, yıldıza gidiyor, biz burada ne hallediyoruz! Hocası gelir Yezid der, dedesi gelir ona Yezit der, sinirler gerilir, al başına belayı!. Binlerce sene geçmiş be oğul, be dost, be can!. Binlerce sene geçmiş. Atomu kırk parçaya bölmüşler, tutup füzeye koymuşlar, bizse nelerle uğraşıyoruz. İmam Hasan ne demiş? ‘Dünyan için ebediyyen yaşayacakmışsın gibi çalış ahiret için yarın ölecekmişsin gibi çalış. Fırsat, tez kaçır gider... Tek-

rar geri gelmesi de pek güçtür...' Bir de bize bak, parti parti bölünmüşüz, şu şekilde bölünmüşüz oğul bölünmüşüz... Maksat bölmek olunca kolaydır, birleştirebiliyor musun, sen ondan haber ver... Tutup, sanki mesele kalmamış gibi bir de Alevi-Sünni meselesi çıkardılar başımıza... Tazelediler... Bre dost, herkes işinde gücünde... Unutalım bunları diyoruz amma hele bir git camiye de hocanın vaazını dinle... Sanki biz Müslüman değiliz, sanki biz Allah'ı, Muhammet'i, Kuran'ı tanımıyoruz..."

İMAM HASAN

Söz İmam Hasan'a geldi.

Gece bir evde buluştuk. Gökte yıldızlar pırlı pırlıdı... Ev sahibinin köpeği biz yabancılara ürüdü, ürüdü sonra sustu, bütün köpekler gibi...

Terörler köyünden Mustafa Enhas, divan sazını bebe gibi kollarına aldı... Tezene (bir çeşit mızrap) kullanmıyordu. Tellere nasır tutmuş parmaklarıyla vuruyordu... Bir-iki söyledi... Bir an durduk... Saatler önce başlayan Hasan-Hüseyin öyküsü yeniden açıldı ve Enhas, divan sazının üzerine eğilip acı, yürek dayanmaz bir mersiye söylemeye başladı... Ev sahibi doktor, sağlık memuru ve bir de benden gayri konuklar -ki altıdan fazlaydı- Aleviydi, amma gönüllerimiz, yüreğimiz de birleşti.

Enhas, gözlerini yummuş, çalıp ve söylüyordu. Diyordu ki:

HASAN AŞKINA

"İkinci İmam'dı... Hicretin ikinci yahut üçüncü yılı doğmuştu. Yüzüğünde 'Yücelik tek Allah'ındır' yazılıydı. Hz. Peygambere çok benzerdi. Pazuları kalın, endâmı uygundu, yüzü güzeldi. Peygamber Hasan ve Hüseyin için 'Onlar, dünyada iki çiçeğimdir benim' derdi. Ahlak bakımından ömektir. Cömertliği eşsizdi. Öğüt verirdi Allah rızası için: Peygambere uyup çalışın, güzel işler bırakın... Doğruluğa uyun... Kötülüğü nehyedin... İyi kişilerle beraber olun... Müslümanlar kırılmasın diye hayatı feragatle geçti... Muaviye ile bile uzlaştı. Kâfir dediler O'na.. Aldırış et-

medi, attı içine hepsini. Barışseverdi, barış yaptı Muaviye ile bile... Şart koştu Muaviye'ye... Ali taraftarlarına taarruzda bulunmayın, Ali'ye sövmeyin... Şartlarını kabul ettirdi. Muaviye'ye bile... Babası da göçtü Muhammet Efendimizin yanına... Mimber'e çıkıp konuştu, birliğe, dirliğe davet etti. Ey insanlar, dedi, beni bilen bilir. Bilmeyen bilsin ki benim Ali'nin oğlu Hasan; benim vasinin oğlu, benim muştulıyanın oğlu, benim korkutanın oğlu, benim Tanrı izniyle Allah'ı çağıranın oğlu, benim Ehl-i Beyt'ten ki, Allah pislği giderdi onlardan, tertemiz etti onları, benim o Ehl-i Beyt'ten ki Cebraile evimize inerdi, evimizden ağardı göğe, benim o Ehl-i Beyt'ten ki, Tanrı onları sevmeyi her Müslümana farz etmiştir. Halk bi'at etti O'na. Hilafet makamına geçti birlik için, dirlik için... Muaviye ile bile mektuplaştı. Yola getirmeye uğraştı. Olmadı. Orduların başına geçti. Hariciler, ikiyüzlüler, ganimet savaşıları vardı yanında, bozgun ettiler bunlar. Baktı kardeş kardeşi kıracak, uzlaştı, kâfir dediler O'na, aldırış etmedi. Böyle bir insandı o Hasan. Düzen bozuluyordu. Mimbere çıkıp yine konuştu. Dedi ki -Ey insanlar, dedi. Dünyada üstünlük akıllılık takvâdan, ahmaklık da kötülüğe uymaktan ibarettir. Halifelikte devamıza gelince, ya Muaviye benden haklıdır, yahut hak benimdir de Allah'ın rızası ve Muhammet ümmetinin selameti, kanımızın dökülmemesi için ben, onu kendisine bıraktım. Bilemem, belki de bu, sizin için sına-madır muvakkat bir zaman müsibete düşmedir.-

Uymadı Muaviye verdiği söze... Kast'ı hakaretler etti Al-ü Ev-lâd'larına(*) küfürler etti, sözü daha havaya dağılmadan akdi bozdu. Muaviye lanet etmeyeceğim dediği halde lanet etti, halkı da buna davet etti. Yetmedi bu Muaviye'ye, Medine'ye gelince Pey-gamberin mescidinden bile hakaretler yağdırdı, şaştı herkes. Yetmedi bu, zehirler sundurdu Hasan'ın eşine, kandırdı, para verdi dirhem dirhem, kıydırdı Hasan'ın canına... Ben biliyorum dedi, Hasan ölmeden önce Hüseyin'e, beni zehirleyeni, onu Allah'a havale ediyorum dedi, yumdu gözlerini..."

Saat 22.30 olmuştu... Işıklar kısa kısa yanıp söndü... İşaret verildi 24'de tüm sönecek diye... Ses alma makinesini kapattım...

(*) Muhammet'in soyundan gelen kimselere Âl ü Evlad adı verilir. Bunlara Seyyidler de denir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ALEVİLERİN ARKASINDAN EN ÇOK GÖZYAŞI DÖKTÜKLERİ İNSAN “İMAM HÜSEYİN”

---

*“Hüseynin de yapılıdır çardağı
Sahrada oturur gönül ördeği
Yezid’ler kaldırdı dikti bayrağı
Su içmeyip şehit olan Hüseyn”
Pir Sultan*

Dolaştığım her yerde, tanıdığım her dostta, canda, onulmaz bir yara gördüm, şiirler, nefesler, beyitler, gönüller dolusu bir isim “Hüseyn”.. Evlerin duvarlarında renkli taşbasma resimler O’nun şehadetini gösteriyor, sazların, bağlamaların, kemanelerin telleri hep “Hüseyn” diye inliyordu. Adı geçtiği zaman, gözler kapanıyor, dudaklara hep götürülen tas, bakraç, bardak bir an elde duruyordu. Her gittiğim yerde, her konuştuğum kişi bir olanak bulup O’nun adını anmadan edemiyordu, Yezid’e lanet ediyordu. Kişileri, insanoğlunu binlerce yıl etkileyen bu olayı her topluluktan dinledim, olay gözyaşlarıyla anlatılıyor, insan sevgisinin, acıyan insan yüreğinin en elle tutulur, unutulmaz örneğini “Kerbelâ” veriyordu, tabii Yezid’den yana değil.

İKİNCİ GECE

Terörler köylü Enhas, divan sazını alıp bir güzelleme çalıp ve söyledi, hoş geldinizi Ehl-i Beyt-i sevenler dedi, gönlünden geçenini saziyla sözüyle açıkladıktan sonra, Hz. Ali’yi öven deyişleri

okudu, deyişini On İki İmam'a getirdi:

*"On İki İmam'a uyanlardanız(*)
Hakk'a doğru gider bu yollarımız
Biz Al ü evlâdı sevenlerdeniz
Hergün tesbih eder bu dillerimiz"(**)*

GÖNÜL YARASI

Çıt çıkmıyordu Enhas'ın sazından gayrı, teller sanki susuzluktan kıvranıyor, her vuruş divan sazının bağına ok gibi iniyordu. Deyişler o anı yaşıyordu.

*"Dal boyunda nazar kılmış dedesi
Su içmeyip şehid olan Hüseyin"*

SENDE SEV

"Hazreti Muhammet, ileride üçüncü imam olacak torununu kucağına almıştı... Mescitteydi...

Hüseyin, doğduğu zaman sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okuyan dedesinin sakalını okşuyordu. Hz. Muhammet, Hüseyin'in ağzına ağzına almış, 'Allahım' demişti... 'Allahım, ben seviyorum bunu, sen de sev...' Boynundan öperdi her da-im. 'Hüseyin bendendir, ben Hüseyin'denim... Allah sevsin Hüseyin'i seveni.'

İnsanların eşitliğine çalışan, gönlü yüce, yoksulların koruyucusuydu, birlikçiydi, dirlikçiydi...

Muaviye, Hicret'in 54. yılında (664-665) oğlu Yezit'i kendisine veliaht olarak atadı... Çoğu kişi razı olmadı, Hüseyin de...

Bi'at etmediler... Muaviye ölünce oğlu Yezit yerine geçmişti... Tek isteği Hüseyin'in kendisine bi'at etmeseydi. Medine Valisi

(*) *On İki İmâm: Ali, Hasan, Hüseyin, Zeynelabidin, Muhammet Bakır, Caferi-Sadık, Musayy-Kasım, Ali Rıza, Muhammet Taki, Ali-Naki, Hasunil-askeri, Muhammet Mehdi.*

(**) *Pir Sultan.*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Velid'e, Mekke Valisi Amr'a buyruk üstüne buyruk salıyor, bi'at etmeyenlerin boyunlarının vurulmasını emrediyordu. Hüseyin emri bildirene:

"Ey Emîr, biz nübüvvet Ehl-i Beyt'iyiz, risalet madeniyiz. Yezit'se suçlara bulaşmış bir kanlıdır. Benim gibi birinin ona bi'at etmesine imkân yok" yanıtını verdi...

Hüseyin, Medine'de rahat edemeyeceğini anlayınca Mekke'ye gitti. Iraklılar yalvararak çağırıyorlardı O'nu. Başka imam tanımayacağız, diyorlardı. Bunun üzerine Hüseyin, amcası oğlu Müslim'i Küfe'ye gönderdi... Bunu duyan Yezit, hileyle, Küfelileri kandırdı... Ve sonunda, yani savaşta Müslim bozuldu, şehit oldu.

İLK KUVVET...

Yezit'in bin kişilik ordusu O'nu ve yakınlarını Irak'a yakın bir yerde karşıladı. Yezit'e bi'at etmesini istediler. Mektuplar geldi. Mektuplar gitti... İsteğinden caymıyordu Yezit... Hüseyin, son mektubu attı elinden, "Mahlûlun rızası için yaradanın gazabını satın alan kavim kurtulamaz" dedi. Yezit'in yaya -atlı otuz bine yakın cengâveri Kerbela yakınında toplandı. Öncüler, Hüseyin'in ve adamlarının biat etmesini yeniden istedi; Basra Valisi ve Ehl-i Beyt'in baş düşmanlarından Ziyad oğlu Ubeydullah'ın emriyle beş yüz kişilik bir kuvvet Fırat'ı muhasara etti... Bir katre su verilmeyecekti... Bir katre su verilmeyecekti Ehl-i Beyt canlarına, bir damla... Emir, bir zalimin emriydi...

SAVAŞ

Ertesi günü savaş başladı. Hüseyin, tarifsiz acılar içinde as-hâbının teker teker şehit olduğunu görüyordu. O şehidin başından bir diğerine koşuyor, onları kanlı kanlı çadıra taşıyor, bir yenisine bakıyor, didiniyordu çaresizlik içinde...

Çadırlarda çocuklar, kadınlar susuzluktan kıvranıyor, Kerbela, Peygamber sülalesinin feryatlarıyla inliyordu... İnsanlar değil, çöl de yanıyordu... Öte yanda Fırat'ı tutan askerlerin atları, yani

Yezit'in askerlerinin atları korkunç sıcak altında Fırat sularında seriniyordu!..

Ortanca oğlu Zeynelabidin aylardan beri çektiği sıtmanın yeni bir nöbetine tutulmuş, inliyordu:

"Su, suuu... Suuu... Bir yudum su..."

Hüseyin, oğlunu avutmuş, "Sabah oluyor ya Zeynelabidin... Sabret" demiş ve oğlunun yakarışını duymamak için oradan uzaklaşmış ve kardeşi Abbas'ın çadırına giderek, yeteri kadar adam alıp Fırat'tan bir kırba su getirmesini istemişti.

Elli bir kişilik cengâver, Ehl-i Beyt seveni çarpışa çarpışa kırbaları doldurmuş ve savaş alanına getirmişti. Günlerden beri çöl yazıda susuzlukla da savaşıyor, kıvranan insanlar kırbalara saldırmış, büyükler haklarını kadınlara ve çocuklara bağışlamıştı... Onlar sadece dudaklarını ıslatmakla yetinmişlerdi...

Hüseyin, Yezit'in komutanı Ömer ile yeniden görüşmüş, O'nu inandırmaya çalışmıştı. Ama her şey çaresizdi, Fırat'ta kuvvetler çoğaltılmış, bir yudum su verenin kellesinin giderileceği bildirilmişti. Beri yanda çadırdakilerin susuzluğu son haddine varmıştı, kıvranıyordu insanlar...

Kerbela çölü yanıyordu Ehl-i Beyt ile beraber... Muharrem'in sekizinci çarşamba günü ve gecesi de böyle geçti.

Ertesi günü Ömer'in komuta ettiği Yezit kuvvetleri savaşa başlamıştı. Atlar dizi dizi dizilmişti. Savaş geleneklerini bozan Yezit kuvvetleri Ehl-i Beyt canlarını atlarının ayakları altında parçalamak için bir düzene girmişlerdi. Hüseyin, sevenlerini toplamış, Kerbela'nın kana boyanacağını, kendisi için buna hakkı olmadığını, isteyen gidebileceğini ve gönül komayacağını söylemiş, ama bir kişi bile uymamıştı bu uyarıya.

Ve savaş başlamıştı... Bir avuç can, ordularla cenk ediyordu... Ortaya çıkan savaşçılar kılıçlarla vuruşuyor, birbirlerine nallar atarak meydan okuyordu... Ehl-i Beyt canları gidiyordu tek tek... Vuruşuyorlardı yiğitçe, ama hepsi yararsızdı, canlara kıyılacaktı tek tek...

Bir şilte üzerinde yatan Zeynelabidin'in sesi soluğu kesilmişti artık, susuzluktan... Ötede bir yaşında bir bebek, Hüseyin'in oğlu Ali Asgar, o minicik elleriyle bir şey tutuyordu, ara sıra ağzına

götürüyordu, bu, susuzluğunu gidersin diye anasının verdiği bir taş parçasıydı... Bir yanda ölüm savaşı, öte yanda ölüm susuzluğu...

Amca Abbas, dayanamayıp sürmüştü atını Fırat'a doğru... Bir kırba su doldurmuştu ölümü göze alıp... Cenk ede ede kendi alanına doğru geliyordu, pusudaki bir Yezidi bir kılıç darbesiyle, Abbas'ın kavisler çizen kılıçlı sağ kolunu uçurmuştu! Kalkan tutan sol koluyla su kırbasını bacaklarının arasına sıkıştırmış, bir süre önce yanındayken, "Ya kahraman amca, bir yudum su, bir yudum su..." diye inleyen Hüseyin'in kızı Sakine'ye su yetiştirmek için tüm acılarını unutmuştu... Fakat ikinci bir kılıç darbesi ile sol kolunu da Kerbela çölüne düşürmüştü!.. Abbas atını mahmuzlamış fakat bu sırada bacaklarının arasında bir serinlik hissetmişti, bu kırbadan geliyordu ve tek bir ok kırbayı da delmişti... Abbas, o anda atından yuvarlandı...

HÜSEYİN...

Olanları acıyla seyreden Hüseyin atını sürmüş ve Abbas'ın yanına gelmişti... Artık dayanamayan Hüseyin "İşte şimdi bel kemiğim kırıldı" diyerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış, Abbas'a son diyeceklerini sormuş, şu cevabı almıştı:

"Beni çadıra götürme... Sakine'ye söz verdim su getireceğim diye". Sonra o da ruhunu teslim etmişti. Ardından Hüseyin'in onsekiz yaşındaki oğlu Ali Ekber de diğerleri gibi savaşa savaşa can vermişti çöl yazıda.

ALİ ASGAR'IN ÖLÜMÜ...

Hüseyin, son görevini yapmak için minimini Ali Asgar'ı eliyle havaya kaldırmış ve karşıya haykırmıştı:

"Ben Halifeniz Yezit'e bi'at etmediğim için kanımı helal biliyorsunuz. Fakat bu, bir yaşındaki çocuk masumdur... Peygamberimizin torunudur... O'na olsun acıyıp bir yudum su veriniz..."

Yezit'in komutanı Ömer, en ünlü nişancısı Harmele'ye "Sus-tur şunu" diyerek Hüseyin'i işaret etmişti ve gerilen bir yaydan

fırlayan ok, güneş altında pırıl pırıl parlayan bebek Ali Asgar'ın boynunu delip geçiverdi!..

VE UNUTULMAYAN SON...

Hüseyin, acılar içinde seslendi, "Sağ kalan tek oğlum Ali Zeynelabidin'e iyi bakın, bu vasiyetimdir" demiş, atını savaş alanına sürmüştü... Karşısına çıkan iki kişiyi kılıçlayan Hüseyin, atını Fırat'a sürmüş, bu arada Yezit kuvvetleri çadırları sarmıştı... Çadırlardan feryatlar yükseliyor, kızgın çöl yazıda iyice şahlanan atların kişnemeleri feryatlara karışıyordu, Hüseyin bu sırada geri döndü, kuvvetler dağıldı... Kimse çıkamıyordu karşısına, ikindiye kadar devam etti bu durum... Karşı tarafın da maneviyatı bozulmuştu... Herkes bu işi başkası yapsın diye beklerken Ömer, yine Harmele'ye emir vermiş, tereddüt ettiğini görünce "Ya Harmele" demişti... "Ya Harmele... Bir yaşındaki çocukları öldürmekten çekinmiyorsun da Hüseyin'e ok atmaktan mı korkuyorsun?"

Harmele yayını kaldırmış, nişanını almış ve fırlayan ok, Hazreti Muhammet'in torunu Hüseyin'in ağzına saplanmıştı...

Bunu başkaları da izlemiş ve üzerine saldıran kana susamışlar mızrak ve kılıçlarla İmam Hüseyin'i yere serip delik deşik etmişlerdi... Hüseyin'e son darbeyi vuracakların elleri havada kalıyor, yapamıyorlardı yapacaklarını, son olarak yapacaklarını... Acı acı bakıyordu Hüseyin bunlara.

Şimr adlı Yezit mensubu hançerini Hüseyin'in boynuna dayadı ve Hüseyin, "Haydi, ne duruyorsun?" dedi, "Haydi ne duruyorsun kes, tam ceddin Muhammet'in öptüğü yerden kesiyorsun..."

Şimr, Hüseyin'in bakışlarını görmemek için, O'nu ters çevirmiş ve başını arkadan kesmişti.

Günlerden Cuma idi ve kitaplar bu tarihi 12.10.680 olarak yazar...

1 Mayıs kutlanıyor Bağdat'ta.

Davullar dövülüyor, zurnalar en hallicesinden üfleniyor, her yer bayrak keşilmiş, yanısıra dört bir taraftan heyecanlı marşlar

geliyor kulağıma, tam bir curcuna, ortalık çiçeğe durmuş.

Ses aldım, fotoğraf ve film çektim bobin bobin, sonra "tamam" dedim şoföre ve arkadaş "artık gidebiliriz."

Mahmudiye'yi geçtikten sonra Hilla'ya uğramadan sola dönerseniz İskenderiye'ye ve Müseyyen'e varırsınız, daha sonra şehitler diyarı Kerbela'ya.

Kerbela'nın girişinde elleri stenli askerler durdurdular otomobili, kimliklerimizi sordular, verdik, sonra stenlerin ucuyla karakolu işaret edip düşürdüler önlerine, yürüdük.

Dev yapıllı bir subay iniyordu karakolun merdivenlerinden, biz ona o bize yaklaştı ve zıncı diye durup selama durdu ve o anda mihmandarım İbrahim El Dakuki ile sarmaş dolaş oldular, nasıl rahatladım, anlatabilirim mi, olanaksız!

"Men Kerbela Belde Polis Müdürü Nazım Mustafa hoş gelmişsen emir almışam hep yanında olacağım, şimdi emret hizmete hazıram."

Sonra sarıldı boynuma.

"Her türlü kolaylığı sağlayacağım, buyur bakalım."

Önümüzde, üzeri kılıflı bir makinalı taşıyan araç gidiyordu, yol açıyordu!. Nazım Mustafa da, Dakuki gibi Kerküklüymüş ve sınıf arkadaşı... Yıllar sonra Kerbela civarında karşılaşp eski günlerini anıyor, bense bu tarihi şehirin o kendine has mimarisi içinde, tuhaf duygular altında bir o yana bir bu yana bakıyor ardı ardına film ve fotoğraf çekiyordum. Ekrana, kubbeleri sarı sarı parlayan nefis bir mabed giriyordu...

Burası, Hz. Muhammet'in torunu, "Gönüller Sultanı" Hz. Ali'nin oğlu Şehit Hüseyin'in türbesiydi...

"Ömer'in tesiriyle Ebubekir'e biat olundu...Görülüyor ki Hali-fe'nin intihabında temayülâtı umumiyenin tabii temerküzünden ziyade şahsi tesir tesbiti şekletmiştir...

Resulullah'ın vefatından yirmi beş sene kadar bir zaman sonra âlemi İslamiyet içinde İslamın en büyük zevatından ikisi karşı karşıya iddiayı hilafetle arkalarından sürükledikleri, aynı din aynı ırktaki insanları kanlar içinde bırakmakta beis görmediler... En nihayet hilesinde muvaffak olanı, saf ve nezih olanını mağlup ve evlad ve ayalını mahvû perişan eyledi ve bu suretle

hilafet unvanı altındaki imareti İslamiyeti yine hilafet unvanı altında saltanatı İslamiyeyi yine hilafet unvanı altında saltanatı İslamiyeye tahrif etti.

Saltanatı Emeviye, büyük istilalar yapmakla beraber baştan nihayete kadar hunin ve elim vekayı ile ancak doksan seneyi doldurabilmiştir...”

Mustafa Kemal, 1338 (1922)'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde olayı böyle yorumluyordu.

Nazım Mustafa arabadan iner inmez, bazı siviller kendisini “askerce” selamlıyor, resmi giysililer ise “hazırol” duruyorlardı ve sayıları bir hayli kabarık idi...

Büyük bir kapıdan avluya girdik... “Nazım Mustafa can, acaba fotoğraf ve film çekebilecek miyim?” Belde Polis Müdürü can gözüyle ve hayretle baktı, “Nasıl? Elbette... Kendi evinde imişin gibi...” dedi... Avlunun etrafı livan ve hücrelerden oluşmuştu... Çiniciliğin en güzel örnekleri... Aralarında siyah çinilerin oluşturduğu Kuran sûreleri uzayıp gidiyordu... İnsanlar insanlar... Livanların önünde... Hücrelerin içinde...

Rüya gibi kadınlar, siyah arabaların içinde, elleri yüzleri açık, gözleri acı dolu... Seyyidler etrafımızı sardılar, hoş geldiniz dediler... Nazım Mustafa anlatıyordu konuk olduğumu... Mavi, sarı, yeşil, Osmanlı mavisi... Çiniler...Siyah yazılar...

Nazım Mustafa durdu. Ellerini açtı, “Dua edelim” dedi.

Biraz sonra, nice “can”lar arasında O’nun yüceliğini, acı ölümünü dinlediğim, milyonlarca insanın “kanlı gözyaşı” döktüğü Şehit Hüseyin’in yattığı yere girecektim. İki kapı vardı. Altın, gümüş ve bugün için yapılmasını aklımın alamayacağı minelerle seyrine doyum olmayan bu nakış cümbüşünün, insanoğlunun nice hünerinin “sanat”laştığı iki kapı... Üzeri camlı... Altınlar soluk ışıktaki parlıyor, mermerlerin ebruları bu güzelliğe başka bir güzellik katıyordu ve içerden yakarışlar, feryatlar geliyordu ve iki kumru ötüyordu bir tuhaf, sonra güvercinler...

Bir dakika sonra içerdeyim...

Kubbe, kırık aynalardan gümüşlendi, sandukanın bulunduğu yerin üstünden bir nur yağmuru, anlatımsız renkler olarak iniyordu gümüş ve oyma sanatının en güzel örneği sandukaya...

Rengarenk avizelerden süzülen ışıklar, yine kırık aynalı kubbe-ye vuruyor, yine ışık, renk olarak düşüyordu sandukanın üstüne... İnsanlar mırıltılarla, gözyaşlarıyla ellerini, yüzlerini, gözlerini sandukaya sürüyor, dönüyorlardı dört bir tarafı... İnsan seline kapılmış, katılmışım aralarına... Sanki hemen kolumdan tutup çıkaracaklarmış, bu doyumsuz ışık, nakış, sevgi cümbüşünden beni yoksun kılacaklarmış gibi, her şeyi, ama her şeyi bir anda yuttarcasına görmek, hafızama çakmak istiyordum. Elimdeki makinaları bir o yana, bir bu yana doğrultuyor, gömleğime asılı mikrofona o yürek parçalayıcı, yakarış, sanki bir senfoni gibi giriyor, ipincecik şerite çiziliyordu...

“...Bu İmam Hüseyin’in çocuklarıdır... Ali Ekber ile Ali Asgar... Burada yatmışlar... İmam Hüseyin orda yatmış... Burda özü için ölen askerleri yetmiş iki kişiydiler... On muharremde, bunlar da Hüseyin ile şehit olmuşlardır... Burada yatan şahıs... Habibil Müzahir... Bu şahıs, Hazreti Hüseyin’in alemdarıydı... Yani bayraktarı... Harp ettikleri esnada, bayrağı at üzerinde kaldırmıştı... Yani Müzahir’in oğlu Habib... Bu köşe. Bu köşe, Hazreti Hüseyin’i kestikleri yerdir.”

Burası, her yanı mermer bir bölümdü... Bir seyyid ayakta duruyordu... Yine dualar edildi, göz yaşları dökülüyordu asırlar sonra Şehit Hüseyin’e ve yakınlarına, diğer şehitlere... “Kırk gün sonra getirdiler, 20 seferde... Onun için 20 seferde, bütün... Türkiye’den... İran’dan... Afgan’dan... Hindden... Suriye’den. Lübnan’dan... Irak’ın bütün köşelerinden buraya gelir, yani başın döndürüldüğü gün... O gün Kerbela’nın nüfusu bir milyondan fazla olur. Çoluk çocuk gelir herkes...”

“Şurda ne yazıyor Nazım can?”

“Yazıyor... Kale seyidin kavneyn... Hüseyin... Minni vane Hüseyin... Yani... Yazmış... Hazret Peygamber... Yani Peygamber efendimiz... Diyor... Hüseyin bendendir, ben Hüseyindenim... Yani İmam Hüseyin’i bu kadar severdi...”

Türbenin kible tarafında anlatımsız güzellikte tezyinat var... Girişin iki tarafında iki minare, bunlar da altınlı...

Nazım Can anlatıyor:

“Peygamberin torununun bassız cesedinin gömüldüğü Kabr

al Hüseyin ismi verilen yer, zamanla Şii'ler için vazgeçilmez bir 'ziyaret mahalli' oldu.

...Halk arasında, Hüseyin'in türbesi civarında gömülenlerin cennete girecekleri inancı hakim. Bu nedenle birçok yaşlı ve sakat ziyaretçi, hayatlarının son günlerini yaşamak üzere bu türbe civarına gelir veya ölümler buraya nakledilerek türbe civarına defnedilir..."

Daha sonra, biraz ötesinde Hüseyin'in üvey kardeşi Abbas'ın da türbesini ziyaret ettik... Bu türbe de sevgi doluydu, işleme, nakış, renk cümbüşü, sanat doluydu...

Arkama dönüp bir kez daha baktım türbeye...

İran'da da, Irak'ta da, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde de çoğu kez sabahlara kadar O'nun için mersiyeler, yakarışlar, öyküler derlediğim, insanların yüreğinde onulmaz bir acı olarak duran İmam Hüseyin'in türbesine...

İnsanlar, ta dış kapıdan geri geri çıkıyor, kapıya yüz sürüp ellerini açıyorlardı göğe doğru... Gözleri yaşlı nice insan bir yudum suya hasret kılınıp öldürülen Hüseyin ve yakınları şehitler için asırlardır duaları dudaklardan eksik etmiyor, sevgisi asırlardır insanlardan insanlara geliyor geliyordu...

Bu sadece acıma değil, haksızlığa karşı insanoğlunun sonu gelmez tepkisiydi, insanı insan eden, haksızlığa karşı tepkisi, isyanı yani, tarifsiz bir sevgiyle karışık.

İKİ KERE ÖLEN ADAM

1 Mayıs 1972, saat 12.30 sularında, bizim gittiğimiz istikamette, üzerlerinde tabutlar olan araçlar da Necef'e yol alıyordu!..

Anlatımsız bir sıcak ortalığı kavuruyor, kimi zaman toprak, kimi zaman bozuk, kimi zaman gıcır gıcır asfalt yol üzerinde, ta karşılarında yerden bir şeyler yükseliyordu, suyumsu... Oraya yaklaştığımız zaman bu su görüntüsü veren şey, ıslak gibi görünen şey daha, daha ileriye gidiyor ve çiğneyemiyorduk bu ıslakımsı şeyi!.

Yolun sağında ve solunda, başıboş develer, kara kıl çadırlar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

da rüya gibiydi... Kimi zaman tam görünüyör, kimi zaman dumanların arasına giriyordu ve duman değildi bu aslında... Sıcak, sadece sıcak ve sıcakın ettikleri...

Vıv, vıv diye geçiyordu, üzeri tabutlu araçlar... Kamyonlar, taksiler, minibüsler... Vıv vıv diye geçiyordu, sıcakın içinden, hızla...

Ölüer gidiyordu Necef'e doğru... Biz de gidiyorduk Necef'e sıcaktan kavrularak... Otomobilin pencereleri sıkı sıkıya kapalıydı, açmamla bir alev doluyordu, kavurucu, pişirici... Ölüer gidiyordu Necef'e araçlarla.

Yolun solunda, Necef'e yakın, kalabalık vardı... İki araç çarpışmış... İçinde Pakistanlı üç kişinin olduğu araç Necef'ten gelirken, direksiyondaki sıcaktan uyumuş mu ne, Necef'e tabut götüren, ölü götüren bir araçla ölümlü bir şekilde çarpışmış... Ölüer vardı yerde... Tabut'taki ölü de parçalanmıştı ve adam iki kere mi ne ölmüştü böylelikle?

Trafik ilgilileri, Necef Belde Polis yetkilisi ölüer ve paramparça olmuş insanların başındaydı...

Yine de ölüer gidiyordu Necef'e araçların üzerinde, tabutlar... Tabutlar...

Bir zehirli kılıç darbesiyle öldürülecek ehl-i sünnete göre dördüncü halife Hz.Ali'nin türbesi Necef'tedir. Ali evlatları vasiyet ederler ki, öldükleri zaman O'nun yanına, Necef'teki "Vadissemâm"a, "Barış vadii"ne gömüleler...

Barış vadiinde sayısız ölü, sayısız mezar var... Zengin ölüer türbeleri var, ötelerde Hz. Ali'nin vasiyeti üzerine gömüldüğü kabri vardır...

"Beni gusl ettikten sonra bir tabut gelecek. Beni ol tabuta koyunuz. Ol tabutun ön tarafı tutulmuştur. Siz arka tarafını tutunuz. Tabut hangi mekânda durursa orada zemini kazınız. Ol mahalde bir taş çıkar. Beni ol arada defnediniz ve kabrimi zeminle beraber düzleyiniz:"

Gün gelecek, kabrin olduğu yerde Harun Reşit, bakımına doyum olmayan bir türbe yaptıracak ve ben dahi 1972 yılında, ağzım bir karış açık, elimde, içinde renkli filmler olan film ve fotoğraf makinalarıyla, ses alma makinalarıyla saatlerce huşu

içinde seyredip, şaşkınlığımdan yerdeki ulu kitaplara basarak, dolaşacak, ulu kitabına bastığım adamdan özür dilerken, "isteyerek basmadın ki, neden özür dilersin?" sözünü duyacaktım.

HAZRETİ ALİ'NİN TÜRBEİNDE...

Necef'in bir adı da Meşhed-i Ali'dir. Hilla'nın güneyinde yetmiş dört bin nüfuslu eski bir kent.

Araba yavaş ilerliyordu çarşı içinden... Film çekiyorum... Eski ve bir tuhaf yapılar, evler, dükkânlar... Pencerele kafesli, saçaklar ve tarihten önce kalmış bir hava bu evlerde, dükkânlar da... Çoğu kerpiç ve tahta karışımı, evlerin...

Yıllar önce hatta asırlar... Kûfe civarında kuruldu bu kent... Emeviler zamanında Halife Ali'nin gömüldüğü yer gizli tutulduğu için çeşitli görüşler ortaya atıldı, anlaşılmadı tarihçiler bu konuda... Bazı tarihçiler Ali'nin mezarının Necef'te olmadığını da ileri sürdüler. Buradaki mezarın Âdem yahut Nuh peygambere ait olduğu söylentileri de çıktı... Necef'te Hazreti Ali'nin mezarı üzerinde değerli halı ve perdelerle süslü büyük türbe, Musul Halda-nî Hükümdarı Ebülheycâ tarafından yaptırıldı. Şii Büveyhî Hükümdarı Adududdevle de, burada bir türbe yaptırdı...

Necef, 1052'de Bağdatlı tutucular tarafından yakıldı. Selçuklu Hükümdarı Melikşah ve veziri Nizamülmülk, Ali ve Hüseyin'in mezarlarını ziyaret ettiler, İlhanlılar devrinde kente Fırat üzerinde bir kanal açtırıldı 1263'de... Kısa bir süre tıkanmıştı bu kanal, ama Şah İsmail emir buyurdu ki kanal temizlene...

1534'de Kanuni Sultan Süleyman kutsal yerleri dolaştı, ziyaret etti. 1973'de yeni bir kanal açtırıldı, bu da tılandı... Bu sefer imdada Abdülhamid II, yetişti. Buraya Veri el-Şeyh ve El-Haydariye kanallarını armağan etti.

Osmanlı devleti yönetimi sırasında kent, Kerbela Sancağı'na bağlı bir ilçe merkeziydi. Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizler burayı da işgal etti, sonra Irak devleti sınırları içine alındı.

Ve milyonlarca insanın ulu bir kişisi Hazreti Ali'nin türbesinin kapısına geldiğimiz zaman, resmi polis görevlisine selam duruyordu, soluk haki elbiseli erler ve bazı siviller... Kerbela Polis

Örgütü yetkilisi, çekinerek, fotoğraf çekebileceğimi bildiriyordu!

“Kendi evin gibi, istediğin gibi çek fotoğraf...”

Etrafımızı Seyyid’ler alıverdi, Belde Polis Görevlisi’ne saygılıydılar... Daha önce “sıkı bir tedbir”in alındığını görmemek için “saf” olmak gerekirdi...

Türbeye yaklaşmıştık. Kapıda durduk ve dua edildi... Sonra ayakkabılarımızı verdik... Kapıda, kapının kenarında, duvar dipplerinde ağlayan, düşünen, yemek yiyen, uyuyan insanlar vardı... Bir kadın, siyah abasının içinde, altın, gümüş ve mine karışımı bir sanat şaheseri olan kapıyı öpüyor, ellerini açıp dua ediyordu... Mor dövme yüzü acılıydı, gözlerinden yaşlar iniyordu...

Türbenin içinden birbirine karışan sesler, feryadlar, ağlamalar geliyordu dualarla karışan... Tuhaf bir duygu içindeydim. İran’da Meşhed’de İmam Rıza’nın türbesine girerken de aynı duyguları tatmıştım... Anlatılamaz... Hakkında ciltler dolusu kitap okuduğum, menkıbelerini işittiğim, saz eşliğinde yüceliğini dinlediğim milyonlarca insanın sevgilisi Hazreti Ali’nin sandukası karşımdaydı... Tavan, bugün yapılması sanırım zor olan, ekleme ufak aynalarla aşağı doğru bir ışık nuru saçıyor, rengarenk ampuller, çiniler, altın ve gümüş şaheserleri nakışlar, seyrine doyum olmayan yazılar, avizeler, hatta dev vantilatörlerin gür gür dönüşü, altın kaplama, gümüş nakış, eskimek bilmeyen o kahverengi ağaç tabut, parmaklıklar ve bu parmaklıklara uzanan eller, dudaklar, göz yaşları, dualar insanın nefesini kesmeye yetiyor ve artırıyor...

“Fikret bey, mümkün mertebe insan tasviri alma...”

Kırmıyordum, bana bu olanağı tanıyan dostun isteğini. Yaşlı Seyyid’ler, görevliler pek hoş bakmıyorlardı, biraz da bundandı objektifi başka yönler çevirişim... Elimde ses alma makinesi, boynumda üç ayrı kamera, öte elimde film makinesi, ağızım açık, şaşkınlık içinde bu, tadına erişilmesi güç güzelliğin hangisini saptayacağımı bilemez dolaşıyordum...

Ali canları yerlerdeydi... Önlerinde kutsal kitap ve kitabın hemen üstünde “Turba” namaz taşları Kербela toprağından yapılan...

Sivil ve resmi polis eşliğinde, isimi cabuk bitirmeye çalışıyor,

durmadan ardı ardına deklanşöre basıyor, mikrofonu uzatıyor ve film kamerasının düğmesine basıp, o güzel şeyleri saptayan cızırtısını dinliyor, aynı anda “Ya elimden alırlarsa bunları” diye kuşkuya düşüyordum...

Korktuğum başıma gelmedi...

Bize eşlik eden polis görevlisi, elinden geldiğince çalışmamı kolaylaştırıyordu... Rehber Seyyidlerin öylesine, ara sıra sıkıntılı bakışlarına rağmen...

Dışarı çıktığım zaman ter içinde kalmıştım, içerinin o bir tuhaf serinliğine rağmen ve bir adam, yerlere uzanmış insanları dürtükleyip çıkıyordu, bağırarak ve ara sıra elindeki sopayla dürterek!..

Yüzlerce çift ayakkabı arasından bizimkini buluverdi adam, elindeki çengelli sırtığa taktı, ayakkabıları uzattı!

Necef'in çoğu yeri savaştan kalma gibiydi... Yeni yollar, yeni alanlar açmak için yıkılıyordu eskiler, buraya da el atılmıştı...

VADİSSELAM... BARIŞ VADİİ..

Necef'te, bizim bildiğimiz mezarlara benzemeyen ucu, başı belli olmayan bir mezarlık var... Vadisselam, yani Barış Vadii diyorlar... Mezarlar içiçe, yanyana, ardarda, bitişik...

“O kadar çok ölü geliyor ki, artık yeni mezara yer kalmadı gibi... Dehlizler var, bu koca mezarlığın çeşitli yerlerinde, buralardan gömülür ölümler, bu dehlizlere törenle bırakırlar ve örterler o dehliz ağzını... Aşağısı dehlizlidir...” dedi mihmandarım.

Mezarlıkta küçük türbemsiz mezarlar vardı... Kubbesi ve etrafı yeşil çinili, bahçeli... Çöl yazıda, çiçekli!.

“Şu mezar var ya, şu... Şu büyük, türbe gibi olan mezar... Hah, o işte... Zengin bir ailenin tek çocuğunun mezarıdır... Zengin baba ölmüş... Tek oğul da pilot oluyor, tayyareci... Başarılı bir tayyareci... Ana, bu tek oğulun, üzerinde titrediği tek oğulun mürüvetini görmek istiyor, çok anne gibi... Oğluna muazzam bir düğün yapıyor... Ama felek, tayyareci oğul o gece sekte-i kalp'ten ölüyor...

Anne deli divane oluyor... Oğluna işte şu mezarı yaptırıyor...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Hatta, kubbenin üstünü, Hazreti Ali'nin türbesinde olduğu gibi altın kaplama ile kaplatmak istedi, hükümet müsaade etmedi...

Bak şuradan... Bu mezarda buzdolabı var... Telefon var, masa var, iskemle var... Bir insana yarayacak çok şey..."

"Neden bütün bunlar?"

"Anne inanıyorum ki, oğlu bir gün dirilecek ve o zaman anesinin kendisini nasıl düşündüğünü görecek... Her şeyi hazır bulacak..."

Şoförümüz Ali, "Babamı geçen hafta burada gömdük... Bir ziyaret edeyim" dedi ve uzaklaştı.

Sonra yol boyu anlatmaya devam etti törelerini...

Hz. Ali'nin türbesinin dışında iskeleler kurulmuştu... Kimbilir, asırlar, kaçınıcı kez onarılıyordu!

Necef'li bir zengin onarımı üzerine almıştı... Altın kaplamaları dahil!

Kervanlar, başı boş develer yol boyu... Yol boyu açılan kanallar, dev araçlar homurtularla... Künkler döşeniyor... Karayolları örgütünün portakal renkli araçları çöl yazıda yeni bir Irak için çabada... İnsanlar kızgın güneşte, yeni bir ülke yaratma savaşında...

VE PETROL... PETROL SAVAŞI...

Kervan yolları üzerinde sular... Hayvancılık... Ticaret... Tüm ticareti elinde bulundurmak isteyenlerin, dini araya katarak sonu gelmez savaşları! Kökeni ekonomik olan "post" kavgaları!

Bu topraklar üzerinde kurulan çeşitli uluslar... Ulusların, ardı ardına el değiştirmesi...

...Akkoyunlu sultanı Uzun Hasan da bir devlet kurdu... 1499-1508 arası Safevi'ler, Türkmen kabileleri arasında Şiiliğin yayılmasına dayanarak Irak'ı ele geçirdiler... Safevi Hükümdarı Şah İsmail, Irak'ı, İran'a bağladı. Bu bağlılık uzun sürmedi, 1534 yılında Kanuni Sultan Süleyman, Irak'ı Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir bölgesi haline getirdi, Irak, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içine girdi... 16. yüzyılda İran savaşları sırasında zaman zaman Celâli isyanlarına da sahne olan bu toprakların

bir bölümü, 17. yüzyılda İranlıların yeniden eline geçti. Bağdat, Basra ve Musul eyaletleri başlangıçtan beri ayrı eyaletler halinde idi. VI. Murad Bağdat seferine çıkarak İranlılar tarafından ele geçirilen bölümlerini İmparatorluğa yeniden kazandırdı...

Irak'a sızmaya başladılar!...

İngiliz ve Fransızların 19. yüzyıl başından beri Irak'ta zaten temsilcileri vardı. 1836 yılında ilk buharlı gemiler Dicle üzerinde sefere başladı... 1861'de de ilk telgraf hatları döşendi.

1869-1872 arası, Mithat Paşa'nın Bağdat valiliği sırasında Irak'ta devlet otoritesi güçlendiği gibi, bayındırlık hareketleri de birbirini izledi ve ilk gazete Mithat Paşa'nın valiliği sırasında yayımlanmaya başladı... Artık ardı ardına okullar, hastaneler açılıyor ve posta teşkilatı da kuruluyordu... 1903'de bir Fransız-Alman şirketi Bağdat demiryolunun yapımına başladı...

Bu bereketli topraklarda, Türk kuvvetleri, İngilizlerle kanlı savaşlar verdi. 1917 başlarında İngilizler, Dicle ve Fırat boylarında hem de İran sınırındaki Diyala Vadii'nde saldırıya geçtiler, sırasıyla Kût-ül-Ammâre, Kerbela, Necef ve Divâniye'yi zapt ederek Bağdat'a girdiler...

Savaşlar birbirini izledi, Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi üzerine Irak, San Remo konferansı sonunda yani 1920 yılında Milletler Cemiyeti tarafından Büyük Britanya devleti mandası altına verildi!

Bedeviler kabul etmediler bunu, ayaklandılar... 1908 Jön Türkler hareketi sırasında, subayların gizli teşkilatı El-Ahid ve özellikle Basra ili halkı tarafından desteklenen ulusal bir eylem olarak gelişti...

Ve İngilizler, Irak'ın bereketli petrol yataklarına yirminci yüzyıl başlarında gözlerini dikmişler, arama peşine düşmüşlerdi.

Dökülen bütün kanlar, salt "Petrol" içindi...

Fransızların Şam'a sürdüğü Haşimi ailesinden Emir Faysal 23 Ağustos 1921'de Irak Krallığı'na getirildi İngilizler tarafından! Meşrutî krallığın ilk Anayasası 1924 yılında çıktı, 1925'de de parlamento toplandı. Lozan Konferansı sırasında kesin bir karara bağlanmamış Türkiye-Irak sınırı 1926 Ankara Antlaşması ile saptandı.

3 Ekim 1932'de İngiltere mandası sona erdi, erdi ama İngilizlerin eli çekilmemişti Irak'ın üzerinden!.. 1930'da İngiltere ve Irak arasında yirmi beş yıllık bir bağlılığı öngörüyordu... 1933 yılında Faysal'ın yerine geçen, daha sonra bir kaza sonucu ölen Gazi I zamanında Filistin'deki İngiliz siyaseti ve Yahudilerin göçleri İngilizlerin bazı çabalarını etkisiz bıraktı ve Alman nüfuzu büyük ölçüde arttı!. Şimdi Almanlardaydı sıra, İngiliz ve Fransızların yanı sıra!

Biz mi? Biz kaçırmıştık otobüsünü!

1939 yılıydı. Gazi I'ın dört yaşındaki oğlu Faysal II kral ilan edildi. Amcası Abdulillah da naipliğe getirildi. Aradan çok geçmedi, yapılan bir hükümet darbesiyle iktidara mihver devletleri yanlısı grubun başlıca temsilcisi Raşid Ali geçti. Yıl 1941 olmuştu. Hindistan ile bağlantısının tehlikeye girdiğini gören İngiltere, buna tepki göstererek aynı yıl Irak'ı işgal etti! Zaten, 1930 Antlaşması'yla Şueybe ve Habbaniye hava üslerini muhafaza ediyor ve birlikleri Irak toprakları üzerinde serbestçe yer değiştirebiliyordu.

İşgalle, Irak da Müttefikler safına geçmişti ve savaşa sokuldu!

Nuri Said Paşa gibi İngiltere ile anlaşma yanlısı siyasetçilerin tüm çabalarına rağmen Filistin'e Yahudi göçlerinin artması ve hızlanması, halkın tepkisini de artırdı, İngiltere düşmanlığı yaygınlaştı. Irak halkı silkeleniyordu, bağımsızlık tutkusu tüm ülkeyi sarmıştı, özellikle ordu içinde ve öğrenci kesiminde bağımsızlık ve özgürlük türkülleri yayılıp gidiyordu...

İngiltere, 1930 antlaşmasının yeniden gözden geçirilmesini istedi, baskıları sonunda kabul edildi ve tarihe, "1 Ocak 1948 Portsmouth Antlaşması" diye geçecek antlaşma ülkeyi kana buladı! Ama İngiltere, yeni aslan payları koparmıştı! Bağdat'daki kanlı çarpışmalar sonunda Cebr hükümeti düştü ve Başbakan Cebr Londra'ya kaçtı!

İsrail ile savaşta uğranılan yenilgiler, Arap Birliği önderleri arasındaki anlaşmazlık ve halkın yoksulluğu ülkedeki gergin havayı daha da geriyordu. 1952 yılının Kasımında Bağdat yine karıştı, sıkıyönetim ilan edildi. Komünist Partisi'ne karşı çok sert tedbirler alındı.

Irak ekonomisini kalkındırmak için ÷lkeye sayısız İngiliz, Ame-rikalı ve Mısırlı teknisyen gelmişti. Milli Kalkınma Konseyi'nin ku-rulması, petrol üretiminden sağlanan kazancın yarısını hükümete bırakan Şubat 1952 Antlaşması, Nuri Said Paşa'nın ortaya attığı Bereketli Hilâl Federasyonu ki Irak, Suriye, Lübnan, Ürdün, Arap Filistininden oluşuyordu, halkı memnun etmeye yetmedi!

Bağdat Paktı imzalandı 1955 yılında... Ardından 1958 Şuba-tı'nda açıklanan Irak-Ürdün Arap Federasyonu; Arap Birliği ile Mısır'ın şiddetli karşı koyuşuna neden oldu.

14 Temmuz 1958...

Bağdat'da, ordudan bir grup başkaldırdı... Genç Kral Faysal, Naip Abdülillah, birkaç gün sonra da Başbakan Nuri Said Paşa öldürüldü, General Kasım yönetimindeki askeri komite iktidarı ele geçirip Cumhuriyeti ilan etti...

Irak topraklarında yeni bir dönem başlıyordu...

Kasım rejimi altı yıl sürdü, ÷lke bu arada yine çalkantılar geçirdi, işçi, köylü önderlerine, aşırı sola ağır baskılar birbirini izledi...

"Iraq Petroleum Company" (I.P.C.) ile çatıştı hükümet. 1961 Aralık ayında, imtiyaz bölgelerinin % 99,6'sı ulusallaştırıldı. Ye-tinmedi, I.P.C.'nin sermayesinin %20'sini de istedi. İsteği olumlu karşılanmayınca bir ulusal petrol şirketinin kurulacağını açıkladı.

Irak yöneticileri de petrol denen nesnenin önemini iyice kav-ramışlardı artık... Petrolün, Irak'ın kanı olduğunu anlamışlardı...

NEDEN ULUSALLAŞTIRMAK?

Şöyle diyordu yöneticiler:

"Yabancı petrol şirketleri Irak'ta yıllardan beri çabalarını ve sömürülerini sürdürmekte. Onlara tanınan ayrıcalık saye-sinde 2000 yılından sonra da bu sömürü ve çabalarını sürdür-me olanaklarını kazanmışlardı... Üstelik Irak'a girdikleri gün-den bu yana şantaj ve karışık bir tutumu uygun görmüşler, kendi kaynakları üzerindeki yasal haklarında da Irak'a karşı hile yapmaktan geri kalmadılar... Bu şirketler, üretimi, vergi oranlarını, fiyat seviyesini, yatırım ve öteki işlerinin tümünü salt kendi çıkarlarına göre ayarladılar. Bu kaynakların haklı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

sahibi olan Irak halkının ulusal çıkarlarını hiç bir zaman dikka-
te almadılar...

Bu durumun sürmesini sağlama bağlamak için, kendilerini destekleyen emperyalist ülkeler ve karşı devrimci sınıfların ken-
di bireyci çıkarları adına, ülkelerin ulusal çıkarlarını her an balta-
lamaya hazır olduklarını artık bilmeyen kaldı mı? Yetmezmiş gi-
bi, bu şirketler, yanlıları halkın kurtuluş hareketlerine karşı bir
tutum da beslediler...

14 Temmuz 1958 devriminden sonra ülkenin petrol kaynak-
ları üzerindeki ulusal egemenlik hakları temel alınarak yabancı
petrol şirketleriyle yeni ilişkiler kurulabileceği sanılmış ancak bu
da bir dilekten öte gidememiştir.

Aslında 14 Temmuz 1958'den sonra petrol şirketleriyle üç
yıl süren görüşmeler başlamış, uzun yıllar Irak'a zarar veren
bu durumlar ve nedenler ele alınmış, ancak görüşmeler bo-
yunca onların tutumları açık bir şekilde belirlenmiştir... Görüş-
meler boyunca çekişme... pazarlık... dalavera... Yeni rejimi
kendilerine uymaya zorlama... Rejimi tüketmek için, dize getir-
mek için içte ve dışta olanaklardan yararlanarak karışıklık çı-
karmak..."

KASIM KURŞUNA DİZİLİYOR...

8 Şubat 1963...

"Nasır taraftarı birlikçiler"ın ve özellikle Baas üyelerinin (Arap
sosyalistleri) desteklediği subaylar bir hükümet darbesi yaparak
Millet Meclisi'nin başına Albay Abdüsselâm Arifi geçirdiler. Arif,
kısa bir süre sonra mareşallığa yükseltildi...

Kasım ve yardımcıları mı? Onlar da kurşuna dizildiler!..

"ARTIK MİLLİLEŞTİRME YAPILMAYACAK!.."

27 Temmuz 1958...

Geçici Anayasa kaldırıldı... Baas'çılar, hükümette kilit nokta-
larını ele geçirdiler... Milli Sivil Muhafız Teşkilatı'nı kurdular, ko-
münistlere ve sendikalara karşı bir bastırma hareketine giriştiler,

hükümet darbesi sırasında olumlu davranışlarından dolayı Kürtlere muhtariyet tanındılar, ne var ki bu muhtariyet sözde kalacak, Kürtlerle çatışma eskisinden daha kanlı bir şekilde devam edecekti.

İthalat yapma yasağı kaldırıldı ve ülkenin dış ticarete açılması yoluna gidildi ve I.P.C. ile ilişkiler düzeltildi...

Ülkede olaylar birbirini izliyordu... ilericiler ve muhafaza-kârlar olarak ikiye bölünen, Nasır taraftarlarının düşmanlığına hedef olan, sosyalizm sözüyle burjuvaziye kaygılandırıan ve reformları başaramayan Baas, 17 Ekim 1963'de "bertaraf" edildi!.

Mareşal Arif, sivil muhafızları dağıttı, bütün gücü elinde topladı, o yılın 21 Kasım'ında General Tahir Yahya'yı başa getirerek yeni bir hükümet kurdu.

10 Mayıs 1964...

Yeni bir geçici Anayasa çıkarıldı, kapatılan bütün siyasi partilerin yerini Sosyalist Arap Birliği aldı ve rejimin İslamiyet'in ana dogmalarına bağlı özelliği kesinleşti, yani, bir din devleti niteliği kazandı! Birkaç yatıştırma tedbiri alındı, Nasır'ın etkisiyle Kürt tutuklular serbest bırakıldı, Kürtlerle ateşkes antlaşması imzalandı, I.P.C. ile çatışmayı yeniden başlatan Milli Petrol Şirketi'nin de kurulmasıyla bazı yeni davranışlar görüldü; bankalar, sigorta şirketleri, tütün ve çimento sanayii ulusallaştırıldı ve rejim Mısır'a biraz daha yanaştı. Ekonomik sözleşme, bir Başkanlık Meclisi ile ortak Irak-Mısır Askeri Komutanlığı'nın kurulması, işleri yine de rayına oturtmamış, hele Kürtlerle çatışmaların yeniden başlaması her iki tarafı düş kırıklığına uğratmıştı... Nasır taraftarı altı bakanla başbakan Yahya istifa etti...

Iraklılar, özellikle de 1964 Temmuzu'nda alınan sosyalist nitelikteki tedbirlerden ürken burjuvazi, Nasırcılardan koptu...

1965 yılında başbakan olan General Arif Abdülrezzak'ın başarısızlıkla sona eren hükümet darbesinden sonra hükümet başkanlığına atanan Abdurrahman el-Bazzaz, Irak'ta Arap sosyalizmini durdurdu.

Başbakan Abdurrahman el-Bazzaz, “artık ulusallaştırma yapılmayacağını” bildirdi; devletin ithalat tekeli kaldırıldı, ulusallaştırılan işletmelerin idare meclislerinde bulunan emekçi temsilcilerinin varlığına da son verdi, Mısır ile ilişkileri askıda bıraktı!

Mareşal Arif, 14 Nisan 1966’da bir helikopter kazasında ülkenin ileri gelen bazı yöneticileriyle birlikte öldü... Kazanın nedeni “karanlıkta” kaldı.

Yerine, kardeşi Abdurrahman Arif devlet başkanı oldu...

Olaylar, anlaşmazlıklar, anlaşmalar birbirini izliyordu, hükümetler kuruluyor, hükümetler düşüyor, savaşlar oluyor ve Orta Doğu’nun dördüncü petrol üreticisi Irak, ABD ile ilişkisini kesiyor, 1967 yılında 60 milyon ton petrol üreten bu ülke petrol çıkarımını durduruyordu... Petrol çıkarımı ve ihracatı -anglosakson ülkeleri dışında- yeniden başlıyor 1961 yılında da ulusallaştırılan imtiyaz bölgelerinde Fransız şirketleri E.L.F.’ye petrol arama izni veriliyordu... Fransız şirketleri grubu E.L.F. ile çeşitli anlaşma yollarına gidiliyor, ancak olumlu bir sonuç alınamıyordu... Ülke çeşitli nedenlerle yeniden karışmaya başlıyor, Bağdat’a yine önemli görevler düşüyordu...

Ülke yine karışmıştı, sancılanıyordu Irak toplumu, bir konuya el atılıyor, düzeltilmesine çalışılırken, bunu yenileri izliyor, içte ve dışta olayları dikkatle izleyen çıkarıcı gruplar, zaman zaman olaylara yön vermeye çalışıyor...

Bağdat’da yapılan gösterilerle, ülkenin içinde bulunduğu huzursuzluk daha iyi yansıyor... Gösterilere katılanlar Hartum Konferansı’nda alınan kararları protesto ederek İsrail’e karşı yeniden savaş istiyordu; bu arada batılı ülkelere karşı uygulanan petrol satışı yasağının kaldırılması konusunda Hartum Konferansı’nda alınan karar desteklemeyen beş bakan, ardından yeni hükümetin Kürtlere karşı uyguladığı siyaseti onaylamayan başka bir bakan istifa ediyordu...

Bağdat’da bu olaylar geçerken, Irak istikametine bir uçak kalkıyordu Cezayir’den... İçinde Irak Devlet Başkanı Arif vardı... Cezayir’e resmi bir ziyaret yapan Arif, bu gezisini yarıda kesiyor

ve uçak Bağdat'a indikten kısa bir süre sonra istifa eden bakanlar, istifalarını geri alıyordu...

3 Aralık 1967'de çıkarılan yeni basın kanunuyla Bağdat'da özel kişilerin çıkardığı 16 gazete devlet denetimi altına sokuluyor, 12 Ocak 1968'de de yine Bağdat'da üniversite öğrencileri parlamentoya dayalı bir hükümete dönüşülmesini haykırıyor, gösteriler birbirini izliyordu. Öğrenciler, o sıralar birçok ulusu sarmış öğrencilerin yaptığı, istediği gibi, üniversitede de yenilik öneriyor, ama yöneticiler bu isteklere kulak vermiyordu...

Yeni bir hükümet bunalımı başlamıştı. Altı bakan nedenini açıklamadan hükümetten ayrıldı...

VE...

Ve Başkan Arif, yeni bakanların ant içme töreninde konuşurken, "yabancı petrol şirketleriyle işbirliği yapan emperyalistlerce girişilen bazı teşebbüslere karşı uyarıda" bulunuyordu...

YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR

...16 Nisan 1968

Aralarında Baas'çı sağcı milliyetçi ve Nasır'cılarının bulunduğu 13 emekli general, Başkan Tahir Yahya'nın istifasını ve hükümeti denetleyecek bir milli meclisin kurulmasını isteyen bir muhtırayı Başkan Arif'e sunuyorlardı.

"Muhtıra"ya ilişkin isteklerin yapılacağı söylendi, yeni olaylarla ülke, bir süre daha çalkalandı...

17 Temmuz 1968'de üç Baas'çı general; General Bakr, General Takriti, General Ammaş, karşı bir darbe ile Başkan Arif'i deviriyor, yönetimi, dört albayın da katıldığı bir "İhtilal Konseyi" ele alıyordu. İlk toplantıda Bakr, oybirliğiyle Devlet Başkanı oluyordu... Sağcı Baas'çılardan kurulan konsey, başta eski başbakan General Yahya ve yanlıları olmak üzere Nasırcı ve solcu Baas'çı subay ve siyaset adamlarını toplayıp tutukluyordu...

19 Temmuz'da, İhtilal Konseyi yeni hükümeti açıklıyordu. Konsey üyelerinden Albay Abdürrezzak el-Nayif başbakan olmuştu, yanında, tutucu milliyetçilerle, tarafsız uzmanlar vardı, bakan olarak... Nayif "Ekonomik alanda sosyalizmin Irak'ta iki defa başarısızlığa uğradığını" ilk basın toplantısında açıklıyordu!..

Gazeteler yeniden serbest bırakıldı... Hükümetteki Baasçılarla tutucu milliyetçiler arasında anlaşmazlık başgösterdi; 30 Temmuz 1968'de toplanan bakanlar kurulunda tartışmalar gide gide büyüdü, çok sayıda tank, Cumhurbaşkanlığı sarayını kuşattı...

Bağdat yine karışmıştı... Önemli noktalar, Baas örgütüne bağlı milisler tarafından ele geçirildi... Bir grup subay da Başbakan Nayif'i tutukluyor, askeri alandan kalkan bir uçak, devrimi sağlayanlardan bu albayı Fas'a uçuruyordu! İhtilâl arkadaşlarını da yiyordu!

1963 Şubat darbesi sırasında ülkede büyük bir tedhişe neden olan milislerin yine ortalıkta görülmesi, özellikle komünistler ve Nâsır'cılar arasında korku yaratmıştı, ne var ki milisler bu defa çabuk çekildiler ortalıktan...

Darbe, "kansız" olmuştu.

BAKR KONUŞUYOR...

Devlet Başkanı Bakr, o gece radyo ve televizyondan ülkesine sesleniyor, Albay Nayif'i, "Irak'ta ileri bir toplum kurulması yolundaki çabaları engellemekle" suçluyordu...

Ertesi günü General Bakr kuruyordu yeni hükümeti...

Kürtlerle anlaşmak isteyen Baas'çı hükümet bundan bir sonuç alamadı; Barzani kuvvetleri ile Baas'çı hükümeti tutan, iyi ilişkiler sürdürmek isteyen Celâl Talabanî önderliğindeki sol eğilimli Kürt Demokrasi Partisi taraftarları çarpışmaya başladı, Talabani yenilgiye uğradı ve Irak uçakları Barzani'nin elinde bulunan köyleri ateş yağmuruna tuttu.

TEMİZLİK...

1969 yılı, Irak'ta bir "temizlik" yılı oldu. İsrail'e casusluk yaptıkları iddiasıyla yakalanan nice kişi ardı ardına idam ediliyor, insanlar sehpalarda sallanıyordu!..Bağdat halkı, ardı ardına yapılan bu idamları seyrederken, dünyada da tepkileri oluyordu...

Rejimin bütün karşıtları; komünistler, sosyalistler, solcu Baas'çılar, milliyetçi Araplar ve sağcı grupların hepsi "tasfiye"ye uğruyordu...

21 Ocak 1970 yılında, Bağdat radyosu neşeli bir müzik çalıyordu, radyo müziği birden kesti, tok sesli bir spiker, hükümeti devirmek üzere girilen bir komplonun meydana çıkarıldığını, bu komplonun "İRAN Hükümeti ile Amerika CIA örgütü tarafından düzenlediğini" açıklıyordu!

Komplocular da yargılanıp idam edildiler.

TÜRK SEMALARINDA BİR UÇAK...

3 Şubat 1970 Salı günü, saat on dört otuz sularında bir Irak askeri uçağı Türk semalarındaydı...

Saat 16.00'da Esenboğa Havalimanı'na indi...

4 Şubat 1970 Çarşamba günü Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasının sekizinci sütununda şu haber yer alıyordu:

"İrak, Türkiye'den nüfuzusunu kullanmasını istedi...

...İran durumuyla ilgili olarak Irak cunta üyesi İçişleri Bakanı, ani olarak Ankara'ya geldi...

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) İran ile Irak arasındaki gerginliğin bir savaşa yol açmaması için Türkiye'nin İran nezdindeki nüfuzunu kullanmasını sağlamak üzere, Irak İçişleri Bakanı, aynı zamanda Irak Devrim Komuta Konseyi üyesi General Salih Mehdi Amnaş, dün ani olarak şehrimize gelmiştir...

... Bakan, havalimanında verdiği demeçte, (Orta Doğu sorunu ve iki ülkeyi ilgilendiren konular üzerinde görüşeceğini) söylemekle yetinmiştir..."

Haberde, daha sonra ayrıntılı bilgi yer alıyor, yapılan temaslar, verilen ziyaretler, Bakanlar Kurulu toplantısı ve Irak İçişleri

Bakanî'nin ertesi gün, Devlet Başkanı Cevdet Sunay'a Irak Devlet Başkanı Bakr'dan getirdiği özel mesajı da ilettikten sonra Ankara'dan ayrılacağı bildiriliyordu.

Kürtlerle anlaşma da sağlanmıştı...

İç çalkantıların rahat bir düzeye ulaştırılmasından sonra, ardı ardına yapıcı kanunlar Irak halkının mutluluğu için çıkıyor, beri yanda "Petrol Savaşı" devam ediyordu... Ülke bir şantiyeye dönüşmüştü.

SONUÇ...

28 Şubat 1973 gecesı, Irak Cumhurbaşkanı Ahmet Hasan el-Bakr Bağdat Radyo ve Televizyonu'ndan halkına ve dünyaya sesleniyor, "Irak halkının direnişı, dayanışması ve vatansever hükümetine verdiği güçle vurguncu petrol şirketlerini dize getirmeyi başardığını" açıklıyordu...

Petrolü devletleştirme devriminin de zafere ulaştığını söyleyen Bakr, "Çetin bir mücadele ve geçirilen zor şartlar sonunda Irak Hükümeti'yle petrol şirketleri arasında bir anlaşma sağlandığını" belirterek 1961 yılının 80 sayılı ve 1972 yılının 69 sayılı kanunlarının, petrol şirketlerine kabul ettirildiğini, petrol şirketlerinin bütün koşulları kabul ettiğini halkına muştuluyordu.

.....

Ve kervan yolları.

Ve vahalar...

Ve kuyular...

Ve koyun tecimi başta olmak üzere tecimin binbir çeşidi.

Ve "yönetmek, baş olmak" karmaşası tutkusı.

Ve "Su"dan sonra "Petrol... Petrol... Petrol."

Ve petrol için açık kapalı kanlı savaşlar...

Ve gün geldi, tüm haberleşme araçları İran Şahı'nın o korkunç saltanatına son verildiğini bildirdi.

Ve gün geldi tüm haberleşme araçları "Flaş... Flaş... Flaş..." diyerek İran, Irak savaşının başladığını duyurdular!

Ve petrol zamları başladı. Petrol üreten ülkeler, az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin dahi ekonomisini alt-üst

ettiler.

Gün geldi, Kerbela'da bir yudum suyun çok görülmesi gibi,
nice ülkeler bir varil petrole "muhtaç" kılındı ve de
"70 Cente!"

.....

Onlar eredursun muratlarına, biz dönelim Koldan Kopan Er-
kânına...

.....

KOLDAN KOPAN ERKÂNINDA NELER GÖRDÜM

*“İkilik perdesini kaldır aradan”
-Bir deyişten-*

(.....) Köyünde, bir dostun evinde, gelecek haberi merakla bekliyordum. Evine konuk olduğum dost, beni bir yere götüreceğini söylemişti ve “Haber bekliyorum” demişti. Beklediğimiz haberi temiz kılıklı birisi getirdi. Yanımdan hiç ayırmadığım fotoğraf makinesini ve ses alma makinesini yanımdakiler yüklediler. Bu kadar saygıdan sıkıldım desem yalan değil...

İLK GÖRDÜĞÜM

İlk gördüğüm büyük bir odadaki kalabalık oldu. Hepsi suskunluk içindeydiler. İçeri buyur eden konuk olduğum evin sahibine yol verdim. Geçmedi. Çizmelerimi çıkarırken odaya bir daha baktım. Oturuşlar bir düzen içindeydi. Selam verip, oturabileceğim bir yer aradım. Kapıdan girince sağ yana doğru oturmuş üç ihtiyardan biri, ellerini göğsüne kavuşturdu.

“Ya dost, şöyle buyur” dedi, sol taraftaki minderi işaret etti. Onlardan iki adım kadar uzaktı. Oturdum, ama onlar gibi, rahatça. Sol tarafta yani kapıdan yana kadınlar vardı. Birer peşkirin

etrafına oturmuşlardı erkeklerle beraber... Öbek öbektir oturanlar. Tam karşımda iki saz ve bir keman vardı.

GEREKSİZ HEYECAN

Bir çekimserlik çöktü odaya. Geldiğime âdeta üzıldüm. Selamlaşma uzun sürdü. Nereden gelip nereye gittiğimi sordu bir yaşlı anlattım. Can kulağıyla dinliyorlardı. Yüzlerinden bir anlam çıkarmaya çalıştım hiçbir şey çıkaramadım! Laf olsun diye:

“Ben geldim sazlar sustu” deyince ilk ve son potu kırmış oldum. Bana yer gösteren üç kişiden siyah kadife elbiseli şirin yüzlü ihtiyar:

“Sırası gelince hepsi konuşur” dedi ve taşını attı, sustum yerin dibine geçtim. Ama şaşırımtım daha ne diyeceğimi. Bir soğuk yel esti odada.

Sonra o siyah kadife elbiseli tatlı yüzlü ihtiyar iki elini yere uzattı, birleştirdi parmaklarını birbirine, başını eğdi ve “Bismi-şah” dedi. Ve diğerleri hep bir ağızdan:

“Allah... Allah... Allah...” çekmeye başladılar. İhtiyar, sonradan teypten daha iyi dinlediğim şunları söylemişti:

“Akşamları hayrola, hayırlar fethola, akıbetleriniz hayrola, cemallere aşkola, mihmanlara aşkola, aşk meydan erenlerine gerçeğe hû...”

Solumda ve ileride oturan bir gencin kucağının arasında bir şişe duruyordu. Genç başını eğmiş, kımıldamıyordu bile. Bir aralık, postta oturan kadifeli ihtiyara baktı yan gözle. Ve hemen şişeden doldurdu, doluyu iki avucunun arasında bana uzattı. Bu öteki gruplarda da başladı. Aynı şekilde aldım doluyu, saki sol elini göğsüne koymuştu, içtim. Onların yaptığı gibi avuçlarımin arasında uzattım, saygıyla aldı ve biraz kımıldadı.

Sağ yanımda bir ses yükseldi

“Aşk olsun...” Diğerleri izledi bunu:

“Aşk olsun... Aşk olsun. Aşk olsun.”

Mürşit (siyah kadife elbiseli ihtiyar) işaret etmedikçe dolu sunulmuyordu. Zâkirler (saz çalanlar) deyiş ve nefes okurken kimse konuşmuyordu. Sık sık “Bismi-şah” ile başlayan gül-

beng(*) okunuyordu, bu o kadar fazlaydı ki, konuşma esnasında mürşit:

DUAMIZ ÇOKTUR

“Bizim duamız çoktur, sıkılmayın” dedi. Bu bir “Koldan Kopan” erkânı imiş... Daha çok gençleri toplantıya alıştırma, âdâp ve erkân hususunda duygu vermek, tarikat mefkûresini aşılamak, öğretmek. Burada gençler sema usulünü, nefes ve buyruk çağırmasını öğreniyorlar. Buna rağmen Ayn-i cem’de gereken usule uygundu. Örneğin “Cem birleme” tabir edilen ve Kerbela şehitleri için yapılan tören de yapıldı. Meydanı elinde kocaman bir tasla geldi. Mürşid’e sundu. Mürşit sağ elinin küçük parmağını tasa hafifçe soktu ve bir dua okudu ve bir yudum içti. Meydancı sırayla hepimize uzattı. Fakat tası alanlar birdenbire içmiyorlardı. Bu arada Hüseyin’e “mersiye”, Yezit’e lanetler okundu. Dağıtma bitince meydancı dâr’a dikildi Mürşid’in tam karşısındaydı ve elinde tas, başı eğik, ayak başparmakları birbirinin üzerindeydi. Dualar okudu, sonra “Kerbela’da su su diye ser verenler aşkına -Gözüm yaşın sebil ettim. On İki İmam aşkına” dedi, tasın içindeki suyu eliyle üzerlerimize serpti.

Mürşit yine bir gülbeng okudu.

Önümüzdeki bir peçete üzerinde duran, salata ve zeytin tabakları bir anda kalktı. Sini altları geldi ve beş sofra kuruldu, yine “Bismişah” ile başlandı, sofra gülbengi okundu. Bitiminde de aynı usul tekrar edildi.

Daha önce dört kişi dâr’a durup işaret aldıktan sonra sema etmişlerdi. Sabaha kadar süren bu erkânda, aklımda kalan bunlar. Sunulan dem bir başka yerde olaydı civıtmayan kalmazdı. Buna rağmen, karşılıklı saygı, sevgi, yürekten duyuş, inanarak dinleyiş, içten gelen gözyaşı, edep, erkân boyunca gözümünden kaçmayan özelliklerdi. Birkaç kere “Meydan kapısı” açıldı, dışarı

(*) Gülbeng: Bazı dualara verilen isimdir. Bu dualar dede ve baba tarafından okunur. Dede duayı okurken can’lar “Âmin” yerine hep bir ağızdan “Allah” diye bağırırlar. Gülbengin sonunda Dede “Hû” çeker, diğerleri de hep bir ağızdan bunu “Hû” diye tekrar ederler.

çıktık, uyuşan bacaklarımızı dinlendirdik. Giriş ve çıkışlar bile saygılıydı. İçeri girerken ibrikler, temiz havlular tutuldu. Sıcak sularla ellerimizi yıkadık. Zâkir (saz çalan) köyün imamı idi. Sözü, sohbeti doyumsuz bir can. Arada konuştu, menkıbeler anlattı, burada da başka bir heyecanla Kerbela olayı anıldı. Alevi geleneklerinden söz edildi.

TANIK OLDUKLARIMDAN

Birçok kere tanık olduğum; söyleşilerde dinlediğim Alevi-Bektaşî nitelikleri özetle şunlar:

Cem'e gelen her kadın ve her erkek bir yol ve gerçek kardeşi sayılıyor. Yoldan çıkan, kocasına uymayan, zina ettiği işitilen kadın ve yol yezitliği yapan, iftira eden ve nikahlı kadın kaçıran, zina yapan erkek, cem'e kabul edilmiyor. Dualar, gülbengler, deyişler tamamen Türkçe. Anlaşılmayan bir kelime yok. Cem, tamamen birleştirici, uyarıcı, doğruyu gösterici bir nitelik taşıyor.

Pir'in şu öğüdü buna örnektir:

"Hak, Muhammet, Ali huzurunda yüzünüz ak ola. Pir divanında utanmayasınız. Ey canlar, şimdi olan Pir divanında utanmayasınız. Ey canlar, şimdi bilmiş olasınız ki, hak ceminde ayrılık, ayrık, senlik ve benlik yoktur. Siz, hep ana-baba-kardeşsiniz. Bu hak yolu ise kıldan ince, kılıçtan keskindir. Kul kusursuz olmaz, suçları hak bağışlaya esirgeye. Bu yola girecekler, haram yemeyecek, yalan söylemeyecek, zina etmeyecektir. Komşu hakkı Tanrı hakkıdır. Komşu hakkına dokunulmaz. Gönül kırılmaz. Emanete hiyanet edilmez. Hazreti Pir buyurmuş ki: Eline, diline, beline sahip ol. Şimdi; elinizle şer işlemeyin, elinizle komadığınız bir şeyi kaldırmayın, dilinizle verdiğiniz sözden dönmeyin. Yalan, iftira, gıybet ve bühtan etmeyin..."

DAĞILDIK

Odada horoz yoktu. Yalnız dışarıda tek tük ötüyorlardı biz dışarı çıkarken. Herkes mürşide saygıyla eğildi, duasını alıp geri geri kapıya kadar çekildi. Bu toplantının adı ne olursa olsun,

bir arınma, bir doğruya daha yönelme, saygı, insan sevgisi, törelere bağlılık, birlikçilikti.

GÜLBENG

Dağılırken okunan gülbengi teypten aynen buraya geçiriyorum:

“Bismişah... (Allah. Allah...) Hayırlar feth ola. Şerler def ola. Er Hak, Muhammet Ali yardımcımız, gözcümüz, bekçimiz ola. On İki İmam efendimizin hürmetleri üzerlerimize şayiban ola. (Allah. Allah.) Hak erenler, gecelerimizi kadir, gündüzlerimizi bayram eyleye (Allah. Allah.) Dolaşım yollarına uğratmaya, dert verip derman aratmaya. Dertlerimizin devasını, borçlarımızın edasını, hastalarımızın şifasını vere... (Allah...Allah...) Açlıkla susuzlukla terbiye etmeye. (Allah... Allah...) Cumhuriyet hükümetinin adlarını sonsuz, kılıçlarını keskin, sözlerini üstün eyleye... (Allah... Allah...) Münkire münafığa dalatmaya... Yuf münkire... lânet Yezid'e, rahmet mümin'e; Nûr-i Nebî, Kerem-i İmam Ali, gülbeng-i Muhammed'i Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dem-i Pir, Kerem-i Evliya, gerçeğe hû...”

ŞİA NEDİR VE CA'FER -AL- SÂDİK

---

*"Yeryüzün kırmızı talçar bürüye
Münafık olanın bağı erte"*
Pir Sultan

Kitaplar yazar ki:

"Müslümanlık, Hicaz'dayken Muhammet Peygamber'den sonra ancak ekonomik ve sosyal nedenlerle görüş ayrılıkları başgöstermiş, bu ayrılıklar, siyasal nitelikte belirmeye başlamıştı."

Muhammet Peygamber'in sağlığında bile en yakını, can, inanç, savaş yoldaşı, doğruluk yoldaşı Ali'yi sevenler belirmişti. Bu ise ta o zamanlardan, bir kıskançlık, bir kınama yaratmıştı. Muhammet Peygamber bunu sezmiş ve yer yer okuduğu hutbelerde Hz. Ali'yi tutar, över, onu öne sürer şekilde davranmıştı. Bu da, çekemeyenleri daha bir etkiliyordu. O'nun ölümünden sonra Müslümanlara emir olacak kişi Muhammet'in sözleriyle belirmişti ki, bu Hz. Ali idi. Çıkan anlaşmazlık, Müslümanları Mekkeliler ve Medineliler diye ikiye ayırmış. Medinelilerin birleşemeyip ikiye bölünmesi, Muhammet'in hemşerilerinin, yani Mekkelilerin üstünlüğünü temin etmişse de Ali'yi tabii bir halife adayı gören Haşimoğulları, yani Muhammet'in akrabaları, daima halifelik hakkının, kendilerine ait oldu-

ğunu iddia etmişlerdi. Böylece Müslümanlığın ilk dönemlerinde bile Ali taraftarıyla, bunlara karşı bir zümre belirmişti.”

HALKA KARŞI OLMANIN SONU

“İsterseniz kral, padişah olun, başkan olun... Halktan yana olmazsanız, halk için olmazsanız, halka karşı olursanız halk tutmazsa, halk sevmezse, emir bile olsanız, uzmanlarınıza planlar yaptırsanız, yürüyelim, genişleyelim deseniz, halk tutmazsa, halk benimsemezse, hepsi yararsız... Boş... boş ki boş... Hele halka haksızca yükler vurursanız yıkılırsınız... Olmaz... Osman, Halife Osman, kılıcı keskin Halife Osman'ın yöneticileri, valileri, halka karşı gelmede, zulmün, kötü yönetimin örneklerini asırlar önce vermede idi.”

Sonuç mu? Kitaplar yazar ki... Halk ayaklanmıştı canı burnuna gelince... İsyanda Osman öldürülmüştü... Ali'nin iki oğlu Hasan ve Hüseyin'in kılıçlarıyla savunmalarına rağmen... Hz. Ali zorla halifeliğe getirilmişti bu sırada... İstemiyordu... İlk sıralarda bile toplumda bir ikiliğe meydan vermemek için razı değildi... Ömer zamanında Şam'a vali olarak atanan Muaviye ki kendisine büyük bir nüfuz sağlamıştı, Hz. Ali'yi, Hz. Osman'ı öldürenleri korumakla suçluyor ve halifeliğini kabul etmiyordu.

Hız. Muhammet'in eşi Ayşe'nin de katıldığı ilk isyan (/baş kaldırma) Ali'nin üstünlüğünü ispat etti. Fakat Müslümanlık'ta artık iç kavga başlamıştı.

ÖTEKİ BAŞKALDIRMALAR

İkinci baş kaldırma ise, Muaviye'nin düzenlediği idi. Kılıçta üstün gelen Hz. Ali, daha önce belirttiğimiz gibi savaştın ilk hilesi yüzünden ve ordudaki anlaşmazlıktan alt oldu.

HARİCİLER

Halifeliğe, çok Müslümanlarca zorunlu sanılan hükmetme, bir şahıs tarafından yönetilme yetkisine karşı ilk tepki duyuldu.

Tümce kabul edilen ve tabii sayılan düşünden dışarı çıktıkları için "Harici" denen bu topluluk anarşist çöl adamlarıydı. Müslümanlık'ta asıl, felsefi düşünleri benimseyen zaman zaman, dönemin durumuna göre fırkalara ayrılan mezhep, Ali oğullarını tanıyan, onların yöresinde toplanan mezhepti.

TARAFTAR

Şia; taraftar, ondan yana olma, Ehl-i Beyt'i seven anlamına geliyor. Gün geçer, ay geçer, yıl geçer. Şia da kollara ayrılır... Dünya dönmede, yaşantı koşulları değişmede, insanlar daha bir gelişmededir.

Kerbela'da şehit edilen Hüseyin'den sonra Şia'nın bir bölümü Ali'nin diğer oğlu Muhammet Haneffiyye'yi, diğer bölümü de, Hüseyin'in oğlu Ali'yi imam tanır. İmam olarak bilinen can göçtükçe, Şia arasında ayrılıklar çıkar ve mezhep birçok kollara ayrılır. Bu kollar, bölükler arasında en ünlüsü "İsnâaşeriyye-Onikiler" bölüğüdür. "İmâmiyye" denince bu bölük akla gelir. Onikilerce altıncı imam olan Ca'fer-al-Sâdık, kendi hayatında oğlu İsmail'i imam atamış fakat İsmail, babası yaşarken ölmüş Şia'nın bir bölümü İsmail'den sonra oğlunu imam tanımıştır ki bunlara "İsmâiliyye" denir. Bu yüzden Ca'fer'den sonra oğlu Mûsa'ya imam tanıyan Onikiler fırkası "Ca'feriyye" diye anılmaya başlar.

CA'FER-AL-SÂDİK

"Babası ve atası gibi geceleri, yoksullara sırtında erzak taşır, yüzlerinin suyu dökülmesin diye, kendisini bildirmezdi. Ölünce yardım kesildi de yoksullar, kimin yardım ettiğini anladılar."

ANLAYIŞI

Oğluna vasiyeti:

"Oğulcuğum, vasiyetimi tut; sözümü belle... Tutar, bellersen kutlu yaşarsın, temiz ölürsün. Oğulcuğum, eline geçene kanaat eden zengindir. Başkasının kine bakan yoksul olarak öldü de-

mektir. Kendi suçunu küçük gören, başkasınınkini büyük görür. Bilginlerle düşüp kalkan yücelir. Oğulcuğum; insanları dolaş... Onlar da seni dolaşsın. Lehinde olsun, aleyhinde olsun, doğruyu söyle... İyiliği buyur, kötülüğü nehyet.”

Bir başka deyişi:

“Senden kesileni dolaş. Sana vermeyene ver; sana kötülük edene iyilik et. Sana sövene selam ver. Seninle düşmanlığa girişene insaf et; sana zulmedeni affet... Görmez misin güneşi; kötü kişileri de ışıklandırıyor, iyi kişileri de; bakmaz mısın yağmura, temiz kişilere de yağıyor, suçlu kişilere de...”

BAZI SÖZLERİ

“Gücü-kuvveti olanların öc almaları ne çirkin şeydir. Bir tek bilgin, bin ibadet edenden, bin zâhitten, bin uğraşandan üstündür-insanlar tarağın dişi gibi eşittir.- İnsanlar öyle bir zamana erişirler ki, o zamanda bir dosta sahip olmakla helal para kazanmaktan daha mutlu bir şey olamaz.”

ALEVİLİK NASIL YAYILDI?

*“Elim tutmaz güllerini dermeğe,
Dilim tutmaz hasta halin sormağa
Dört cevabın mânâsını vermeğe(*)
Sazım düzen tutmaz tel bozuk-bozuk.”*

Varto, Muş ilinin dağlar arasına sıkışmış, hiçbir yönetimden nasibini almamış ilçelerimizden birisidir. İnsanları, bütün bunların rağmen sıcak kanlıdır, gönülleri yücedir, elleri sazlı, yürekleri insan sevgisi doludur. Konukseverdir, biraz çekingen, biraz kuşkuludur, kuşkuludur amma, bir kötülük gelip gelmeyeceğini, asırların verdiği deneylerle çabucak anlarlar. Halkı, Hak Muhammet Ali inanişi, sevgisi içindedir.

Kilometrelerce dağ bayır, uçurumlu dağlar aştıktan sonra aşağılara inerseniz, tabiatın yer yer kısırlığını, yer yer cömertli-

(*) Erenler yolunun dört kapısı, şeriat, tarikat, hakikat, marifet.

ğini buralarda görürsünüz; otomobil, sarp kayalar, dağlar arasından süzülür, Erzurum'a varır, oradan Erzincan'a. Yeni bir köprüden sola kıvrılır, damları saclı İsviçre mimarisi yapılar görürsünüz -ki azdır- ve otomobil bir alanda durur, burası hükümet alanıdır ve bir tepecik üstünde Mustafa Atatürk bu yöreye bir garip bakar... İnsanlar da O'na sevgiyle.. Çocuklar her gelen taştıta bir tutkuyla, yeni bir şey getirip getirmediğinin anlamı içinde, özlemle ardından bakarlar, bir gün içinde olmanın dileğiyle... Burası Tunceli'dir. Burada da anlatırlar ki...

ANLATTILAR KI:

11. yüzyılda aslında Şia ve Caferi mezhebi kanalından Türkistan'a sızan Alevilik tasavvuf ve vahdet-i vücud esasından doğmuş, Türk bilginleri buna atalarının eski dinleri olan Şamanilik'ten bazı kaideler karıştırarak Horasan, Nişabur ve Türkistan'daki aşiretler arasında yaymışlardır. Hak yolunda fani olmak anlamına gelen bu tarikat, ilkönce Seyyitlerin Abbasiler tarafından sıkıştırılarak Türklere iltica etmeleriyle ve büyük serdar Horasanlı Ebâ Müslim'in Abbasi Halifesi Ebucaferi -Mansur'un sarayında kalleşçe şehit edilmesinden sonra, Arapların hem Türkleri ve hem de Seyyitleri yoketmek siyasetini gütmeleriyle başlamıştır. (*)

Bu inan ve tarikat Türkistan ile İran yöresine tamamen yerleştikten sonra büyük Türk bilgini Hoca Ahmedî Yesevî onu daha fazla genişletmiş ve esaslı bir tarikat halinde, o gün Arapların, Abbasilerin, Emevîlerin bir yoketme aleti gibi ellerinde kullandıkları şeriatın fetvalarına karşı, ulusal bir siper gibi kullanmışlardır. Bu tarikatı birçok bölgelerde şeriata aykırı, ulusal bir vicdan, ilahî bir duyuş ve Türk kültürünü yabancı dil etkisinden kurtarmak için bir ülkü şeklinde düzenlemiştir.

Atalarımız Oğuz'lar, eşsiz doğa güzelliği içinde yaşıyorlardı ve Türklerin ruhunda bir güzellik felsefesi doğdu, bu duyuşa da "Tasavvuf" dendi. Atalarımız, Tanrı Dağı'nın kişileri, önce her sabah doğan altın ışıklı güneşe baktılar ve onun güzelliği karşı-

(*) *Ebâ Müslim: Emevî saltanatını yıkan Türk serdarı.*

sında düşündüler. Bütün yaratıkların yaratıcısının güneş olduğuna inandılar. Bu düşünceden “Şamanizm” denilen dini bir sistem doğdu. Ama, doğup batan güneşin de bir yaratıcısı olmalıydı. Bu duyuş, onlarda yeni bir felsefe doğurdu.

DEDİLER Kİ

Bütün bu kâinat âleminin esası “Hüsnü Mutlak”tır, yani, güzelliklerin anası. Bu ise “Vücudu Mutlak”ı düşündürür. Hüsnü Mutlak denilen bu güzellik kendini kâinat âleminde tecelli ettirdi. Bir anda gök âleminde güneşler, yıldızlar, bulutlar; yer âleminde ise denizler, dağlar, yeryüzünün neşe ve mutluluğunu vücuda getiren ağaçlar, çiçekler, çeşitli hayvanlar ve sonuç olarak bu yaratıkların eşrefi olan insanoğlu hasıl oldu. Bütün bu yaratıklar Hüsnü Mutlak’ın belirmesiydi. İşte Tabiatı İlahiye budur. Bu âlemin doğmasında en önemli etken (âmil) “aşk”tır. Aşk içten duymak için nefse hakim olmak gerekmektedir. Aşk bularlar, iyiliği, kötülüğü, çirkini, güzelliği de seçebilir. Kendini bilen yani “insan-ı kâmil”, aşkı sezebilir. Bunu da ulemanın kitapları değil, aşk yolu ile mürşit aracılığıyla elde edilen tasavvuf gerçekleştirir. Bu inanla mutasavvıflar, medresenin dışında kalmış, eski Türk felsefesini her türlü yabancı etkilerden korumuşlar, yaşatmışlardır.

AHMEDİ YESEVİ

Türk filozof-şairlerinin en büyüklerinden Ahmedî Yesevî, Türk tasavvufunu, İslami akidelerle bağdaştırarak yaşatmıştır. O zamanlar yani 12. yüzyılda Horasan elleri Arap ve Acem kültürünün etkisi altındaydı. Ahmedî Yesevî ve ondan önceki Türk filozofları, Türklerin manevi değerlerini koruyorlardı. Ardlarından binlerce kişi gidiyordu. Büyük Selçuklu hükümdarlarından Sencer ölmüş, Harzemşahlılar Devleti kurulmak üzereydi. Böyle karışık bir anda Ahmedî Yesevî fikirleriyle halkı aydınlatıyor üñü Türkistan'ı, Maveraünnehir'i, Horasan'ı ve Harzem ülkesini sarıyordu. Horasan ve Azerbaycan'dan sonra fikirleri Anadolu'ya kadar yayıldı. Yabancı kültüre karşı, Türk halkının ana diliyle yazdığı şiirler ahlakı, güzelliği, insanlığı anlatıyordu. Aşk ve güzellik yolunda etkilediği fikirler, Anadolu'ya Avşar Baba, Pir Dede, Akyazılı, Geyikli Baba, Horoz Dede, Sarı Saltuk ve Hacı Bektaşî Veli tarafından yayılmıştı.

NEDEN?

Bektaşilik, Kızılbaşlık ve Şiilik diye üç kola ayrılan Alevilik, fakirane yaşamak yolundadır. Oğuz'ların Türkmen yörükleri, Türk köylüleri Aleviliği benimsediler. Medrese ruhen de Araplaşmadaydı. Medreseliler eserlerini ve şiirlerini Arapça yazarken, geleneklerine bağlı Aleviler öz Türkçe yazıyorlardı. Oğuzname'ye dayanıyorlardı.

İran'daki Aleviler Şii adını aldılar. Kızılbaşlık ise Anadolu'da yörükler arasında, köylerde taraftar buldu. Abdallar, Tahtacılar,

Çepniler gibi adlar aldılar.

KIZILBAŞLIK NEREDEN GELİR?

Dinde, ahlak ve saffet arayan Alevilerce ibadet esası halka hizmettir, halk için olmaktadır. Dertli halkın gönlünü sevindirmektir. Gönül, Büyük Tanrı'nın nazar ettiği bir makamdır. On iki dilimli kızıl taç giymeleri yüzünden "Kızılbaş" adını, sonraları ham-ervahlar(*) ikilik için korkunç bir silah olarak kullanacaklardır. Oysa söylentilerin bir karşılığı da Saffeyn savaşında her iki taraf ordusu da Müslüman giysileri içinde olmalarından Ali'nin ordusunda bazı savaşçılar birbirlerine kılıç çekmişler, bunu önlemek için bizzat Hz. Ali başta olmak üzere kızıl giysilere bürünmüşler. Lâtfi bunu mısraında anlatır:

"İbn-i Süfyan vak'asında giydi Hayder hep kızıl."

DAĞILIŞ

Çeşitli savaşlar, istilalar, baskılar bu inanç sahiplerini Anadolu'nun içlerine, batı sahillerine kadar itmiş, tarih boyunca zulüm görerek, ezilerek bazı yerlerde üç-beş hanâyê kadar düşmüşlerdir.

Bugün, Tunceli, Kars, Sivas, Elazığ, Erzincan, Tokat, Çorum, Ankara, Eskişehir, Kütahya, Balıkesir, Edremit, Kaz Dağı, Manisa, İzmir, Aydın, Isparta, Muğla, Antalya sahilleri, Mersin, Adana, Hatay, Gaziantep, Malatya, Maraş, Kırklareli, il, ilçe ve köylerine dağılmış durumdadırlar.

Ayırım yapmaya yeltenenler bu yurdu, bu yurdun bütünlüğünü seven kişiler olabilir mi?

(*) *Ham-ervah*: iç dünyası, gönlü olgunlaşmamış.

HACI BEKTAŞ VELİ

---

*"Benim pirim Hacı Bektaş Veli'dir
Pirimin de piri Merdan Alî'dir"*
Kazak Ahmed

Altı saatlik yolculuktan sonra Hacı Bektaş denilen şehre vassıl olduk da, otobüs bir benzin pompasının önünde durdu. Berbat kokulu bir otele bavulları taşıdık. Otelci ile cenk edip bir oda açtırdık, fazla karyoları dışarı saldık. Temiz yorgan, çarşaf ve yastık istediğimizde, hepiciğinin pak olduğu söylendi... Baktık olacak gibi değil, müstecire ol erenlerin adını verdikte, ellerini kavuşturup dâr'e duracak oldu!.. O kimesne, derhal eğilip pak yorgan ve çarşaf ve yastık getirdi, özürler beyan etti!

Elimizi, bıyığımızı ve yüzümüzü iyice pak ettikten sonra, yol yorgunluğunu bir dem yoketmek için, mezar gibi çöken yatağa sırt üstü uzandıkta bir kitap okumaya da başladık:

"Andan Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Horasanî Kaddesallahu sırrehülaziz ol vaslaları indirip Hoca Ahmed Yasevî'nin önüne kodu. Andan erkânınca Hazreti Hünkârı traş ve biat ettiler ve ol vasılları ve dört fahri ve dört alâmeti yetiştirdiler. Dahi icazet verdiler. Sultan Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri Hazreti Hünkâr'a eyitti:

'Ya Bektaş, işte nasibin oldu. Ve hem sana beşaret olsun

kim kutbülaktab'lık mertebesi senindir. Kırk yıl hükümün vardır', dedi. 'Şimdiye dek bizim idi. Şimden gerü biz bu fena darında çok eğlenemeyiz ahirete gideriz. Var seni Ruma saldı. Suluca Karahüyüğü sana yurt verdik. Rum abdallarına seni baş kıldık. Rumda gerçekler ve budalalar ve sermestler çoktur. Amma meşrepleri ve silsileleri Muhammet Ali'ye çıkar. Lakin tariki katıdır. Var seni onlara baş kıldık... Artık bu yerde eğlenme, destur de yola revan ol', dedi."

RUMA REVAN OLUŞLARI

"Hazreti Hünkâr Hacı Bektaş Veli Kaddesallahu sırrehülaziz ertesi gün doğarken, Sultan Hoca Yesevî'den nasibini aldı. Kapıya geçip havalet alıp destur ile revan oldu.

Meğer zikrettiğimiz mahalde ol meydanının orta yerinde erenler yanında od yanar idi. Ol erenlerin birisi ol yanan odun eğisisinden bir eği alıp Rumdan yana attı. Etti:

- 'Rumdaki erenler ve gerçekler bu eği tutalar. Türkistan erenlerinin meclis olup Rum Vilâyetine er gönderdiklerini anlarlar', dedi.

Ol atılan eği dut ağacı idi. Konya'da Hoca Faki derler Hak Ahmed Sultan tuttu. Emir cem Sultan'ın icazetli halifesidir ve silsileler de ondan tuttu. Hacı Bektaş Hünkâr'ın asitaneleri önüne dike kodu. Bitti. Dahi şimdiyedek durur. Yukarı ucunda yanığı, bu günedek durur. Açıkça gözükür"(*).

Yola revan olup, Hünkâr Hacı Bektaş Veli Dergâhı'na yöneldim...

Güneş bulutların ardına girip çıkıyordu, vardığımda her yer ışıltı ışıltı. Dergâh onarılıyordu. Selvilerde kumrular ötüşüyordu, dem çekiyorlardı... Bir tarihi burası, ulu mezarlı, yüzlerce yıllık yapı, camili, Mührü Süleymanlı, Aslan ağzı çeşmeli... Kara Dut ağaçlı Horasan'dan salınan...

(*) *Velâyetname; 1034 Hicrî, Ali Çelebi yazma nüshası: Velâyetname-i Hacı Bektaş Veli-EmekYayınları-Hazırlayan: Sefer Aytekin.*

SELVİLER ALTINDA...

Fotoğraf çekerken erenlerden biri yanıma yaklaştı. Dikkatle izliyordu yaptıklarımı... Bense güneşle cengediyor, iyi sonuçlar almaya çalışıyordum... İş bitti... Bir durgunluk çöktü içime... Her taraf mezardı.. Asırlık yatırlar...

Birkaç kişi daha yanıma geldi... Selvilerin altında yarenliğe başladık. Anlatıyorlardı durmadan...

YEDİ HANELİK

Hünkâr Hacı Bektaş, nice yerleri dolaşıp gazalar elde edip Karahöyük köyüne geldiği zaman İdris Hoca adında bir Hora-san ereni ile eşi "Kutlu Melek" yahut "Kadıncık Ana" kendisini konuk ettiler. Karahöyük köyü birden şenlenmişti. Onun sözlerine tutkun kişiler O'nun evinin etrafına yeni yapılar çıkmışlar, mütevazi ev bir dergâh haline gelmişti. Hünkâr Hacı Bektaş Veli halkı çabucak anladı ve düşündü ki her şeyden önce cehaletle, taassup ve ham sofulukla savaşmak gerekiyordu. Öyle yaptı...

İNANÇ

Makas değmemiş bıyıklı bir can, sarma sigarasını kibritledikten sonra:

"Sor" dedi... "Uyarırsak hoşnut oluruz..."

Devam etti:

"İnançlarımız mı? İnsan olmanın yolu kolay değildir, dost... Senlik benlik bilmeyeceksin... İyiliği başa kakmayacak, kötülük dahi etseler cevabın iyilik olacaktır. Gösterişten kaçacaksın. Herkesi eşit göreceksin. İnsanların hayırına koşmayı kendine iş bileceksin, hor görmeyeceksin kendini. Gönlün, elin açık olacak. Dirliği, birliği akıldan ırağ tutmayacaksın... Konuktan kaçma, konuk Tanrı'nın bereketini de getirir ocağına. Unutma ki bir üzüm tanesi ezilir kırk kişiye sunulur..."

"Nedir dost" dedim, "bunun öyküsü?"

Erkân boyu bunu da dinlemiştim... Bıyığını sıvazladı, gülümsedi:

“Kırkların kalbi durudur -Gelenin kalbin arıdır- Gelişin kandan bellidir -Söyle sen kimsin dediler- demiş Şah Hatâyî... Neden demiş, bilmez değilsin sanırım dost... Bilmez değilsin... Hazreti Muhammet, bir gün Kırkların cemine gider... Bilmelidir olanları. Peygamberdir... Kapıyı çalar, sorarlar içerden, kimsin deyî... Ben, âhir zaman Peygamberiyim, der. Açmazlar kapıyı... Tekrar döner çalar kapıyı... Sorarlar, aynı cevaba aynı cevabı verirler... Üzülür... Dönüp giderken birisi ‘Benliği at’ der. Üçüncü gelişte ‘Kimsin?’ sorusuna ‘Bir fakir’ cevabını verir. Kapı açılır. Görür ki Fâtîma da olmak üzere otuz dokuz kişi oturmadadır. Başları da Ali’dir. Muhammet Peygamber, Fâtîma’nın böyle erkeklerle oturmasından hoşnut kalmaz. Biz bir can’ız, aramızda, ayrı-gayrı yoktur derler ve Ali’nin damarını neşterle kesince otuz sekizinin de kolundan kan damlar, tavandan da damlar. Hazreti Muhammet, bu nedir diye sorunca, derler ki birimiz dışarıda, bu da onun kanı. Bu sırada Selman, elinde bir üzüm tanesiyle gelir ve Muhammet’e bunu kırka pay etmesini diler... Muhammet ilkin şaşırır, sonra üzümü bir kaba sıkar, su katar ve sunar. Hepsi bir yudum içip mest olurlar, kalkıp semaa başlarlar, bu sırada Muhammet’in hırkası düşer, bunu da kırka bölüp bellerine kuşanırlar... Diyelim ki dost... Senlik-Benlik yoktur... Varlık iddiası bâtındır... Rivayetin özü bu... Benlikten kaçmak, birliğe varmak gerek...”

İNANÇ SÖMÜRÜCÜLERİ

---

*"Boynuna uğrasın Şahın kılıcı
Ben seni Ali'nin yolunda sandım.
Pir Sultan Abdal*

Şu sıralar müze olarak yeniden onarılan, dergâhların kapatılmasından sonra oraya buraya dağılan eşyaların toplanmakta olduğu Hünkâr Hacı Bektaş türbesini alıcı gözle, gören kalple izlerseniz, orada örgütlenmenin, tıkr tıkr işleyen bir çarkın, insanı gönülden yüceltmek için nasıl bir ruh eğitiminin gereklerini görürsünüz.

Geniş bir alanı kapsayan dergâha Çatal Kapı'dan girilir. Nardavluslu denilen yere geçilir. İsimlere dikkat etmek gerek... İşte Atevi... İşte Konukevi (sonraları misafirhane) Kilerevi... Aşevi... Ekmekevi... Çatal Kapı ile Üçler Kapısı arasında Fevzi Baba tarafından yaptırılan üç oluklu çeşme, çeşmenin üzerinde de iki üçgenin oluşturduğu bir "Mührü Süleyman" vardır. Dergâh avlusuna girince sağ tarafta revaklar arasında Ekmekevi, Aşevi ve Dergâh camii; sol yanda Mihmanevi, Meydanevi ve Kilerevi bulunur. Avludaki havuzun fıskıyesi yaşamasız bir çaba içindedir. Üçler Kapısı'ndan içeri girilince sağ tarafta Arslan Ağzı denilen çeşme, fıskıyeye inat edercesine gürül gürül akmada...

TÜRBE

Dergâh Avlusu ile Hazret Avlusu arasında Altılar Kapısı vardır ve Hazret avlusunun kuzeyinde Kırklar Meydanı ve Hacı Bektaş Veli'nin türbesi bulunmaktadır. Güvenç Abdal Türbesi de Kırklar Meydanı'na bitişik. Hepsi bir çatı altında. Buraya Akkapı denilen bir kapıdan giriliyor. Akkapı'nın sağında ufak bir kapı göreceksiniz, nefis zindanı... Burası Hacı Bektaş Veli'nin çile çıkardığı hücredir. Pir'in türbesinin eşiği Gökeşik adını almış...

BALIM SULTAN

Balım Sultan Türbesi ise Hâzret Avlusu'nun doğu yönünde ayrı bir yapıda... Kapısının önünde Horasan'dan savrulduğuna inanılan Karadut ağacı, sanki kendisi adına çıkarılan, yaratılan söylentilerden haberliymiş gibi, bir çalım, bir yücelik içinde durur. Balım Sultan Türbesi'nin sağında Bektaşî mezarları vardır, bahçe de onarılmaktadır.

Hacıbektaş ilçesinin yöresi, adını aldığı Hünkâr Hacı Bektaş'ın kerametlerinin işaretleriyle doludur, asırlardan bu yana gelen söylentilere bu işaretler tanık gösterilir. Kerametlerinin tanıkları, harmanların yanında "Taş kesilmiş buğday ve mercimeklere", Kadıncık Ana'nın evinin duvarı. Evin duvarı yıkılırken Hünkâr Hacı Bektaş Veli duvan şöyle bir tutar, duvar o eğriliğiyle kalır!

*"Cansız duvarları O'dur yürüten
Beştaşî götürüp şahit eyleyen
Karataşı hamur gibi yoğuran
Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli pirimdir",*

diyen şairler bu kerametleri şiirleştirmişlerdir.

KİTAPLIK

Dergâh'ın tertemiz merdivenlerinden çıkarsanız, küçük sıralarda büyük bir sessizlik içinde okuyan çocuklar görürsünüz. Kitaplarına eğilmiş, ilk ve ortaokul öğrencileri, bu serin ve sessiz

yapıda gün gün çoğalan kitaplardan yararlanmadadır.

NAMAZ

Beni gezdiren o yaşlı, o tatlı sözlü erenlere, dosta soruverdim:

“Bektaşî ve Alevî olmayanlar, söyleniyor ki namaz kılmazsınız, oruç tutmazsınız... Sizin namazınız kılınmış, orucunuz tutulmuştur. Oysa, Pir’in türbesinde şu ince, şu narin cami ve minaresi bunu yanlış kılmada...”

Derhal yanıtladı:

“Erenler... Sana birisi her gün bir toplantıda küfür etse ve küfür ettiği yer ona da ait olmasa ama bunu her gün beş defa tekrar etse, yüreğin elverir mi oraya gitmeye? Yani Allah evine bile!.. Gaye Tanrı’yla her an bir olmaktır. Bu her yerde her an olur, biz Tanrı’yı kalbimizde biliriz, secde etmeden de... Bunun sebepleri var ya dost... Aleviler yani “Âl-i Muhammed”e yürekten tutkun olanlar, yani Ali, Fâtıma, Hasan Hüseyin’e, Muaviye’nin emriyle söylenmesi emredilen fena sözleri duymamak için; camilere, mescitlere pek gitmezler... Müslümanlık, kötülüğü, kiri pası kabul etmez... Gideceksin, Ehl-i Beyt’e kötü söz duyacaksın! Gideceksin, keçeye, kilime secde edeceksin!.. Kirli ayakların, kokulu ayakların bastığı yere secde edeceksin!.. Bektaşîler namazı şiirlerine bile sokmuşlardır... -Sabah namazına uyan- Terk eyleme kıl namazı- Türlü kokulara boyan-Terk eyleme kıl namazı- diyerek bunu belirtmişlerdir ya dost...”

Bize Hac’ca gitmez derler... Parası olan gider... Parası olan bakarsın yine gitmez... Bir okul yaptırır, bir çeşme yaptırır bununla... Tavaf edilecek yer gönül evidir. İnsan yüreğidir... Yıllar yılı kötülük edeceksin, cemiyete faydalı olmayacaksın, onun bunun hakkını yiyeceksin, borcun gırtlığına kadar olacak, sonra bunları affettirmek için Hac’ca gideceksin... Bunları yapacağına bir gönül al, bir faydalı iş yap işte sana Hac... Fitre zekât işinde de çamur atan çok olur, varıp atsınlar... Fitre ve zekâtı Hava Kurumu’na vermek, yoksul çocuklara, Kızılay’a vermek, eğer fitre ve zekât vermemek sayılıyorsa o başka ya dost, ya can...”

Yol boyu, il, ilçe, köy, dolaşabildiğim, dolaştığım sürece arayıp bulduğum âşıklardan, beni bulan âşıklardan derlediğim nefesleri, mersiyeleri, türküleri teypten, bazı dostlara dinletiyordum... Burası bir ahçı dükkânıydı. Erzurum-Hasankaleli Âşık Şinasi Koç Dede, Çorum-Sungurlulu Âşık Hüseyin Çırakman, Pazarcıklı Âşık Kul Ahmet, Nuri Gümüş, Mustafa Enhas, Veysel Tercanlı Devrani, Erzincanlı Ali Kemal Gerçek, Mustafa Soylu ve illa "Allah Feyzullah" daha niceleri teybin bandında yakarıyor, haykırıyor, inliyor ve öte masalarda oturanlar ekmekler boğazında bunları dinliyorlardı.

İçeri bir genç irisi girdi... Ardından üç kişi daha, saygılı... İki saat sonra çıkarken, bana selam verdi... Köyüne buyur etti... Nereden aklına esti bilmem, "Yol" üstüne bir sınava çekmek istedi beni... Şarabı fazla kaçırmıştı... Toprağı, ineği, öküzü bol bir ağa hali vardı üzerinde... Yanımdakiler, masamıza buyur ettiler. Teybin yanında ünlü Hacı Bektaş taşından yapılmış oniki dilimli bir "Teslim Taşı" vardı, anı olarak aldığım... Onu görünce daha bir coştı ve soruları cevapsız kalınca bozuldu... İnsandır bozulur dedik, dedik amma cevaplasan iş uzayacak... Naçar sınavına girdik... Bu can, çok ileriye ki bazı cevapları beğenmedi. Bu tipleri, Anadolu'yu çok gezen, çok gören iyi bilir... Bu dost da onlardan yani "Sömürgeci"den bir yaratıktı... Yanımdakiler ki, hepsi "Âl-i Muhammet" inancının kişileriydi... Aydındılar, insanların bir tarak dişi gibi eşit olduklarına inanıyorlardı... Sömürmeye karşı idiler... Ama bunlarla savaşın sofrada olacağına inanmıyorlardı.

SÖYLENİR Kİ

Hünkâr Hacı Bektaş, Karahöyük'e geldiği zaman ilkin Kadıncık Ana karşılamış ve Kadıncık Ana'nın çocuğu olmuyor imiş... Sonra Kadıncık Ana üç çocuk doğurmuş. "Yurdumun bekçisi bunlardan olsun" demiş... Çocuklardan ikisi ölmüş ve Hızır Bâli kalmış, vasiyet uyarınca dergâha kaymakam olmuş ki bu iddia

müccerret(*) kolundaki Bektaşilere aittir. Velâyetnamelerdeki söylentiler değişiktir. Nitekim bazıları Kadıncık Ana'nın İdris'in karısı değil kızı olduğunu ve Hacı Bektaş Veli'nin evlendiğini yazar ki bunlara da Çelebiyan ve Çelebi kolundaki Bektaşiler inanırlar... Bir söylenti de İdris Hoca'nın karısı Kadıncık Ana'nın Pir'in himmetiyle, yani burnundan akan bir damla kanı içmesiyle gebe kaldığını ve Hızır Bâli'yi doğurduğudur. Çelebilerin onun neslinden geldiği söylenir, bilinir, iddia edilir.

Çelebiler ile babağân arasında altıyüz yıldır çözülemeyen bu muamma birçok tartışmalara yol açmış ve bu dergâhların kapanmasına kadar süregelmiştir... Bunun gerçek nedeni ise, dergâhın bol gelirinin sana mı bana mı olmasıdır! "Yol" ile ilgisi olmayan bu davranışın sömürücüleri de çıkmış, biz bilmem kimin soyundanız diye Alevi topluluklarını dolaşarak inanç sahiplerini sömürmüşler, sömürdüklerini de -tanık olduğum üç dört tanesi gibi- har vurup harman savurmuşlardır... Bu işse sürüp gitmede!.. Sömürücülüğün karşısına bugün genç kuşak çıkmakta ve bunlara yüz vermemekte ve bu yolda çevrelerine etki yapmaktadırlar.

DERGÂH AÇILSIN MI?

Aydın'da konuştuğum bir dedebaba bunu sorunca, aynen şu cevabı verdi:

"Ne münasebet!.. Bunlar dönemini bitirdi... Asıl dergâh Türk Devrim Ocaklarıdır. Yücelmek isteyen bu ocaklara gelsin. Hacı Bektaş Dergâhı ise müze olacak... Ama Mevlâna gibi, Hacı Bektaş Veli'yi de göstermelik yoldan sömürmemek gerekir. Onların bilgilerini, felsefesini, insanlık yüceliğini duyurmak gerekir, öğretmek gerekir. Atatürk'ü sevmek, Anıt Kabir'de zeybek oynamakla olur mu?"

*) Mücceret: Evlenmemiş.

MUSTAFA KEMAL HACI BEKTAŞ'TA

---

*"Gece gündüz yalvararım sen için
Vallah billâh minnet etmem can için
Vatan için, iman için, din için
Hak yardımcısı olsun Gazi Kemal'in"
Fakih*

Dergâhtan ayrılırken, Bektaşî tarikatını ilk defa bir sıkı altına alan, mezhebi Ca'ferî üzerine, Hacı Bektaş'ın güttüğü amaç içinde "erkân ve kavaid" koyan Balım Sultan'ın türbesine, önündeki asırlık dut ağacına, selvilere, dallarındaki kumrulara, mezarlara bir kere daha baktım... Çocuklar kitaplıktan çıkıyorlardı. Avlu bir sessizlik ve saygı içindeydi.

Alevî kolunu şehirleştiren Bektaşîliğin kurucusu, Pir Hacı Bektaş'ın Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunda çabaları olduğu bazı kitaplarda yazılmaktadır. Bektaşî yazarları, Osman Gazi, han seçilmeden önce, Hacı Bektaş Velî'yi ziyaret, O'nun kendisine dua edip bir kılıç armağan ettiğini, Osman Gazi'nin oğlu Sultan Orhan döneminde de yardımları olduğunu ve Orhan Gazi'nin Yeniçeri ocağını kurduğu zaman, Karahöyük'e askerle gelip duasını aldığını belirtirler. Giydikleri "börû" adlı külâhların arkasının sarkık olmasının nedenini de şöyle açıklarlar:

"Pir, elini bir askerin başına koyup dua ederken, cûbbesinin geniş kolu askerin arkasına sarmıştı ve bu bir işaret oldu..."

Yeniçerilerin sofra tezkerelerinden alınan şu satırlar, Yeniçerilerin Hacı Bektaş Veli'ye tutkularını gösterir:

"...Müminiz kalubelâdanberi Hakk'ın birliğine eyledik ikrar. Bu yolda vermişiz seri. Nebimiz vardır Ahmedî Muhtar Cenabı evveldenberi mestaneleriz. Nûru ilâhîde pervaneleriz. Bir bölük bu cihanda serseri divaneleriz. Sayılmayız parmakla, tükenmeyiz kırmakla. Taşramızdan sormakla kimse bilmez halimiz. On İki İmam on iki tarikat cümlesine dedik belî. Üçler, Beşler, Yediler, Kırklar Nûru nebi Keremî Ali Pirimiz Sultan Hacıbektaş'ı Veli."

MUSTAFA KEMAL

Alevilerde, anlatması zor bir Atatürk tutkusu vardır, gösterdiği yola bağlılık vardır. Gidiniz bir Alevi köyünün herhangi bir evine, orada hiç olmazsa bir gazeteden kesilmiş bir Atatürk resmi bulacaksınız... Okulsuz Alevi köyü pek azdır... Uğradığım her toplulukta Atatürk'ün adı da saygıyla geçmekteydi. Hatta beş altı değişik yerde, özellikle yaşlılar bu tutkuyu, bir gün insanları kurtarmak için gelecek Onikinci İmam Mehdi'nin Atatürk olduğunu söyleyecek kadar O'na inançlarını belirtmişlerdi.

Sivas'ın Karaçayır köyünden Hasan Özel (64 yaşında) bunu şöyle belirtti:

"İleri gitmiyorum, inancımıza göre beklediğimiz Mehdi gelmiştir, halkın beklediğini yapmıştır ve her fânî gibi göçmüştür, şimdi Ankara'da Anıt-Kabir'de yatmaktadır. Bizler asırlardan beri Osmanlı'nın kırıcı, ezici, saygı tanımayan baskısı altında ezildik... Kılıçtan geçirildik, sürüldük, kahır gördük, eziyet gördük... Osmanlı, halkına ihanet etti, Türk'ün dilini bırakıp Arap ve Acem diline sarıldı, İstanbul'un ne yazısını, ne konuşmasını bütünlük olan anlamaz oldu... Ağır vergiler, baskılar, zulümler hep Anadolu'daki halka reva görüldü... Bu asırlardan beri böyle devam etti... İnandığımız yücelere kasti hakareti hiçbir zaman bırakmadılar... Allah'ın evinde Onlara sövdüler, saydılar... Ölülerimizin namazını bile kıldırmadılar... Kestiğimiz eti bile yemediler... İn-

sana köle muamelesi yapılmaz, insan yüce varlıktır, insanı sevmeyen Tanrı'yı da sevmez, tabiatı da sevmez, sadece kendini sever, nefsinin yanı... Bu asırlardır böyle oldu geldi... Bir gün bir can çıktı, bu işleri iyi bilen, can evinden duyan... Mustafa Kemal... Paşalık rütbesini sıyırdı, halkım dedi, halktanım ben de artık... Paşalık maşalık gelip geçici şeydir, insanlık başka şeydir...Kongreler topladı, yolunu çizdi elinden geldiği kadar, duyurdu... Osmanlının zulmü kendine de oldu, düşmanlar sardı yurdu... Mustafa Kemal halkla beraber olunca, halkın beklediği insan bilince, halk koştu ardından... Kaçan kaçtı ama, ezilen halk, iyilik, dirlik, birlik isteyen halk ayrıldı yanından... Sünnisi, Alevisi şusu busu ayrıldı yanından... Ne oldu can sonra? Vatan kurtuldu... İnsanlar kurtuldu kast-ı hakarettten de biz de insan olduğumuzu O'nun bu kurduğu düzen için bilmeyenlere öğrettik, anlattık... Kurduğu okullarda yeni yazı öğrendik, okuduk... Çocuklarımız okudular, memleket için çalışır can oldular... Tekkeleri, zaviyeleri, dergâhları kapattı, iyi etti. Kırgın değil, bilakis memnunuz... Ayrılığa ikiliğe son vermek için, birlik-dirlik için bu şarttı. Kabri nûr olsun..."

"Pekiy ama dost... Pekiy amma, bu ayrılık devam ediyor, gezdik, gördük, duyduk... Buna ne demeli?"

"Eder a... Eder elbet... Sen yoldan ayrılırsan elbet hortlar... Suçu ne Mustafa Kemal'in?... Sen O'nun dediğini tuttun mu? Sen O'nun dediğini devam ettirdin mi? Yooo... Peki Mustafa Kemal kalkıp elinin tersiyle vursun mu? Olmaz ki, keşke olsa... O yolunu çizdi, tatbik etti, gösterdi ve göçtü gitti... Ayrılık hortladıysa suç başkalarında."

MUSTAFA KEMAL HACI BEKTAŞTA

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa, Sivas Kongresi'nden bir süre sonra, 1919 Aralık ayında Sivas'tan Ankara'ya hareket edip 21 Aralık 1919'da Mucur'a geldi. Yanında Hüseyin Rauf, Mazhar Müfit, Hakkı Behiç, Ahmet Rüstem beyler vardı. 21-22 Aralık'ta

Mucur'da geçirdikten sonra yanına Mucur Kaymakamı Cevat Bey'i de alarak Hacı Bektaş'a geldiler... Mustafa Kemal Paşa doğruca Çelebi Cemalettin Efendi'nin konağına indi... Mustafa Kemal, gece yemekte ve yemekten sonra toplulukta, yurdun içinde bulunduğı acı durumu tek tek anlattı. Hacı Bektaşlılar Mustafa Kemal'e büyük bir konukluk gösterdiler, bağıllık duyularını belirttiler. Gece, kendisini yatacağı odaya götüren Cemalettin Çelebi, odada uzun bir süre Mustafa Kemal'le konuştu. İçeriye kimsenin alınmadığını olaya tanık olanlar anlatmaktadır. Söylenir ki, Cemalettin Çelebi Efendi, Mustafa Kemal'e yurt savunmasında, kurtuluşunda can'larının fedaya hazır olduğunu bildirir. Kararın böyle olduğunu olaylar göstermiştir. Anadolu'daki bütün Alevi inançlı Türkler, kurtuluş savaşına canla başla katılmış, elinden gelen bütün yardımı yerine getirmişti.

DERGÂHTA

Mustafa Kemal, ertesi gün yani 24 Aralık 1919'da Dergâh'a gelmiş, Pir'i ziyaret ederek niyazda bulunmuştu. Günlerden Cuma idi... Can'lar, erenler, Dergâh'a gelen bu insana tarifsiz bir sevgi gösterisinde bulunmuşlar, ayaklarına kapanmışlardı... Sevgi gösterisinden son derece duygulanan Mustafa Kemal, programı değiştirerek, öğle yemeğini Dergâh'ta erenlerle, can'larla yemiş ve Dergâh'ın ambarından çıkarılan ve ne var ne yok önüne serilen, yiyecek, giyecek, para yardımlarını gözleri dolu dolu seyretmiş, bunlar hemen o sırada emrettiğı yere doğru yola çıkarılmıştı.

Bundan dört ay sonra 23 Nisan 1920'de toplanan ilk Büyük Millet Meclisi'nde, Meclis Reisi olarak Mustafa Kemal'in yanında 2. Reis olarak Kırşehir Meb'usu Cemalettin Çelebi Efendi'nin adını görüyoruz. Hastalanan Cemalettin Efendi çalışmalara katılamamış ve Mustafa Kemal özel doktorunu ve başka doktorları göndererek ilgisini göstermiştir. Halkı kurtuluş savaşına çağırın ulaklar, özel mektuplar yurdun dört bucağına gönderilmişti.

Cemalettin Çelebi'den sonra Veliyeddin Çelebi, 25.4.1923 tarihinde Ankara'da YENİ GÜN Matbaasında basılan şu bildiriği bütün yurda yayıyordu:

"Anadolu'da bulunan ceddîm Hacı Bektaş Veli Hazretlerine en samimi muhabbeti olan bilcümle muhibban ve hanedan halisanelerine:

Bu milleti ihya ile istiklalimizi temin eden ve vücudu âlileri kâffe-i İslâmiyane baiz-i şeref olan TBMM Meclisi Reisi Gazi nam-ı dar Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin naşir buyurdıkları beyannameleri cümlenizin malûmudur. Gazi Paşa müşarûnileyhin terakki ve taali-i vatan hakkındaki her bir arzularını yerine getirmek bizlere farz-ı aynıdır. Milletimizi kurtaracak, saadetimizi temin edecek O'nun efkâr-ı saibaneleridir. Bunu inkâr edenlerin, bizimle katıyyen münasebeti yoktur." vs...

YAVUZ SULTAN SELİM-ŞAH İSMAIL ÇATIŞMASI NELER GETİRDİ?

---

*"Kazancımız meydana getiririz,
Eksikliğimiz varsa bitiririz
Âşina meşreb evinde otururuz
Bine sayılmıştır birimiz bizim"
Hatayî*

"Eğer bir gün; erenler meclisinde âşıklardan saz dinlerken
yörenizde oturanlar sağ elini göğüslerine götürüp saygıyla kıpır-
danırlarsa bilin ki söylenen deyiş, "Şah Hatayî"nindir...

*"Sana derim sana geyik erenler
Bize sevda sana dalga verenler
Dilerim Mevlâ'dan onmaz vuranlar
Kaçma benden kaçma avcı değilim*

*Aydur Şah Hatayî'm uçan kaçandan
Zerrece korkmazız bu tatlı candan
Gidip da'vâc'olma atana benden (*)
Kaçma benden kaçma avcı değilim..."*

(*) *Da'vâc olma: Dâvacı olma.*

Şiiri inceleyen bir yazarımız aynen şöyle diyor:

"Bu şiirde, geyiğe "Sana derim sana geyik erenler" deyişi; en olgun, en yüksek, en içli, en insanlar üstü insana, doğru yol göstericiye kötülükten menediciye, gerçeği buldurucuya denebilecek olan "erenler" sözünü, zararsız, masum güzel ve yaşama hakkına sahip bir hayvancağıza söyleyişi, bu insani duygunun, gönülden kopuşu değil de nedir?")(*)

EŞSİZ BİR ŞAİR

Aruz ve heceyle Türkçe şiirler yazan, inancını bu yolla güzelce belirten, gerçekten büyük ve içli şâir "Hatayi"; Safevi hükümdarı Şah İsmail'den başkası değildir.

Genç yaşında Azerbaycan'daki Şii aşiretleri etrafına toplayıp Şirvan, Azerbaycan ve Irak ülkelerini zapteden, Özbek hanını yenen ve II. Bayezid'e kendini sevdiren O'nun sevgisinden yararlanıp Anadolu içlerine gönderdiği halifelerle inancını yayan ve zaman zaman akınlar yapan Şah İsmail'in bu davranışları, Trabzon valisi Şehzade Selim Sultan'ın dikkatinden kaçmıyordu.

SÖYLENİR Kİ:

13.-14. yüzyıllarda yaşayan ve Halvetilikle Kalenderiliği birleştirerek Safeviyye-Erdebiliyye denen bir tarikat kuran Şeyh İshak Safiyyeddin'in soyundan olan Şah İsmail, Erdebil tekkesinin müridlerinden o tarihte Harput'ta oturan Zülkadir hakimi Alâüddeve'nin dillere destan olan kızı Nesli Han'ı ister. Şahkulu bey ve diğer isteyiciler Alâüddeve, Nesli Han'ın Trabzon valisi Şehzade Selim Sultan tarafından istendiğini bildirir ve şunları söyler:

"Kızılbaş kız vermem..."

Şahkulu ve Şah İsmail'in adamları bu cevaptan iyice şaşırırlar...

"Kızılbaş ha... Ne demek bu? Kızılbaş demekten ne murad

(*) *Alevi-Bektaşî Nefesleri-Abdülbâki Gölpınarlı*

edersin? Sen ve senin âbâ ve ecdadın Erdebil tekkesinin müridleri değil miydi.”(*)

GERÇEK YÖNÜ

Şah İsmail Nesli Han'a kavuşamaz...

Tarihler yazar ki:

1512 yılında babasının kuvvetlerini altedip, kardeş ve kardeş çocuklarını birer birer yok edip dokuzuncu padişah olarak Osmanlı tahtına sahip olan Yavuz Selim'in ta şehzadeliğinde aklına koyduğu iki büyük isteği vardır; birisi doğu siyaseti ki Şii Safevi Devletini ortadan kaldırmak, Orta Asya'ya bir kapı açmak. Kuzey siyaseti ile Mısır'ı elde ederek Hint ticaret yollarına sahip olmak... Ve aynı zamanda Halifeliği Araplardan alarak üç yüz milyon Müslüman'ın halifesi sıfatını kazanmak.

ŞAH İSMAIL'İN İSTEĞİ

Öte yandan Şah İsmail'in de dilekleri vardı. Ehl-i Beyt muhiplerini ve Şii mezhebi kişilerini Arap kavminin etki ve nüfuzundan kurtarmak, çeşitli fırkalara bölünen Şiiliği tek esas üzerinde toplamak ve oraya buraya dağılan Şii Türk ve Türkmen aşiretlerini ana vatan olan Horasan'a derleyip büyük bir devlet kurmak...

SONUÇ

Arada birçok olaylar geçer... Yavuz Selim 180.000 kişilik ordusuyla 19 Mart 1514 yılında Edirne'den yola koyulur. Ordu Er-Zincan'a gelir. Kolay olmaz bu... Yeniçerilerde huzursuzluk başlar... Yeniçeriler tabanları yarılmış çarıklerini mızraklarının ucuna takıp başkaldırırlar. Bu durumu gören Yavuz askerlerin karşısına çıkıp konuşur:

“Ey asker kıyafetli korkaklar, çocuğunu, karısının kucağını muharebeye tercih edenleriniz varsa geri dönsünler... Ben buraya geri dönmek için gelmedim. Bu çilenin çekileceğini

(*) *Alevi-Bektaşî Nefesleri-Abdülbâki Gölpınarlı.*

tahta çıktığım zaman size söylemiştim. Şimdi niçin itaat etmiyorsunuz? Siz harbe girmezseniz ben tek başıma girerim...”

Ordu yoluna devam eder. 22 Ağustos 1515’de ordular Çaldıran Ovası’nda karşılaşır ve 120.000 kişilik Şah İsmail’in ordusu yenilgiye uğrar. Türk ordusu Tebriz’e girer. Şah İsmail’in ünlü incili tahtı Yavuz Sultan Selim’in eline geçer... Yavuz, zamanın geleneğince karşılıklı yapılan hakaretlerin acısını askerlerden gayrı binlerce Alevi inançlı kişinin kellesini kesmekle çıkarır ve sonra ikinci dileğine de ulaşır, Halifelik unvanını da alıp Mısır’ı sınırlarına katar...

ŞAİR YAVUZ

Büyük askerliği yanında şair olan Yavuz Sultan Selim, bir yandan vezirin boynunu vurdururken, âşık olunca da “Canımı ateş-i aşk istilâ etti bu sûzişte-Gözyaşımdan başka serpilecek su yoktur” diyebilecek kadar da içliydi... “Bu dünya bir padişaha azdır” diyecek kadar kudretinden emin olan Yavuz, sırtında çıkan şiripence yüzünden 1520 yılında 53 yaşında göçer her fanî gibi...

1524

1524 yılında da Şah İsmail, Erdebil şehrinde ardında bir çok divan ve şiir bırakarak göçecekti.

BASKILAR

İnsanlar gider... Yaptıkları kalır... Aradan geçen yıllar, kötü yönetimler, tohumlar gerçek Türkleri bölük bölük ayırmış, yobaz din kişilerinin körükleri Sünni-Alevi diye diye şişmiş ve gerçek kardeşler ikiye bölünmüştür. Tanrı aynı Tanrı, Muhammet aynı Muhammet, inanılan kitap aynı kitap yani Kuran!.. Fakat bölücü anlayış hepsini, yol aynıyken ikiye ayırmış ve yıl 1963’e kadar gelivermiş, baskılarla, kanlarla, kardeş kavgalarıyla... Ne olmuş? Sayısız can gitmiş gönüller kırılmış, gözyaşları dökülmüş...

BİRBİRLERİNE

Zaman gelmiş, Alevi-Bektaşiler, Osmanlı Türklerinin gözünde, malı canı helal birer kâfir Kızılbaş... Ve Osmanlı Türkleri de Bektaşilerin gözünde Yezit, Osman, düşman görünmüşler... Güdülen yanlış tutum, sadece Türkün ulusal bütünlüğüne zarar vermiş, ilerlemeye de en büyük engel olmuştur...

KILIÇ KESKİNDİR

Kılıçların ucundan kaçan binlerce kişi dağlara sığınmış, dağılmış, dillerini, Türklüklerini unutmuş, yapılan zulumlara karşı koymuş, koyamamış ezilmiş adını Kürt koymuşuz, Arap koymuşuz, Kızılbaş demişiz, bölmüşüz...

ÇALDIRAN SEFERİNDEN SONRA TÜRKMEN AŞİRETLERİ-KÜRTÇÜLÜK

Yavuz Sultan Selim'in orduları Çaldıran'dan sonra Fırat'tan İmraniye'ye döndü. Bundan sonra olanları Kadri Kemal Kop'un "Doğu'da Araştırmalarım" adlı kitabından izleyelim:

"Çaldıran'dan sonra Yavuz Fırat'tan İmraniye'ye kadar olan uylumları ele geçip dönünce, yollardaki Kızılbaşların yok edilmesini istedi. Yokedilen öz Türkler, Türkmenlerdi. Selçukilerden daha önce doğu vilayetlerimizin öz ahalisi olan ve oralarda medeniyet kurmuş bulunan yüz binlerce Türkmen, bu salğından kurtulamayarak, yerlerinden ve yurtlarından oldular."

Kop, aynı kitabında, Sünnilikle Şiiliğin Anadolu'da karşı karşıya birer fırka halinde yürüdüklerini ve nihayet bu siyasal durumdan Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanacağından çekinen Yavuz'un Kızılbaşlığı kaldırmak için meydana atılarak rastgeldiği her Türk Kızılbaşı öldürmesine rağmen, yine de bu tarikatı söküp atmadığını ve hatta Çaldıran ovasında Şah İsmail ile çarpışıldığı sabahın gecesinde bile Yavuz Sultan Selim'in ordusunda Kızılbaş olan Yeniçerilerin dem çekerek ve on iki telli sazlarını çalarak Şah İsmail'in "Şah Hatayi" mahlası

altında söylenmiş nefeslerini okuduklarını ve bunların arasında birçok kızıl taçlı bektaşilerin bulunduğunu, bunların nefeslerine boyun büktükleri “Şah Hatayi”nin Şah İsmail olduğunu bilmediklerini yazıyor!.

ANLAŞILIYOR KI

Yeniçeri Bektaşiler ve hatta doğu illerindeki Aleviler her şeyden önce Türk birliğine sadık kalmışlardır. Bir gece önce Şah İsmail'in nefeslerine boyun bükmüşlerdir, ertesi günü O'nun ordusuna kılıç sallamışlardır. Zira bu Türkler, Şah İsmail'in Şah Hatayi olduğunu bilmiyorlardı. Onlar Kızılbaş, Şii İrani değil Bektaşî ve Alevilerdi. Bunlar doğrudan doğruya Şah İsmail'e değil Hacı Bektaş tekkesine bağlı idiler. Onlar Şah İsmail'in yani Şah Hatayi'nin söylediği ve Anadolu'ya yayılan deyişlerini coşarak okuyorlar ve ulusal gayrete gelince Şah İsmail'in İran şahı ve Yavuz'un da Türk Hakanı ve buyruk ettiği ordunun da sadece Türk ordusu olduğunu biliyor ve buna inanıyorlardı.

KAÇANLAR

Bu savaşlardan sonra korkunç bir duruma giren Sünni ve Alevi çatışmasında daima Aleviler ezilmiş ve canlarını kurtarmak için doğunun sarp, kayalık dağlarına kaçmışlar, amma öz varlıkları olan dillerini kurtaramamışlardır. Rum-eli, İç Anadolu, Sivas, Tokat, Çorum, Yozgat, Aydın, Isparta ve Güney Anadolu'ya yayılan Aleviler muhtelif çağlarda Osmanlı padişahları tarafından ezdirilmiş, öldürülmüş, kalanlar öz komşuları Sünni Türklerin varlığından yararlanıp öz dillerini, ulusal birlik ve varlıklarını kurtarmışlardır. Ama beri yanda doğuya sığınan Türkmen aşiretlerinin durumu başka olmuş, bunlar, Sarayın yanlı tutumu, Türkmenleri Osmanlıdan soğutmuş, uzaklaştırmış ve onları öz varlıklarını gizlemeye hele ana dillerinden gayri bir dil konuşmaya zorlamıştır.

Türkistan ve Horasan'dan gelen Türk ve Türkmen aşiretleri arasında Alevilik ve Bektaşilik kökleşmişken, birçok aşiretlerde

örneğin Lohorto aşiretleri arasında Bağdat yoluyla gelen Şafi ve Nakşi tarikatı yayılıyordu. Bu teşkilatın başında da İdrisi Bitlisi ve Kadiri şeyhleri vardı.

Yavuz'un doğu illerinden geçişi sırasında Beyazıd, Van, Bitlis bölgelerinde oturan "Kürt-Baba" aşiret reisleri, Mevlana İdrisi Bitlisi'nin önderliğinde Padişaha teslim olup iyi yüzle karşılanırlar...

VALİLER

Sarayın emriyle bu bölgelerdeki valiler de Kızılbaş kellelerinden yığıntı yapmayı dini bir başarı saymışlar, binlerce insan insafsızca bu amaç uğruna kurban edilmiştir! İşte bir tanesi Hızır Paşa, Sivas'ın kanlı paşası... Sonraları çok yakın tarihte halkı birbirine kırdıran Hamidiye alayları... Daha sonraları yobazların uydurmaları, camilerdeki ikilik vaazları, ikilikçi basın, halkı, Ale-vi-Sünni diye ayırmış ve bugün onarılması güç bir yara haline getirmiştir.

YURT BÜTÜNLÜĞÜ

Bu bölücülüğün, bu ikiliğin sadece yurt bütünlüğüne zarar verdiğini bilip bunu körükleyenler asıl kötülüğü yapanlardır.

Bu gerçeği bir yazarımızdan, sayın Falih Rifki Atay'dan okumak istemez misiniz?

"Türk Bütünlüğü

Anadolu Türk bütünlüğünü, tarih boyunca, mezhep ayrılıkları parçalamıştır. Milliyet çağına erişmezden önce ve yüz yıllarca, mezhep kavgası yüzünden Türk Türk'ün kanını dökmüştür. Pekiy, Osmanlı kılıcı, Sünni birliğini sağlayabilmiş midir? Hayır. Bugün de memlekette Sünni olmayan sekiz milyon Müslüman Türk var. Yarıyı doğru olsa âdeta bir memleket nüfusu! Bizim Anayasanın vicdan hürriyetleri ve Birleşmiş Milletler Anayasasının insan hakları ve hürriyetleri çağında ve milliyet bakımından Macarlarla Finleri akrabamız, Hıristiyan Gagavuzları kan kardeşi saydığımız bu devirde eski ayrışıklığı nasıl devam ettirebiliriz?

Kürtlük davası çıktığı bugünlerde, sırf eski mezhep kavgacılığı geleneğı ile milyonlarca Türk'ü yabancılığa doğru mu iteceğız?

31 Mart şeriatçılığına dayanan kör ve nankör ırkçılar şimdi de bu meseleyi ele almışlar. Laik devletin Diyanet İşleri Kanununda sekiz milyon Türk'e vicdan hürriyeti tanınmasına karşı kara taassubu ve kara cehaleti ayaklandırmak için uğraşmaktadırlar.

Sekiz milyon değil de beş milyon değil de yüzbin farzetseniz, bu memlekette İsa'nın ve Musa'nın bir iki yüz bin kuluna inanç hürriyeti tanınırken, o Müslüman Türklere bu hakkı nasıl reddederseniz?

Bir tarihte Doğu'ya gitmiştim. Bir Alevi kalabalığına rastladım. Türkçeleri benimkinden çok temizdi. Sözlerine sık sık hiç duymadığım öz Türkçe ata sözleri katıyorlardı. Ama bizden bir yabancı kadar ürküyorlardı.

Yeni bir parçalanma tehlikesinin Anadolu ufukları üstüne kara bulutlarını yığmaya başladığı zamanlarda Anadolu Türk bütünlüğünü bozucu ve fesatlayıcı bütün ayrılıkları kaldıralım.

Bizim bu çabalarımıza karşı koyanlara düşman casusları gibi bakalım."

BUGÜNE GELMEDEN

Bugünkü ikicilerin çabasına gelmeden önce geçmişten bir örnek okumak ister misiniz?

Acı bir masal gibi Sivas Valisi Hızır Paşa'nın, Pir Sultan Abdal'a yaptığı zulümler, dayanılmaz bir örnektir. Sadece bu örnek, zihniyeti göstermesi yönünden ilgi çekicidir.

“YÜRÜ BİRE HIZIR PAŞA SENİN DE ÇARKIN KIRILIR”

---

*“Pir Sultanı kıızıydım ben de Banaz’da
Kanlı yaş akıttım baharda güzde
Dedemi astılar kanlı Sivas’ta
Dar ağacı ağlar Pir Sultan deyî”*

Dört yıldan fazla, yurdu karış karış gezen pilli ve pilsiz bir ses alma makinası var Ankara denen o şehirde... Kutular dolu-
su ses şeridinin her santimi “Pir Sultan Abdal” diyen. Bu Pir Sul-
tan Abdal nice kişidir ki taaa Türkiye Radyolarında bile çağırılır,
şiiirleri, türküleşip? Ne var ki ortalıkta Sünni-Alevi anlaşmazlığı-
na uyup, radyoların has okuyucuları da kendilerine göre; göz
göre göre kitaplara geçmiş, dillerden düşmeyen bu deyişleri di-
ledikleri gibi değiştirirler.”

“Kâtip ahvalimi yare böyle yaz...” derler... Yanlış derler... As-
lını neslini sorarsan bu mısraın “Kâtip ahvalimi Şaha böyle
yaz...”dır.

BİZ HABERİ

Eğer “Şah” derlerse yer yerinden oynar, radyoyu Kızılbaşlar
sardı sanılır! Onlar şiiiri bozup “Şah”ı “Yar” yapadursunlar, biz
haberi, derlediğimiz türkülerden, kitaplardan verip, Pir Sultan
Abdal’a geçelim...

“Bir varmış bir yokmuş... Tanrının kulu pek çokmuş... Bunlardan biri de Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Banaz köyünden Haydar imiş... Nesli Ali nesli, Güzel İmam'dan Zeynel Abidin'e kadar gelir imiş.

Haydar yedi yaşına gelmiş... Yıldız Dağı'nın başını günlerden bir gün bir duman almış ki dilinen tarifi mümkünsüz... Davarları güden Haydar, uyumuş, uyanmış ki karşısında ak sakallı nûr yüzlü bir can... Bir elinde dolu, bir elinde elma. Doluyu uzattı Haydar'a bir eliyle, elmayı verdi diğer eliyle. Haydar baktı ki ihtiyarın avucunun içinde zümrüt gibi bir yeşil ben... Derhal bildi ki bu Pir, Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir. Sarıldı ellere öptü doya doya.

Pir etti:

“Oğlum, bundan sonra senin adın Pir Sultan Abdal olsun, adın dört yana yayılsın, sazının üstüne saz, sözünün üstüne söz gelmesin. Âl Evlâdın hakkını almak için Tanrı senin yardım-cın olsun. Adını ben verdim, yaşını Tanrı versin...”

VE

Ve o nûr yüzlü ak sakallı pir gözden kayboldu dost... Pir Sultan'ın can gözü açıldı... Erenler arasına katıldı. Bölük bölük gelen canlar önünde ei bağlayıp dâr'e durur, nasip alır, kapısında açlar doyar idi, koçlar tıglanır, çıplaklara giyinir gider...

HIZIR

Devir o devirdi ki İran'a Şah İsmail soyundan Şah Tahmasb, Osmanlılara da Kanuni Sultan Süleyman hükmeder idi. Biz haberi onlardan değil Sivas'ın Sofular köyünde Hızır'dan verelim. Hızır bu adı duydu, can evinden vuruldu, düştü yollara Erenlere kul oldu, Pir Sultan'a yedi yıl hizmet gördü, edep erkân öğrendi ve bir gün “ruhsat” aldı. “Varıp gideyim, makam sahibi olayım da Âli Âbâ'ya hizmet edeyim” dedi.

Pir, bir düşündü, iki düşündü:

“Ulan Hızır” dedi... “Sana ruhsat veririm, dua ederim amma... Gider büyük adam olur gelir beni astırırsın...”

Hızır, ellerini ovuşturup “Etme Pir'im bu nasıl söz? Ben seni nasıl astırırim? Sen benim Pir'im, Sultanımsın...” dedi.

Devran geçer, çarklar döner, gün dünyaya doğar söner, Hızır İstanbul'da vardığı sarayda kendini sevdiren, Paşa olur. Siyas'a vali ederler. Hızır paşa ikrarını çoktan unutmuştur!

HER ZULUMCU GİBİ

Her kötü gibi, Hızır Paşa'da halkına zulüm eder, rüşvet yer, fakir fukaraya zulmeder de zenginlerin sofrasından kalkmaz, gerçek halkı unuttur. Unuttur a, Pir Sultan denilen o sazının üstüne saz, deyişinin üstüne deyiş olmayan Haydar, diliyle, sazının teliyle tüm zulumcuların karşısında olur, yerer onları, yerer de başa çıkamazlar. Hızır Paşa'nın iki kadısı var imiş... Birisi Sarı Kadı diğeri Kara Kadı... Pir, iki itinden birine Sarı Kadı, öbürüne Kara Kadı adı koymuş da hep öyle çağırır imiş... Çağirtısını duyan halk da bunların ettikleri zulumlara, yanlış hesaplara karşı iyice yürek soğuturlarmış... Haberi almış kadılar... Kasaslarını salıp Pir Sultan'ı yaka paça der dest edüp huzura almışlar... Pir, doğrudur bu adları koduğum demiş ve bir çift söz etmiş... Bakalım ne demiş:

*“Bir arzuhal yazdım gül yüzlü Şaha
Gelsin beni elden alsın ha nolur
Beni yalvartmasın o padişaha
Canıma yetişsin gelsin ha nolur”*

Kadıların yanına çıkarılan Pir hiçbir şeyi saklamadan hepiciğini tek tek anlatmış... Kadılar küplere binmişler. Pir “benim” demiş, “İtlerim haram yemez sizin gibi...” “Sınayalım” demişler aksi olursa Pir Sultan'ın kellesi gidecek! Bunu duyan hacılar, hocalar ve halk ikisini hazırlamış, birine helâl, diğerine haram yiyecek komuşlar... İlk Kadıları buyur etmişler, etmişler ki kadılar varıp haram siniye durmuşlar, atıştırmışlar!. Sonra itleri almışlar...

Onlar bi koklamışlar varıp helâl siniye durmuşlar, böylelikle halk inanmış Pir Sultan'ın kerametine "iyi köpek, kötü kadıdan efdaldır" deyimi de bu zamandan berü söylenir olmuş...

HIZIR PAŞA FERMAN VERİR

Devir dönmüş, ocaklar sönmüş, çarklar dönmüş, Kadılar halkın karşısına çıkamaz olmuş ve ol zamanda Sivas Valisi Hızır Paşa ferman buyurmuş ki "Benim mülkümde Şahın adını anmak yasaktır... (İşte o zamandan beri radyolarımız Hızır Paşa'nın bu fermanına uyarlar) Her kim ki Şah adını ağzına alırsa dilini keser, öldürürüm..."

Durur mu halkın sözcüsü, halk yüreği, alır sazi eline:

*"Fetva vermiş kara başlı kör müftü
Şah diyenin dilin keseyim deyî
Satır yaptırmış Allah'ın lâneti
Alî'yi seveni keseyim deyî.*

*Hakkı seven âşık geçmez mi candan
Korkarız Allah'tan korkum yok senden
Ferman almış Hızır Paşa Sultanından
Pir Sultan Abdalî asayım deyî..."*

Dinlemez Pir Sultan, Hızır Paşa'nın buyruğunu... Dağ bayır, dere tepe, şehir, köy, bucak dolaşıp anlatır Hızır'ın sözünden nasıl döndüğünü, zulmunu, gammaz çok her ülkede, her zaman, her yerde... Varıp Hızır'a anlatırlar, hal böyle böyle deyî... Hızır getirir Pir'i karşısına... Nasihat eyler... Pir durmaz söyler... Bakalım ne söyler:

*"Padişah katlime ferman dilese
Yine geçmem elâ gözlü Şahımdan
Cellâtlar karşımda satır bilese
Yine geçmem elâ gözlü Şahımdan..."*

İnanan böylesine inanır... Yürekten inanır... İnancından dönene yuf! Hele bu inanç halk içinse, onun mutluluğu içinse mutluluğu dağlar boyu! Varmış Hızır'ın yine önüne... Hızır Paşa iyi karşılamış Pir'ini... "Pirim, demiş, senin yaptıkların doğru mudur? Benim fetvama neden uymazsın da halk içinde beni küçük düşürürsün?"

BİR CEVAP VERİR DER KI:

"Ulan Hızır. Sen benden el aldın, bana ikrar verdin. Kapımda hizmet gördün, Şah'ın yolunda can vermeye yemin ettin. Asıl doğru olmayan sensin. Neden ikrarında durmadın? Neden düşkünlük ettin? Sonra da ferman çıkarıp Şahın adını ananları astırırsın... Zalimlik senin ettiğindir... Senin yolun Hak yolu değildir. Evlât-ü Âli Âbâ'nın gözünün yaşını akıttın sele çevirdin. Hak bırakıp bâtıl yola gittin... Ben senin sözüne uyar mıyım?"

Hızır Paşa küplere biner, alıp alıp verir. "Benim yanımda Şah'tan bahsetme" der... Der ama şu cevabı alır:

*"Yürü bire Hızır Paşa
Senin de çarkın kırılır
Güvendiğin Padişahın
O da birgün devrilir."*

Hızır Paşa bakar olacak gibi değil, vurdurur Pir Sultanı Toprakkalesine, zindana. Kuru ekmek, soğana kalan Pir Sultan'a haber iletir ki "geçsin Şah'ndan çıkarayım zindandan..." Pir Sultan verir cevabı:

*"Pir Sultan'ım der Şahım var
Hızır Paşa da ahım var
Benim bir tek Allah'ım var
Şaha padişaha değil..."*

*Hızır Paşanın zulmu var ise
Ne yapayım benim de bir âhım var
Senin tuğlu padişahın var ise
Benim arkam kalem bir Allahım var."*

Aradan üç yıl geçer. Hızır Paşa, Pir'ini yanına getirir. Pir, sazi alır döşüne vurur... Bakalım ne vurmuş:

*"Her nereye gitsem yolum dumandır
Bizi böyle kılan ahd ü amandır
Zincir boynum sıktı halim yamandır
Açılın kapılar Şaha gidelim."*

Hızır Paşa, Şah'ın adını anmaması için Pir'e fırsat üstüne fırsat veriyordu, ama kolay mı inanmış kişileri yolundan ayırmak? Ne mümkün? Pir Sultan da inad üstüne inad edip her deyişinde Şah'ını anıyordu:

*"Pir Sultan Abdal'ım ey Hızır Paşa
Gör ki neler gelir sağ olan başa
Hasreti koydu bizi kavim kardeşe
Kâtip ahvalimi Şaha böyle yaz..."*

Paşa ve yanındakiler gazaba gelmişler, emir vermişler ki derhal zindana atıla! Öyle olmuş, sabahınan asılmak üzere zindana atılmış. Pir Sultan şafak vakti askerlerin arasında Keçi Bulan'a şimdiki Sivas'ın Mal Meydanı'na getirilirken, halk kötü bir adam asılacak diye toplanmış ama, buna Pir dayanamamış:

*"Bize de Banaz'da Pir Sultan derler
Bizi kem kişi de bellemesinler
Paşa hademine tenbih eylesin
Kolum çekip elim bağlamasınlar..."*

Pir'in bir muhibbi var idi ki canını Pir'den saklamaz. Ali Ba-ba'ya malûm oldu ki Pir asılmada... Ver elini Sivas dedi ve geldi ve meydana geldi ve gördü Pir asılmak üzere... İki gözü iki çeşme bu inanmış için, dost için, Erenler için...

DAR AĞACININ DİBİNDE

Pir'i getirdiler dar ağacının dibine...Hızır Paşa emir verdi ki herkes taş atacak!.. Pir'in musahibi Ali Baba nitsin? Atsa olmaz alınsa olmaz. Zalimin emri emirdir. Elindeki gülü atar Pir'ine.. Pir, kan ağlar "Sen de mi? Sen de mi Musabihim? Sen de mi beni recmedersin?" Ve seslenir:

DOSTUN ETTİĞİ

*"Pir Sultan Abdal'ım can göğe akmaz
Haktan emrolmazsa irahmet yağmaz
Şu illerin taşı hiç bana değmez
İlle dostum gülü yaralar beni..."*

Onun için bırakın kötü kişileri, içimiz hep dostların ettikleriyle kan ağlayıp durmaz mı?

SUSMAZ MISIN?

Askerler bunu duyunca, bunun dili susmaz deyü ipi boğazına geçirdiler Pir'in. Pir Sultan Abdal, Şah yoluna can verdi, serini vermeyip... Gece oldu Musahibi Ali Baba, yanına vardı... Ayağına yüzler sürdü, gözlerinden öptü, varıp Banaz'a geldi anlattı hal böyle böyle deyü... Kimse inanmadı... Biri dedi. Ben Pir'i biraz önce gördüm... Öbürü dedi ben şurada gördüm... Biri dedi, sazi sırtında gider idi... Ve asıldığından bu yana Pir'i görenler çoğaldı çoğaldı, Hızır Paşa'da uyku durak yok! Askerler saldı her tarafa ve bir gün askerler yakalamak üzerelerdi Pir'i, burası Kızılırmaktı, bir köprü vardı, köprüyü geçti ve eyitti:

"Eğil ya köprü..." Köprü eğildi, askerler şaşırıp kaldılar... Pir ise az gider uz gider, dere tepe düz gider, varır Şah'ın katına, Horasan'a, orada az kalır uz kalır ve Şah der ki:

"Var git Pir Sultan Abdal. Yüreğinden Âli Âbâ'nın sevgisini eksik etme... Hak yoluna devam eyle. Yoldan azmışları yola getir. Haksızlara, zalimlere Hakk'ın kudretini bildir. Peygamber'in

ve Ali'nin adaletini onlara öğret..."

İŞTE

İşte o zamanlardan bu zamana Pir Sultan sazı elinde, şiirlerle Anadolu'da dolaşır durur... Haksızlığa zulme, kötülüğe, gericiliğe karşı kor, dillerden dudaklardan, gönüllerden ayrılmaz... Hatta, eksik gedik her neyse, Ankara radyosundan bile...

BİR VARMIŞ

Bir varmış bir yokmuş, Tanrının kulu pek çokmuş... Gönüller Pir Sultan Abdal'ın deyişleriyle dolmuş, zulüm görenler O'nun deyişiyle durulur, rahatlamış...

Tanrı mezarına nûr yağdıra, dillerden, dudaklardan, Ankara radyosunun rağmına düşürmeye!

Pir Sultan'ı sevenlerin yolu bizim fakirhaneye uğraya, gönüllerini bir güzel yuyup yıkaya!

*"İhlas ile gelen bu yoldan dönmöz
Dost olan dostundan ikilik bilmez
Eri Hak görmeyen Hakkı da görmez
Gözü bakar-amma kördən sayılır..."*

BUGÜNÜN HIZIR PAŞA KAFALILARI

"Fetva verir yalan yulan"

Pir. Sultan Abdal

Erzurum'a bağlı Pasinler ilçesinin Efsence köyünde bir hoca yaşırdı. Tanrı rahmetini üstünden eksik etmesin amma, ettikleri adından çok anılır aradan on beş yıl geçmesine rağmen.

Efe Hoca, Efsence'nin üst tarafındaki 200 evlik Badicivan isimli Alevi köyünden ve insanlarından hiç hoşlanmaz.

Gerisini Hasankaleli Âşık Şinasi Koç'tan dinleyelim:

MEKRUHI

Badicivan'ın üst tarafındaki boğazdan çıkan bir çay akar. Bu su Badicivan arazisinin içinden geçerek Efsence ve Hekebat köylerine iner. Hoca efendi köylüleri toplar ve aynen şunları söyler:

"Bu su Kızılbaşların köyünden geçiyor! Bu sudan her kim ki arazisini sular, onun mahsulü mekruhtur!"

KÖYLÜLER

Cemaat şaşıp kalıyor... Fakat nitsin? Fetva fetvadır!" Araziyi sulamaktan vaz geçerler, geçerler ama başka su da yok! Fakir

fukara halk o yıl mahsul alamaz! Derken toplanıp Hocaya varırlar... "Aman hoca efendi, sen bilirsin, emrini tuttuk- araziyi sula-
madık amma halimiz duman... Etme eyleme bir yolunu bul bu-
nun. Üstelik Allah bu adamlardan razı olsun suyu kesmiyorlar
bizden, güzelce sulayıp mahsul alıyorduk."

Hoca bir düşünür, fetvayı şöyle çevirir:

"Madem ki böyle. Araziyi sulayın.Yalnız mahsulünü yeme-
yin."

"Peki ne yapalım?"

"Mahsulü satın, parasını da hayrat yoluna kullanın. Mescite
verin, camiye verin, gelen hocalara verin..."

Köylünün yüzü gülüyor, emre uyuyorlar!

"Bu hocadan halkın çektiği anlatmakla bitmez ya dost, tabi-
bim, gül yüzlüm... Halkı bölüm bölüm böldü... Yine de kabri nür
olsun. Öldü gitti. Bulkasım köyü salma yapıp bir cami yaptırdı
köye... Burada Alevi vatandaşlar da var... Cami bitti. Hocayı ça-
ğırdılar ilk namazı kıldırırsın diye. Hoca gelmedi, haber gönder-
miş "burada Aleviler var, onların da verdiği parayla yapılan ca-
mide namaz edâ edilmez, külliye haramdır..." Köylü şaşırdı,
hoca halkın direnmesini görünce fetvayı değiştirdi! "Alevilerin
verdiği salmayı iki misli olarak iade edin. Onların da çalıştığını
duydum, amele ücretlerini de ödeyin sonra namaz kıldırırım!"
Köylüler ezile büzüle hocanın dediğini yaptılar. Hoca ondan
sonra ilk namazı kıldırıldı ve her gittiği yerde zehirini saçtı, so-
nunda öyle bir ikilik görüldü ki ortalıkta, anlatmakla bitmez... "Kı-
zılbaşların yüzüne bakmayın. Yüzünüzün nuru gider. Onların
ekmekleri yenmez, kestikleri yenmez, çulları çiğnenmez. Onla-
rın oturdukları yer şartlanmayınca adım atılmaz. Kat'iyen caiz
değildir..." Bu sözlerin sonucu bizim köy olan Ardos'ta cinayetle
bitti ve Mehmet Ali adlı bir Alevi vatandaşı öldürdüler. Olayı za-
manın DP hükümetine duyurduksa da aldırış eden olmadı..."

KARAÇAYIR KÖYÜNDEN

Sivas'ın Karaçayır köyünden Süleyman Dede, beş vakit na-
mazına meraklı... Kendisi Alevidir... Namaza durdukları kişiler il-

let oluyorlar buna... Etmediklerini komuyorlar... Süleyman Dede anlatıyor:

“Yılmıyorum. Yılmayacağım, yine gidiyorum bütün hakaretlere rağmen... Çoluk çocuğu da zorluyorum namazınızı camide kılın diye... Ama olmuyor, hakaretlere dayanamıyorlar... Bizim burada ..... adlı bir hoca var, vaaz veriyor. Kızılbaşların gittiği hamama gitmeyin, kırk yıl başka hamamda yıkansanız, pisliğiniz gitmez! Anam bekliyor caminin kapısında... Yapışıyor yakasına cemaatin arasında... “Bre mel'un” diyor, “sen Türk'ü ikiye bölmekten ne kazanırsın...” Verip veriştiriyor... Bakıyorlar ki bizim ayağımızı camiden kesemiyorlar, buluyorlar çaresini!.

MUMI

Hoca bir gün, vaazdan sonra “camiden her gün mum çalınıyor, kimse darılmasın üzerlerinizi arayacağız” dedi. Arayın dedik... Bir de baktık ki biz üç Alevinin cebinde mum! Gel de inandır. Gel de bu tertiptir de... Ama yılmıyoruz bu bölücülükten... Yılmayacağız ta ki ikilik meraklılarını yeninceye kadar...

YA DOST

Biz Karaçayır köyüne ilkokulu ta 1934 yılında yaptık. Köyümüzün %95'i kadın-erkek okur. Köyümüzün etrafı çam ormanıydı... Başkaları kestiler canım çamları, biz kesmedik, muhafaza ettik. Şimdi burası Sivas'ın mesire yeridir... Ne okumamızı, ne yazmamızı, ne zümrüt gibi çamımızı çekemezler... Biz gavurmuşuz da ondan ileriymişiz! Bakın şu lafa... Ama aldırmiyoruz.”

ÇIKARCILAR

Alevilerin de dedeleri var... Birisinin dediği gibi “Onların da dilleri kısa değil, duramıyorlar, bazen”... İki tarafın çıkarıcıları bu ikiliği bir güzel sömürüyorlar, paraya, mala çeviriyorlar. Saf halk, kuzu gibi halk, bunların ellerinde perişan oluyor. Kim bulacak bunları etkisiz kılacak düzeni, çareyi?

Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı üzerinde ol basında derhal bir tepki başladı. Gereksiz olan ve tamamen eski kinlerin yeni ürünleri olan bu saldırılardan birkaç örnek, bugünün Hızır Paşa kafalılarının bol olduğunu da gösterir.

Hele tasarıdaki 10. madde bunları delil etmiştir. 10. madde, bir Mezhepler Müdürlüğü kurarak Müslüman cemaati tam bir eşitlikle mütalâa etmektedir. Bu maddeye gösterilen tepkiye bir örnek. Bir İstanbul gazetesi ki ilericiliği sevmeyen, bakınız ne diyor:

“Maddedeki (Mezhepler Müdürlüğü, Müslüman cemaati tam bir eşitlikte mütalâa ederek...) cümlesinde, topraklarımızda yaşayan Alevi, Şii ve Kızılbaşlık gibi ilmen ve tarihen hiç bir gerçeğe dayanmayıp tamamen efsane ve mugalâtaya dayandığı gibi, dinen de safsata ve hurafattan başka bir kıymeti olmayan ve her devirde İslam dini aleyhine çevrilen entrikalarda en aktif roller almakta İslamiyetin ifade ettiği vahdet ruhu için ciddi bir tehlike olan bu zümrenin, ehli sünnet mezhebi ile eşit mütalâa olunacağı ifade ediliyor ki, en hafif tabir ile 27 milyon Müslüman'ın din ve vicdanı ile alay etmek demektir. Bu eşitliğin nelere kadar dayanacağını kestirmek için kehanete ihtiyaç yok. Kanuni müeyyidelerle eşitlikleri teminat altına alınan Kızılbaşların yarın camilerimizde mum söndürme merasimleri yapmaya yeltenmeyeceklerini kim temin edebilir?”

TERKİ

Buna benzer kışkırtmalar hâlâ devam etmektedir. Bu kışkırtmalardan istenilen amaç elde edilmiştir, zira tahammülü kalmayan Alevi inançlı kimseler sert bir bildiri yayınlamışlardır. Fakat, yine temkinli, yine bölücülerin isteklerine düşmeden...

GENÇLERİN BİLDİRİSİ

Ankara Üniversitesi'nde okuyan Alevi inançlı gençler, bazı dergi ve gazetelerdeki bölücü ve kışkırtıcı yazılara karşı yayınladıkları bildiride gerekli cevabı verdikten sonra, kışkırtmaların nedenine şöyle parmak basıyorlar:

"Bu isnatların en ilkel kabilelerde bile insan duygusu ve insanlık kıymet hükümlerine uygun addedildiği duyulmamış, görülmemiştir. Tıpkı çıkarıcı öncüler gibi etrafa nifak tohumu saçıp kendisi gibi inanmayanları bazı şeni ve ahlakdışı iftiralarla lekeleyip susturmak isteyen kara ruhlularla bu işin tartışmasını yapacak değiliz. Üzüntümüz, bir kısım basında bu isnatların itibar görerek yer almasındandır.

Bu vatanda birliği temine çalışmak gerekirken, ırkan ÖZTÜRK, dinen MÜSLÜMAN bulunan, ancak mezheple ilgili inançlarında bazı usul farkları gösteren vatandaşları birbirinden ayırmaya çabalama gayretleri dahi MİLLİ MENFAATLERİ zedelemekten başka işe yaramayacağı aşikârdır.

ALEVİLER ki hûrafeye asla inanmamış, her zaman hak ve hakikat âşığı olarak EHLİBEYT'in yolundan bütün baskı ve zulümlere rağmen ayrılmamıştır. ELİNE-DİLİNE-BELİNE SADIK KALMA düsturu ile bugün dünya uluslarının gerçekleştirmek istedikleri hakikatleri yüzlerce yıl önce başarmış, insanlığa öncülük etmiş asil bir topluluktur.

O topluluk ki her zaman olduğu gibi Milli ölüm-kalım savaşlarında ATATÜRK'ün etrafında toplanmış, milli birliği tesiste öncülük etmiş, ATATÜRK İLKELERİNİN SADIK BEKÇİSİ KALMIŞTIR.

Peşinen bilinmelidir ki, memleketin yüksek menfaatleri, tefrikçilerin menfaatlerinden ağır basacaktır..."

İSTANBUL'DAN

Bu bildiriye eşit olarak İstanbul Yüksek öğrenim gençliği de aynı açıdan alarak bir bildiri yayınlamışlardır. O sıralarda Şehir Tiyatrosu'nda "Mum Söndü" isimli bir piyes afiştedir... Tamamen

uydurma bir söylentinin piyes haline getirilmesiyle Sünni-Alevi topluluğunu daha bir ayırıcı olan bu oyun, ortalıkta esen havaya tuz biber ekmiştir. Bakınız İstanbul'daki Alevi gençler yayınladıkları bildiride bunu nasıl belirtiyorlar.

“Milli mücadelede Atatürk'ün yanında yer alanlar, Türk Halk Dilini yaşatanlar, devrimlere sadakatle ve inatla bağlı kalmış olanlar Aleviler değil midir? Hal böyle iken, ne hazindir ki, milliyetin hürriyeti için can verenler hiç bir zaman hürriyeti paylaşmamışlar ve cehaletin cenderesinde sıkıştırılarak boğulmak istenmişlerdir.

Asırlar boyunca MİLLÎ BİRLİĞİN bozulması için bir tehlike teşkil etmekten uzak kalmamış olan bu Muaviye zihniyetine, Atatürk büyük bir vukuf la el atmış ve laiklik prensibi ile özlenen bir hürriyet getirmiştir.

Yüksek tahsil Alevi gençleri olarak, Atatürk'ün yirminci asırda diktiği bu en büyük âbidenin yine aynı Muaviye zihniyetiyle dövülerek aşındırılmaya başlandığını ve hükümet edenler mevkiinde olanların da seyirci kaldığını üzülenek görüyoruz. Nitekim milleti bölmek için tiyatroyu bir vasıta olarak kullanan kötü emellilerin tamamen uydurma olan Mum Söndü adlı bir piyesin Şehir Tiyatroları'nda oynanmasına, idare edenler ve hükümet seyirci kalmıştır.

Bundan böyle sayısı 12 milyonu aşan Aleviler hakkında yapılacak tecavüzkâr ve münafıkane söz ve türlü davranışlarıyla bu aziz milletin ruhunu bölmek isteyen zihniyete karşı hükümet edenlerin seyirci kalmayacağına inanıyoruz...”

YETKİLİLER KONUŞUYOR

*“Gelin canlar bir olalım”
Pir Sultan*

Ankara Üniversitesi'nde eğitim gören Türk-Alevi gençler, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Tasarısı'nın bir anlaşmazlık konusu olması üzerine faaliyete geçtiler. Bilim adamlarını toplayıp konuyu kamuoyunda tartış-

mayı gerekli ve yararlı buldular. Bu da, bu inançta olanların bilime gösterdikleri saygıyı belirtmesi yönünden dikkati çekicidir.

“Türkiye’de Laiklik ve Tatbikatı” konulu bir açık oturum düzenlediler. Açık oturum ilgiyle izlendi. Ankara Üniversitesi Anayasa Hukuku Profesörü Bülent Nuri Esen’in yönettiği bu açık oturumda Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dekanı Prof. Mustafa Akdağ, aynı fakülteden Yeni Çağ Profesörü Adnan Erzi, Erzin-can CHP Milletvekili Zeynel Gündoğdu, Çanakkale CHP Milletvekili Şefik İnan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Bahri Savcı, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu söz aldılar.

Uzun konuşmaların yapıldığı bu açık oturumu özetleyelim...

PROF. AKDAĞ

“Din, devletin yapılışında toplayıcı bir kuvvettir. Din, Allah’la kul arasındaki bir bağlantıdır. Din ferdidir. Müşterek dinlilik (dindarlık) yoktur. Başkasının dinine müdahale dine riayetsizliktir. Devlet, bugün dini sosyal vazife olarak kabul edecektir. Belediye hizmetler gibi dini ihtiyaçları yerine getirecektir. Din propagandası laikliğe aykırıdır. Din hakkında bir şey öğrenmek isteyen kimsenin camiye gitmesi lazımdır. Elbise alırken dükkâna gitmek gibi. Din adamının eve gelerek din öğretmeye kalkışması seyyar satıcının eve gelerek mal satması, gibidir. Bu gibi seyyar satıcı ise kaliteli mal satmaz. Yobazlar, sokakta alelacele mal satan seyyar satıcılardan farksızdırlar. Cami ve okul dışında dini malumat satılmaz, din öğretilmez.”

PROF. ERZİ

“Bizde vatandaşlar bir mevzuu ve şahsı bilmeden, tetkik etmeden konuşurlar. Mesela: Saidi Nursi’nin ezanın Türkçe okunmasını istediğini, bilmezler. Dini yayınlar bundan 50-60 sene evvelkinden geridir. (Vicdan hürriyetine saygı bakımından). 27 Mayıs’tan sonra çok iyi oldu. Bizde bugün Osmanlı İmparatorluğu devrindeki mezheplere gösterilen toierans gösterilememektedir. Bugün değil Aleviler, Şafiler için bile ilkokul din kitapların-

da malumat yoktur. Osmanlıların ilk devirlerinde Bursa'da bir Şafii, ben ölürsem mirasım Şafii mezhebi üzere taksim edilsin, demiş ve bu vatandaş için İstanbul'dan bu işten anlayan bir kimse gönderilmiş ve mirası taksim edilmiş, vasiyeti yerine getirilmiştir. Bugün bu toleransı maalesef gösteremiyoruz.

Türkiye'de toplu bir Alevi kütlesi vardır. Anayasaya göre, hususi kanunlarla çatışmadıkça, dini ayinler serbesttir. Bir Süryani vatandaş dini işleri için Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan tahsisat isteyebilir. Alevi vatandaş da devlete vergi verdiği için böyle bir tahsisat istemesi gayet tabiidir. 60 sene evvel Osmanlı idaresi zamanında Mezhepler Müdürlüğü vardı. Türkiye'de Alevilik mevzuunda sorulacak bir suale cevap verecek en selahiyetli makam Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. İttihat ve Terakki devrinde Türkiye'de Alevilik mevzuu ele alınmış ve Baha Sait bu mevzuu için Anadolu'ya gönderilmiştir. Tutulan rapor Türk Yurdu Mecmuası'nda neşredilmiştir. Aleviler kendilerini Caferi kabul ederler. Mısır'da Ezher Üniversitesi bu mezhebi 35 sene evvel resmen kabul etmiştir. Biz de kabul etmek mecburiyetindeyiz."

GÜNDOĞDU

"Eski devirde tarikatlar halkı ve vicdanları nurlandırırdı. Bugün ise buna lüzum yoktur. İlim ışığı kâfidir."

İNAN

"Memleket nüfusunun yüzde 99'u (1960 sayımına göre) Müslümandır.

Neden Müslümanım? Müslüman ana ve babadan doğduğum için ve Müslümanım. Yoksa dünyada mevcut yedi dini tetkik edip birini reşit olduktan sonra tercih ettiğimden dolayı değil. Türkiye'de hiç bir kimse bu şekilde Müslüman olmamıştır. Bundan sonraki nüfus sayımlarında mezhepler de vatandaşlardan sorulmalıdır. Artık sorulmasında tarihi mahzur kalmamıştır. Atatürk'ün en büyük eseri laikliktir. Devletin dini olmaz, devlet ahirete gitmez. Fert gider. Devletin dininin olması akla aykırıdır.

1918-1919'da bizi ve halkı zorla jandarma ile namaza götürürlerdi. Öğrencilerin çoğu abdest almadan namaz kılarlardı. Zorla güzellik olmaz tabii. Din, fazilet ve ahlak işidir. Aile terbiyesi işidir. Fertlere vasıtasız surette İslamı öğrettiğimiz gün Türkiye kurtulmuştur."

PROF. SAVCI

"Bugüne kadar Türk aydınları Türk toplumuna muasır medeniyeti hakkıyla öğretemedikleri için bu meseleyi bugün konuşmak zorunda kalıyoruz. Ferdin dini zamanla topluluğun dini oluyor. Diyanet İşleri Teşkilat Kanunu laikliğe aykırıdır. Çünkü dini tanzim etmektedir. Hiçbir kanun muayyen dini telkin edici tercihler beyan edemez. Ederse bu laisizme ve anayasaya aykırı olur. Bu tasarı laisizme ve anayasaya aykırıdır. Bu tasarı toplumun ve kişinin ahlakını düzeltmek istemektedir ki bu husus da laikliğe ve anayasaya aykırıdır. Kişiyi ve toplumu kontrol edici bir durumu vardır. Bu da olamaz. Tasarının 1. maddesi toplumu aydınlatmak için devlete vazife veriyor. Devletin dini olmadığına göre bu madde kalkmalıdır. Madde 5 ise tali bir idare cüzü olan Diyanet İşleri Başkanlığı'na kültürel çalışma hak ve vazifesini veriyor. Halbuki bu çalışma; ancak devlet tarafından fakülteler ve sivil şahıslar vasıtası ile yapılabilir. Bu teşkilat felsefi, ahlaki ve sosyal konularla ilgilenemez ve fakat yararlanabilir. Halk topluluklarını ahlaken ve fikren kalkındırmaz. Bu devletin vazifesidir. Bu husus ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği etmesi dinin siyasetle işbirliği etmesidir ve bu maddeler hayret edilecek maddelerdir. Kendi sahası içinde araştırma yapabilir. Bunun dışındaki işlerle uğraşması dalâlet olur. Toplumumuzda memnu sahaya girmeden din ve itikat işinin yürütülmesini sağlayabilir. 10. Madde Anayasa içinde kalmak, ayrılık unsuru olmamak kayıt ve şartı ile din ve itikat işinde engelleri önlemelidir. Mahzuru yoktur. İsteyene gerçek ve saf din bilgisini verebilir. Pek basit hizmetler yapabilir bu teşkilat. Türkleri ancak beşeri, müsbet, ümanist eğitim kurtarabilir. Her şeyi ve ahlaki da bu kurtarır."

"Devlet bu işle ilgilenemezse millet daha da geriler. Bahri beyin dedikleri ideal olanıdır. Amma realite budur. Atatürk'ün dediği gibi bazı meseleler lastik gibi gerilirse tekrar eski halini almaz. Genişleme olur. Bu konuşmalar, faaliyetler bu meseleyi genişletir ve ilerletir. Yani taassubu azaltır. Toleransı artırır (mânâsına.)"

PROF. BALTACIOĞLU

"Bugün bu hürriyete şükranız. Ey Türkoğlu Türkler! Bakınız Alevi ve Sünni Türkler yanyana kardeşçesine oturuyorsunuz. Bizim zamanımızda imkânı mı vardı. Alevilik lafını ağzınıza mı alabilirdiniz? Ben her şeyden evvel aksiyon Türkçüsüyüm. Tarih Türkçüsü, romantik Türkçü değilim. Gençliğimde dinsizlik buhranı geçirdim. Sebep, yobazlar milliyeti inkar ediyorlardı. Halbuki Kuran milliyeti kabul ediyor. Milliyet kültürde gelenek birliğidir. Kültürde değişen kısım görenektir. Değişmeyen kısım gelenektir. Ben Sünniyim. Karım da Sünnidir. İkimiz de Ali'yi Alevilerden çok fazla severiz. Fakat haddimize mi Alevi olmak. Alevi olmak kolay mı? O ne yüksek mertebedir? Zavallı Alevilerin tek kabahati eline, beline, diline hakim olmak prensibine uymalarıdır. Demokratik aile tipi, cermende değil Türk Alevilerde vardır. Kadın-erkek eşitliği Alevilerde vardır. Aleviler eşiğe basmazlar. Bu eşitliğe saygı göstermelerindendir. Hatunla Hakan eşittir. Alevi-Sünni tefriki yoktur. Kuran inmemiştir. Mülhem olmuştur. Sünni aristokrattır. Kadına dayak atar. Hangisi daha Atatürkçüdür? Hangi Sünni külahını çıkarmış da Atatürk'ün önüne koymuştur? Softa ile mürteciyi ayırın. Softa tehlikelidir. Mürteci değil. Mürtecinin vicdanı boş olduğu için batıla saplanmış. Onu aydınlatınca batıldan ayırır. Mürteci zavallıdır."

İlk uyanma bende İzmir'de oldu. Bir köye gittim. Çocuklardan adını sordum, bilmedi. Yüzü çapak içinde idi. Diğer köye gittim. Aynı yaştaki çocuklar bana gayet iyi cevap verdiler. Okula gidiyorlardı. Elleri yüzleri temizdi. Sebebinin ilgililerden sordum. Alevilerin okuduğunu, Sünnilerin okumadığını söylediler. Biz dilce,

dince, kültürce Amerika ve Avrupa'dan ileri yiz. Bizde de kalkınma Kuran tercümesi ile olacak ve demokrasi o zaman kurulacaktır. Alevi ve Sünni Kuran hükmüne uygun olduğu için Müslümandır. Dünya yüzünde iki tehlikeli kuvvet vardır: 1- Softa, 2- Komünistler. 1'incisi ikincisinden daha tehlikelidir."

Açık oturumu yöneten Prof. Esen, dinleyenlerin soru sorabileceklerini belirtti ve Avukat Cemal zbey, ilgililerden "İslam'da kaç mezhep olduğunu" sordu. Soruyu Adnan Erzi cevaplandırdı, ama aydınlatıcı görülmedi.

İlgiyle izlenen bu açık oturumlar devam etti. Burada da Alevi inançlı kişiler, görüşlerini açıkladılar ve isteklerini belirttiler.

BİR SÜNNİ BİR ALEVİ KONUŞUYOR

---

*"Sultan eder ırâhmetli kuluna
Tabip gerek derde derman buluna
Benlik ile konma gülün dalına
Hâr vardır pençeni kanadır bülbül"*
Pir Sultan

Bu yazı dizisini hazırlayıp Ankara'ya döndüğüm zaman "Yarın" dergisi de Sünni-Alevi konusunda bir açık oturum düzenledi. Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Emekli General Sadettin Evren, Tokat CHP Milletvekili Ali Rıza Ulusoy ki, birisi Sünni diğeri Alevi, iki inancın tam yetkilileri bu açık oturumda görüşlerini açıkladılar. Ayrıca Avukat Cemal Özbey, Prof. Mustafa Akdağ, açık oturumu yöneten Şemsi Kuseyri konuyu apaçık ortaya serdiler. Çağrılı olduğum bu açık oturumda iki buçuk ay süren gezide gördüklerimi, duyduklarımı, görüşlerimi belirttim. Bunlar da bu yazı dizisi içindedir... "HÜ DOST"un çalışma programında, iki yetkiliyle konuşmam da vardı. Mutlu bir rastlantı, bu açık oturumda oldu.

Sayın Sadettin Evren'in dış ülkeden bir konuğu geldiği için oturuma katılamadı ve görüşlerini bir yazıyla sundu. Sayın Evren'in bu konudaki görüşleri şöyledir:

MANASIZ UZAKLIK

"Alevilik ve Şiiliğe kaynak olan esas fikri şöyle hülâsa edebiliriz: Hazret-i Peygamberin biri risalet, yani dinî tebliğ görevi, diğeri vekâlet yani manevi ve ruhi yüceliği vardı. Vefatında Kuran

ve hadis ile risaletini bütûn ümmetine emanet etti. Velayeti ise, ancak seçkin birkaç kişiyle yaptığı telkinlerle bunlardan diğer nesillerdeki istidatlı olanlara intikal etti.

GÜZİDE BİR ZAT

Hazret-i Ali bu hususta en güzide bir zat idi. Bundan dolayı kendisine “şah-ı velâyet” denir. Bütûn Sünni tarikatlerin manevi silsileleri ona ve torunlarından birine bağlıdır.

Bir iki tarikat Hazret-i Ebubekir'e nisbet edilir.

Aleviler, Emeviler ve Abbasiler zamanında, Hazret-i Ali ve torunlarının teşkil ettiği 12 imamın gerçek ve sonra gizli kalan halifeler olduğuna inananlardır. Hz. Ali'den hakem kararıyla hilafeti alan Muaviye'nin kendi oğlu Yezit'e devrettiği zahiri ve idari hilafeti tanımazlar. Bir saltanat idaresi diyebilirler. Osmanlı hilafetini de, Yezit'den beri aynı sistemin bir devamı olarak kabul etmişlerdir.

“SIRRI HİLÂFET”

Sünni mezheplerine bağlı tasavvuf dahi, esasen “sırrı hilafet” diye bir yüce makamın mevcut olduğunu ve Allah tarafından, layık görülen bir zata verildiğini, bunun mahrem kaldığını söyler. Bu inanış, babadan çığula intikal eden izafi hilafetin bu vasfı taşımadığını açıkça belirtir.

Gelelim İran'a: Buradaki halk ve hükümdarlar Caferi mezhebinden oldukları için, Hanefi mezhebindeki Osmanlı hilafetini asla tanımamışlardır. Osmanlı hilafeti de Caferi mezhebini hak tanımamıştır.

İşin aslına rücu edersek, İran'daki Caferi mezhebi Hazreti Hüseyin'in torunu İmam Cafer-i Sadık'ın içtihatları üzerine kurulmuştu. Hanefi mezhebinin müessesesi olan İmam-ı Âzâm Numan ibni Sabit ebu Hanife de İmam Cafer Sadık'a iki sene devam ederek ondan feyz almıştı. (Lev lessenetani lehaleke-n-Numan) yani (O iki sene olmasaydı Numan helak olurdu) diyerek, Cafer Sadık'tan istifade etmemiş olsaydı, haiz olduğu ol-

gunluğa erişemeyeceğini hilafet etmiştir. Demek ki, Cafer Sadık ile İmam Azam arasında esas itibariyle ayrı gayrılık yoktu. Fakat her ikisinin tâbileri gitgide birbirinden ayrılmış, eski Fars medeniyetiyle İslam-Arap gelenekleri bu ayrılığın kuvvetlenmesine sebep olmuştur. Anadolu'ya yerleşen Türkmen Aleviler ise Hıran'da Müslüman oldukları zaman Şamanilikten kalma bazı âdetleri büsbütün unutmamışlardı. İran ve Pakistan'daki Aleviler de, oralardaki Bâtını mezheplerinin kalıntılarına kapılmışlardır.

GEREKEN İŞ

Anadolu'ya aşiretler halinde göçen Türkmenler asırlarca okuma yazma bilmez bir hayat içinde eski alışkanlıklarına bağlı kaldılar. Hilafete bağlı olmayışları yüzünden hilafetin tanıdığı mezheplerdeki civar köylülerle aralarında anlaşmazlık ve husumet devam etti.

Bugün ise hanedan hilafeti ortadan kalkmış ve köylerimize okuma yazma girmiş bulunduğundan eski tarihi ayrılık ve zıddiyet sebepleri ve hurafelerle milletimizi birlikten uzak tutmanın manası kalmamıştır. Sünni ve Aleviler arasındaki antipatiyi gidermek ve bu halis ırkdaşlarımızı bağrımıza basmak lüzumunu şimdi daha fazla hissedebiliriz.”

ULUSOY ANLATIYOR

Sayın Ulusoy birçok sorunları cevaplandırarak konuşmasında şöyle dedi:

“Yurdumuzda yer yer toplu yer yer dağınık halde yaşayan ve umumi nüfusumuzun üçte biri kadar olan bir halk kitlesi vardır ki “Alevi” adıyla diğerlerinden ayrılır daha doğrusu ayrılır.

“Alevi” sözü İslam dininin mübarek tebliğcisi “Hazret-i Muhammet”in damadı amcasının oğlu torunlarının babası “Hazret-i Ali”ye muhabbet ve nisbet demekse hangi Müslüman kendini bu muhabbet ve nisbetten uzak tutabilir? Bir tarikata mensup olan veya olmayan bütün Sünni Türklerde de “Ehl-i Beyt Muhabbeti” mevcuttur. Bu sevgi ve saygı Müslüman Türklerin hep-

sinde müşterektir. Birçok Türk şairi bu duyguyu dile getirmiştir. Nitekim Galata Mevlevihanesi'nden yetişmiş büyük bir şair olan Şeyh Galip de meşhur eseri "Hüsn-ü Aşk" da:

"Bende-i Şah-ı Velâyet hem Aleviyüz"

Mısra ile gönlünü dolduran duyguları dile getirmiş bunu şiiri-
nin devamı boyunca tekrarlayarak ruhi iştiyakını tatmin etmiştir.

Kitabımız: Kuran'dır. Muktedamız: Resul-ü Zîşandır. İmanı-
mız: Aynı imandır.

Alevilik: Ne bir dindir ne de bir tarikattır; ancak Kuran'dan ve onun tebliğcisi ve ahkam-ı âliyesinin en yetkili açıklayıcısı olan Fahri Kâinat Efendimiz'den ayrılmayan bir İslami görüştür. Hem de Kelime-i Şehadetî'yle ve İslam'ın bütün rükünleriyle bölün-
mez bütün halinde bir görüş.

MİLLÎ BİRLİK

Yüzyıllar boyunca bir nevi partizanlığın gadr ve kahrına uğ-
rayan Alevi Türkler budanmış ağaç gibi gürlüğünden ve hürlü-
ğünden hiçbir şey feda etmeksizin milli camiadan ayrılmamış,
bilakis bu camianın en sadık ve sağlam unsuru olmakta devam
etmiştir.

Zaman zaman hak ve hürriyetlerine, İslam dininin emir ve
tavsiye eylediği vicdan serbestisine aykırı muamelelere hedef
olan, taassup ehli tarafından en ağır ithamlara, türlü tazyik ve
zulümlere maruz bırakılan, bununla da iktifa edilmeyerek mün-
ferit ve toplu halde imhasına girilen bu Türk kitlesi bu gibi mü-
essif hareketleri ancak onları icraya kıyam edenlerin sakim birer
davranışı olarak kabul etmiş, bunu büyük kitleye mal etmemiş
ve milli camiaya karşı kin ve gazez beslemekten daima uzak
kalmıştır. Kendisine yapılan insanca muameleleri ise asla unut-
mamış her zaman din, vatan ve millet uğrunda çalışmaktan, ka-
nını seve seve helâl etmekten çekinmemiştir.

Uzak ve yakın tarihimiz bunun misalleriyle doludur; Birinci
Cihan Harbi'nde milletimiz muhtelif cephelerde doğuşürken
Şark Cephesinde Rusların yaptıkları askeri harekât tehlikeli saf-
halar arz edince hükümetin ve Başkumandanlığın gösterdiği lü-

zum üzerine Hacı Bektaş Çelebisi Cemalettin Efendi Mücahidin alayları teşkil ederek cepheye azimet ve bunların başında bilfiil cihada iştirak eylediği gibi cephe gerisinde halkın ve cephelerde askerin maneviyatının yükseltilmesi ve kuvvetlendirilmesi hususunda müessir faaliyetlerde bulunmuştur.

Milli mücadele yıllarında aynı zatı ve bütün Türk Alevilerini vatani kurtarmaya çalışan kahramanların yanbaşında görüyoruz. Hacı Bektaş ocağının hadimi Cemalettin Efendi Milli Mücadele yıllarında aziz Atamızın yanında ve emrinde, savaşın kazanılması hususunda her türlü maddi ve manevi hizmeti ifayı cana minnet ve tene zimmet bilmiştir. Bunun birçok şahit ve müşahitleri hâlâ hayattadır ve resmi vesikaları eldedir.

İstiklâl Harbi'ni takip eden günlerde büyük Atatürk'ün uzun asırların ihmal ve felaketlerine maruz kalmış bulunan vatanımızı baştan nizamlanmak ve teşkilatlandırmak için giriştiği teşebbüsleri takviye etmek nöbeti Hacı Bektaş ocağının o zamanki hadimi Çelebi Veliyeddin Efendi'ye düşmüştür.

TEKKE VE ZAVİYELER

Tekke ve zaviyelerin setr ve ilgası hakkındaki kanun uyarınca Hacı Bektaş dergâhı tarikat merkezi olarak vazifesini ikmal etmiş, tarih ve sanat bakımından değer taşıyan milli bir abide vasfını ihraz eylemiştir. Bugün bütün Alevi vatandaşlar imtiyazsız, sınıfsız bir kitle halinde Türk camiasının bölünmez unsuru olarak yeni hayata intibak eylemişler, Türk töresinin icabı olan sevgi ve saygı duygularını, milli gelenek ve karakterlerini muhafaza etmeyi de bilmişlerdir.

OKUL BEKLİYORUZ

Aleviler nezdinde vatana hizmet, Türklüğe sadakat ve ülül emre itaat değişmez düsturdur. Her zerresine olanca varlığımızı adadığımız vatan toprağının bekçileriyiz. Ayrı bir zümre sayılmanın üzüntüsünü, Milli Birlik şuurunun tarihten alınan intiba ve

intibahlarla gidereceğine her zamandan fazla inanıyoruz. Yüz yıllar boyunca hor görüldük, bilgisiz ve ilgisiz bırakıldık. Cahiller bizi yabancı saydılar, gafiller bizi yadırgı sandılar. Devletten okul, her dereceden okul bekliyoruz; iyi yetişmiş öğretmenler gözlüyoruz. Teşkilattan uyarıcı nimetler istiyoruz ve herşeyden önce; Alevilerin ve Aleviliğin bir istismar konusu olmaktan çıkarılmasını lüzumlu görüyoruz. İçimizde bu gerçekleri layık ile kavrayamamış kimseler bulunabilir, bu esasların her zaman ve herkes tarafından yeteri kadar anlaşılmış olduğu iddia edilmez. Muhakkak olan cihet şudur ki: İnsan haklarına, vicdan hürriyetine ve demokratik prensiplere dayanan anayasa teminatı Türk milletine yepyeni bir anlayış ve yaşayış getirmektedir. Bu medeni telakki ve mesut tecelli bundan böyle korku, çekingenlik ve hakir görülmek gibi menfi şartları ortadan kaldıracığından bunların neticesi olan birtakım haller her zamandan kolay giderilebilecektir. Bilhassa böyle bir devir Sünni ve Alevi ikiliği tamamiyle yersizdir ve herzamankinden fazla tehlikeli olmak istidadındadır

BİRGÜN

Dünyanın ve memleketin çeşitli hadiselere gebe olduğu bir çağda Kuranları, imanları ve irfanları bir olan bu yığınların anlaşacakları, kucaklaşacakları günün heyecanı şimdiden ruhlarımızı sarmaya başlamıştır.

"Geçmişlere nisbet, gelecek üstün evvelin fikriyle, encamın düşün"

diyen halk şairi Seyrani bir asır önceden bu mutlu günü işaret etmiş gibidir.

İkilikten ancak Türklüğün ve Müslümanlığın hasımları sevinç duyar. Tarihi denemeler bunu gösterir. Allah: "Müminler kardeş-tirler," der. Biz, mümin sıfatını "Elest" bezminde almış bahtiyar-larız. Bu Hak lûtfudur. Bu lûtfun gölgesinde beraber olmak ve birleşmek, en kutsal emelimizdir.

*"Biz Kalûbelâ'da bulduk izimizi
Döndürmedik Haktan bir dem yüzümüzü
Haktır sevdiğimiz bizim
Boyun eğdiğimiz bizim
Haktır övdüğümüz bizim
Haktır: özge yâr bilmeyiz"*

Hacı Bektaş, bir tarikat kurucusu değil, bir İslam-Türk ulusudur. Türklüğün vefa, yiğitlik, doğruluk ruhunu ve Kuran şuurunu getirmiştir. Hacı Bektaş ocağı İslam dininin ve Türklük duygusunun üç kıtaya yayılmasında büyük hizmetler görmüştür.

Alevi diğer adıyla Bektaşî irfan yurtları, cemiyet bünyesinde "hamları öldürmek, boşları doldurmak" sözüyle hülasa edilebilecek olan hizmetinde muvaffak olmuştur. Aynı şuurun bugünkü hayatımızın şartlarına, icap ve zaruretlerine uygun bir şekilde yaşatılmasından cemiyetimizin büyük fayda sağlayacağına inanıyoruz. Türk kültürünün en yüksek seviyeye ulaştırılması, milli kültürümüzün, medeni ve ileri anlam ve kavramlarının en kısa zamanda ve en kestirme yoldan geniş halk tabakalarına ulaştırılması ve yaydırılması hususunda mevcut imkân ve vasıtalarından ve milli geleneklerimizin bize sağladığı kolaylıklardan istifade edilmesi lüzumuna kaniyiz.

ANAYASAMIZ

Bugünkü anayasamızın en belirgin vasfı laikliğe ve vicdan hürriyetine geniş çapta yer vermesidir. Biz laisizmin İslam diniyle çatışmadığına, binaenaleyh İslam camiası içinde bulunan Alevilikle de çatışmayacağına, vicdan hürriyetinin şumulüyle tatbikinin bu ülküye her bakımdan gelişme sağlayacağına inanıyoruz.

Kadim milli Türk örf ve adet ve annelerinin tatbik ve idamesi demek olan -zulüm ve itisافتan, taassuptan, vicdanlara tahakkümden uzak olan bir muhitte gizlilik vasfı kalmayan- dine aykırılık, kanun ve nizamlara uymazlık mahiyeti taşımayan tören ve şölenlerin icrasında vicdan hürriyetinin ve medeni manada laisizm anlayışının mesnet ve mebdde teşkil edeceğine de kani bulunuyoruz.

İsteğimiz “hamların öldürülmesi, boşların doldurulması”, kaygumuz “olmuşların hamlaşması, dolmuşların boşalması”dır.

Milli Birliğin sağlanması, milli kültürün yükselmesi yolunda elimiz, dilimiz, gönlümüz ve kafamız ülül emrin hizmetindedir.

Allahın kulu, Resulünün ümmeti olmakla övünen toplumuzun muasır milletlerden geri kaldığına dövünen medeniyet ve insanlık yolunda hızla ilerlemek, Atatürk’ün idealini süratle gerçekleştirmek isteyen Türk milletinin fertleriyiz. Ne mutlu Türküm diyene...”

PROF. AKDAĞ’IN GÖRÜŞÜ

Sayın Prof. Akdağ bu konudaki görüşlerini özetle şöyle açıkladı:

“Devletin dini olmamasına rağmen devlet fiilen dinle uğraşmaktadır. Mesela bütün öğrenciler Sünni eğitime tabi tutuluyor. Halbuki her mezhep ve din de aynı muameleye tabi tutulmalıdır. Bütün meseleleri görüşmeye bugün lüzum var mı? Zaman yürümüş, bu meseleler de yürümüştür. Dört mezhep arasında fazla fark yoktur. Bunlar mezhep değildir. Yalnız Şiiilik-Sünnilik vardır. Batıdaki Katolik, Ortodoks ve Protestanlık gibi. Eskiden ayrılığın sebebi siyasi idi. Şimdi buna lüzum yoktur. Araplar da, Türkler de, İranlılar da, Abbasiler de halifenin etrafını alan Türkler de birbirlerini çekiştirirlerdi. Bundan dolayı da aykırılıklar doğdu. Dini ayrılık ve savaşlardan sonra, milli savaşlar başladı. Sünniler şehirde, Aleviler köyde yer aldı. Bektaşiler köyde, Mevleviler şehirde yer aldı. Türkler Anadolu’da Türkçe konuşmadıkları için çok ızdırap çekerlerdi. Bunun için içlerinden biri saltanatı eline geçirmek istediği zaman onlara resmi dili Türkçe yapacağını vadededi. Milli karakter Babaizm’e ve Bektaşizm’e geçmiştir.

SOYI

Oğuz soyundan gelmeyenler hükümdar olamayacakları için herkes o soydan geldiğini söylerdi. Türkmen aşiretleri Eskişehir’de toplandı. Osmanlılar Oğuz kolundan geldiği için onu hükümdar seçtiler. Aynı zamanda Selçukilerin sülalesinden erkek evlat kal-

madığı için Osmanlılar bu hakkı ileri sürdüler ve ele geçirdiler.

18. yüzyılda Osmanlı imparatorları emri altına giren Müslümanları idare için kendilerinin peygamber sülalesinden geldiğine dair fermanlar uydurdular. Çünkü Arapları idare etmek için Oğuz soyundan gelmek kafi değildi. Yavuz Sultan Selim halifeliliği almamıştır. Bu halifelik alma işi Mısır'ın fethinden 100 sene sonra uydurulmuştur. Bugün Alevilik-Sünnilik tefrikine lüzum var mı? Bunlardan birinin resmî mezhep olmasında devletin bir faydası yoktur. Eskiden bu ayırım siyasi fayda temini için yapıldı. Bugün cemiyetin idaresi halkın reyine bağlıdır. Müspet ilimler cemiyete yetiyor.

Soru: Nasıl bir sistem ayrılığa mani olur?

Cevap: Mademki Anayasa laikliği kabul etmiştir. O halde Sünnilik-Alevilik tefrikine lüzum yoktur. Bizi burada bir arada tutan Şiilik-Sünnilik değil milliyettir.

Soru: Bu ayrılığın kalkması için ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Bu ayrılığın kalkması için vatandaşların yüzde 90'ının Atatürk izinde olarak ilkokul veya ortaokul mezunu olarak yetişmesi lazımdır. Modern terbiyenin yerleşmesi, dedelerle hocaların ayrılığı körüklememesi lazımdır.

UYARMALIYIZ

Tefrik yaratacak şekilde hareket etmemeliyiz. Masum halkı uyandırmalıyız. Diyanet İşleri, laik idare gibi düşünmelidir. İki tarafı da uyarmalıdır. Diyanet İşleri'ne bitaraf din adamları getirilmelidir."

GEZİYE DEVAM

Geçmiş, söylenenleri, tarihi bırakıp köylerdeki bugünün kişilerine eğilelim... Bundan sonra okuyacaklarınız bir masal değildir, bunu unutmayınız... Biz haberi artık Âşık Mahzuni, Âşık Maksudi'den, Harran ovasındaki Kısas köyünden, Kilis'in Kazıklı, Isparta'nın Baladız köyünden, hele hele Gemerek'in Karaözü köyünden verelim, verelim de şaşıp kalın okuduklarınıza...

"SANA CEVABIMDIR KARDEŞÇE YAŞA"

*"Pir Sultan Abdal"ım dertlere derman
Ayrılık elinden hâlim yaman"*

Bu bir masal değildir. 1961 Temmuzunda başlamış bir aydınlık savaşıdır, ikiliğe, geriliğe, cahilliğe karşı savaşı kendilerine ödev bilen bir Sünni genciyle bir Alevi gencinin öyküsüdür. Başlarına çok şey gelmiştir, gelmededir. Bunların günahı nedir? Nedir? Cevabını Alevi Âşık Mahzuni şöyle verdi:

AH GEL GÖR Kİ:

"Biz şairiz dost, insanız... Üstelik Türküz... Ah, gel gör ki cehalet!. Şu bizim bütünlüğümüzü dini maskeler altında yıpratmaya çalışanlar... Günahımız, bunlarla savaşmamızdır. İşte cürmümüz, 1300 yılın davasını şu asra kadar sürükleyen yobaz kitlesine SEVGİ KILICIYLA karşı komamızdır.

Bizi assalar da, yüzşeler de, hatta her şeyimizle yok etseler de yolumuzdan dönmeyeceğiz. Dünya uluslarının neredeyse Merih'te at oynatacağı bir devirde biz çene dövüşü istemiyoruz. Allah aşkına bırakın artık, biz ilerlemek istiyoruz.

El eleçilik, baş başacılık dururken nedir bu dincilik, nedir? Nedir bu tefrik? Bitmeyecek mi bu cennet âşıklığı?"

SEVGİ KILICIYLA..

Maraş'ın Afşin ilçesinin Hunu köyünde Sünni, Berçenek köyünde de Alevi yurttaşlar oturur. Hunu köyünde bir Osman Dağlı (Âşık Maksudi), Berçenek köyünde de bir Şerif Cırık (Âşık Mahzuni) vardır.

1961 Temmuzunda bu iki âşık karşılaşırlar. İkisi de yobazların şerrinden bıkmıştır, gerilikten usanmıştır. Bütün ayrımların yerine "insan sevgisi" onların yoludur. Birbirlerine irticalen şiir söylerler. Alevi Âşık Mahzuni kendi tarikatının aksak yönünden dertlidir. İnancın efsane yönlerini kabul etmemektedir. "İleri ol-

malıdır” diyor. Ve ilave ediyor “herşeyin sırrı aşktır”. Sünni olan Osman Dağlı (Âşık Maksudi) de aynı düşünüş içindedir. Yobaz hocalardan usanmıştır, onların davranışlarının halkı geri bıraktığına, bunlarla savaşmak gerektiğine inanmadadır. Derhal severler birbirlerini. Gerisini Âşık Mahzuni’den dinleyelim:

ARAMIZDA

“Ama aramızda bir Sünni, Alevi perdesi vardı. Fakat “aşk gözünde” birleşmek ve ilerlemek isteyenler için bu sadece bir gölgeden ibarettir. Biz, bu yapmacık perdeyi delerek başta insanlık, sonra aşk denilen mübarek bir meziyette birleştik, anlaştık. Birbirimize vadimiz şuydu: Bütün inançlara saygı göstermek şartıyla taşıdığımız aşk yükünü kendi çoğunluğumuza sazımız ve sözümüzle duyurup, karınca kaderince muhitin geri zihniyetine ışık tutacağız. Bu ise bizim insanlık borcumuzdu. Şair olduğumuz için seviliyorduk.

YOLA KOYULDUK...

Bu amaçla koyulduk... Kasaba kasaba, köy köy dolaşıyorduk. Sazda sözle kardeşliği, insanlığı, aşkı duyuruyorduk. Bu dostluğumuz, yobazlarca iyi karşılanmadı. Ama genç nesil bizden yana oldu, Sünni ve Alevi gençler sardı etrafımızı. Bizi örnek aldılar. Fakat baba ve akrabaları kendi evlatlarına cephe almaya başladılar. Bu, Alevilerde yüzde beşi bulur. Alevilerin yobazları ki soy güden çıkarıcılar, çabamızı benimsemediler. Aydın görüşlü dedeler gidişatımızı tuttular, bize kuvvet verdiler. Kadiri ve Nakşibendi yobazlar bizi, din yıkıcılığıyla suçladılar... Gerçek insan için hurafe yoktur, ayrılık gayrılık yoktur. İlim ve birlik isteyenlerce mezhep ayrılıkları bătıldır. Bunu söyledüğümüz için suçlandık.

BU ASIRDA

Bu asırda çalışmaktan, ilerici olmaktan güzel şey yoktur. Yobazlar, din koruyuculuğu kisvesi altında geçmişteki kirleri ört-

mek için bize karşı oldular. Bu durum Elbistan ve Afşin ilçelerinde iyice gerginleşti. Bizim yüzümüzü bile görmeyen Sünni ve Aleviler savunduğumuz yol yüzünden kavga eder oldular. Doğrudur, eğridir diye. Bizi sevenler türlü hakarete uğramaya başladı. Bizimle her konuşana Kızılbaş, Komünist damgası vurulmaya başlandı. Kimisi de Yezit diyordu.

BİZ SADECE

Biz bundan sadece üzüntü duyuyorduk. Bizimle arkadaş olan iki arkadaşın ölen çocuklarının cenaze namazları bile zor kıldırıldı! Sünni idi bu arkadaşlar... Sonra dayak başladı! Bu tutum Alevileri üzüüyordu. Kaynaşmalar arttı. Kavgalar olacaktı ki, bu hâlâ devam ediyor. Oysa bizim istediğimiz kavga değil, barışmaktı. Biz kaynaşma yerlerini dolaşarak teskine çalıştık, doğru yolun kanun olduğunu ikna ettik, yatıştırdık. Mütemadiyen tehdit mektupları alıyorduk. Mahkemeye versek en az elli altmış kişi suçlu çıkacaktı. Afşin savcısı, bu insan sevgisi çok olan ilgili, gönderilen tehdit mektuplarını, küfür ve hakaret dolu yazıları, şiirleri gördü. İş adli makamlara intikal ederse Sünni-Alevi anlaşmazlığının artacağını bunu Müftülük yoluyla halletmeyi öğütledi. Hepsini yırtık biz. Ama gittiğimiz din ilgilisi bütün umutlarımızı kırdı, türlü hakaretlere uğradık... Alevilerin Yezit olduğunu, inançlarının bâtıl olduğunu, bunlarla konuştuğumuz takdirde kafir olacağımızı söylediği gibi günün birinde "Kafanıza birer kurşun yiyeceksiniz, benim sezinlediğim bu" diyerek tehdit de etti."

ALDI SÖZÜ MAKSUDI

Aldı sözü Âşık Maksudi, yani Sünni can, Osman Dağlı... Bakalım ne dedi:

"Ağabey, kardeş dost... Bizim Hunu köyü 700 haneliktir. Sünni'yiz. Ama baktım bu ayrılık sadece zarar vermede... Şerif Cırık Alevidir... O da dertlidir benim gibi... Anlaştık, sevgi kılıcıyla bu davayı ortadan kaldırmaya söz verdik... Verdik amma, bir

çok sevdiğim dostum, gericilerin ve çıkarıcıların tesiriyle aleyhime döndü, düşmanlık etmeye başladılar. Öyle ki, en yakınlarım bile selamımı almaz oldular. Evime geldikleri halde çayımı ve kahvemi içmez oldular! Yedi yaşındaki öğrenci kızım Zeliha "Baban Alevi oldu, bunlar mum söndürürler..." diyerek çocuğuma yanlış şeyler söylemeye, öğretmeye başladılar! Aile efradım arasına çeşitli hakaretimiz fikirler sokmaya çalıştılar, bu devam ediyor işin acı tarafı.. Dünya milletleri aya selam verip fezada uçarken, biz nelerle uğraşıyoruz bakınız... Değil aya gitmek, kardeşlik, dostluk ve birlik duygularını kendi kardeşlerimize hal-kımıza söyleyemez olduk, söyletmeyenler çoğunlukta..."

TEHDİT

"Her gün tehdit ediliyoruz ölümle... Saf halk üzerimize kışkırtılıyor yetkili din adamlarınca... Benim verdiğim vergiyle maaş alan din adamı, benim kardeşlik sevgisi aşılammama engel oluyor... Biz Sünni ve Alevi'nin dost olabileceğini, önemli olanın mezhep, şu bu inanç değil, önce kardeşlik, insanlık olduğunu söylemekten gayri bir amaç gütmüyoruz, bunu bile çok görüyorlar, bilmiyorlar ki suçlu olan biz değil, onlardır, ayırıcı bölücü olan buna karşı gelendir..."

BAKINIZ

Bakınız bir köylüm ki kendisi Nakşibendi tarikatındandır, gönderdiği mektupta neler yazıyor, Alevi kardeşim Âşık Mahzuni ile dost olmamı nasıl çok görüyor;

*"Hele dikkat eyle yaptığın işe
İmanı kalbinden ne ettin Osman?
Nefsi emareyi geçirdin başa
İblisin dediğin sen ettin Osman
Akı selim olan bu işi yapmaz
Mevlayı koyup da kuluna tapmaz
Dünyayı verseler dinini yıkmaz
Ehli zındıkayı din ettin Osman."*

KENDİSİNE

Kendisine sevgi kılıcıyla şu cevabı verdim:

*"Dikkat edilmeden yapılmaz bir iş
İptida bu sözün söz değil Nezir
Alemden evvel nefesine giriş
İblislik müride öz değil Nezir
Kul değil taptığın kulda ararım
Mektebi irfanda müşkül sorarım:
Bir canlı kitapta kıldım kararım
Dediğin zındıka biz değil Nezir."*

Deli olmuş bu cevabıma... Olsun varsın... Hemen bir yeni name saldı bak ne diyor dost?

*"Hocayla dedeyi bir mi görecen?
Kuran'ın emrine yan mı durucun?
Hakk'ın huzuruna nasıl varıcın
Herhalde Mevlâya kin ettin Osman
Tapıyorsun Şerif ile Hasan'a
Bunlar kimdir, yakışır mı bu sana?
Sır ne ise desene
Cismi olmayanı can ettin Osman."*

Şöyle saldı cevapı:

*"Hasan arkadaşım, Şerif arkadaşım
Muhammed sevdiğim Kuran güneşim
Sırrım Ehl-i Beyt, sevmektir işim
Can cisme revadır, toz değil Nezir
Sana cevabımdır kardeşçe yaşa
Adna bil kendini çalınma taş..."*

İŞTE HAL BÖLE BÖLE

İşte hal böyle böyle... Köyde kentte gezemez olduk... Çoluk çocuğumuz perişan oldular... Yollara düştük, ta yukarılara varıp

anlatacağız hal böyle böyle diye, kardeş kardeşe düşman oldu bu yobazların yüzünden, davranın büyükler diyeceğiz usanmadan, bıkmadan... Kimbilir uzun sürdürmeyecekler bu deyişlerimizi... Amma yaptığımız işin yurt için, insanlık için iyi, doğru, güzel olduğuna inanıyorum dost, gül yüzlüm, tabiim... Yaz halimizi hal böyle böyle diye..."

SONRA

Sonra Âşık Mahzuni yani Şerif Cırık, sazı aldı eline... Duyduğu acıları bir bir dile getirdi... Eğer bu saz, eğer bu söz de cahili uymazsa gerisi kolay olmasa gerek bu durum için de... Gerisi kolay değil...

VARDIM HARRAN OVASINA

Eğer yolunuz birgün Urfa'ya düşerse Harran ovasına gitmezlik etmeyiniz. Gidiniz görünüz de içiniz paramparça parçalanırsın, yüreğinizi kuvvetli bir el sıksın... Göz yaşlarınızı zor tutun yurttaşlarınızı görüp de...(*)

İşte Harran ovası denilen bu düzlükte Kısas diye bir köy vardır.. Halkının yarısı Sünni'dir yarısı Alevi... Gidin görün de bu yoksulluk içinde, insanların kardeş gibi geçindiklerine tanıkl olun...

SENLIK BENLİĞİ N'İDELİM?

"Senlik benliği nidelim
Bu kavga, döğüş kin nedir?"
Âşık Ali İzzet

"Taal taal... Hen ammo... Ed drip ha do it lû, a le Kısas?"(**)

"Ha de adil id lu a lı Kısas."(***)

"Sağ olasin emmo, sağ olasin..."

(*) Bak: Gide Gide 3, HARRAN-HOYRAT-MAYIN, Fikret Otyam.

(**) Buraya gel amca... Bu yol Kısas'a çıkar mı?

(***) Bu yol doğru Kısas'a çıkar.

Masmavi göğe kara bir el kalktı, selamıma selam verdi. Kupkuruydu her yanı. Mavi göğün üzerinde karaya çalan bu elde, bir poşu sallanıyordu allı, morlu...

Şoför sola kırdı direksiyonu... Ekinlerin arasındaki o susuzluktan çatırdamış toprak üzerinde sallanmaya başladık.

Ebabil kuşları, kırlangıçlar uçuyor havada... Böcekler vızlıyorlar... Jeep'in homurtusu kesik kesik...

Ekinlere bir yol baktım da düşündüm... Sağa sola, göğe yere, baktım da bir yol düşündüm, gördüklerimi duyduklarımı da katıp...

Bu yurt bizim... Bu toprakların dağı taşı, denizi, göğü, hatta bereketsiz çölleri bizim. Bereketli topraklar bizim. Biz, bu toprakların insanlarıyız. Gayrı gidecek yerimiz, yurdumuz yok... Ama neden bu bereketli toprakların üzerinde mutlu değiliz? Neden uygar uluslar gibi göklere füzeler atıp onların hizasına gelmek varken, birbirimize kazık atmayı usumuza uygun buluruz? Neden bölük bölük olmuşuz, neden birbirimize salt düşman kesilmişiz? Sevgiden yoksun kalmışız, ekonomik yoksunluk yetmezmiş gibi?

Yol soruyorsun, jeep'e ürkek korkak bakan ihtiyara... Türk bu, benim yurttaşım ama benim dilimi bilmez, anlamaz?.

Köpekler ürüdü de daldığım düşten uyandım.. Bir an tüm mutlu gördüm yurdu da ondan düş dedim!..

ODADA

Muhtarın odasına yıkıldım. Kapıdan Mustafa Kemal Atatürk hoş geldin dedi, Cemal Gürsel hoş geldin dedi... Ta tavana değercesine asmışlar Mustafa Kemal Atatürk'ün resmini, Gürsel'in resmini... Bir "Köylü Efendimiz" demiş de Atatürk, yoluna ölür olmuşlar... Ama kalmış burada. O'nun yüceliğini, sır saklar gibi saklamışız, saklamış bırakmışız da bu hallere düşmüşüz.

OKUL

Köyde beş sınıflı bir ilkokul var. Bütün evler kerpiç, tertemiz. Sıcak yüzlü insanlar, gölge gibi... Bir kıl çadıra buyur ettiler ge-

zerken. Dereden tepeden sordular, plandan sordular... Harran ovasından sordular planda buranın sulanması da var mı diye... Tuttum Keban barajını anlattım, enerjiden söz ettim! Masal dinler gibi dinlediler.

Bir davul zurna gümbürdetti ortalığı... Düğün varmış... Bir Alevi düğünü... Arap atlarına binmiş kadınlar erkekler, halay çeken kadınlar, yaklaşıyordu kıl çadıra... Gelin bir at üzerindeydi... Yüzü yeşil ipekle örtülmüştü. Kucağında, uyuyan bir oğlan çocuk... Doğuracağı çocuk oğlan olsun diye alınır mış kucağa... Tanrı gönlüne göre versin... Köy coşkunun içinde... Fotoğraf makinasına sarıldım, bre güneş neden terssin? Derdin bu mu dediler de sonra o halayları, gelin alayını ters çevirdiler!.. Reşim çektikten sonra el çırparak bağırmağa başladılar:

“Odu mu olmadı mı? Oldu mu olmadı mı?”

“Oldu, dedim... Oldu... Güneş ettiğiyle kalsın...”

Eve gittik alayla... Arkadaşları damadı evden çıkarıyorlardı, dayak atıp!.. Yetmezmiş gibi kimisi çuvaldız batırıyor, bir yandan da giydireyorlardı damatlıklarını...

HOŞ.MUSUNUZ?

Köy Sünni-Alevi karışımı... Kimse kimseye karışmıyor... Bir zırlıltı, bir dırıltı çıkmaması için canlarını dişlerine takmışlar.. Birbirlerine saygıyı şart görmüşler, görmüşler de bu yolun doğru olduğunu bellemişler... Köyün ihtiyarları bir nevi dostluk kurulu... Ne Yezit diyen var ne Kızılbaz diyen... Ne mum söndürdü diyen var, ne hocanın keskin dili... İnanmayan gitsin görsün... Kısas'tan vereceğim haber bu kadar.

ALEVİ İNANCI: NAMUS

Gaziantep'ten Kilis'e giderken sol kolda hemen yolun kenarında bazı mezarlar, üç yüz metre kadar ötede yepyeni bir ilkokul, daha gerilerde de köyü yani Kazıklı'yı göreceksiniz. Burası bir Alevi köyüdür. Bu köyden sadece bir öykü anlatacağım... Bir kan davası ki Alevi inançlarına tamamen aykırı düşen adam, in-

san, can öldürmek... İşte nedeni...

KURTULUŞ SAVAŞI

Gaziantep'li Şahin Bey silahına sarılıp kendi gibi düşünenlerle Fransızlara karşı durmadadır... Yanındakiler hepsi yurtsever, özgürlük sever Türkler... Sünni-Alevi karışık... Bir Alevi yurttaş genç karısını bırakıp Şahin Bey'in yanında özgürlük savaşındadır. Kazıklı köyünden olan bu gencin karısıyla, aynı köyden bir başkasının etrafında bir söz, yel gibi eser "birbirleriyle acaba ilgisi mi var?" Daha ortada bir şey yok ama acaba? İşte bu acaba üzerine kızın ve oğlanın babası derhal buluşur... Oğlanın babası gelinin babasına şöyle der:

"Böyle bir söz bile düşüncemize aykırıdır, geleneklerimize aykırıdır. Ben olduğumu sanmıyorum. Eğer ya dost, sen sanıyorsan, ben derhal oğlumu kendi elimle vuracağım, sen de kızını vur, ileride başkalarına bulaşmasın..."

Bir kuşku hepsini sarmıştır... Ama değil, birisinin evli karısına el sürmek, söylentişi bile köyü karıştırır ve bir ara köye gelen savaşçı karısıyla söz çıkan köylüsünü yere serer ve dönüp kurtuluşa harcar diğer kurşunlarını! Ve bir kan davasıdır gelir o zamandan bu zaman...

YOLDA

Köyden ayrılıp, yol kenarında araç beklerken çocuklar sardı etrafımı... Hava kapalıydı, gökte yağmur bulutları kara karaydı... El radyom cızırtılı, Ankara üzerindeydi, ajans dinliyordum... Çocuklar merakla seyrediyorlardı... Yol kenarındaki mezarlıkları sordum... Bunlar kan davasından öldürülenlerin mezarlarıydı.

ÇOCUK

Bana bilgi veren çocuk, tam bir saflıkla:

"Şu da" dedi, "bubamın..."

Bir an durdu. Sordum:

"Hastalığı neydi ki küçük?"

“Hastalıktan ölmedi ki... Vurdular! Ben bilemiyorum, daha yerde sürünüyor muyum da vurmuşlar bubamı...”

Yedi yaşındaki bu babasını göremeyen çocuk, işte yıllar önce bir namus meselesinden çıkan kan davasının öksüzlerinden bir tanesiydi...

Zamanında çok mutlu ve zengin olan Kazıklı köyü bugün 500 nüfuslu... Çoğu göçmüş... Hacı Bektaş'tan gelenler bile engel olamamışlar buna...

YÜRÜDÜM

Araçlar dolu geçiyordu. Karşıdaki Tilmiz köyü ise Sünni inançlı olan yurttaşların köyüydü... Aralarındaki ilişkileri öğrenmek için çantaları sırtlayıp Tilmiz'e yöneldim.

EĞİTİM EĞİTİM

Tilmiz köyünün yöresinde Yeniyapan, Yılanca, Körtüncük, Mişitil, Omarcık, Karameli, Mısırcı, Çörten, Arakı, Karapınar ve Mina köyleri var... En yakını yarım saatlik Körtüncük, en uzağı iki saat ötedeki Yeniyapan köyleri... Bu 11 köyde okul yok, bebelere yaz kış sabahın köründe kalkıp yalın yapıldak Tilmiz'e gelirler!. Tilmiz'de de okul 1962'de açılmış. 1 öğretmen, 1 eğitimci var. 5 sınıflı bu okulda 103 çocuk okuyor. Okul yeni ama yetmiyor bebelere.

40 evlik 325 nüfuslu Tilmiz- ki Kilis'e 25 kilometre uzakta- halkı sağlıkçı bekliyor. 1944'te açılan dispanser uzun süredir sadece binadan ibaret. Her yıl ana çocuk ölümü 20'ye yakın. Davul zurna çalıp eğlenelim mi? Sadece geçen yıl yanan köyden 114 çocuk kızamıktan ölmüş!.. Raporlarında “ecelen” ölüm kayıtlıymış... Bir halk türküsünde “Bu dünyanın hesabını bizden isterler” denir... Acaba “Bu ölenlerin hesabını bir gün sorarlar” deyiversek buna, sağlıkçılarımız uyanırlar mı?ola?

GEL GEL EFENDİM...

Duydum ki Sivas'ın Gemerek ilçesine bağlı bir Karaöz köyü

var imiş... Ama hangi birine yetersin? Ol köyün istasyonundan on beş gün önce geçmiştim... Duyduklarım beni bu köye gitmeye zorladı. Haritayı açıp, şapkayı yana koyup rotayı yeniden düzenledik. Geçtiğim yerleri yeniden geçmeden Karaözü'nü de programıma kattım. Ama ne iyi etmişim efendim, gül yüzlüm, ta-bibim...

YÜRÜ BRE YALAN DÜNYA BEN ÖTENE YETEMEDİM

*"Göğde uçan kılavuzsuz kuş olmaz.
Kötülük edene sen iyilik eyle.
Arif herkesin dilice söyle..."*

Jeep'ten atlar atlamaz ilk gördüğüm şu: Kavaktan yapılmış bir "tak-ı zafer". Jeepin etrafını saran efendi insanlar... Tak-ı zafer söğüt, kavak dallarıyla süslenmiş... Hemen yazayım, aylardan Nisan 25... Gün batıyordu. Jeep'ten inen diğer dostlar, çevrelerini saran kişilerle yürürken bir heyecan içinde fotoğraf makinasının çantasına sarıldım. O çalıcırpılarla süslenmiş(!) tak-ı zaferin fotoğrafını çektim ilk olarak...

Yanıma bir genç geldi, sıkılarak:

"Siz" dedi, "Fikret Otyam mısınız?"

Daha sıkılarak:

"Evet" dediğimi şu satırları yazarken hatırlıyorum üstüste çekilmiş fotoğraf gibi, silik, yaşamasız. Utandım...

"Ben" dedi, o delikanlı, dost gülücüklü (Ahmet Arif, şair dostum, kulağın çınlasın) o dost gülücüklü delikanlı, "Bildim" diye devam etti; "Gazetelerde çıkan fotoğraflarınızdan bildim sizi...Hoş geldiniz ya dost..."

Dönelim biraz geçmişe... Sivas'ta bir gazeteci meslekdaşımın yanındayken "Karaözü" diye bir köy duymuştum. Ama çoktan geçmiştim o yerleri... Bir ay dolaştım, sonra yine vardım Kayseri'ye o duyduğum Karaözü köyüne gitmek için! İşte o köydeyim, gün batıyordu, zor bela vardığım Karaözü köyünde. O çalıcırpılı tak-ı zaferin resmini çektikten sonra yirmiye yakın da-

ha fotoğraf çektim. Ve efendim, gül yüzlüm, tabibim, sultanım gün battı ben resim işini bitirdikten sonra... Ayıptır söylemesi tek ampul vardı çantamda, bütün acım buydu. Ertesi gün değil hemen o gece de dönmem gerekiyordu.

GENERAL GÜVENTÜRK

Gittiğim her yerde "Atatürk Paşası" diye bir paşadan söz edildiğine tanık oldum. Bu, Doğu Menzil Komutanı Faruk Güventürk idi. "Atatürk Paşası"nı ziyaret ettim. Kayseri'ye ikinci varışımda. Otobüsümün kalkmasına bir saat vardı. O'na Karaözü köyünden söz ettim, duyduğum kadarını anlattım. Atatürk Paşası, "ben de seninle geleceğim" dedi. Geldi de... Ne var ki bizi götüren jeep "hart" edip çamura gömüldü köye 16 kilometre kala! Paşa'yla döndük Gemerek ilçesine yayan! Gün batmaya hazırlanıyordu. Aklım fikrim Karaözü köyündeydi. Gemerek ilçesinin memurlar kulübüne girdik "Atatürk Paşası" ile, herkes pişpişiğe vermişti kendini çılgınlar gibi. Neden sonra etrafımızı aldılar, Paşa'dan "Atatürk için bir konuşma istediler". Atatürk Paşası "Ben" dedi, "Türk geleneğini ihmal edip içeri giren bir Türk subayına, bir vatandaşa, bir halk çocuğuna merhaba demeyen kimselerle Atatürk hakkında konuşmam... Kaç kitabınız var salonunda?" Tıs yok! Ve efendim, gül yüzlüm, tabibim, sultanım, dost gülücüklüm, O Paşa'dan bir Atatürk büstü istediler, "Sen herkeşe dağıtıyormuşun paşam, bizim Gemerek'te Atatürk büstü yok, siz temin edin..." Atatürk Paşası iyice kızdı. "Atatürk'ü sevmek büst istemekle pişpirik oynamakla olmaz. Ama size bir büst göndereceğim."

VER ELİNİ KARAÖZÜ

İşte o sırada benim illâki Karaözü köyüne gitmek istediğimi anlayan Gemerekli aydınlar (çevremiz hep aydın doluydu...) bir jeep ve efendi şoförünü ayarladılar. Paşa ile vedalaşıp yola koyuldum. Çamura bata çıka Karaözü köyüne vardık dört aydın ile "Tak-ı zafer"i görünce başladım resim çekmeye. O iş bitti de ya-

renliğe vurduk kendimizi... Balığın karaya vurduğu gibi. Nasıl mı? Size bu yarenliği eksiğiyle anlatırım, sunarım... Şöyle ki:

ORTAOKULU OLAN KÖY...

Okuduğunuz şu satırları aynen, gezi günlüğünden çıkardım, edebiyat faslını bir yana atıp o notlarımı aynen, sıra düzen gözetmeden size aktarıyorum:

“Tak-ı zafer”i sordum bu neden diye? “Bey” dediler, “Bunu 23 Nisan için yaptık.” “Neden yıkmadınız, 23 Nisan geçti?” “En büyük bayram var önümüzde iki tane... 19 Mayıs ve 27 Mayıs. Onun için sökemedik. O mutlu günlerde de en güzel nakışlı kılimlerimizle süsleyeceğiz, yeşil dallar takacağız ve altından gelecek çocuklarımız, halkımız...”

OKUL HİKAYESİ BİR...

“Efendi, dediler bana, biz ilkokulu 1914 yılında yaptık. Sonra savaş çıktı, savaş çıktı da yarım kaldı. 1928’de ilkokulumuz faaliyete geçti. Civarda o yıllar hiç okul yoktu. Ve yeni harfleri öğretmeye, daha doğrusu öğrenmeye başladık. Biz yaptık okulu, biz Karaözü köylüleri.”

Dikkat edin yıl 1928, bir köy ilkokul yapmış, sırtında taş, kum, çakıl taşıyarak ve yeni harfle eğitime başlamış.

Şimdi yıl 1963’ün Nisan’ı... 23 Nisan geçeli birkaç gün olmuş. Halkın %98’i okur-yazar yeni harflerle. Geriye kalan %2’si de kötürüm, yaşlı, hasta... 15 yıl içinde 347 memur vermiş ülkeye. Bunun 132’si öğretmen. Neden öğretmen? Halk okuyup yazmayı, okutup yazmasını seviyor. Civarda Köy Enstitüsü var, Pazarören. Millet oğlucuklarını, kızlarını, okusun okutsun diye onların deyimiyle “Enstitü Mektebi”ne vermiş. Okuyanlarından 82 tanesi Devlet Demiryolu memuru. Köyün istasyonu var, adı Karaözü, istasyonundan iki kilometre uzaklıkta bir köy, belediyesi olan. Yemyeşil bir köy, zümrüt, 44 sağlık memuru yetişmiş buradan, 37 subay, kolu terfiyeli, omuzu rütbeli... 44 sağlık memuru, ebe, hemşire... 15 bankacı, 24 polis, 13 tarımcı.

YETER Mİ, SAYAYIM MI?

Sayalım. 6 yüksek okulda öğrenci, 8 lisede, 48'i öğretmen okulunda, 7'si sağlık kolejinde, 4'ü Devlet Demiryolları Meslek okulunda, 2 tane de Yapı Sanat'ta, 5 delikanlı Tarım Teknik'te, 3 askeri lise ve astsubay okulunda, yüzden fazla da ortaokullarda olmak üzere ikiyüze yakın okuyan Karaözü'lü var...

OKUL HİKAYESİ İKİ...

Altı yıl öncesindeyiz... Karaözü'lüler toplanmış bir kahvede. "Bu okul yetmiyor dostlar. Yeni bir okul yapmalıyız köyümüzde... Okumadı mı bir insan, koyuver peşini... Okumak gerek... Herşeyin başı okumak..." Böyle derler ve o gece karar verirler.. Köye yeni bir okul gerek. Analar, bacılar, dedeler, gün yüzlü bebeler, hemen o gece, o mutlu gece bir karara varırlar. "Karaözü Köyü Okul Yaptırma Derneği" kurulur. Köyün en iyi yeri mezarlıktır. Nitsinler, ölüye saygı gerek, ölüye saygı gerek ama bu, diriye saygısızlık demek değil ki! Mezarlığın yeri okul için biçilmiş kaftandır tam deyimiyle... Karar verilir. "Ölülerimiz daha iyi bir yere, daha uzak bir yere taşınacak, burada bir okul yükselecek, razı olmayan var mı ey canlar, ey dostlar, var mı?" Bir koro aynen bir koro gibi: "Yok!"

İŞ BAŞLIYOR...

Herkes mezarını taşıyor saygıyla, kemikleri taşıyor... Ve birkaç gün sonra bir buldozer geliyor Sivas elinden... Homurtularla çalışıyor mezarlıkta... Dağlar, taşlar yığılıyor, taşınıyor... Ekip gündüz çalışmada... İş bir an önce bitirmek gerek... Bunun için ne gerek? Yeni bir gece ekibi... Gece ekibine ne gerek? Para gerek davranın canlar, davranın dostlar, davranın bre, yeni bir buldozer operatörü gerek... O da bulunuyor... Şimdi Sivas'ın Gemerek ilçesinin Karaözü köyünde gece de gündüz de dev bir alet toprakları kürümede, dağları taşları piç gibi atmada... Bu adamlara ne gerek? Yiyecek gerek, bu

adamlara içecek gerek, bu adamlara tatlı dil gerek. Yiyecek bizde, içecek bizde ve tatlı dilin hası bizde... Kaz bre dost, kaz bre buldozer çabuk kaz... Ve dostlar ve canlar, bu Sünni inanişlı operatörler buldozer işleticileri, bu Alevi, dağı taşı Alevi olan Karaözü köyü için, bu köyün halkı için fazla para istemeden, tatlı diline, açık ve dürüst eline, namuslu beline, bütün bunların aşkına geceyi gündüze katıp yerle bir ederler mezarlığı okul için Temel atılır... Davullar dövülür, zurnalar ter ırlam ırlam... Türküler ığrılır:

**"FIRAT KENARINA KURDUM KAZANI
BEN SEVERİM OKUYANI YAZARI..."**

Kimse alınmasın, kimse glmesin... Temel atma töreninde zamanın valisi ötede ağlamadadır... Kimdir bu ağlayan Vali? Ayağı izmeli, başı kasketli... Ne var ki ben demiş tören isterim, tören sever ama bunun yanında işsever bir vali... Sen demişler, bize buldozer ver, bizden de tören iste ey can. Bu vali yıllar sonra Ankara'nın göbeğinde "İll deve keseceğim" diye tören isteyen kişinin ta kendisidir... Eğer yolunuz Urfa'ya düşerse O'nun öykülerini günlerce duyarsanız, çok merak eder-seniz, bu fakirin "Harran-Hoyrat Mayın" adlı kitabını alır da bu valinin tam Aziz Nesin'lik öykülerini okur, hem güler, hem ađ-larsınız. İşte bu vali -şimdi milletvekili has muhalif yelinden-ağlar dururmuş halkın bu okul yaptırma çabası karşısında... Davullar zurnalar ırlam ırlam dövülürken binbir alayışla gelmiş bir nutuk çekmiş ve köylü ne istediye öte köylere örnek olsun deyu vermeye de söz vermiş!" Vermiş de, verdirmiş de... Yıl 1981., ismini artık açıklayalım bu vali Nuri Eroğan'dır...

ANALAR

Analar koyun sağmaya giderken bakralarla çakıl, kum, harç taşımışlar... Gelinler, gelinlik kızlar tuğla vurmuşlar sırtla-rına koyun sağmaya giderken... Bir yarış başlamış, sen şu ka-dar tuğla vurdun sırtına, ben şu kadar... O bebeler var ya aşık oynayan, onlar da su, aş taşımışlar işçilere, ustalara, okul ya-pan ustalara... Gece toplanırlarmış birinin evinde. Misk gibi

şaraplar doldururlarmış bakraçlara, sazlar bir yandan vururmuş en hasından:

*"Pir Sultan Abdal neylersin
Müşkil haledip söylersin
Arısın çiçek yaylasın
Yarın senden bal isterler..."*

BİR DE BAKMIŞLAR KI...

Bir de bakmışlar ki... Okulun temeli çıkmış sonra ilk katı... Koyunun satmış okula, öküzün satmış okula, bağın ürün satmış okula, yağın peynirin, sütün yoğurdun okula... Gün olmuş, yapı biter olmuş. Bu okuldur. Birinci katı ilk, ikinci katı orta...

ÖRNEK KÖYDE ÇABALAR

*"Çalış oturduğun meydana arıt
Doğru sür yolunu erkânı yürüt."*

Doğusunda Kılıç, batısında Kaş ve Güveçbuyduran, kuzeyde Kalender dağları olan, bir kilometre önünden Kızıllırmak'ın kıvrıla kıvrıla aktığı Karaözü köyünde yaşayanlar yıllar önce okumanın önemini kavradılar. 1956 yılının o kızgın ağustosunda 12 bin lira toplayıp ikinci okulun birinci katını böylelikle çıktılar. Yıl 1957'ye geldi. Kurulan dernek bütün aşkıyla okula yardım etmede. Köyün insanları, yazları köye gelen okumuşları da taş taşıyanlara yardım etmede... Köy Kadınlar Kolu en başta gelen kollar arasında okul yapımında... Para tükendiği zaman beşibiyerdelerini satan onlar... Sonuçta 155.700 lira sarfıyla bugün 500.000 lira değerinde olan Karaözü ilk ve orta okulunda, ay yıldızlı bir bayrak dalgalanmada... Altı ilkokul, üstü orta... 50 metre uzunluğunda, şimdilik 16 gözlük bir bina... Ortaokulunda 4 öğretmeni olan...

BU DA YETMİYORL.

Bu-da yetmiyor, yeni bir ilkokul gerek... Köylüler taşını kumu-
nu hemen çekmişler. 400 metreküp taş hazır. Can kurban oku-
yana yazana...

DERNEKÇİ KÖY

Köyde şu dernekler var:

Köy Güzelleştirme Derneği, Çiftçiler Derneği, Öğretmenler
Derneği, Avcılar Derneği, Tarım Kredi Kooperatifi...

KOOPERATİF

1952 yılında kurulan Tarım Kredi Kooperatifi işe o yıl
130.000 lirayla başlamış. Halen 400.000 lira ikraz yapıyor. Mer-
kez Karaözü dahil 7 köy bağlı, 900 ortağına kredi veriyor.
60.000 liralık payı tahsil edilmiş. 17.000 lira öz kaynağı, 24.000
lira da yedek akçe hesapta... Şimdilik 7.500 lirası tahsil edilmiş
bina bağışları var!

ÖRNEK KÖY

Bilindği gibi her ilçeden bir örnek köy seçilmede. Gemerek
ilçesinin örnek köyü de Karaözü. Belediyeye 1957 yılında kavu-
şan Karaözü'nde belediyenin sahibi olduğu bir kamyon var. Ay-
rıca bir de traktör.

RAKAMLI NOTLAR

5 kahve olan köye Ankara ve İstanbul'dan olmak üzere 13
günlük gazeteden gayri, Varlık, Öğretmen, İmece, Hayat, Köy
ve Eğitim ile Yön dergileri geliyor muntazam.

İkibini aşkırı nüfuslu ve 330 evlik bu köyde 400 radyo var.
Yani evden fazla radyo, dünyaya açılan pencere!

El birliğiyle yapılan köy ortaokulunda 314 ortaokul öğrencisi,
265 de ilkokul öğrencisi okumada...

1520 dekar bağ var. 11400 elma ağacı, yılda 57 ton alımı olan... 3800 armut ağacından 6 ton ürün alınıyor. 15200 kayısı ağacından da 200 ton kayısı elde ediliyor. 380 ceviz ağacı 2 ton ceviz veriyor sahiplerine, toptan.

400 inek, 2 bin koyun, 300 keçi, 1900-2000 kümes hayvanı, 175 kovan arı...

ELDE EDİLEN ÜRÜNLER...

Karaözü köyünün yıllık süt ürünü 60.000 kilo, 27.000 yumurta, 1000 kilo bal, 2000 kilo yapağı, 42 bin kilo pekmez, 30.000 litre şarap, 19.000 kilo turşu, 50.000 kilo kuru meyve, 1000 kilo reçel.

Bunların çoğu civar il,ilçe ve köylere satılmada. Bir bölümü de köylü tarafından kullanılmada.

İŞHAYATI

100'den fazla dikiş makinasının bulunduğu Karaözü köyünde 3 terzi, 1 bakkal, 1 fırın, 1 otel, 2 kalaycı, 1 şarapevi, bir de demirci var.

42 kilometre karelik bu köyde yaşayan insanların yıllık geliri ortalama (adam başına) 1.300 lira.

DÜZENLİ DÜNYA

Bu düzenli köyün halkının hepsi Alevi'dir. Civar köylerdeki öğretmenlerin çoğunluğunu bu köyden yetişen gençler kapsar. İkilik perdesi çoktan kalkmıştır, aradan. Bu Alevi köyünde tam 30 tane Sünni gelin -ana vardır. Hepsi mutludur. Senlik benlik çok gerilerde kalmıştır. Köyün güzel camiinde halk dinsel inançlarıyla başbaşadır. Tanrısıyla, Muhammet Peygamberiyle, Ali'siyle.

ATATÜRK KARAÖZÜ'NDE

Bağlı olduğu ilçe, hâlâ bir Atatürk anıtı değil, büstünü dikirmek için uğraşadursun, Karaözü köyünde 1928 yılında okul ola-

rak yapılan, halen Belediye oteli olan yapının önünde, yeni orta-okulun yamacında Mustafa Kemal herkesten mutlu mavi mavi bakmaktadır bu köy halkına, istediği örnek köye, umudunun gerçekleştiği topluluğa.

ÖKUL VE EĞİTİM=BİRLİK=DIRLIK

Bütün bunların bir sırrı var ki aramaya, deşelemeye gerek göstermeyen, bu okuldur, eğitimidir. Cehaletin kara örtüsü, eğitim akı karşısında binüçyüz yılın kiniyle, çekişmesiyle toz olup gitmiştir. Can canı sevmededir okulla, eğitimle... Kinin yerini, insan sevgisi almıştır, insan saygısı almıştır, birlik almıştır, okulla, eğitimle. Aynı inançtaki kırkbin kelleyi uçuran ve bu yüzden bu dağların arasına sıkışmalarına sebep olan Koca Yavuz Sultan Selim, okullarında hiçbir ayrılığa, kine uğramadan, saygıyla, övünçle anılmada, gönüllere Türklük gururu dolmadadır.

ZEHIRLİ DİLLER

Sünni'nin hocasının, Alevi'nin dedesinin hurafe çatalı dili, eğitimin karşısında, bilginin karşısında işlemez silah olmuştur. Bunun önemini anlamak için çok yerler dolaştıktan sonra Sivas'ın Kayseri sınırındaki bu son köye, yani Karaözü'ne, yani mezhep kavgalarının toz olduğu, yani dirlik ve düzen içinde hiçbir ayırım olmadan yaşandığı bu köye bir yol uğramak gerek, bir yol görmek gerek. Görüp de kıvanç duymak gerek... Ben gittim, ben gördüm ve sizin işiniz vardır "deyû" bir yol bu yazıyla anlatıverdim.

HER İŞTE İMECE

Köyün temeli "İMECE" ile kurulmuş. Elbirliğiyle, gönül birliğiyle, insanca yaşamak, eşit yaşamak için, bir yol tutulmuş: İMECE. "Hepimiz birimiz için" dedi bir Karaözülü, bunu böyle açıkladı.

“Anadolu” da kız alımında bir “Başlık” belâsı var, bir belâ ki düşman başına bile değil. Samanlığın seyranımı bile zindan eden, burada da var başlık. 1500 kaymeden 8000 kaymeye kadar!.. Ama ne var ki Karaözülü için mesele değil bu. Hali vakti olanlar, fukaranın işini görüyor çaktırmadan. Elbirliğiyle bir yuva kuruluyor, tenceresinden başlığına, yatağından yorganına, davarından bahçesine, sermayesinden yumurta veren tavuğuna kadar. Çulunuz çaputunuz olmasa, iki çıplak olsanız, gönüllerin bir olması şartıyla hiçbir şey düşünmeden bir yuva sahibi olmak Karaözü köyünde, iş değil.

TREN GELDİ DİZİLENDİ

Beraberce geldiğimiz kaymakam, doktor, savcı ve ortaokul müdürü Gemerek'e döndüler saat 22 sularında, Karaözülüler “Gitme kal ya dost, ya can” dediler. “Gitme kal... Onlar dilediği anda gelir, sen gitme kal...” Öyle yaptım. Kaldım. Sabahın dördünde bir tren vardı Kayseri yönüne giden. Sabahın dördüne kadar dileştik. Sonra bir düdük öttü ötelerden. Bir arabaya atlayıp ver elini Karaözü istasyonu dedik. Tren geldi dizilendi- buharlar salıverdi sabahın körüne, çuh çuhları da. Karaözü, bu örnek insanlar beldesi de gerilerde kaldı, ama gördüğüm çok yerlerden “ileri” olarak.

“Bir daha gelişinde elektrikli bulacaksın burayı” dediler uğurlayıcılarım.

Gerçek ışığı bulmuşlardı, bunu buldukları için elektriğe haydi haydi kavuşacaklardı. Darısı ışsızların başına.

DOSTLAR SAFA İLE GÖNDERİN BİZİ

*“Ey gönül aldanma bu cihan fani
Önünü fikreyle, sonunu tanı,
Kişinin ettiği kalur mu yani
Herkes ettiğini bulur efendim.”*

Hasan Dede

“Çukurcak, Engürü'den bir merhale şarkta kasabasız bir kazadır. Alma dağı bunun yaylağıdır. Bir ruh'u bülend ve hoş abu yaylakları ve çam ve ardıç ve sair esnaf, escara müştemil bir meşhur dağdır. Yörükân Ankara'da Livai Ankara'da, sakın Yörükâne müteallik bir kazadır. Kadıları şehirden şehire gezip maslahatların görür. Mahsus yeri yoktur. Haymana Alma dağı zeylinde, Çukurcak bunun şimalinde Engürü'nün nahiyesi ve havassı hümayündandır. Kurası mamûr ve halkı mizyat ve misafir dostlardır. Bir ucu tâ Turgut eline ulaşır. Ve bu nahyede bir germa-beri Fübayi vardır ki balçığına marazlı grip şifa bulur. Bu mahye halkı ekser atlar ve develer besler ki âlâsı bunda bulunur.”

Kâtip Çelebi üstadımız “Cihannüma” adlı eserinin 644. sayfasında Hicri 1145'de Hasan Dede köyü için aynen böyle diyor,

HORASAN'DAN

Tarihi belgelere ve söylentilere göre Horasan'dan gelen Hasan Dede, Hacı Bektaş Veli dergâhını ziyaret etmiş, adamlarıyla birlikte savaşırlara girmiş, büyük yararlıklar göstermiş ve şimdi ki Hasan Dede köyü iki çiftlik yeri olarak padişah tarafından yurt olarak verilmiş. Hasan Dede bu topraklara ayak basınca toprağı koklamış, “İşte mekânımıza geldik” demiştir.

GELMİŞLER, YAŞAMIŞLAR

1960 sayımına göre nüfusu 1735 olan Hasan Dede, 380 evlik. Yapıların çoğı içaçıcı. Köye girerken sağ yanda, bahçesinde bir Atatürk büstü olan “Hasan Dede İlkokulu”nu görürsünüz.

1927 yılında okulu kuran Hasan Dedeliler bu açık gözlüklerinin ve ileri görüşlü olmanın sonucunu %85 okuma-yazma bilen bir topluluk olarak almışlar. %10 eski yazı bilen var, %5'de hiç bilmiyor ki bunlar yaşlılar.

EKONOMİK GELİŞME

“Karpuzu büyük Hasan Dede” köyünde en ünlü ürün, üzüm ve kavun, karpuz. Şarapçılık almış yürümüş. Yıllık 300-400 ton

şarap yapılan bir fabrika var. Halkın da elde ettiği şarapla bu miktar yılda 800 tonu buluyor? Köylünün çoğu Kırıkkale fabrikasında işçilik yapıyor. Kızılırmak boyunca (50 kilometre) ıcarla tutulan arazide kavun, karpuz ve bağ yetiştiriliyor. Meyvecilik çok ileri. Köyün bu yüzden yıllık geliri bir milyon liranın üstünde. Tarım Satış Kooperatifi, Anıtlar Derneğinin yanı sıra, Kültür Demeği ve Hasan Dede Kitaplığı da açılmak üzere.

Okulda kız sayısı fazla. İlkokulu bitirenler sanat enstitüsüne ve civardaki ortaokula gidiyor. Köyde kaç-göç yok, buna karşılık tarifi zor bir saygı-sevgi var birbirlerine... Bunu görmek için iki kahveden birinde beş dakika oturmak yeter.

Sulama için 100'den fazla motopomp gürül gürül çalışıyor. Topraklar süni gübre ile besleniyor. 20 traktör, 15 minibüsü var köyün.

DİL

Dil arı türkçe. Şehirle sık temas sonucu bu niteliği gün gün yitiyormuş. Bunun yanı sıra örf ve âdetlerde de bir gerileme, gevşeme, yitilik olduğunu yaşlılar üzümlerle söylediler.

ELEKTRİK

Hasan Dede köyü iki yıldır elektriğin nimetlerinden yararlanıyor. 200 evde elektrik var. 330.000 lira toplayıp elektriğe kavuşan köyün bu davranışı üzerinde durmaya değer. Elektrik gelince derhal bir un fabrikası yapılmış, hemen ardından bıçkıcılar ve elektrikle iş gören esnaf kümeleşmesi başlamış.

Hasan Dede türbesi ve Koca Sinan tarafından yaptırıldığına dair kayıtları olan camii gözle görülür bir temizlik içinde.

BALADIZ

Isparta-Burdur yol kavşağında tepelere yayılmış bir köy görürsünüz gül bahçeleri içinde. Evler ahşap, insanlar güler yüzlü, gülyüzlü... Selamsız bir adım atamazsınız. Göğüslere giden sağ eller ve dillerden süzülen "Selam ya dost"lar, sizi bir an

içinde ısındırır bu köye, köyün halkına.

Baladız köyünün adını taşıyan istasyon köye 500-600 metredir. Her tren köye bir dost getirir, her gelen mektup köyden haber ister. Diğer Alevi ve Bektaşî köylerinde olduğu gibi, okumuşları köylerinden haber isterler. Yazın izinli oldukları zaman köylerine gelip mesleğini halkından esirgemeyen aydınları köyün övüncüdür.

Baladız köyünün bir mutluluğu da hemen altından geçen işlek devlet yoludur. Benzin istasyonları yan yana, karşı karşıya ışık içindedir gecenin her saatinde. Turizmin önemini de kavrayan halk birlik olup eşini batı ülkelerinde görebileceğiniz modern bir motel inşa etmiştir. Fransızlarla iş birliği yapıp bir gül yağı fabrikası kurmak için köyün harman yerini fabrika için bağışlamışlar.

OKUL-OKUMA

Baladız'ın ne şarabı, ne gülü, gülyacı ünlü değildir, okuma aşkı kadar. Köyün bütün çocukları sanki söz birliği etmişçesine "Öğretmen" olmak için okumaktadır. Var mı yok mu öğretmen olmak. Burada öğretmenlik kadar zevkli iş yoktur. Enstitü öğrencileri (ilk öğretmen okulu şimdi) öğretmenlerine bağışlanan en güzel yerde 15 gün içinde iki katlı bir evi yapıvermişler. Kağıt oyunu oynanmayan kahvede Atatürk'ün özdeyişleri en güzel kağıtlara en güzel yazılarla yazılmıştır ki bunlar ileri olmanın, uyar olmanın "ayet"leridir.

Elbirliğiyle çalışmak buranın temelidir. Kırgınlık, dargınlık, senlik benlik görülmez. Nitekim bir tarihte kurulan jandarma karakolu "vukuatsızlık"tan "lağvedilmiştir." Yıllar önce bu köye, bu köy halkına zulüm eden bir ağanın köylüler tarafından canları burnuna gelince linç edilmesinden başka anıları yoktur bu konuda. Bu bir anı değil, bir romandır.

UZUN SÖZÜN KISASI...

Dostlarım uzun sözün kisası şudur. Alevi inançlı toplulukların sonsuz bir çalışma aşkı, birlikçi, dirlikçi olmaları, ekonomik

yönden ileri olmaları, diğer toplulukları çileden çıkaran nedenlerin başında geliyor. Kahvelerde yatıp pişpirik oynamayıp çalışıyorlar, kazanıyorlar, ekonomik yönden geliíiyorlar. İşte 1300 yıl önceki "kuyu"nın devamı, bilinmeyen kavganın başlıca nedeni.

Sonra hoca-dede çekişmesi yani efendim kişisel ÇIKARCI-LIK... Yani efendi din, inanç sömürücülüğü ki yurt bütünlüğünü yer yer zedeleyen. Yoksa geniş halk topluluklarının pek umurunda değıl. Onlar birlik içinde, dirlik içinde beraberce barış içinde yaşamak istiyorlar. Ah şu çıkarıcılar, sömürücüler. Sonra efendim, gül yüzlüm efendim Cemal efendim, arada bir fark daha "Ak-Kara" bu inançtaki yurttaşların "Ak"ı tutmaları her işte, bir kızgınlık da...

VE

Ve şöyle diyorlar durmadan, dinlenmeden, şöyle diyorlar: "Senliğı benliğı n'idelim? Bu ayrılık kin nedir?" Ve devam ediyorlar dostlarını:

"Gelin canlar bir olalım."

İlave ediyorlar:

"Hepimiz yaşayalım bircan gibi..."

Bu dizelerin üzerinde gider ayak düşünür müsünüz lütfen? Bütün bunlara bir çare mi? Çare OKUL'dur... Ekonomik düzendir.

HOŞÇA KALIN DOSTLAR...

"Memleket uzun laftan battı" der gazeteci dostum Şinasi Na-hit Berker... Gayri kesmek gerek yazıyı, "dostluğu değıl..."

Geliniz, ses makinasını kuralım, açalım düğmesini 21 sayılı bandın 127. metresini, Gariboğlu'nun bir deyişini dinleyelim:

*"Azmi rah eyledik ellerinize
Dostlar safa ile gönderin bizi
Arif olanlara bu mânâ yeter
Dostlar safa ile gönderin bizi."*

*Garipoğlu, bu iri ilmi hikmettir.
Muhabbet hemi farz hemi sünnettir
Ne kadar çok otursak, sonu gitmektir
Dostlar, safa ile gönderin bizi..."*

Ankara 1960-1963
Gazipaşa (Antalya) 1981

HÜ DOST İÇİN BİRKAÇ MEKTUP

"Sayın Fikret Otyam.

Yazılarınızı daima severek okuyan, okurlarınızdan birisi de benim. Bilhassa HÜ DOST seri yazınızın hayranı oldum. Derin bir yaramızı bütün özellikleri ile yeni nesle aktarmaktasınız. Bizim kuşak 60 yaş neler çekti bunlardan? Benim bir hocam vardı. Oğlum bir HENEFİYYUL MEZHEP-BEKTAŞİYÛLMEZHEP'iz derdi. Fars hocamızdır. Batı dilini de sever ve öğrenirdi o yaşta. Şu güzel DİNİMİZİ bir türlü şeriatçılardan kurtaramadık. Politikacıların elinden alamadık. Gençliğin süresiz uyarmalara ihtiyacı vardır, bu yönlerden.

Sizi bu çabalarınızdan ötürü kutlarım: Başarılarınızın süresiz olmasını dilerim, HÜ DOST'u da kitap halinde yayınlamanız yerinde olacaktır. Yayınlarsanız bu yön ve yolda başkaca yayınlarınızı adıma postalamanızı dilerim. Olmaz mı Can?

Sevenlerinizden Muzaffer Bahşı
Ödemiş

"Sayın Fikret Otyam

"HÜ DOST" yazı serinizi büyük bir ilgi ve zevkle okumaktayım. Ben tahsilli bir insan olarak Alevilik, Şiilik, Kızılbaşlık hakkında hiç bilmediğim şeyleri sizden öğrendiğim için çok müteşekkirim. Ya hiç okumamış insanlar, köylüler bu mevzuda asırlar boyunca nasıl ifal ve istismar edilmişlerdir? Gördüğünüz çok kutsal ve önemli milli vazifede size sebat, şevk ve başarılar diler saygılarımı sunarım.

Emekli Subay
Şemsi Yumlu
İzmir"

Sayın Fikret Otyam

Cumhuriyet'te çıkan HÜ DOST başlıklı seri yazınızı ilgi ile takip ediyorum. Memleketin ana dertlerinden birine parmak bastığınız için çok sevindim. Yazılarınızı zevkle okuyor, öğreniyor ve öğretmeye çalışıyorum. Allah sizden bin kere razı olsun. (Ben çok toleranslı bir Sünni'yim.)

Sayın Fikret Otyam,

Sizden bir ricam, size bir teklifim var. Bu yazıları sonra bir kitapçık veya broşürcük halinde bastırın. Belki azametli bir cilt teşkil etmez, fakat emin olun, bu broşürün yaptığını, azametli ciltler, şimdiye dek yapmamıştır, bundan sonra da yapamayacaktır. Tek çıkar yol, halkın içine girmek, ondan korkmamak, çekinmemek, onu küçümsememek, ona ışık tutmaktır. Münevver bu ödevini yaptığı kadar münevver olacaktır...

Saygılarımla.

Niyazi Okay

Kırklareli

Sayın Fikret Otyam beyefendiye,

En kalbi hürmet ve muhabbetlerimle:

Cumhuriyet gazetesinde başlamış olduğunuz HÜ DOST adlı tefrikanıza duyduğum ilgi çok büyüktür.

Asırlardan beri için için kanayan bu davaya yerinde (salikleri arasında) yaptığınız tetkik ve incelemeler gösteriyor ki Aleviler eski Türk töre ve gelenekleriyle İslamiyeti kaynaştırıp O'na apayrı bir veche vermişlerdir...

*Sözûm dinle ey Mûmini has
Ne imiş Şii, Sünni, Alevi Kızılbaş
Allah bir Muhammet cümle baş
Sevelim birbirimizi olalım kardeş...
Hasan İpçi*

Muhterem Fikret bey

20 yıldan beri devamlı olarak CUMHURİYET gazetesinin olgun; öğretici ve memleket davalarını konu olarak ele alan kıymetli yazılarını zevkle okumaktayım.

Şu günlerde asırlık bir yaraya dokundunuz. Her iki mezhebe mensûp olan Türk evlatları, bu mübarek YURD'u korumak için seller gibi kanlarını akıtmışlar, canlarını feda ederek şehit olmuşlardır.

Muhterem Fikret Bey,

Bu güzel vatanda kardeş gibi yaşamak, insanlığa, Müslümanlığa ve Türklüğe yakışır bir şekilde yurdumuzu bugünkü halden medeni milletler seviyesine çıkarmayı ihmal ederek, 14 asır önce cereyan etmiş hadiseleri tazeleyerek birbirimize dargın, küskün olmak kadar gülünç bir şey olamayacağını zannediyorum. Bu dargınlığını kaldırmak için açık konuşmalı, tahrikçi dedelerle, ilime alakası olmayan ve hoca olarak geçinen kimsele meydan vermemeli...

Remzi Mahmutoğlu
Kayseri

Çok Kıymetli Fikret bey,

CUMHURİYET gazetesinin abonesi olarak devamlı okuyan ve takip eden bir okurum.

Son zamandaki "HÜ DOST" başlıklı yazınızı hayranlıkla takip edip hakkınızdaki görüş ve kanaatlerimi yeni yeni görüşlerle değiştirip her an müsbet bilgiler sahibi oluyorum.

Siz çok kıymetli, ileri görüşlü, bütün hakikatleri olanca çıplaklığı ile gören, bilen, herşeyi bizzat mahallinde tetkik buyurup vatan sathına yayan, köhneleşmiş ve körü körüne aslı arası olmayan fikirle saplanmış geri kafalı ve geri zekalı şahısları binbir çeşitli misal ve çeşitli gerçek hadiselerle inceleyerek ikaza çalışıyorsunuz. Eşim Sünnidir, ben Aleviyim. Gayet güzel anlaşıyoruz...

Bir Karaözülü olarak derin sevgi ve bağlılıklarımı yollar mutlu yarınlar dileğiyle ellerinizden sıkmağa şeref duyar kendimi bahtiyar addederim...

Nusret Hatipoğlu
Kastamonu

"Sayın Bay Fikret Otyam'a

Efendim hû dost diye başladığınız röportajı üzüntü ile okudum çünkü. Saz ellerinde Allah Allah diyen Allah'ın ve Muhammet Alisini Her an Kalbinde Muhabbetle anan Kimsenin sanki Bir Suç işlemiş gibi gözleri Bantla Kapanmış Vaziyette Resimleri elbette üzüntü verir Bende zandım ya -hırsız veya- cinsi sapık veyahutta -Bedirde Hazreti Resüle Karşı ve ya da Kerbelada Hazreti Hüseyini şehit eden o -münafık yezitler yüzü Kara Vaziyette gözleri Kapalı Halbuki Bunlar Hakiki mümin olarak evliya-ya hakikatı anmakla bed baht değildirlir... Yazıklar sana dost...

İmzasız

"Çok Muhterem Fikret Otyam

Sizi Doğu Anadolu bölgesinde yaptığınız GİDE GİDE programında (Ankara Radyosunda) yayınıızdan sonra tanıdım. Şimdi de CUMHURİYET gazetesinde çıkan seri röportajınızı devamlı alıp biz aşiretler okuyoruz. Sizin gibi hakikatı bilen insanların hepsine hayranız. Bu yazınız ve sizin insanlığınız bizlerin kalplerine unutulmayacak yara açıyor bütün dünyadaki insanlar siz gibi iyi olsalardı ne olurdu?

Demek dünyada iyilik de kötülük de unutulmuyormuş, bizim de sahibimiz varmış... Allah ve Ehlibeyt aşkına sana hepimiz sızlayan yara, ağlayan gözlerle duacıyız, bu hizmetinizden dolayı teşekkürlerimizin kabulünü istirham ediyoruz.

Ankara, Yozgat, Çorum, Zile, Çekerek, Alaca, Sorgun vilayet, kaza ve köylerindeki bütün aşiretler namına selam ve saygılarımızı yollar küçüklerimiz ellerinizden, büyüklerimiz gözlerinden, boynundan sarılarak öperiz. Allaha emanet olasın bu yazdığımız yerlere de gelecek misiniz? Şayet gelmeyecekseniz davet ediyoruz, buyurun.

Sarın Bey Köyünden Şirinin Hasan-Yozgat

Manişar Köyünden Yusuf Aslan-Alaca

Çürük Köyünden Ali Yiğit-Zile

Aşağı Kürt Köyünden Ahmet Güneş-Sorgun

Ali Kayın-Hamamönü

Bülent Ufuk"

PENCERE

BADEMLER KÖYÜ

Bademler, Urla ilçesinin bir köyü... Belki adını işitmişsinizdir; çünkü basınımızda epey sözü edildi. Tiyatro sanatına yakınlığı ile tanıdığımız bu köy, aydınlık ve çalışkan insanların toplumdur.

Nereden geliyor bu ışık Bademler'e, diye merak eder dururdum. Anlattılar: 1930'larda köye Atatürk'ün ateşlerini taşıyan Mustafa Anarat adında bir ülkücü öğretmen atanmış... Ve tam on bir yıl Bademler'e emek vermiş... Öğrencilerine okuma zevkini aşılamış. Öylesine ki, onun yetiştirdiği çocuklar okulu bitirdikten sonra da okuma zevkinden çözülemezlermiş.

Ama kolay olmamış bu işler... Köyün ağasından dayak bile yemiş Mustafa Anarat... Bundan on beş yıl kadar önce köy halkı Cevat Fehmi'nin "Paydos" piyesini sahneye koydukları zaman eski öğretmenlerini de davet etmişler. Oyunun sonunda ağlaya ağlaya sahneye çıkmış yaşlı öğretmen:

-Emeklerimin boşa gitmediğini görüyorum... diye gözyaşı dökmüş sevinçten.

Mustafa Anarat şimdi yaşamıyor. Kimbilir nerelerde yatıyor bu Atatürk'ün meçhul askeri? İşte size gerçek bir roman ki, romantizminin sınırlarını da zorluyor.

Bademler bir Alevi köyü. Başlangıçta ağalı, yobazlı mobazlı, klasik köy... Bu kadarla kalsa gene iyi... Çevredeki köyler, Bademler'de yaşayan Alevileri hor görüyorlar. Köy halkı fakirliğin ıstırabı içinde, ışıksız, amaçsız, yarınsız öteki köylerin topraklarına

ortakçılığa gidiyorlar... Çünkü kendilerinin toprakları da yoktur.

Fakat bakınız Mustafa Anarat'ın, öğrencilerin kafasında yaptığı ışık nasıl aydınlatıyor köyü? Şimdi Bademler'de ağa yok. İki tane kooperatif var, bir Atatürk Kitaplığı var, ortaokula giden otuz, liseye giden on kadar öğrencisi var. Üniversiteyi bitirmiş iki-üç çocuğu var. Köyde piyesler tertiplenir. İleri fikirlidir köylüler... Kadınlar kızlar sahneye çıkarlar. Onların diliyle:

-“Hangi evin kız çocuğu olsa, gerektiğinde piyeste vazife alır.”

Bademler'in hamlecı gücü yakın köylere bile sirayet etmiş. Artık “Alevidir” diyerek hor görülmüyor Bademler köyü... Yakın köyler de çocuklarını ilkokuldan sonra okutmaya heveslenmişler.

Bademler köyünün gazete okuyucusu en çok Cumhuriyet'le Milliyet'e düşkün. Ama hele Fikret Otyam'ın “Hû Dostundan sonra Cumhuriyet'e bir gönül bağlamışlar:

-Elleri dert görmesin... diyorlar Fikret için, dosdoğru yazıyor.

Köylüler açık fikirli:

-Yobaz adam Alevi'de de vardır, diye açıklıyorlar, biz böylesinin eline papucunu veririz yallah... Bir ağa bozuntusu vardı öğretmen Anarat'ı döven, o da defoldu gitti...

İşte size bir Atatürkçü köy... Pırıl pırıl Atatürk Kitaplığı ile, okuyan çocukları ile, Tarım Kredi Kooperatifi ile, İstihlâk Kooperatifi ile...

Nasıl açmışlar İstihlâk Kooperatifi'ni?

Bakmışlar ki böyle önüne gelen kişi bakkal dükkânı açmaya hevesleniyor. Büyük şehirden al, köyde pahalıya sat! (İşi biraz büyüttünüz mü, Amerika'dan, Almanya'dan al, Türkiye'de pahalıya sat!) Mustafa Anarat'ın çocukları:

-Olmaz böyle şey... demişler, İstihlâk Kooperatifi kuracağız.

Hemen bir açık oturum, bir kurucu heyet. İstihlâk Kooperatifi başlamış çalışmaya... Her şeyin en ucuzu en, sağlam! Aracıların kârını kaldırmışlar, aracıları üretim gücünü artıracak işlere yöneltmişler. Köyün öğretmeni:

-Evvelce dört yüz liraya geçinirdim; Kooperatif kurulduktan sonra üç yüz liraya düştü aylık masrafım... diyormuş.

Ama bu kadar da yetmiyor. Bademler köyü bir de İstihsal Kooperatifi kurmak istiyor. Söylenişine göre bu, Türkiye'de ilk

Tarım İstihsal Kooperatifi olacak... Ama karşısına dikilen engellerin başında kim var biliyor musunuz?

Bir devlet teşekkürü!

İlhan SELÇUK

BADEMLERİN DAVASI

Bademler köyünün ana çizgilerini çekmiştik dün bu köşede... Atatürkçü köylülerin köyü idi Bademler. Yalnız şehirli aydınlar Atatürkçü olacak' değil a bu ülkede! Bazen işte böyle köylüler de Atatürkçü olur. Hem köy hayatının keskin ve sert çizgileri, düşünceyi hayat savaşında yoğurduğundan köylünün Atatürkçülüğü lafta kalmaz; bir yaşayış düzeni olarak gerçekleşir.

Bademler, dün yazdığımız gibi Atatürk Kitaplığı ile, tiyatro sanatına sevgiyle eğitim konusunda gösterdiği olağanüstü gayretle, İstihlâk Kooperatifi'yle medeniyet yolunda bir köy. Yobazlığı ve gericiliği barındırmayan bir köy... Bu ideal yolunda kendi bileğinin gücüyle yürümekte... Şimdiye kadar dışarıdan ne bir zorlama olmuş, ne de bir yardım...

Bademlerin yakınında 3800 dönümlük büyük bir çiftlik vardır. Burunsuz Çiftliği... Bu çiftliğin sahipleri büyük şehirde otururlar ve yıllardan beri topraklarını köylülere kiralarlar. Ancak kirada işlenen bu toprak dağınık ve başıboş idare yüzünden gittikçe verimden düşmekte, değerini gün geçtikçe yitirmektedir. Bademler köyü halkın üstünde çalıştıkları bu toprakların sahibi olmak ve yeni bir hamle ile bu toprakları canlandırmak isterler. Bu fikrin yürürlüğe girmesi için çiftliğin sahipleriyle konuşur ve anlaşır. Şimdi satılsa yüz elli bin lira edecek bu toprakları beş yıl içinde değerinin beş katına çıkaracaklarına inançlıdır.

Köydeki birlik ruhu harekete geçer. Bu toprakları elbirliğiyle satın alacaktır. Ve bir bütün içinde modern tarımın bütün icaplarına göre planlayıp yönetecekler. Bu ortak hareketi yürütmek için ne yapmak gerekir?

Cevap tek ve kesindir:

-Bir istihsal kooperatifi kurmak gerekir.

Düşünün... Bir köy ki istihlâk kooperatifinden sonra Türkiye'de ilk defa olmak üzere bir tarım istihsal kooperatifi kuracak. Bu bir tarihi olaydır, bu büyük adımdır. Yeryüzünde aydınların rüyalarına giren bu işi köylüler kendiliklerinden gerçekleştirmek üzere hazırlığa başlıyorlar. Derhal bir tüzük hazırlanıyor. Para toplanmaya başlıyor. Ancak köylülerin mütevazî keseleri elbette Burunsuz Çiftliği'ni bir elde satın almaya yetmez. Bu toprak adamları çalışacaklar, borçlarını alınterinin karşılığını çıkardıkça ödeyecekler. Köy halkı ne yapıyor ne ediyor topladığı parayı Ziraat Bankası'na yatırıyor. Bu para satış fiyatının dörtte biridir. Kooperatifin her şeyi hazırdır. Anasözleşme imzalanır, Ticaret Bakanlığı tasdik eder. Köylüler için bundan sonra başvurulacak kapı devletin Ziraat Bankası'dır. Köylüyü topraklandırma Cumhuriyet hükümetinin politikası değil mi? Arazi edinme kredisi şartları içinde devletin bankası elbette kendilerine yardım edecektir.

Ama kendilerine ne cevap verir Ziraat Bankası bilir misiniz:

-Herbirinize düşen ferdi mülkiyeti teker teker ayırın. Müstakil tapularınızı bize getirin. Bir kere teker teker hepinizin tapulu tapusuz kaçır dönüm arazisi olduğunu anlayalım...Krediyi de düşünürüz.

Yani devlet bankası açıkçası köylüye:

-Kooperatifi dağıtın, karşıma teker teker gelin... diyor
Anayasamız ise:

-Devlet kooperatifleri desteklemekle mükelleftir... diyor.

İnsan oturup ağlar bu durumda... Hüngür hüngür ağlar. Açıkçası şu ki, biz nerede bir halk hareketi görsek, onu baltalamak için elimizden geleni yapıyoruz. Devlet böyle bir tecrübeyi göze almak için milyonlar bile sarfedebilir. Çünkü bu köy kalkınmasında bizim ülke için adeta bir laboratuvar denemesi değerini taşır. Köy halkı kendiliğinden teşebbüse geçmiş, teşkilatlanmış, istihsal kooperatifi kurmuş, biz kendilerinden gayrimenkul olarak teminatı bulunan yüz elli, iki yüz bin lira borç parayı esirgiyoruz.

Kalemimizin ucuna daha ağır sözler geliyor ama, saklıyoruz. Çünkü her şeye rağmen Bademler Köyü İstihsal Kooperatifi'ne, Hükümetin, Anayasa gereklerine uyarak elini uzatacağını ümit ediyoruz, her şeye rağmen...

İlhan SELÇUK

22 NİSAN 1978-6 OCAK 1979 TARİHLERİ ARASINDA CUMHURİYET GAZETESİNDE YAYINLANAN "BAŞKENT NOTLARI"NDAN BİRKAÇ ALINTI

MALATYA BİR BAŞLANGIÇTIR

ANKARA-Yıllar, evet yıllar önce Cumhuriyet gazetesinde gereğine inandığımız için tüm Türkiye'yi dolaşıp hazırladığım, Alevi-Sünni sorunlarına eğilen "Hû Dost" adlı röportajımız, bazı çevrelerde yadırganmış, Cumhuriyet gibi bir gazetenin bir mezhep sorununa neden eğildiği, özellikle o sıralarda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nda merak konusu edilmiş, daha sonra da dördüncü röportajda hiçbir neden gösterilmeden yasaklanmıştı. Dört ay uğraştan sonra yeniden başlayabiliştik.

1963 yılından bu yana tam 15 yıl geçti, biz tam 15 yıl özenle, sabırla inanla bu konuya eğilmiş, kimin ve kimlerin bundan çıkar umduğu bugün daha berraklaşan bir Alevi-Sünni çatışmasının ülkeye nasıl zarar vereceğini örneklerle ilgililerin dikkatlerine sunmuştuk. Bu sabırlı uğraşlarımıza, uyarlarımızda ne kadar haklı olduğumuzu son Malatya olayları acı olarak göstermiştir. Bu konuda sayfalar tutan röportajlarımızda, notlarımızda işi körüklemekten, kimseyi kırmadan, her kelimeyi tartarak özel bir titizlik göstermiştik, sorunun "hassasiyeti" nedeniyle, böyle gerekiyordu da ondan.

Evet, bu işten medet umanlar, ülkede bir Alevi-Sünni çatışmasından medet umanlar, asırlardan bu yana süren, onbeş yirmi yıl öncesine kadar sönmüş görünen bu anlaşmazlığı,

gayet hesaplı-kitaplı bir biçimde bugüne getirmişlerdir. “Alevilik batıldır” diyebilmiştir bir Diyanet İşleri Başkanı. Tiyatrolar, “Mum Söndü” adlı o ipe sapa gelmez oyunu sergilemişlerdir, camilerde hocalar veryansın etmişlerdir Alevi inançlılara, politikacılar oy uğruna etmediğini komamışlardır; Diyanet İşleri denilen resmi kuruluşun on beş günlük dergilerinde bile bazı kafasızlar soruna en akılsız ve en bölücü biçimde eğilmişler, yangına körükle gitmişlerdir, gidebilmişlerdir ve bir akıllı başında yetkili ne yapıyorsunuz demeye gerek görmemiştir.

Doğu’da ağalar ve şeyhler, dili uzunlar, akıllı kısalar bozuk düzenden daha da yararlanmak için bu ayrıcalığı elhak pek güzel kullanmışlardır. Hele hele dini bütün geçinenler bunu politik yönden kullananlara akıl almaz biçimde yardımcı olmuşlar, önce mahalleler, sonra kahveler, sonra işyerleri ve insanlar ikiye bölünmüşlerdir. Üç beş yıldır iyice gün yüzüne çıkan bu ayrılıkta ezilenlerin Aleviler olduğu belliyken hiçbir yönetim konunun üzerinde gereği gibi durmadı, adeta bugünleri hazırladı. Bir siyasal partinin vurucu kırıcı eylemleri, bir diğerinin dinsel açıdan hareketleri halkı bölüm bölüm böldü ve bomba patlatıldı...

Bakınız, adı ve işyeri belli bir uyanık yurttaşımız, bir okurum, nasıl başlıyordu 8 Şubat 1977 tarihli mektubuna;

“Okurunuz olarak ilk kez size seslenmek gereksinimi duydum. Kısa ve öz yazmaya çalışacağım.

Dört Başbakanlı MC iktidarının devrimci kesim üzerinde uygulamadığı işkence, baskı, terör yok gibidir, Malatya’da oluşturulan, geliştirilen olayların ancak bir bölümü basına yansımaktadır.

1- Malatya, Alevi-Sünni çatışması yaratılarak bir iç savaşın ilk kıvılcımının başlatılması aşamasına getirilmiştir.

2- Öldürülen devrimci öğretmen Mehmet Yılmaz, İzollü Sünnilerdendir.

3- Mehmet Yılmaz’ı vuranların Alevi olduğu propagandası, başta vali ve polis olmak üzere tüm sağ kesim ağız birliği içindedir.”

Mektup sayfalarca uzayıp gidiyor. Bu, korkunç tuzağın milyon örneklerinden birisidir. Evet, okurum 1977 yılının şubat ayının 8'inde "Malatya, Alevi-Sünni çatışması yaratılarak bir iç savaşın ilk kıvılcımının başlatılması aşamasına getirilmiştir" diyor, o böyle diyor da vali ve polis neler yapıyor üzerinde durulmasında sayısız yararlar var çıkartılan olayların.

Malatya'da tecimsel rekabete de sokulmuştu bu ayrıcalık, biz bazı belgeleri yazılarımızda ortaya koymuş, özellikle MHP Genel Başkanı Türkeş'in Malatya'ya gittiğinde nerede kaldığını, sağlıkla ilgili bir kişinin oradaki bazı eylemlerine de dikkati çekmiştik, bay Türkeş ile yakınlığını özellikle vurgulayarak, kör olası çıkar nedeniyle halkı bölmekten çekinmeyen gözlerini hırs bürümüşlerin nelere neden olabileceklerini son olay iyice göstermiştir. Para hırsının sonunda nereye geleceği, politika çekişmelerinin, toprak su davalarının, halk arasında giderek büyüyen geçim nafaka, kazanç uçurumunun nereye geleceğini ilgililerin dikkatine sunmuştuk, ama neye yarar?

Bir zamanlar bir kardeş gibi bağirlara sokulmak istenen o dost o müttefik Amerika'nın barış gönüllülerinin özellikle Alevi-Sünni sorunlarını nasıl bir gayretle kendilerine konu edindiklerini de zaman zaman ortaya koymuştuk.

Ve en çok Malatya'ya dikkati çekmiştik, Elazığ'a dikkati çekmiştik; Elazığ'da özellikle altınla uğraşan kesimin Türkeş'e neden böylesine yakınlık duyduklarını, böylesine neden parasal katkıda bulunduklarını da zaman zaman ekleyerek, ortaya koyarak.

Şimdi Diyarbakır'ın yiğit halkı daha da uyanık olmalıdır, hele hele şu sıralar yinelemekte sayısız yarar var.

Ülkeye kastedenler, inlerinin ortaya çıkacağıının korkusu ve telaşı içinde her türlü mel'aneti yapmaktan çekinmeyeceklerdir, ama halk düşmanlığı azdırdıkları oranda da ağlar gidecek üzerlerine kapanacaktır bazı resmi sivil giysili yandaşlarına rağmen... Biraz da, Amerika'nın gölge etmemesini istemenin uzantısıdır yerli işbirlikçilerine yaptırılanlar, peki o komşu o dost İran, yani Amerika'nın Orta Doğu temsilcisi İran'ın rad-

yolarının neler haykırdığına, nasıl baykuşça öttüğüne acaba ne der Dışışlerimiz, bu işe akli erenler?

Sonuç mu?

Sonuç, sol düşüncenin yokedilmesi, içerden de dışardan da amaç bu şimdilik...

CUMHURİYET

22 Nisan 1978

HÜKÜMETİN DİKKATİNE

Yıllar önce, röportajlar için dolaştığımız Anadolu'nun bazı kesimlerinde, asırlardır süregelen, zaman zaman durulan Alevi-Sünni çekişmesinin yeniden hortlatılmak istendiğini bazı olaylarla görmüş, bu barut fıçısının ateşlenmesini önlemek amacıyla "Hü Dost" röportajında, geçmişte olanları ve istenen bozgunculuğu örneklerle sergilemiştik. Ne var ki zamanın Sıkıyönetim Komutanlığı da bu bir yurt, bir iç barış görevi olan uğraşımızı "bölücülük-ayrıcalık" iddiasıyla beşinci yazıda yasaklamıştı. Dört aylık dirençli uğraş sonunda, yasaklamaya karar verenler haksızlıklarını anlamış olacaklar ki yazıların yeniden başlamasına izin vermişlerdi.

Bu konuda neden öylesine titiz davrandığımız bugün daha belirgin hale dönüşmüştür, çünkü yıllar önce yaptığımız uyarılar gereğince önemsenmemiş, ülke bugün "bazı mihraklarca" bir mezhep kavgasının eşiğine getirilmiştir ve daha da getirilmek istenmektedir.

Sağ-sol, evet bir sürtüşme konusu, ama bir mezhep çatışması tehlikelerin ağababasıdır. Bu sürtüşmeyi kendi çıkarları için kullananlar Malatya'da, Elazığ'da, Erzincan'da daha nice yerlerde denemelerini de yapmamışlar mıdır? Acıların acısı, bu çatışmaların ne denli boyutlara ulaşacağını, ülkeyi ne hale getireceğini eğer sayın ilgililere gereği gibi anlatamadıysak suç anlatmaya çalışanda değil, o kadarından bile gerekli dersi almayanlara ait değil midir? Olacakları bir kehanet olarak değil, açık görüldüğünden sergilemiştik, yine acıların acısı bu uyarılar

da boşa çıkmış, ne var ki kısa bir süre sonra Malatya, Elazığ, Erzincan kana bulanmış asıl iç savaş denemeleri böyle yapılmıştır.

Ne olursa olsun, elbette uyarılardan vazgeçecek değiliz, bu namus borcumuzdur ülkemize ve halkımıza karşı. Şimdi bunlara bir yenisini ekliyor, bu kez ilgili Bakanları, Jandarma Genel Komutanı'nı değil, tüm hükümetin korkunç bir oyuna eğilmesini diliyoruz, bazı yakın dostlarımızı üzme pahasına da olsa. Ne var ki bu olay, onların üzülmelerinden daha önemlidir...

Maraş'ın Pazarcık ilçesinin Demirciler köyünde devrimci bir köylü yurttaşımız yedi çocuklu Mehmet Çetin öldürüldü. Nasıl, neden öldürüldüğü yansıdığı yüce adalette aydınlığa kavuşacaktır. Buna ilişkin iddialar yayımlanmış, sayın Kahramanmaraş Valisi'nin yanıtını da gazetecilik anlayışımız gereği aynı sütunlara almıştık, Başkent notlarına. Çetin'in ailesinin ve görgü tanıklarının iddialarına göre Mehmet Çetin, Köprüağzı Karakol Komutanı Assubay Çavuş Hüseyin Tosun tarafından "Bilerek" öldürülmüştür. Pazarcık ilçe Jandarma Karakol Komutanı Assubay Fikret Özdemir de suçlananlar arasındadır. Ortada bir ölü ve buna ilişkin korkunç iddialar vardır, olay adaletle yansıdığı için ayrıntısına girecek değiliz. Ne var ki adı geçen devlet görevlilerinin hangi siyasal parti yanlıları olduğu ve bu yoldaki uygulamaları, buna ait belgeler olaylar, tanıklarca yüce mahkeme de sergilenecektir. Pazarcık sorgu yargıçlığındaki dosya esas 1978/19'dur bekleyeceğiz elbette, yüce mahkeme tüm davalarda olduğu gibi bunda da belgelere dayanacaktır. Jandarma Assubayı Hüseyin Tosun'a isnad edilen suç, "Kasti adam öldürme"dir ve bu Assubay ve diğer adı geçenler ise hâlen görevleri başındadır, yani gerekli belgeleri, kanıtları toplamakla da görevli olan kişiler. Eski deyimle, "tahkikatın selameti bakımından" oradan derhat, ama derhal uzaklaştırılması gereken kişiler yani... Soruyorum bu neden yapılmamaktadır?

Altı tanığın iddiasına göre -ki yüce mahkeme bunun eğriliğini doğruluğunu çıkaracaktır ortaya- Alevi Mehmet Çetin, Assubay Tosun tarafından kasten ve de gözleri önünde öldürülmüştür. Peki durum ve iddialar bu yöndeyken adam öldürmekle suçla-

nan görevli ve görevliler neden hâlâ olay yerindedir? Yine sormak gerekmez mi? Bunlar tanıklara baskı yapıyor mu, delilleri yok etme oyunları çevriliyor mu, bazı şeyler değiştiriliyor mu dersiniz ve bir başka korkunç durum! Hiçbir insan yüreğinin hazmedemeyeceği baskılar, ağır tahrikler bu Alevi topluluğuna uygulanıyor mu, bir Alevi-Sünni çatışmasını sağlama, yaratma çabaları falan?

Evet, buna benzer durumlar sayın Kahramanmaraş Valisi'ne yansıtılmış, sayın Vali yazıyı "aideti cihetiyle" Jandarma Alay Komutanı'na göndermiştir, sorulmaz mı sayın komutana bunun karşısındaki tutum ve davranış, sözleri ne yönde olmuştur? Pes!..

Olan ve olanlar, yapılanlar edilenler bölgenin en büyük jandarma sorumlusuna da yansıtılmıştır ve yine sormak gerekir, soruşturmanın sağlığı yönünden bu kişiler neden, neden, neden hâlâ oradadırlar, neden?

Olay siyasal yanıyla, mezhepsel yanıyla ve oradaki büyük toprak ağalarının, hazine mallarını yağmalaması ve bunları ellerinde tutmak için her türlü mel'aneti yürüten toprak ağaları ile de bağıntılıdır... Uyanan, ezilmişliğe, yıkılığa artık hayır diyen horlanmaya hayır diyen, devlet topraklarının yağmalanmasına, tal'an edilmesine hayır diyen yoksul, topraksız insanlara karşı ağalarla birlik olan bazı devlet güçleri kime, neden nasıl hizmet etmektedirler dersiniz? Bu, elbette ülkenin bütünlüğünü ilgilendirir. Bunları da açıklayacağım... Öldürülen yoksul Mehmet'in babası yoksul Ali de sağlam, içtenlikli, toprak talanına kendince karşı duran eski bir CHP'li yurttaştır. Ezelden beri bir CHP'li, yine de kopmamaktadır partisinden, gepegenç yedi çocuklu oğlunun bu dönemde öldürülmesine karşın CHP'nin güzel sözlerinin umudunu hâlâ taşıdığından o acılı yüreğinde.

Hükümetin sayın üyelerinden tek tek rica ediyorum bağımsızından, bağımlısından tek tek rica ediyorum, geçtiğimiz cuma günü Jandarma Genel Komutanlığı'na hitaben yazılmış ve İçişleri Bakanlığı müsteşarına sunulmuş dilekçeyi isteyip okusunlar, Ali Çetin'in dilekçesini, muhakkak okumalıdırlar. Eğer orada yoksa bende var...

Ve ilgililer Mehmet Çetin'in ölümüne neden olan kurşun yaralarının daha sağlıklı saptanması için -bu zorunludur ve şarttır- yeniden otopsisini yaptırmalıdır.

Diyelim ki suçlanan devlet görevlisi değil, devlettir, orada devlet adına iş yapmaktadır ve devlet bir cana kıymıştır. Hem böyle korkunç iddialar olacak, hem delilleri, belgeleri toplamakla da yükümlü olan aynı kişi ve kişiler yine görevleri başında kalacaklar, gönlünüz razı geliyor mu bunlara? Hayır devlet bunlara yani baskılara yani delillerin yok olmasına, yani devlet Alevi-Sünni çatışması oyunlarına, yani toprak ağalarının yoksullar üzerindeki baskısına, yani tanıklar üzerindeki ağır baskılara tehditlere yardımcı olamaz ve olmayacaksa ne yapılacaktır?

İŞTE BUNU YAMAN MERAKLANIYOR VE BEKLİYORUM, MARAŞ'TA CADİ KAZANI KAYNATILMAKTADIR, YAKIN GEÇMİŞTEKİ BAZI EYLEMSEL, BOMBASAL İŞLERİ DE DÜŞÜNEREK HERKES ÜZERİNE DÜŞEN GÖREVİ HEMEN YAPMALIDIR VE BU BİR UYARIDIR.

CUMHURİYET
20 Haziran 1978

HEDEF NEDEN ALEVİLER?

ANKARA-1963 yılında Cumhuriyet'te "Hû Dost" isimli bir röportajım yayınlanmıştı. Bazı okurların tepkisini çekmiş bu röportajlar. Cumhuriyet gibi bir gazete nasıl olur da bir mezhep konusuna yer verirdi, laiklikle, devrimcilikle bağdaşır mıydı bu? Yazılar, özellikle Alevi inançlı yurttaşlar arasında büyük bir ilgi uyandırdı. Ne var ki beşinci yazıda, dönemin İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı yazıların "bölücülük-ayrıcalık" yaptığını "şifahen" iddia ederek yasakladı. Alevilik-Sünnilik işi de nereden nasıl çıkmışmış? Sırası mıymış? Yine zamanın talihsiz ve kafasız bir Diyanet İşleri Başkanı da ardından "Alevilik batıldır" gibilerine bir laf etmiş, milyonlarca Alevi vatandaş acılara boğmuştu. Yetmezmiş gibi, İstanbul Şehir Tiyatrosu da sanki tuz biber eker gibi "Mum Söndü" adlı bir saçma oyunu sahneleyivermiştir. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın haksız davranışına dört ay ta-

hammül etmiş, sonunda Komutan'a yazıyla başvurarak bu keyfi kararının adalete yansıtılmasını istemiş, yazılarımın yasaklanmasının çok haksız bir davranış olduğunu açık yürekle belirtmiştim. İki gün sonra o zamanki Genel Yayın Müdürümüz Ecvet Güresin, İstanbul'dan telefon ederek yazılar üzerindeki yasağın kalktığını bildirmiş radyoya yeniden ilan vermemizi istemişti. Ne var ki radyo, "içinde Alevi sözcüğü geçtiği için" ilanları kabul etmemişti.

Neydi yazıların anhası mınhası? Alevi ve Sünni inançlı yurttaşlar arasına asla nifak sokulmamalı, karşılıklı saygı sevgi ayakta tutulmalı, asırlar öncesinin yanlışlığına düşülmemeli... Bu iş, ülkenin birlik, beraberlik ve dirliği için kaçınılmazdır. O sıralar kara kazanın altı ateşlenmeye başlamıştı, gelecek için korkunç bir işti bu, ilgilileri, yurttaşları uyarmak, bu fesadı hortlatmamak gerekiyordu ve yapmaya çalıştığımız da buydu ve Cumhuriyet gazetesi de bu nedenlerle dinsel bir soruna sayfalarında yer veriyordu.

1961-1963 yılları arasındaki gözlemlerimi bu açıdan değerlendirmiştim. Yukarda belirttim, akılsız bir Diyanet İşleri Başkanı'nın sözleriyle ortalık birbirine girdi. Bu talihsiz görüş ortaya atıldığında zamanın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile Doğu gezisinde idim, ortalık kaynıyordu, bay Sunay anımsar sanıyorum, Muş'ta Alpaslan Devlet Üretme Çiftliği'nde, Erzurum'a hareket edeceğimiz sabah, (Genel Sekreter Emekli General Cihat Alpan, Başyaver Albay Turgut Özbahadır'a Sunay ile görüşmek isteğimi günler önce duyurmuş, sonuç alamayınca sonunda) Sunay'ın diyelim ki sivil emir eri "ben seni konuştururum ağabey" demiş ve beş dakika sonra da kendimi Sunay'ın konuk edildiği odada bulmuştum! Kendisine daha önce sunduğum "Hû Dost" kitabım biraz okunmuş olarak komidinin üzerindeydi, Sunay pantolonunun düğmesini ilikliyordu içeri girdiğimde, yirmi dakika kadar konunun önemini anlatmış Muş'ta bu konuda muhakkak bir demeç vermesini, bununsa ülke yararına olacağını, hatta neler söylenmesi gerektiğini de "lisan-ı münasiple" belirtmiştim. Sunay'ın yanıtı şu olmuştu:

"Bu kadar çok bilgiyi nereden aldın?"

Ve Sunay, giyinip dışarı çıktığında dış salonda bekleyen Muş heyetine söylenmesi gerektiğini duyurduğum sözleri söylüyordu ve bu sözleri ertesi günü bütün gazetelerin manşeti olmuştu! Olmuştu ama, Erzurum'da gazeteleri gören Cihat Alpan, biraz da hışımla "Lütfen bir daha Cumhurbaşkanı'nı böyle polemiklere sokmayın" yollu zılgıtını çekmişti! Cumhurbaşkanı'na bu demecinden dolayı, yol boyu telgraflar yağdı Alevi yurttaşlardan sözleri büyük bir güvenceydi.

Alevi yurttaşlar -sırası gelmişken yineleyelim Alevi değilim- uyanıktır, Alevi yurttaşlar çoğunluk olarak ilerici ve dervimcidir, okumayı severler, Atatürkçüdürler, akılcıdırlar, sözleri sohbetleri doyumsuzdur. Kadınlara en saygılı bir inancın sahibidirler.

Siyasal yandan genellikle ileri partileri tutarlar, bir büyük bölümü zamanında ileri görünümünde olan Demokrat Parti'yi tutmuş, yanlış tuttuğunu anlayınca hemen bu hatalarını düzeltmişlerdi.

"Umudumuz Ecevit" sloganına en yürekten bağlanan ve oylarını da bu yolla kullanan Alevi inançlı yurttaşlarımız "umudun" iktidar olmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. Yanlış bir seçim yapıp yapmadıklarını elbette onlara sormak gerek. Parlamento'da CHP'den sanırım yirmibeşe yakın Alevi parlamenter vardır. Gerici güçler, türlü çeşitli oyunlarla -ki elhak bunlar sanki elektronik aygıtlarla saptanıyor çünkü sonuçlar her zaman hedefine ulaşıyor- tarihsel anlaşmazlığı körüklüyorlar ve Aleviler üzerinde toplu katliamlara girişiyorlar, evlerini, işyerlerini, bağlarını, bahçelerini yerle bir ediyorlar. 1960'lerden sonra başlayan ve giderek provaları yapılan bu insanlık dışı saldırıları, gerçek nedenleriyle birlikte "Topraksızlar", "Gâvur Gölü" röportajlarımızla, her olaydaki yazılarımızla ortaya koyduysak, bu bir insanlık ve yurttaşlık borcuydu, Alevi inançlı "Kör Süleyman" köyünün şu işine dek.

Ecevit Hükümeti bu kanlı olayların tertipçilerini ortaya çıkarır ve elebaşı parti ya da partiler kapatılırsa acaba sağ oylar bir başka partide mi yoğunlaşır? Alevi seçmenler, seçtikleri parlamenterlere baskı mı yapacaklar, artık yeter, ya bu saldırılar bitsin, ya da CHP'den ayrılın mı diyecekler, bu saldırıların altında böyle ahmakça düşünceler mi yatıyor? Sandığım kadarıyla, ba-

zı CHP'li ve Alevi parlamenterler, İçişleri Bakanı'ndan hoşnut değildir, bunun sonucu CHP'den kopmalar olur mu? Yeni solumsu hükümetin düşürülmesi gibi... Olmaması gerek, zira o zaman ahmaklığın ta kendisi olur.

Sağ sol çatışması, bu önlenir, ama bir mezhep çatışması yıllardır söylediklerimizi yineleyelim, Türkiye'yi parçalar, kana boğar. Tüm Alevi inançlı yurttaşlar bu oyuna gelmemeli, asırların verdiği deneyleri yine her zaman olduğu gibi akılcı biçimde sonuçlandırmalı. Hükümet de aynı yolda, bu korkunç oyunu, planı cesaretle üzerine giderek bozmalı, en açık seçik biçimde bu yurttaşların, düşünce ve inanç özgürlüğünü, can ve mal güvenliğini kesinkes sağlayacak önlemleri almalı. Binüçyüz bilmem kaç yıldır süregelen "ağulardan süzülmüş sabır"ın taşmamasını sağlamalı.

Sözümün çoğu Sayın Başbakan Ecevit'edir. O daha iyi bilir ne demek istediğimizi ve de sadece CHP'nin değil hükümetin başkanıdır...

CUMHURİYET
12 Eylül 1978

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ'NE MERHABA

ANKARA-TÖB-DER üyesi olan bir öğretmenin asker ocağına girmiş iki oğlunun başına getirilenleri Başkent Notlarında iki kez dile getirmiş, bu öğrencilere yapılan işleme ad koymasını sayın Milli Savunma Bakanından istemiştik.

Okurlar anımsarlar, sayın Bakan ilgilendi, ne var ki buna ait yazımızın çıktığı gün "inatçılar", bu vatan evlatlarını asker ocağından söküp attılar. Röportaj için Ankara'dan ayrılmadan önce durumu sayın Bakan'a yeniden iletmış ve geziden döner dönmez Bakan'ın mektubunu sayın Milli Savunma Bakanı Işık'a ve sayın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Evren'e sunmuştuk.

Sonu ne mi oldu? Öğrencilerin durumları sayın ilgililerce incelendi, olaya el konuldu, haydi şu yaptı bu yaptı demeyelim, Türk Silahlı Kuvvetleri yetkili ve ilgilileri bu haksız durumu düzelttiler, Milli Savunma Bakanı, Sayın Işık'ın telefonla bildirdiği-

ne göre öğrenciler asker ocağına döndürüldü. Bu, Türk Silahlı Kuvvetleri içinde yeni bir anlayışın, dünyaya yeni bir bakışın sonucudur. Bu iki vatan evladının geleceklerini olumlu bir şekilde sağlayan, büyük bir haksızlığı önleyen Türk Silahlı Kuvvetlerinin yetkili ve ilgililerine gönülden ve askerce “merhaba” diyorum. Sağolun desem, yanlış anlaşılır ola ki. Milli Savunma Bakanı sayın Hasan Esat Işık'ın ricalarına karşın, kendisine ve sayın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren'e bu işi inceleyen diğer ilgililere gösterdikleri içten ilgi nedeniyle de teşekkür ederim. Yüzlerini görmediğim, adlarını bilmediğim iki öğrencinin de başarılarının devamını dilerim. Berlin'de hakimler varsa Ankara'da da “bazı oyunları bozan” asker ve sivil kişiler var.

....”Hedef neden Aleviler?” başlıklı yazım üzerine bir yığın mektup aldım, aşağı yukarı ortak bir görüşte toplanan mektuplardan sadece birisini ilgililere sunmak isterim, şahsımla ilgili nazik satırları atıp:

“Yılların, yüzyılların üstümüze yüklediği kahırlar, acılar, dertler, umarsızlıklar sizin gibi değerlilerin çıkıp, arada bir de olsa, gönlümüzü almasıyla birazcık olsun yeğnikleşiyor.

Yazınızda da belirttiğiniz gibi, gerçekten Aleviler, ilerici ve devrimcidirler. Osmanlı devrindeki ilericilik akımlarından tutun da, Cumhuriyet devrinde yapılan köklü devrimlere dek hemen her ilerici akımı Aleviler desteklemişler ve hatta öncülük etmişlerdir. CHP'nin etkinliğini ve gücünü korumasında ve bugünkü durumuna gelmesinde Alevi yurttaşların katkı ve desteği sanırım ki unutulamaz, unutulmamalıdır.

Ancak, üzülererek belirtmek isterim ki, Alevi yurttaşlar umduklarını bugüne dek bulamamışlardır. Yasalar karşısında bile çoğu yerde eşit değiliz. Bu sözüm yanlış anlaşılmasın. Yasa koyucu bu eşitliği getirmiştir, benim vurgulamak istediğim, uygulama alanıdır. Anayasaya göre herkes inancında özgürdür. İbadeti sınırlayıcı bir hüküm de yoktur. (İbadet camide yapılır falan gibi), ancak biz toplu olarak ibadet ederken yakalanırsak, “ayın yaparken” yakalanmış(!) oluruz ve cezalandırılırız. Yani, bize lahana turşusu ye denir; yersek, perhizimiz bozulur ve karnımız ağırır!..

Ankara'ya bağlı Çubuk ilçesinden bir örnek vereceğim: Çu-

buk Belediyesi'nde zabıta memuru olarak çalışan birisi, Alevi esnafın dükkanlarına girerek yerli-yersiz ceza yazmakta; "Kızılbaşları buralarda barındırmayacağız" yollu, bir devlet memuru-na yakışmayacak, onur kırıcı ve aşağılayıcı sözler söyleyebilmektedir.

Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkün ama fazla vaktinizi almak istemem. Ancak şu kadarını söylemeden edemeyeceğim. Eğer Çubuk'ta bu tür uygulamalar devam ederse, bir Alevi-Sünni çatışması çıkabilir.

CHP, tabanına büyük bir destek olan ve büyük kısmını oluşturan Alevilerin beklediğini maalesef vermemektedir. Alevi yurttaş beklediği ilgiyi bulamamanın sıkıntısı ve düş kırıklığı içindedir. Bunun sonucu olarak da CHP'den yavaş yavaş kopmalar ya da küsüp kabuğuna çekilmeler başlamıştır. Hatta Alevi milletvekillerine bu yolda serzeniş ve baskılar da başlamıştır.

Sizden ricam; yazılarınızla, ilerici (ayırım yapmış olmamak için Alevi demiyorum) milletvekillerinin ve yöneticilerin bu nazik konuyu iyi değerlendirip gerekli önlemleri almalarını duyurmanızdır. 'Binüçyüz bilmem kaç yıldır süregelen ağulardan süzül-müş sabrın' taşması korkarım ki yakındır. Eğer gerekli önlem alınmaz ise...

Artık ayrıcalık istemiyoruz. Horlanmak, aşağılanmak, ikinci sınıf yurttaş durumunda kalmak, "batıl" addedilmek, devlet kapısından kovulmak istemiyoruz. Yetsin artık... Sanmasın ki Aleviler kanıksadı. Düşünen insan kanıksayamaz. Biz de düşünüyoruz ve sabrımızın son kırıntılarını harcıyoruz.

Radyo, "içinde Alevi sözcüğü geçtiği için" sizin ilanları kabul etmez ancak, televizyonda bir dizide kötü bir durumu yermek için "bunlar Kızılbaşları da geçti" gibi sözler yayınlanabilir (Aşk-ı Memnu adlı oyunun geçen yıl yayınlanan bir bölümünü kastediyorum).

Sevgi, insanlık, hoşgörü, dostluk, insana en yüce değer ve saygı, ilericilik kavramları üzerine kurulmuş bir inanış biçiminin bu derece yadsınması ve aşağılanması "insan" olarak üzüyor bizi".

CUMHURİYET

16 Eylül 1978

YİNE İÇİŞLERİ BAKANININ DİKKATİNE

ANKARA-Sigara kuyruğu mu, eyvallah... Rakı yokluğu mu, eyvallah... Kahve yokluğu mu, eyvallah... İlaç yokluğu mu, eyvallah, bunlardan bizler değil, bu ülkeyi 70 sente muhtaç edenler utansınlar. Ne kahveyi, ne sigarayı ne de rakıyı içmeyelim, hepsine eyvallah, zaten bunlar burjuva tutkularıdır, içmesek ne-yimiz kopar, hiç!..

Bu hükümet bir enkaz kaldırıcıdır, aylardan beri içte ve dıştaki enkazı kaldırmaya çalışmakta, başarıya ulaşmaması için de içte ve dıştaki mel'unlar her türlü hayinliği yapmada. Hani o aziz müttefikimiz, bir zamanlar onun küçüğü olmakla öğüneceğimizi devlet başkanımızın söylediği Amerika hepimizin aşına, alınterine, onuruna yine alabildiğine ambargo koymakta. Bu hükümet dıştan, IMF idi, Dünya Bankası idi, ambargoydu- kaldırırısın kaldırmazsındı, ortadaki malıma el koyamazsındı, çemberi içinde alabildiğine kısıtılmakta, yerli işbirlikçiler de solumsu iktidarı, basınıyla, iş çevreleriyle, para babalarıyla, karaborsacıları, istifçileri yurt sevmeyip de salt kendi çıkarlarını sevenleriyle alaşağı etmek için, hele hele şu günlerde alabildiğine çaba göstermekte. Bunlara eyvallah değil, kocaman bir hayır. Hayır ama, bu arada Kahramanmaraş Emniyet Müdürlüğü Çarşı Polis Karakolu'nda Alevi bekçi Sıddık Ekici'nin, İçişleri Bakanlığı'na 28 Eylül 1978 günü 539157 sayılı personel b-3 rumuzlu dilekçesi de gümeme gitmemeli...

Yukarıda tarihi ve gerekli sayıları yazılı dilekçeyi merciine sunulduğundan ortaya koymakta büyük yarar var, bu bir yurtseverlik, bu demokrasiye saygıdır, bu üstüne üstlük solumsu iktidardan yana olmaktır, yalansız dolansız ve çıkar gütmeksizin şimdiye dek yaptığımız gibi, çıkar vardır aslında, ama mide değil, yurdun çıkarıdır.

Şimdi dilekçeyi bakana burada sunuyoruz, buldursun, ne yapacaksa yapsın. Eğer dirlik düzenlik illaki gelsin diyorsa ki öyle olması gerekir...

Haa sırası gelmişken soralım; mektupta sözü edilen olay: kollayan, bu cinayet şebekesini adalet sunan polisler ne olmuş-

tur, kimler sürdürmüştür bunları oraya buraya, kimin zamanından hangi gerekçeyle? Ben yaman meraklanıyorum, İçişleri Bakanı zat acep meraklanmaz mı, yamanı eksik olarak?

Dilekçeyi ibretlerinize sunuyorum:

“İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA
Ankara

Ben Kahramanmaraş Emniyet Müdürlüğü Çarşı polis karakolunda görevli bekçi Sıddık Ekici'yim. Türk Yıldırım Komandolarının ve Esir Türkleri Kurtarma Ordusu adlı gizli örgütlerin ortaya çıkarılmasını sağlayan bekçiyim. Türk Komandoları adlı gizli örgütün elemanlarından bomba atmak üzere olanlarını yakalamıştım ve gizli örgütün ortaya çıkarılmasını sağlamıştım.

Bildiğiniz gibi bu olayın ortaya çıkarılması hükümetiniz için de çok yararlı olmuş ve cinayet şebekelerinin kimler olduğu açığa kavuşmuştu.

Bu olaydan sonra başıma gelenlerden sonra Türk Yıldırım Komandoları adlı gizli örgütün elemanlarını yakaladıgıma ve cinayet şebekelerinin ortaya çıkarılmasına pişman oldum. Ben görevimi yapmıştım. Oysa görev yapmam suç olarak görülmekte ve baskılara ve saldırılara uğramaktayım. Durumu bakanlığınıza bildirmeye mecbur kaldım.

Gizli örgüt militanlarını yakaladıktan bir müddet sonra görev yaptığım Merkez Polis Karakolu Komiseri Osman Baltacı beni çağırdı: “Ulan bu memlekette ülkücüleri yakalayacak senden başka kimse yok muydu” diyerek üzerime saldırdı. Kendisiyle birlikte polis memurları Sami Kızıl Mehmet Türkmenoğlu ve Ali Güç ile soyadını bilmediğim Güla isimli polis memurları da saldırarak beni dövdüler. Durumu Emniyet Müdürü'ne bildirdim. Emniyet Müdürü bu şahısları kazalara beni de Çarşı polis karakoluna gönderdi. Gene Merkez Karakolu'nda iken gece karakol nöbetçisi yazıldığım bir gün saat 1.00 sıralarında vukuat raporunu müdüriyete götürdüm geliyordum. Vakkasoğlu Çırçır Fabrikasının üzerinden bana ateş edildi. Kurşun motosikletin sepetine değdi. Kaçarak kurtuldum. Çeşitli kereler tehdit edildim.

Korktuğum için evimi değiştirdim.

Çarşı karakolunda görevlendirildikten sonra Komiser Mehmet Yılmaz beni tek olarak Eğitim Enstitüsü Müdürü'nün evini beklemekle görevlendirildi. Ben öldürülmek istediğimi tek görevlendirilmememi söylediysem de dikkate almadı.

14.9.1978 günü Eğitim Enstitüsü Müdürü'nün evinin önündeki nöbetimi bitirmiş karakola dönüyordum. Köşe başında Hasan Bilgi isimli merkez karakolunda görevli polis memuru tabancasını çıkararak bana bir el ateş etti. Kendimi duvarın arkasına attım ve imdat düdüğü çaldım. Üç bekçi geldi. Hasan Bilgi'nin ateş ettiğini ve kaçtığını söyledim. Ateş ettiği yerden boş kovani aldık ve karakola gittik. Komiser Mehmet Yılmaz'a şikayetimi bildirdim ve bekçilerle birlikte boş kovani verdik. Benim silahımı aldılar ve kontrol ettiler, mermilerimi sayıp verdiler. Daha sonra eve üç polis geldi ve komiserin beni istediğini söylediler. Gittim. Tekrar tabancamı kontrol ettiler, atılmadığını tesbit ettiler. İfade mi aldılar. Beni Hasan Bilgi'nin öldürmek istediğini ve ateş ettiğini söyledim. Bunun üzerine komiser Mehmet Yılmaz elindeki tabancanın kabzası ile karnıma vurdu. Bayılarak yere düştüm, ayıldıktan sonra da komiser Mehmet Yılmaz, polis memurları Engin Durmuş, Ahmet ve Mustafa isimli polis memurları beni dövdüler ve bayılttılar. Hastaneye kaldırmışlar. Ekli olarak sunduğum rapordan da anlaşılacağı üzere 5 günlük rapor verildi.

Durumu bir dilekçe ile Savcılığa intikal ettirdim. Savcılık ifademini aldı. Daha sonra da bir dilekçe ile Valiliğe başvurmak istedim. Vali bana "S..... ol dilekçeni almıyorum, seni de açığa aldım" dedi.

Hasan Bilgi isimli polis memuru bir keresinde de beni karakolda dövmüştü. Sebebi MHP'li olmasıdır. Beni dövenlerin hepsi MHP'lidir. Haklarında şikayetçiyim. Gerekli incelemenin yapılmasını istiyorum. Cinayet şebekelerini yakaladığım için işkenceye maruz kalıyorum. Bu mudur hukuk devleti? Suçluların cezalandırılmasını ve göreve iademi saygı ile dilerim.

Bekçi Sıddık Ekici"

CUMHURİYET

3 Ekim 1978

ANKARA- Fasulyenin 55, peynirin 80, etin 110 lira olmasına eyvallah, ilacın, oto aküsünün, rakının, kahvenin yok olmasına eyvallah, eyvallah ama, ülkenin açık hava mezbahasına dönüşmesine, dönüştürülmesine kocaman bir hayır... 55 liralık fasulye ile anarşi elele verirse, KUP ve Köy-Kent'ler, maden yasaları, yetki yasaları yarıda kalır, yarıda bıraktırırlar bu güzel işleri.

Kimin kimi öldürdüğü'nün artık anlaşılmağına dönüştüğü şu günlerde, kimin kimi öldürdüğü'nün tek amacının solumsu iktidarı devirmek, askeri bir yönetimi getirmek olduğu da apaçık. Bunu isteyen, Milliyetçi Hareket Partisidir ve Genel Başkan Türkeş, bunu iki kez apaçık söylemiştir. Bunu söylediğinin akabinde de başta MHP İstanbul İl Başkanı'nın, oğlunun ve MHP'li bir memurun öldürülmesine ne dersiniz? Bunlar askeri bir yönetim uğruna kendi il başkanlarını da öldürüyorlar diyebilir miyiz? Bu, bir bükten olur. Ama askeri bir yönetimin salt anarşi ve ülkenin elden gittiği teranesiyle topluca söylenmeye başlandığı bir ortamda, bu tetikleri kimlerin çektiği ortaya çıkarılmazsa, çıkarılmazsa buradaki çıkarılamama hastalığına da eğilmek sırası çoktan geçmiştir deriz.

Günlerden beri kontr-gerilla ile ilgili yayınlara neden en ciddisinden eğilinmediğini de merak edenler giderek artmaktadır. Ülkü Ocaklı yasadışıların da giderek sık sık ele geçtiği ve adalete teslim edildiği şu son günlerde, üçlü beşli grupların katliamlarının artmasına da neden dikkat edilmesin?

Böyle toplu katliamlar ve bombalı katliam girişimlerinden sonra, oradan buradan "Bu olayı bir Ermeni örgütü üstlendi" gibi çıkışı belli olmayan haberlerin bazı basın baş köşesine oturmasına da dikkat gerekmez ki? Bu ülkede Ermeni yurttaşlarımız da ayrıcalıksız yaşamaktadır, bunların çeşitli yasal örgütleri, yetkili kişileri vardır, neden tel'in etmezler, karşı çıkmazlar buna da şaşanlar arasındayım.

Bir bekçi çıkıyor Kahramanmaraş'tan, bir gizli örgütün ortaya çıkarılmasında önemli bir görev yaptığı halde, aynı emniyetin polisleri tarafından öldürülmek isteniyor, dövülüyor MHP'li oldu-

ğu söylenen, bilinen polisler tarafından, iş savcılığa yansıyor, Kahramanmaraş Valisi tarafından ana-avrat sövülen bekçinin dilekçesi Vali beyce kabul edilmiyor ve açığa alınıyor! Bekçi, bu- nu son başvuru yeri olarak İçişleri Bakanlığı'na duyuruyor, olayları kişi adları da vererek. Tüm bunlara karşın, Sayın Ba- kan, "Bekçi, acaba yalan mı söylüyor" kuşkusunu taşır, hareket etmek için bekçinin sanki öldürülmesini bekler bir tutuma girer- se, diğer işlerin de üzerine daha ciddi, daha etkin gidilmediğinin nedenleri ortaya çıkmaz mı? Sormak gerekir artık, öldürülenler yok, ölenler sokaklar dolusu, öldürenlerde suç alabildiğine, peki ey insafıllar, başkalarının hiç mi suçu yok? Güvenlik kuvvetleri- nin kilit başları bu hükümetten yana olmayanlarla hâlâ dolu iken, polis tam olarak ikiye bölünmüşken, seni tutan, yasalardan yana olan güvenlik mensupları çil yavrusu gibi oraya buraya atılmışken, ezilmeye bırakılmışken, izlenen katillere bazı polis- ler kaç diyorken, bunları çözemeyen, olayları kavramayan bir ki- şiyi başarılıdır diyebilir misiniz?

Tüm bunlar yetmezmiş gibi başımıza bir de Maliye Bakanı- nın marifetli kardeşi çıkmaz mı? Adam gerçekten marifetliymiş. Adaletle yansıyan olaylara bakarsanız, gümrükle ilgili, maliye ile ilgili bir yığın marifet iddiası. Üstelik hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkartılıyor ve bu solumsu iktidarı, iktidara geldiği günden beri alaşağı etmek için elinden geleni ardına koymayan muhale- fet kanadında akıl almaz söylentiler, iddialar da, halk deyimiyle girila gidiyor!

Bir zamanın bahrinde, eski Başbakan AP Genel Başkanı Sü- leyman Demirel'in marifetli kardeşleri, yeğeni nedeniyle, Başba- kana ardı ardına "istifa" önerilerinde bulunmuştuk, soruşturma- ların selameti babından, neredeyse koro halinde haykırmıştık. Ayrıca ve sayın hazret "neden istifa edecek mişim?" yanıtını vermişti binlerce kere!.. Şimdi yaman meraklandığım, Maliye Bakanı Sayın Müezzinoğlu da "neden istifa edecek mişim?" mi diyecek? İstifa için nedenler apaçık ortadayken, hiç olmazsa bir fazilet uygulaması, örneği için bunu yerine getirmek, inanıyorum ki hem hükümeti zor bir durumdan kurtaracak, hem de istifa edene saygınlık getirecektir, bir de CHP'nin AP'den farklı oldu-

ğunu belgeleyecektir. Bu, inanıyorum ki Sayın İçişleri Bakanı için de geçerlidir, iki kişinin istifa etmesiyle CHP iktidarının yıkılacağına da asla inanmıyorum, ortalığın karışacağına da. Ama bu iki zat ve başkaları suyu geçerken at değiştirilemeze inanıyorlarsa elbette bu inançlarına katılıp katılmamak da bize düşer ve katılmadığımı peşinden belirtmek isterim.

CUMHURİYET

7 Ekim 1978

SUÇLULARIN TELAŞI ÖLÜMLERİ ÇOĞALTİYOR

"...Bu vahşetin ortaya çıktığı gün, görevden ayrılmasını isteyenlere "tercüman" olduğum İçişleri Bakanı Sayın Özaydınlı'nın yanındaydım. Kahramanmaraş emniyet örgütünde MHP eğilimli polislerin kendisini öldürmeye teşebbüs ettiklerini iddia ederek bir dilekçeyle Bakanlığa başvuran bekçi olayından sonra, görüşme arzu eden Bakanın bu "nazik" çağrısına uymuştum. Sayın Bakan üzgündü olanlardan, tarifsiz. Telefonlar durmadan işliyor, Sayın Başbakan sık sık arıyordu İçişleri Bakanını. Bakanın anlattıklarının sadece bir bölümünü aktarmak isterim:

"Eğer başarılı olmadığımı bir an için anlasam ve bu vahşetin hemen sona ereceğini bilsem, derhal istifa ederim, ama çalışıyoruz. Çember giderek daralıyor, suçlular ardı ardına yakalanıyor, adalete veriliyor. Çalışmalarımızın semeresini alıyoruz, durum şimdilik budur. Böyle bir ortamda istifa etmem, bir nevi görevden kaçma olmaz mı?"

Biz kimseye görevden kaçın demedik, halkın umudunun giderek yitmekte olduğunu vurgulamak, biraz daha hareket istedik. Bakınız, Sivas'tan "Boran ailesi" imzalı mektubun son bölümüne:

"Bunu size -ki insanlık varsa Türk soyundan geliyorsanız. Yazıyoruz. Buna şunun için hak kazandık, yıllarca sizi okuduk, okuttuk, ve baştacı yaptığımız için:

● Bu anarşi sizi de yiyecektir. Siz de bu işin içinde iseniz yattığınız canavar sizi yiyecektir.

● Açıkça herkese biz Aleviyiz, kurtuluşumuz CHP dedik.

Yıllarca memuriyet hayatımız dahil bunun mücadelesini yaptık. Bunda da yanıldığımızı anladık. Şu anda ne CHP'li ne de baba ve anamızdan doğduğumuz gibi Aleviyiz."

Bazı umutlular, inançlarını inkar edecek kadar umutlarını yitiriyorsa, TRT, eli silahlı yakalananların kimler ve hangi görüşte oldukları yetkililerce de açıklanmasına karşın bunları söylemeye dili varmıyorsa, yapılan başarılı işler halka, kamuoyuna gereği gibi yansıtılmıyorsa bu da bir rahatsızlık çıbanı değil midir?

Bakınız, CHP'li olduğunu açıklayan "Boran ailesi" -eğer so-yadı doğru ise- imzalı mektupta nasıl bir ifade var, "...Sen hâlâ Maraş'ta özel olarak CHP'li Alevi bir bekçi ve yıldırım komando-ları ile ilgili yazı yazıyor, sağcı suçlamak, Türkiye'deki anarşiyi MHP ve yandaşlarına yüklemek sevdasında..."

Görüyorsunuz, biz yıllarca okuyup, baştacı ettiklerini de bildiren Boran ailesi nasıl zıvanadan çıkmış, umutlarını yitirdikleri için, bilmem anlatabildik mi?

CUMHURİYET

14 Ekim 1978

EY HÜKÜMET KURBAN BAYRAMINDA SİVAS'A DİKKAT EDİN

ANKARA-Sivas'tadır en bağınaz hocalar, en bağınaz dedeler, bugün değil, asırlardır böyledir, ağıulardan süzülür gibi değil, apaçık gelmiştir günümüze, ta Pir Sultan Abdal'dan bu yana, hatta ondan da öte! Bunların dilleri astırmıştır yüce ozan Pir Sultan Abdal'ı "Hızır Paşa" ise bir maşa, bir zulüm uygulamacı-sı...

Sivil Hızır Paşa'lar da bugün Sivas'ta görev başındadır. Ey hükümet, Kurban Bayramında Sivas'a dikkat edin, hazırlanan oyunu devlet gücünü gösterek bozun, yoksa Sivas, orada ka-lanların başına yıkılabilir ve ülkenin hükümeti Sivas'a dikkat Kurban Bayramında...

3 Eylül'de ölenlerin etleri kemiklerinden yeni ayrıldı. Nereden olursa olsun, yaralar tazedir, kindarların, kana susamışların,

orayı da tamamen bölmek isteyenlerin, bundan medet umanların öfkesi sona ermedi...

Eğer, Sivas'ın camilerinde dili uzun hocalar şu günlerde "...Komünistler, solcular ve Aleviler bize Ramazan Bayramını kutlatmadılar, bizde onlara Kurban Bayramını kutlatmayalım.

Kurban Bayramında koç kanı yerine komünistlerin ve Kızılbaşların kanını akıtacağız.

Aleviler camileri tahrip ettiler, karılarımızın göğüslerini kestiler, ölü sayısı açıklandığı gibi on iki değil, kendi evinin güvenliğini sağlayamayan Vali inkar ediyor" diyerek sözüm ona vaaz veriyorsa, Kurban Bayramında devlete büyük görev ve sorumluluk düşmektedir, biz uyarıyoruz Vali uyarmasa da...

Eğer, beş bin kişinin çalıştığı TCDD fabrikalarında, eğer bin beş yüz işçinin çalıştığı 4. İşletme Başmüdürlüğünde çalışanlara, sürekli hakaret ediliyorsa, solcu bilinen ve tanınanlara, CHP'lilere küfür ediliyorsa, tahrik ediliyorsa, sokak aralarında kafaları çekip, Halk Partisi'nin de, Kızılbaşının da... diye naralar atılıyorsa, ve bunlar önlenmiyorsa, bir Bakan, "Aleviler azınlıktadır, azınlık çoğunluğa galip gelemmez" gibi sonu nereye varacağı belli konuşmalar yapılabiliyorsa, 22 Eylül'de olduğu gibi "Müslüman Gençlik" imzalı bildiriler takipsiz kalıyor emniyet görevlileri bildirilere ses çıkarmıyorsa, Kurban Bayramında Sivas'a dikkat gerekir ey hükümet...

Ey hükümet, "Müslüman Gençlik" imzalı nerede basıldığı ufacık bir soruşturma ile ortaya çıkarılabilecek, kimlerin bastırdıkları hemen çözümlenecek bu bildiriler, Sivas düzeyinde fabrikalara, işyerine, evlere, posta kutularına, fabrika tezgahlarına rahatça konabiliyorsa, bu tezgahı, bu kanlı olay tertipçiliğini bozmak size düşer.

Ve bu "Müslüman Gençlik" kisvesi altında vatan ve halk bölücüğü yapanların bildirisinde "Aleviler dikkat" ara başlıklı bölümü birlikte okuyalım mı?

"...Alet olmayın. Tarihi gözönünde bulundurun, bir zaman "Şah Şah...) diyordunuz. Şimdi Şaha değil, komünizme gidiyorsunuz. Bu gidişinizi mutlaka engelleyeceğiz.

...Ziya Paşa'nın

*Nush ile uslanmayanı etmeli tekdir
Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötüktir.”
Ve daha başka nice herzeleri.*

Ey hükümet, valinizin dağıtılmasına engel olamadığı ve savcılığın da bir soruşturma yapmadığı bilinen bir başka bildiriye de bir göz atalım mı ey CHP ağırlıklı hükümet?

“...Ey komünist CHP'liler” başlıklı bölümden:

“...Müslüman: Durma, hiç durmadan ilerle ölüm seni şehit olarak bulsun...”

Aslında değil şehit, Niyazi bile olamayacak bu kafalar hakkında ne mi yapıldı? Bana değil, valinize, savcınıza, emniyet görevlilerinize sorunuz ey devlet... Sorunuz bunlara, Sivas'ta kaç adet matbaa var ve linotipte dizgi yapan kaç makina var, zor mu bunu saptamak deyiniz, bakınız aynı bildiriye, bir de nasıl sureti haktan görünmek istiyorlar:.

“...Şayet mesele Sünni-Alevi meselesi olsaydı, hadiseleri Müslümanlar tezgâhlayaydı, Alevi yurttaşlar sokak ortasında rahatça öldürülür, hatta Alibaba mahallesi yerle bir edilirdi...”

“...Sivas olaylarında vali ve emniyet müdürü sorumludur... Aylar öncesi olayların çıkabileceği bize kadar ulaşmış olmasına rağmen, bu yetkililerin gereken tedbirleri almaması ölümlere neden olmuştur...”

Bunu kim diyor, bunu Sivas Ağır Ceza Mahkemesi sayın başkanı söylüyor, bakkal Ali değil ve Başbakan, ey Başbakan sözüm sanadır, çevresinde olay çıkan valiler derhal görevlerinden alınacaktır buyurmuştunuz, peki sormak gerekmez işi, Sivas'ta kaç yurttaşın daha öldürülmesi gerekiyor, sözünüzün uygulamaya, hayata geçirilmesi için, lütfen adet verir misiniz Kurban Bayramı için?

Sormak gerekir, Sivas sayın savcısı, Adalet Bakanlığı'na Türkiye Barolar Birliği'ne neden şikayet edilmiştir, kimler neden şikayet etmiştir, savcıyı şikayet edenin ifadesini hangi savcı almıştır? Sözüm sanadır ey Adalet Bakanı Mehmet Can, lütfen bir açıklama yapmak ister misiniz?

Sivas'ın sayın valisi için bir kısım halk “sağcıdır” diyorsa, bir

takım halk, "solcudur" diyorsa, bir kısım halk, "olaylar sırasında kendi can güvenliğini, ailesinin can güvenliğini sağlamak için kendini orduvine dar attı, halkı, faşist saldırganlarla başbaşa bıraktı" diyorsa, siz devlete, saygınlıktan söz edebilir misiniz ey hükümet?...

Sivas tüm kanlı oyunlardan kendini kurtarmak için yavaş yavaş kenti boşaltmaktadır, mallarını bırakarak, bu ayıptır, halka karşı ayıptır devletten yana, bu güvensizliktir valisine, güvenlik kuvvetlerine, savcısına şusuna busuna ve en başta oy verip şimdi hükmedenlere...

Ve bilinmeyen bir şey değil, bilineni tekrarlamakta yarar var, Sivas halkı silahlanmış, Sivas halkı Vali hakkında -haklı hak-sız- güven beslememektedir, emniyeti için güveni yoktur, jandarma yöneticilerine güveni yoktur, MİT sorumlusu için ise hiç iyi duygu taşımamaktadır, Diyarğı jandarma sorumlusuna güveni yoktur. 4. işletmedeki görevlilere güveni yoktur, TCDD fabrika müdürüne ise hiç hiç, ama hiç güveni yoktur, gelen hastalara milliyetçi olup olmadığını soran, değilse elini sürmeyen doktora güveni yoktur. Haaa sahi tayin edildiğı Malatya'ya beş aydır gitmeyen Topraksu Bölge Müdürü'nün gerekçesini de yaman me-raklanıyorum.

Evet ey hükümet, Kurban Bayramı nedeniyle lütfen merkez-de, Diyarğı'de, Kangal'da, İmranlı'da önlemler alınız.

Tüm bunlara karşın Sivas halkı Alevisi, Sünnisi asırlardır olduğı gibi birbirine düşürölmek istenir, istenir ama yine halkın o canım sağ duyusu ağır basar, bu birliğı daha fazla bozdurmaya-lım.

CUMHURİYET
21 Ekim 1978

KAHRAMANLIKTAN NEREYE?

ANKARA- Daha çok yakın bir zamanda, Kahramanmaraş'ta kırsal kesimde olanları, sanayileşme kıvranmaları içinde olan kent kesiminde büyük toprak sahiplerinin, bazı fabrikatörlerin,

onların oğullarının ettiklerini bundan önce de Başkent Notlarında Kahramanmaraş devlet yönetiminde olanları sergilediğimiz zaman sanırım bize kızanlar olmuştu. Bu kızgınlık, bu gazefede 1962 yılında evet Cumhuriyet gibi bir gazetede sanırım ilk kez bir dinsel soruna eğilen "Hû Dost" röportajı yayınlandığı zaman da olmuştu.

Evet o tarihte de "mezhep çatışması" gibi korkunç şeyler hiç ama hiç yok idi. Bu röportajı sanki bugün olacakları görmüş gibi yazmıştık ve o tarihten bu yana "Alevi-Sünni" sorununa ısrarla değinmiştik, bunu elbette yurt bütünlüğü için yapmıştık.

Bu konuda öylesine ısrarla durduğumuz için bize kızan sayın okurlarımız da olmuştu, ama maalesef olaylar bizi haklı çıkardı.

Kahramanmaraş'ta da uzun süredir nelerin tezgâhlandığına dikkati çektiğimiz yakın zamanda, Kahramanmaraş Sayın Valisini tanıımıyorduk. Ne var ki, çok ama çok, iyi bir şarap kadar eski, güvendiğimiz, inandığımız bazı dostlarımızdan aldığımız haberler üzerine bir yurtseverlik gereği olarak bu ilimize de hükümetin dikkatini çekmek düştü bize. Uyarılarımızı yazılı ve "sözlü" olarak yaptık da. Ankara'da çoğu TİP'li gepegenç yurttaşımızın alçakça katledildiği gün, son yazımızdaki bazı savlar üzerine, sanırım biraz da "istifasını" istediğimizden olacak, Sayın İçişleri Bakanı'nın ısrarlı çağrısına uyarak "makam"ında idim. Sayın Bakan anarşi konusunda alınan ve alınmakta olan önlemleri, kamuoyuna pek yansımayan olayları, o güne kadar yapılanları, olup bitenleri açık yürekle anlatmış, "Peki şimdi, ben daha ne yapayım ne tavsiye edersiniz" sorusunu yöneltmiş, görüşümü ve önerimi yazımda belirttiğimi yinelemiştim. Sayın Bakan, aynı kanıda olmadığını, işleri kavradığını bildirdikten sonra, "Eğer benim istifam bu şiddet olaylarını hemen sona erdirecekse hemen istifaya hazırım" demişti. Sözü, çok önemli olduğu için Kahramanmaraş'ta olanlara getirmiş, yazdıklarımızı yineleyerek bu arada yazamadıklarımızı da bakana açıklamıştık. Ne var ki Sayın Bakan, başta Vali olmak üzere oranın yöneticilerini aşırı derecede övmüş idi. Daha sonra Kahramanmaraş Sayın Valisi, büromuza gelerek bir acı kahvemizi içmiş orada olup bitenleri elbette kendi açısından bazı olaylarla birlikte açıklamış

ve yorumlamıştı.

Sırası geldiği için açıklıyorum bunları, Kahramanmaraş'ta olan soykırımı, elbette bir valinin becerikliliği ya da beceriksizliği nedeniyle çıkmamıştır. Ama, apaçık belli olan bir siyasal partinin yan destekli himaye görmeli nice eyleminin ortaya döküldüğü, USA damgalı ağır tahrip kalıplı, uzun menzilli dürbünlü tüfekli, dinamit lokumlu, binlerce mermili bazı işlerin ortaya çıkarılması bu ilin önemini ortaya koymamış mıydı? Bunların ortaya çıkarılmasında büyük katkısı olan bir mahalle bekçisine yöneticilerin gösterdiği akıl almaz baskıları biz bu sütunlarda ardı ardına yazarken "kâhin" değildik, ama böylesine ısrarla üzerine gitmemizde bazı nedenler vardı. Bu mel'anet ve yurt bölücü yuvaların üzerine giden, ortaya çıkaran yurtsever polisler de ne hikmetse başka illere sürülürmüş. Kahramanmaraş'ta kahramanlığa hiç yakışmayan, yakışmayacak bir cadı kazanı kaynatılıyordu. Yeni isimli çeteler türemiş, bu çeteleri kimlerin desteklediği de belli olmuştu. Asıl amaç için, bir "mezhep" çatışması, daha açıkçası soykırımı en uygun bir çözüm olarak planlamıştı. Aklı başında sade yurttaşın gazetecinin gördüklerini bir vali, bir emniyet müdürü hele hele Milli İstihbarat Teşkilatı göremediyse suç kimindir söyler misiniz? İşte böylesine önemli bir ile, deneyimi bol, görgüsü bol, yan tutmayan ve hatta hatta oralı olmayan bir valinin atanması gereğini, görevimiz olmadığı halde en büyük ilgiliye anlatmıştık. Evet bu olaylar bir vali sorunu değildir ama sırası geldiği için soralım Sayın İçişleri Bakanı'na, Kahramanmaraş Valisi bazı konularda sizi uyarmış mıdır, bunların belgesi var mıdır, uyarılmışsanız, belgeleri de varsa lütfen yantıtlansın, sizler ne yaptınız? Bu korkunç soykırımı davulla zurnayla Ezan-ı Muhammediye ile, haberli gelmiştir. Solcu bilinen iki insanın canına hayince kıyılmıştır. Hazırlıklar vardır cenazeyi kaldırtmamak için, nitekim bunu da başarmıştır şer kuvvetleri ve üç can daha gitmiştir. Peki ne yapılmıştır? Sokağa çıkma yasağı. Kendi katil akrabalarına söz geçiremeyen bir yönetici bunca halka nasıl söz geçirecekti yaman meraklanıyordum, nitekim sözü geçmemiş, aldığını sandığı önlemler hiçbir yarar sağlamamıştı. Yine soralım, il jandarma örgütünü yönetenlerin bunda ne

denli payı vardır, Sayın Vali şimdi bunu da düşünmelidir ve Jandarma Genel Komutanı da.

Cumhurbaşkanı Sayın Korutürk'ün en önemli uyarıyı, çağırısı yaptığı gün olayların patlak vermesi rastlantı mıdır? Asıl hesap vermesi gereken Agop'lar, Ankara dışında, "Başta Ecevit ve yandaşları hesap vermeye hazır olsun" dediği an olayların patlak vermesi rastlantı mıdır? Dini bütün bay Erbakan'ın sesinin hiç çıkmaması rastlantı mıdır?

Hele hele sayın Demirel'e bakın, "Türkiye'yi idare ediyoruz diyenlerin ar ve hayadan mahrum oldukları hergün ortaya çıkmaktadır. Dökülen kanların vebali bu hükümetin omuzlarındadır" diyor. Ey Demirel, CHP, TİP, TSİP, TKİP, TÖB-DER, POL-DER gibi nice kuruluşu, bunların bağlı olduğu nice insanı kahretmek için "Müslüman Türkiye... Komünistler kahrolsun, ordu millet elele" diye saldırıya geçenler hükümet üyeleri midir? Çocukları bile katledenler, gebe kadınları hunharca öldürenler hükümet üyeleri midir? Sen bunları görmezlikten gelip tüm suçu hükümetin üstüne yıkacaksın, onlar gitsin biz gelelim diyeceksin! Sayın Demirel, son çağırının bile bu kanlarda seni boğacaktır, kurtaramayacaktır.

...Sırası geldi, ama acı geldi, biz de soralım hükümete, aylar önce Kahramanmaraş'ta hangi toprak ağaları çiftliklerini silah deposuna çevirmişlerdi, bunları araştırmayacak mısınız? MİT'e, il jandarma komutanına, emniyet örgütüne, valiye, hele hele bir iki partiye hesap soracak mısınız? Bankalardan milyonlarca liranın nasıl alındığını, fabrikaların nasıl kurulduğunu, buralara alınan bugün tam karşıt safta olan yoksul köylülerin, "hedefimiz Tü-ran, kitabımız Kuran, tilmizimiz Bozkurt... Kahrolsun komünizm... Din elden gidiyor, dine sahip çıkacaksınız..." sözleriyle nasıl eğitildiğini sorup araştırarak mısınız? Olaylar sırasında hangi parti-nin milletvekillerinin oraya geldiğini soracak mısınız?

Tüm Alevi yurttaşlardır sözüm ve aklı başında Sünni yurttaşlara. İçten ve dıştan tezgâhlanan bu yurt bölücü, rejim yıkıcı oyunlara düşmeyin. Ölenlerinize rahmet diliyorum, bu oyuna partili partisiz düşmeyeceğinize inanıyorum.

Bu arada solda birbirleriyle vuruşanlar, boğuşanlar, artık bu

kara-yeşil cehennemin şu Maocudur, şu bilmem ne yanlısıdır demeden kan kusarak, ölüm saçarak nasıl geldiğini bu olayla da göremezseniz, halk der ki buna "Size meheldir."

CUMHURİYET
26 Aralık 1978

İNSAN VE ÜLKE SEVGİSİ OLANLARA

ANKARA-Sayın Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, inanıyorum ki istemiştir, Kahramanmaraş'ta sevdiklerinden olanlara bir baş-sağlığı dilemeyi, yanlarına giderek müşfik ellerini omuzlarına koyarak. Elbette bunlar yitenleri geri getirmez, getirmez ama, yürekten inanıyorum kırılan, hem çok kırılan kalplere bir serinlik, bir huzur verecektir. Arada, inanıyorum ki çok güzel, doğru ve inandırıcı, şeyler söyleyecektir. İşte o zaman, bu yapıcı, sarsı-lan güveni biraz olsun yerine getirici sözleri sevilen bir türkû gibi tüm ülkeye dağılacaktır, umutlandıracaktır. Elbette gidenleri geri getirmeyecektir tüm bunlar, ama onurlandıracaktır acılı insanla-rımızı, içlerindeki o onulmaz gibi görünen acıları az da olsa din-direcektir.

Sayın Başbakanın şu sıralar işinin çok olduğunu biliyorum. Ecevit olayların üzerine çeşitli nedenlerle gitmedi ama, Kahra-manmaraş'a gitmeliydi. İnanıyorum ki orada duyacağı çok acı, ama çok arı sözlere karşın birazcık olsun gönül kazanacaktı. Bunu neden yapmadı, bir büyük ozanın dizesiyle sesleniyorum kendisine, "Henüz vakit varken gülüm..."

Diyelim ki bunlar olanaksız, ama bu acı bu yara tek şeyle küllenir, kabuklanır, öldürülenler, bir dertli okurumun da değindi-ği üzre "Halkın Tapınağı" mezhebi üyeleri gibi topluca intihar et-mediklerine göre, bunca cana kıyanların faillerinin en kısa za-manda ortaya çıkarılmasıyla, yıllardır durmadan, dinlenmeden ısrarla belirttiğim gibi yine bellrtiyor ve uyarıyorum, ülkenin bütünlüğünü isteyenler, ulusal birlik ve beraberlik yanlıları, bu işler eski deyimle, "asla ve kat'a" yabana atılmamalıdır, sürünceme-de bırakılmamalıdır.

Yılların Cumhuriyet gazetesi tiryakileri okurlarımdan, acaba

“Topraksızlar” yazı dizimizi anımsayan çıkarm’ola? Hani Maraş’ın -o zaman Kahramanı yoktu başında- Maraş’ın Elbistan ilçesine bağlı Aktıl ile İncecik köyleri arasında Bebe mezraında olanları 1964 yılında? Seksen yıl süren bir toprak anlaşmazlığının sona ermesiyle, mahkemenin “şu beş ev yıkılacak, şu beş dahi boşaltılacak” ilamına karşın, kışkırtılmış bazı kişilerin Bebe mezraındaki yirmiüç evi nasıl yerle bir ettiğini? Oradaki, yani Aktıl köylü Mavula Aslan adındaki o yiğit kadının tüm haksızlıklara nasıl karşı koyduğunu bu olayı, “Mayın” adlı piyesimi seyredenler de anımsayacaklardır. Eğer bu ufak gibi görünen olayların üzerine o tarihte hakça, eşitçe gidilseydi- yan tutulmasaydı, diyeceğim odur ki Kahramanmaraş’ta böylesine bir soykırımı olmayacaktı. Şimdi neden birbirini suçlar siyasal partiler, hangi yüzle suçlar? Dibi kara tencereyle- bir başka dibi kara tencerenin ne farkı vardır lütfen söyler misiniz?

Bir akklı kıt, cahil Diyanet İşleri Başkanı bu ülkede, “Alevilik batıldır” dememiş miydi, saygısızlığın, bölücülüğün dik alasını yapıp, milyonlarca kişiyi ye’sse boğmamış mıydı, isyan ettirmemiş miydi yürekten? Yine o tarihlerde sanki oynanacak piyes yokmuş gibi İstanbul Şehir Tiyatrolarında o saçma “Mum Söndü” piyesi sahneye konulmamış mıydı?

“Alevilerin kestiği yenmez” diye fetva veren akklı kıt cahil hocaların bu sözlerine karşın sanki onaylarmışçasına buna yanıt vermeyen Diyanet İşleri yetkililerinin bu tutumlarının etkisi yok mudur dersiniz?

Bunlar ve nice örnekler işin dinsel sapıklıklarıdır. Beri yanda yönetimdeki kişilerin ettikleri, yıllarca ettikleri unutulur mu sanırsınız? Bundan cesaret alanların yıllarca yapıp yapıp cezasız kalmalarının işi bu kerteye getirmelerinin etkisi yok mu bellersiniz?

Birinci ve İkinci MC dönemlerinde, her kesimde özellikle bu iki dönemde ülkenin her yerinde bazı yöneticiler, onların irili ufaklı tüm çömezlerinin, “Sen Alevisin” diye ettiklerinin bu kanlı soykırımında nedenli rol oynadığını nasıl bilmezlikten geliriz? Haydi bunlar unutuldu diyelim, ama olay yerinden dönen bir AP milletvekili şu sözleri beş gün önce meclis çatısı altında sarfetmemiş midir?

“Bir tek şehit verdik Maraş olaylarında, komünistlerin üzerine dinamit atarken elinde patlamış ve ölmüş...” buyrun cenaze namazına, aslında bu çok az sözcük korkunç “zihniyeti” ortaya koymuyor mu?

Suçlamak için binlerce örnek sergilenebilir, pat diye gelinmedi bu noktaya, pat diye gelinmedi. Hele hele bilerek, isteyerek yaratılan, gerçekleştirilen bu “sevgisizlik”ten yarar umanların yeni umutlarını, yeni oyunlarını, yeni planlarını bozmak hepimize düşmektedir, içten ve dıştan oynanan, düzenlenen bu oyunları bozmak ülkesini seven her kişiye düşmektedir.

Haaa, sahi sırası gelmişken, Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Sayın Orhan Eyüboğlu'na hatırlatalım, olaydan sonra, hemen ertesi gün sabah saat 03.00-04.00 arası Ankara'dan bir yabancı havayollarına ait telefonda, Kahramanmaraş'taki bir telefona iletilen, “Herşey tamam, planladığımız gibi” sözleri üzerinde de duruluyor mu acaba? Olaydan önce hangi partiden hangi sayın parlamenterler oralara, yörelere gitmişlerdir, oralar da neler söylemişlerdir. Kahramanmaraş'ta kimlerin dükkânları, işyerleri, evleri, bir siyasal partinin işaretiyle, ne zamandan başlanıp işaretlenmiştir, kim yapmış, kimler yaptırmıştır bu düzenlemeyi? Böyle bir gereksinme neden duyulmuştur, işaretlenen yerlerin sahiplerini bulup sormak sanırım bize düşmez.

Bu korkunç soykırımın üzerine gidileceği inancını kimseye yitirtmemek gerek, ulusal çıkarlarımız, ülke bütünlüğünün devamı inanın buna bağlıdır, hem çok bağlıdır nice yönden.

Gaflet, dalalet hatfa hiyanet içinde olanlar, görüyoruz ki suçluların tam telaşı içinde, kendi kanlı kafalarıyla gerçekleştirdikleri faciayı başkalarının üstüne atmak için akıl almaz yalanlarını, hergün en büyüğünden en küçüğüne kadar sıralamaktadırlar...

Gazetelere bakıyorum ara sıra, bu yazıyı yazarken, AP Genel Başkanı TBMM koridorlarında, tebrikleri kabul ediyor, gerdani katmer katmer, nasıl da gülüyor, nasıl da kıvançlı etli eli iki sevenin elinde, o beşüş çehresi, sanki milli piyangoğun en büyük ikramiyesini kazanmışların tatlılığı ve mutluluğu içinde, basın toplantısındaki o korkunç üzüntülü yüzü yok, bir başka maske var, tatlı, mutlu, kıvançlı. Bir başka yandaşı ne diyor bilir mi-

siniz, "Yeni yıla yeni hükümetle girmek istiyoruz" Bre adam, ölü-
lerin üzerinden gelecek, gelebilecek iktidar kahretsin sizi, sizin
gibi düşünenleri, sonra sizler yurtseversiniz, ölenler değil ha?

Hayır, artık yeter bu taş yüreklilik, bu çıkar savaşı, bu kor-
kunç acı olay da sizlerin akıllarını başlarınıza devşimezse ne
devşirir lütfen bunu da açıkla mısınız? Gelin, ülkenin ülke in-
sanlarının mutluluğu için bu korkunç kini, bu korkunç çıkar sa-
vaşınızı, bu koltuk kavgasını biraz olsun bırakın, ülke ve insan-
larının yararlarında birleşin, onulması zor yaraları sarın dil, din,
mezhep, ırk cinsiyet farkı gözetmeksizin.

İnsan, ülke sevgisi bunu gerektirir.

CUMHURİYET

30.12.1978

KAYNAKÇA

*İslam Ansiklopedisi; Meydan Larousse; Tanbih; Revzet-
tül'ahbap Tarihi; Şinasi Koç: Gerçek İslam Dinini Kimler Boz-
du?; Ahmed B. Hanbal: Musuad Taberi; İbn-i Sad: Tezkere-i Ali;
Velâyetname-i Hacı Bektaş Veli; Abdülbaki Gölpınarlı: Alevi-
Bektaşî Nefesleri; Kadir Kop: Doğu'da Araştırmalarım, Katip Çe-
lebi: Cihannüma.*

MARAŞ SOYKIRIMINDAN GAZİ CANKIRIMINA

NEFES: *Son yıllardaki Sivas'tan başlayıp Gaziosmanpa-
şa'yla süregelen olay ve gelişmeleri nasıl değerlendirdiğiniz?*

F.O.: Tüm bu olayları yaratanlara teşekkür ederim önce, te-
şekkürlerimi özetle sıralayayım:

Zamanın behrinde "ALEVİLİK BATILDIR" diyebilen bir Diya-
net İşleri Başkanı'na teşekkür ederim!

"MUM SÖNDÜ" adlı zibidi bir oyunu sahneleyen İstanbul Şe-
hir Tiyatrosu'na teşekkür ederim!

Sanırım 1932 yılında yani altı yaşındaydım, memleketim Ak-
saray'da bir Çarşamba günü -zira Aksaray'ın pazarı çarşamba-

ları kurulurdu- Hasandağı' köylerinden pazara inen bir köylü amcadan yağ alırken beni seyreden, sonra kolumdan şiddetle çekerek beni oradan uzaklaştıran ve (Ne yapıyorsun yeğen onlar Kızılbaştır, onların kestiği yenmez, yağları peynirleri yenmez zira mekruhtur) gibi anlamını bilmediğim, bilemeyeceğim sözler sarfeden Aksaray'ın ileri gelenlerinden dini bütün o amcaya teşekkür ederim, o sözler hiç aklımdan çıkmadı ve bu sözlerin merakıyla büyüdüm.

Çorum'du, Tokat'tı, Sivas'tı daha nice yerlerdi, oraları duman edenlere teşekkür ederim!

Maraş katliamından, altı ay önce, oradan bana iletilen ve inandığım, güvendiğim her zaman saygı ve sevgi duyduğum Alevi can dostlarımdan gelen haberler üzerine yazdığım uyarı yazılarına göz kapayan, hiç, ama hiç duyarlılık göstermeyen ilgililere, Ecevit Hükümeti'ne, Ecevit Hükümeti'nin İçişleri Bakanı, yakın dostum ve sevdiğim bir insan olan emekli Hava Generali İrfan Özaydınlı'ya teşekkür ederim! (Paşam, Maraş'ta bir cadı kazanı kaynatılıyor, korkunç şeyler olacak gerçi siz bilirsiniz ama, lütfen başta Vali'yi, Emniyet Müdürü'nü, Jandarma Komutanını derhal oradan alınız) dediğimde (bunlar en güvendiğim kişilerdir hem bak, senin anlattıkların, bizim istihbaratımızın tamamen tersini, tam aksini söylüyor, hem dereden geçerken at değiştirilmez, orada endişe edilecek bir durum yok, müsterih ol Otyam) diyerek beni sakinleştiren bakan dostuma bir kez daha teşekkür ederim. Ama onulmaz acılarımla ve gazeteye gelende yazımın başlığını koymuştum:

"İçişleri Bakanı İstifa Etmelidir" bu başlık ve yazı, tüm iyiniyetime karşın, gaflet delalet içinde olanları acıyla uyarmaktı ve bu uyarıları taaa o zamanlar yaptığım için de kendime teşekkür ediyorum.

Bu konuda ısrarla, neredeyse her hafta yazmama karşın, yıllarca aynı gazetede çalıştığımız, sonradan başbakan bile olacak Bülent Ecevit'e (sen birşeyler demek istiyorsun lütfen açıkla, derdin ne?) demediği için de teşekkür ediyorum! 22 Nisan 1978-6 Ocak 1979 tarihleri arasında Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan "Başkent Notları" başlıklı yazılarımin bazılarının

ikinci başlıklarından birkaç örnek vermek isterim;

“Malatya Bir Başlangıçtır;” “Hükümetin Dikkatine”, başlıklı ve 20 Haziran 1978 tarihli yazım ise büyük harflerle şöyle bitiyordu:

“İŞTE BUNU YAMAN MERAKLANIYOR VE BEKLİYORUM, MARAŞ'TA CADİ KAZANI KAYNATILMAKTADIR. YAKIN GEÇMİŞTEKİ BAZI EYLEMSEL, BOMBASAL İŞLERİ DE DÜŞÜNEREK HERKES ÜZERİNE DÜŞEN GÖREVİ HEMEN YAPMALIDIR VE BU BİR UYARIDIR.”

“Hedef Neden Aleviler?”, “Türk Silahlı Kuvvetlerine Merhaba”, “İçişleri Bakanının Dikkatine”, “Adını Siz Koyunuz”, “Ey Hükümet Kurban Bayramı'nda Sivas'a Dikkat” ve “KAHRAMANLIKTAN NEREYE? 26 Aralık 1978”, “İnsan ve Ülke Sevgisi Olanlara... 30 Aralık 1978”.

Bu ve buna benzer ve elbette hepsi Alevilerle ilgili yazılarımin fotokopilerini size göndereceğim, eğer uygun bulursanız yayımlarsınız. Günbegün bir Alevi düşmanlığının korkunç ve akıl dışı olaylarla ve ısrarla sürdürüldüğünü, hele hele devletin bazı güçlerinin de bunların içinde olduğunu ibretle göreceksiniz.

ACI HABER TELGRAFTAN TEZ GELİR...

Ve İçişleri Bakanı ile görüşmemizden üç dört gün sonra 103 canın canından edildiği o korkunç Maraş katliamının ardından hemen istifa eden ve çalıştığım Cumhuriyet Gazetesi Ankara Bürosuna acılar içinde gelen ve “Otyam keşke seni dinleseydim” demek uygarlığını gösteren İçişleri Bakanına geç kaldığı için de teşekkür ederim ama acıyla!

Yıllar yılı, yani 1962 yılında Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan Alevi-Bektaşî kesimiyle Sünnî kesimi arasındaki ilişkileri irdeleyen ve bazı uyarıları içeren, aklımın erdiğince bazı kişilere ve kesime Aleviliği ve Bektaşîliği anlattığım “HÜ DOST” adlı röportajımdan beri elimden geldiğince, dilimin döndüğünce ve gidişatın pek iç açıcı olmadığını belirttiğim ve kimilerini uyarmaya çalıştığım için -tevazuyu artık bir yana atıyorum- kendime yeniden teşekkür ediyorum!

İlk icraatı olarak cemevini ve aşevini dozerle yerle bir etme-

ye çalışan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı dini bütün Tayyip Erdoğan'a teşekkür ediyorum!

Sivas ellerinde 37 Akgüvercini diri diri yakan dış ve iç mihraklara teşekkür ediyorum yüreğimin hâlâ onaramadığım tüm acılarımla...

Ve çok geçmeden Gaziosmanpaşa'da kahveleri tarayıp olayları başlatanlara, halkın üzerine copla, dipçikle, tekmeyle, kurşunla gidenlere de teşekkür ediyorum, acıyla...

ÇÜNKÜ...

Çünkü tüm bu olaylar ve benzerleri rağmına asırlardır, yıllardır görmezlikten geline Alevilik olgusunu ardarda gündeme getirdikleri için acıyla teşekkür ediyorum, bu gündeme getirmekse akıl almaz, insan yüreği taşıyanların dayanamayacağı acıların rağmına olmuştur, olmaktadır...

Ağlayanlarsa, kanlı göz yaşları dökenlerse, ya sabır deyip, ya sabır çekip bunları ve ölülerini yani şehitlerini yüreklerine ve toprağa gömenlerse hep Ali evlatları olmuştur... Alevilik'te ve Bektaşilik'te o akıl almaz güzelliklerle dolu İNSAN SEVİSİ VE HOŞGÖRÜSÜ hep onların olmuştur tüm bunların rağmına...

Bu hoşgörünün bir başka adı da SABIR'dır ve sabır Alevi toplumunda her zaman en yüksek düzeyde olmuştur, hâlâ olmaktadır, bakınız tarihe, geçmişe çektirilen tüm insanlık ve Müslümanlık dışı acılara karşın, bu hoşgörüyü yani sabrı apaçık göreceksiniz.

ŞİMDİ...

Ve son olayları, çeşitli TV kanallarından can gözûyle izledim, basındaki fotoğraflara tüm içtenliğimle yine can gözümle baktım, yapılan tüm konuşmaları, her kesimden tüm konuşmaları can kulağıyla dinledim, düşündüm ve artık bir kez daha diyorum ki; ey bu ülkeyi yönetenler ya da yönettiğini sananlar uyanın bu gaflet uykusundan, gördüm ve inandım ki bu sabır taşı artık çatlamaya durmuştur yani hoşgörü... Özellikle genç kuşak, işsiz,

okuma olanaklarından yoksun, fırsat eşitliğinden yoksun, salt Alevi olduğu için horlanan, manevi baskı altında ezilen, eskilere göre Hanyayı Konyayı daha aydınlık biçimde kavrayan, işin ayırımına varan genç kuşak giderek hoşgöründen ayrılıyor ve sabır taşları daha erken çatlıyor!..

VE

Ve bu ülkeyi yönetenler, sevenler sözüm sizleredir; Nazım ustanın dediği gibi “HENÜZ VAKİT VARKEN GÜLÜM”, bu Ali canları ve toplumu için ne yapılması gerekiyorsa yapınız, çareleri ardarda ve akıllıca öneren Alevi kuruluşları ve insanları vardır, onları dinleyiniz, bir araya gelin ve artık ciddi olarak ele alınız, olayların heyecanı içinde edilen sözleri yaşama geçiriniz, aksi halde yalancı önlemler bir başka onulmaz acılara çağrı olacaktır, bunu bir kez daha, eski kafakağıdında “Mezhebi: Hanefi” yazan -sanki bana sorulmuş gibi- bir yurttaş olarak yeniliyorum ve uyarıyorum... Bazı yerlerde, bir isyanı belirtmek için “YETTI GARİ” derler ülkemizde ve öyle diyorum:

“Yetti gari!”

Bu gökkubbeyi bir başka acı olayla başımıza yıkmamak için gelin canlar diyorum köklü çözümlere, bu fırsatı da kaçırmayalım ve sabır taşlarını parçalamayalım.

Sırası gelmişken bir önemli noktaya daha değinmek isterim ki Alevi ve Bektaşi öğretisine gönül bağlamış bir insan olarak; bir Alevi Partisi kurulmasını doğru bulmuyorum. Solduyulu Alevi canlarının böyle bir yanılgıya düşeceklerine inanmıyorum. Solduyu diyorum, çünkü sağduyu sözcüğünü sevmiyorum.

Gerçeğe Hû...”

NEFES DERGİSİ, Mayıs 1995

TOPRAKSIZLAR/AKTİL İLE İNCECİK

GİDE GİDE 5

1962'de Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan bu röportajlar Ankara Gazeteciler Sendikasının düzenlediği "Yılın Gazetecisi" yarışmasında "Seri Röportaj" dalında birinci seçilmiş ve "Altın Kalem" ödülünü almıştır.

*"Arzuhal eylesem deftere sığmaz
Omuzdan kesilmiş kolumuz bizim
Serdar"*

YIKIN EHLİ SÜNNET, YIKINI

Seher yeli esiyordu otomobilin yanına vardığımda. Elbistan uyanıyordu toz duman. Toz duman ki düşman başına bile de-
ğil...

Kavakların dibine çöktüm. Araba hazır değildi de. Gıcır gıcır kağnılar geliyordu pazara. Kağnıların ardında, sıska, kara kuru, kuyrukları arka ayaklarının arasına sıkışmış köpekler. Ürkek, çekimser.

Sonra köylüler, elleri değnekli... Kimisi kör, kimisi topal, tümü yorgun, argın.. Eşeklerin üzerinde uyuyan bebeler... Analarının sırtında, kucağında uyuyan bebeler... Kimi hasta, kimi cayırtılı.

Bir insan akını pazar yerine. Mal mülk, heybeler, tehlizler, kağnılar dolusu. Saman kağnıları, sap kağnıları, buğday kağnıları gıcır gıcır, yakarışlı...Ardlarında, yanlarında, yüzlerce ayak,

toprağa değdiği zaman puf diye toz kaldıran, çarıklı, lastikli, çıplak ama hepiciği yorgun, sürünen ayaklar toz duman.

Bölüm bölük insan akını. Arkaları naylonlu traktörler, kamyonlar, on beş kişi bindirince öbek olmuş insan yığılı Jeep'ler... Ve bu kadar araçtan, korna sesinden tedirgin, elindeki değnekle eşekleri sağa sola kovalayan, kağnıların ipine asılan, güya canını, malını kurtarma savaşında o insan seli. Toz duman içinde. Sonra kavakların arasından süzüm süzüm süzülen seherin ilk ışınları... Boru gibi, boru gibi tozdan.

HAZIRIZ BEG

"Hazırız beg" dedi muavin sandığım, arabayı iki saattir ırgalayan adam. "Atla beg" dedi. Atladım. Ehliyeti yokmuş amma, alacakmış yakında. İşte böyle köy yollarında belliyormuş sürmesini! Bu arabayı nice güçlkle almış? Yazmıya ne kalem, ne kâğıt yetermiş efendi! İşler iyi değilmiş bir süredir. Para çekilmiş ortadan, ama uydurup borç harç almış bu arabayı... Dururken de giderken de sağ ön teker öteki üç tekere uymamak için elinden geleni yapıyordu.

Şoförümsü genç, benzinciye yaklaşınca oradaki çocuğa:

"Kop lan!" dedi. "Şooordan yirmibeş kuruşluk kırmızı biber al, haydi..."

Çocuk yirmibeşliği alınca savuştu. Geldi. Şoförümsü genç o bir paket kırmızı biberi radyatöre boşalttı!.. Radyatör delikmiş de iyi gelirmiş kırmızı biber, pekleştirmiş! Radyatör değil besbelli, lahmacun!

Ne demiş Hazreti Ali? "Bana bir kelime öğretenin kulu olurum..." Delik radyatöre yirmi beş kuruşluk kırmızı biber... Kelime ne demek? Hem iş, hem cümle öğretti, ben de sizlere... Ödeştik.

URUS BİLE...

Sigaraları tazeleyip duruyoruz. Acı, soğuk, dişleyici bir rüzgâr var... Rüzgâr ki tam muhalif... Sigaralar şıpadanak bitiyor. Canımı teslim ettiğim şoför adayı, garç edip vites değiştirdikten

sonra dikkati dağıtmak için dişleri arasından:

“Beğ” dedi... “Beğ... Bir görmelisin. Urus bile böyle yıkamaz, urus bile!.. Ne can dayanır, ne yürek! Varınca göreceksin ya...”

“Varınca değil” dedim. “Varabilirsek de sen şuna...”

“Varırız varmaya... Hem, Allah’ın dediği olur...”

“Orası öyle kardeşim orası öyle... Yalnız şu fokur fokur kaynayan radyatörün, bir türlü ikiden üçe geçemeyen vitesin, tutmayan frenin, üç tekere karşı duran şu sağ ön tekerin, senin acemiliğinin, hiç mi önemi yok?”

“Doğrusun” dedi ve frene bastı, yüz metre ötede durabildik! Buhar salıveren radyatöre bir tenekeye yakın su boca ettik.

“Bu minval üzere” dağlar, bayırlar, cılız dereler aşır “menzil”e varabildik! Türkiye’de o gün takvimler aylardan eylül, günlerden 4 salı, saatler ise 10.20’yi gösteriyordu. Tepeye vardık. Araba zart edip durdu. Her ne kadar şoför, ben durdurdum dediyse de bozuntuya vermedim. Yol arkadaşım “Nah” dedi... “İşte Bebe mezraası şurası beğ, şu topraklar...”

Mezra yıkım içindeydi. Yığılmış kerpiçler, uzatılmış direkler, yuvarlamalar... Çadırımsı dehlizler vardı, çalı çırpı alayçıklar rüzgârda sallanan... Ve sanki durmuş ve sanki taşlaşmış insanlar, çoluk çocuk. Çantalarını sırtlayıp inmeye başladım bayırdan.

Yıkık evler yaklaşıyordu. Temellerinden ağır göçüvermiş oldukları yere. Göçüvermiş değil de göçürtülüvermiş! Çan, Yenice depreminde de görmüştüm böylesini... Birisi Allah’ın dediği olunca, bu da kulun dediği olunca bu duruma gelmiş!. İçim bir hoş oldu, saklasam olmaz, yazmasam hiç olmaz... İşim bu benim...

SALDIRILAR EFENDİ

Yetmiş iki yaşındaki Safiye Öztoprak, o kemik üstünde salt kırış kırış deri kalmış ince uzun, çıdırı gibi parmaklı ellerini kimi zaman dizine vurarak, kimi zaman gözüne götürüp yaşlarını silerek anlatıyordu... Bebeler analarının şalvarlarının dibinde birbirlerine sokulmuş, ürkek ürkek dinliyorlar. Erkeklerin bile gözle-

ri buğulu. Kadınlar solgun, dalgın. Sakallı yaşlılar daha olgun. Daha güvenli. Biz nicelerini gördük a kadın, a oğul der gibiler. Ne bileyim belki hiç öyle bir anlamı yoktu o bakışların, bana öyle geldi. İllaki böyleydi diye sizleri mi kandıracağım? Bir kişi konuşuyor, genç, ihtiyar, kadın kısarak, çoluk çocuk suskunluk içinde. İşte buna kalıbımı basarım, aynen böyleydi!

Ara sıra gözlerimi Safiye kadından ayırıp, makas değmemiş kara savruk isyankâr bıyıklarını dişleyen yanık yüzlü erkeklere bakıyorum. Bıyıkların uçları dişler arasında kırıltılı. Gözler zaman zaman, bugün birer kerpiç, kalas yığını haline gelmiş evlerine kayıyor, sonra da, ağlayıp dövünen, anlatan, Safiye kadına...

YIKIN EHLİ SÜNNET

"Sekiz candarmaydı can, sekiz candarmaydı. Başlarında çavuşları... Yanlarında hokûmatı, mamırı, icracı... Arkalarında ben diyeyim dost iki yüz, sen de can üç yüz incecik köylü... Ellerin- de kazmalar, kürekler, sopalar- demir kaldırğaçlar... Yıkın diyen bir uğultu can, yıkın diye dost... Yıkın Alevi'nin evini! Yıkın, vurun... Her kim ki bir taş düşürür, cenneti kazanır... Yıkın! Yıkın ha ehli sünnet, yıkın... Kurt sürüsü gibi oğul, kurt sürüsü gibi... Çoluk çocuk, kadın erkek, ciplen, motorunan indiler bayırdan aşağı. Hokûmat bu, yık dediyse yıkılır helbet... Hokûmat bu. Helbet hokûmatın dediği olur. Hôkûmat diyordu ki ilamda, 1298'den bu yana Halil oğlu Gıco'nun tasarrufunda bulunan ve tapusu bunlarda ve Bebe mezraasında inşa edilen on evden beşi yıktırılacak ve beş ev dahi boşaltılacak.

VE

Ve hudut aşarken Yenice ve Setrek köylerine ayrılan yol ve Başpınar namı diğeri Büyük Pınar'ın tepesi, garberi Başpınar'daki Beşbeyler'in çadır yeri, şimalen Yenice Setrek yolunun şarkından geçtiği Sarp ve Küllü güneyi, cenuben, Kapılık kayanın dere boyundan mahdut mer'a içinde bu on evden beşi yıktırılacak ve beşi dahi boşaltılacak..."

Safiye kadın sustu bir aralık. Hemen lafı aldım:

“Bre anam, saydım, ağıllar hariç yirmi üç ev yıkılmış, bu ne-me ne?”

**İKİ KÖY VAR ELBİSTAN DAĞLARININ
ARDINDA BİRİ İNCECİK BİRİ AKTİL**

*“Sen bir hükümdarsın Türkmen ilinde,
Emir bende değil sendedir sende”*

Maraş'tan Elbistan'a gelirsiniz ve bir araba tutup dağlara vurursanız, dereler tepeler aşarsanız, eğer otomobiliniz iyi ise iki saat, benimki gibiyse üç saat sonra bir vadinin arasında kocaman İncecik köyüne, sonra berisinde Bebe mezraasına, Bebe'den güneye vurup, dağı geçip Aktil köyüne varırsınız. Ve size anlatırlar ki, burada 1298'den beri kavgası olan bereketli topraklar vardır. Ve anlatırlar ki, bu bereketli toprakların, soğuk pınarlı Bebe mezraasının, o her daim püfür püfür esen yaylanın tapusu Halil oğlu Gıco'dan oğlu Halil'e kalmıştır. Ve anlatırlar ki, Alevi vatandaşların oturduğu Aktil köyü ile Sünni vatandaşların oturduğu İncecik köyü yıllardanberi şu bu etkilerin altında bir toprak savaşına girmişlerdir. İncecik 1950'den sonra DP'yi, Aktil ise her daim CHP'yi tutmuştur. Sonra gelmiş baskılar, gelmiş suçlamalar, gelmiş mahkeme kapıları. Karşılıklı tapular çıkmış, bilirkişiler mekik dokumuşlar... Ve derler ki milletvekili adayları “eğer bize oy vermezseniz...” Korkular, sinmeler. Ve derler ki bir kardeş kavgası alev alev. Sünni ve Alevi... Derken davanın bir kısmı Aktil'lilerin aleyhine sonuçlanır. Dava onaylanır... İcra memuru yanına sekiz jandarma bir çavuş alıp Bebe mezrası içindeki on evden beşinin yıkılma, beşinin boşaltılma kararıyla bu topraklar üzerine gelir... Şu var ki, ilâmın böyle demesine rağmen ne olur, olur, mezra dışındaki evler de yıkım yıkım yıkılır! İşte bu yazı dizisinin birinci bölümü, Aktil ile İncecik arasında toprak kavgasını anlatır.

BRE ANAMI

"Bre anam, saydım, ağıllar hariç, yirmi üç ev yıkılmış, bu ne-me ne?"

Safiye kadın bi hoş güldü, bi hoş... Ne gülmek, ne ağlamak bu, bi hoş!..

GELDİLER

"Geldiler can, geldiler dost... Sekiz candarma, başçavuş yanlarında, elinde ilam, mamırı hökümat icracı."

VE ERTESİ GÜN

Ve ertesi gün bazı İstanbul gazetelerinin "Memleket Haberleri" sütununda şu haber yayınlanır:

"ELBİSTAN (Özel): Kazamız Bebe mezraasında bir ihtilaftan dolayı mahkemeye intikal eden dava nihayetlenmiş ve karar üzerine beş ev yıkmaya giden icra memuru ile jandarmalar burada oturan Aktıl köylülerinin direnmeleri üzerine kararı infaz edememişlerdir. Bilhassa kadınlar, jandarmalara hücum etmiş, bir kadın yaralanmıştır. Vaziyetin ne olacağı çevrede merakla takip olunmaktadır."

HOKÜMAT DER Kİ:

"Hokümat der ki can, Hokümat der ki dost, şu gördüğün beş ev yıkılacak, şu beş ev dahi boşaltılacak. Hokümat bu, helbet hokümatın dediği olur. Hokümat derse ki, şu beş ev yıkılacak, bu beş ev dahi boşaltılacak, mamırı hokümat icracı ve başlarında baş efendi ile sekiz candarma, süngü takip gelirse bizim boynumuz kıldan ince. Hokümata, mahkemeye şevka olmaz... Ama hokümat demiş ki, beş ev yıkılacak, beş ev dahi boşaltılacak, buna rağmen hokümatı mamırı icracının emriyle candarma tüm evleri yerle yeksan etmeye başlayınca dayanamadık dost, dayanamadık can, dayanamadık efendim, tabibim, gül yüzlüm..."

"Dedik ki oğul, yıkamazsınız hepiciğini, yıkamazsınız... Yıkarsanız amma ancak hokümetin dediğini yıkarsınız. Hokümet ne diyorsa onu yaparsınız. Çektiler tüfekleri oğul. Çoluk çocuğa ağıt başlar... Bir ağıt ki duymayınca yürek kıpırdamaz... Vurun dedik oğul, vurun bizi... Vurun öldürün... Vurun öldürün de biz de kurtulak siz dahil!.. Üstümüze yakın konaklarımızı, damlarımızı... Kalaslar altında kalalım... Ölelim tümcek ana oğul, bacı kardeş, tümcek ölelim... Bu ne zulüm, bu nasıl karar? Muaviye mi dirildi yoksa? Hokümet diyor ki şu beş ev yıkılacak, şu beş ev dahi boşaltılacak... Siz hokümetin kararını dahi çiğneyip tüm evlerimize saldırdınız... Vurun bizi... Vurun dedik açtık bağırılarımızı... Erkeklerimiz tepenin başında, alınlarında namlular... Bir iki yürüyecek oldular, tuttuk namluları, süngüleri... İcracı icracı, mamırı hokümeti icracı... Bu nasıl iş, bu nasıl tatbik? Hokümetimiz bu kadar zalim değil, hokümetimiz bu kadar hayın değil, hokümetimiz adil, ama bu nasıl iş? Nasıl yıkarsın hokümetin yıkma dediğini? İşte böyle dedik oğul, işte böyle dedik efendim, tabibim, gül yüzlüm... Böyle dedik... Dedik de durdular... Böyle dedik de biz biliriz deyip çekildiler... Sarılıp ağlaştık onlar gidince..."

JANDARMALAR GELİYOR KALKIN GİDELİM...

*"Öldüğüme asla gam yemem beyler
Zalim düşman üstümüze mert olur
Dadaloğlu"*

DERKEN CAN...

"Derken can, derken dost... Böyle bir sabahtı... Güneş Başpınar'ın tepesinden çıkarken bir uğultu geldi. Yazıdan... Candarmalar... Müfreze ki ordu gibi... Ardından bayır aşağı İncecik'liler... Elleri kazmalar kürekler... Kaldırkaç demirler... Saban direkleri... Çoluk çocuk, kadın erkek seyirci... Hepiciği sevinçli, yüzlerinden güller akıyor... Candarmaların yanında mamırı hokümeti icracı... Elinde ilâm... Altında cip... Yanında kuman-

danlar dahil baş efendiler, çavuşları dahil kırk beş candarma... Tam takım... Tüfeğiyle, süngüsüyle, matрасıyla tam kırk beş candarma... Ya Allah, Ya Muhammet, ya Ali... Gör halimizi gör... Durum böyle böyle... Gör, görün... Erkekler şu tarafa... Kadınlar şu tarafa... Çocuklar tepe ardına, yallah!.. Dağıldık oğul her bir yana... Öbek öbek olduk, kumandanları mülazimi sani, neydi yeni adı, üsteğmen İbrahim, gencecik, babayiğit... Dedi ki karar var... Karşı durmayın... Hokûmata, mahkeme kararına karşı durmak suçtur vatandaşlarım... Karar infaz edilecektir... Karşı durmayın... Peki, dedik, hokûmatın kararı karşısında hiç diyeceğimiz yoktur kumandar oğul, ancak hokûmatın dediğini yıkın, boşaltın...

SEÇTİLER

Hokûmatı mamırı icracı yirmibeş İncecikli seçti yıkım için... Hepiciğinin elinde kazmalar kürekler... Başladılar yıkmaya... Amanın oğul, amanın kumandar, amanın babayiğit oğul.. Bari eşyalarımızı boşaltak! Yağımızı, bulgurumuzu, lambamızı, sandığımızı alak... Yok dedi, mamırı hokûmat icracı, yok olmaz- devam yıkıma... Feryatlar, figanlar arş-ı alaya çıkıyor!.. Ağıtlar dağları taşları inletiyor, kuşlar kaçıyor gök denizde... Kuşlar kaçışıyor... Yıkın diyorlar, yıkın, Alevinin evini yıkın. Her kim ki bir taş düşürürse yeri cennetlik!.. Yıkın Alevinin evini, yıkın... Yıkın ehli sünnet... Yıkın din kardaşları... Ha babam ha, ha yavri ha, yıkın... Yıkın... Yıkın ha... Ya Allah... Ya Muhammet... Kuvvet ha... Vurun kazmayı... Ha babam ha...

BİZ İSE

Biz ise feryat içinde! Biz ise ağlamaklı seller gibi!..

YILLARDIR

Yıllardır bu topraklar üzerindeyiz oğul, yıllardır bu topraklar üzerindeyiz can... Yıllardan beri... Dedelerimiz oturmuş bu topraklarda... Evler kurmuşlar, bağlar bahçeler yapmışlar, hayvan-

larımız yayılmış... Etini, sütünü, yününü almışız, almışız da giysiler yapmışız. Ekip biçmişiz bu toprakları dost, ekip biçmişiz... Mahkemelere düşmüşüz zaman gelmiş... Fermanlar, ilamlar almışız bizimdir diye... Seksen yıla yakın can kazanıp can vermişiz bu topraklarda... Ölülerimizi gömmüşüz bu topraklara... Halk Fırkası Mustafa'yı bilmişiz bizi bilen, bize adam muamelesi eden... Mustafa Kemal Paşa'yı görüp bilmişiz. Sandığına irey atmışız yıllar yılı... Bilmemişiz başka fırka... On yıl eziyeti bağrımızda görmüşüz... Muhammet Ali'ye ikrar vermişiz... Horasan'dan kalkıp gelmişiz. Kılıçtan geçmişiz, bir yudum suya muhtaç kalmışız... Dağlara- bayırlara saklanmışız... Konmuşuz bu topraklara... Hokûmata aşar vermişiz, hokûmata vergi vermişiz... Askar vermişiz... Hokûmat nüfusumuzu kaydetmiş kütüklerine... Kafa kağıtları vermiş bizlere... Canlar vermişiz muharebelerde, şehitler vermişiz, memlekette şükür demokurasi var, yüca meclisanlar var... Yüca meclisanlar anayasayı tasdiklemişler, yüca kanun, din mezhep, kadın erkek, ibadet, inançlar serbest... Tüm Türk vatandaşı eşittir demiş oğul. Artık ayrılık gayrılık yok... Alevisi, Sünnisi, hepiciği bizim vatandaşımız demiş.

MUHTAR

İncecik'in mıhtarı, hokûmatı mamırı icracının yanında, emirler veriyor... Yıkın gardaşlar, yıkın ehli sünnet... Yıkın... Ha babam ha... O yirmibeş yıkıcı var ya, oldu iki yüz oğul, oldu iki yüz, can!.. Tuzumuza gübre, yağımıza biber karışıyor!.. Minderlerimiz yırtılıp yünler unlarımıza, yağımıza harman ediliyor!.. Bağırıyoruz... Cam çerçeve taşlanıyor... Çoluk çocuk... Kumandarı üsteğmen o babayiğit, o gencecik oğul ağlamaklı... Kumandar İbrahim bizi teselli eder, ağlamayın anam der, ağlamayın bacım der, ağlamayın gardaşlar... Kanun, nizam bu... Hakim böyle karar vermiş... Hakkını vermiş... Olur... Dedik... A adil kumandar. Şu hale bak... Hokûmata kim karşı durur? Kanuna nizama kim karşı çıkar? Adaletle kim olmaz der? Demez helbet. Emme ilâm der ki şu beş ev yıkılacak, şu beş ev dahi boşaltılacak mezra üzerindeki... Halbukim görüyon tüm evlerimizi toz ederler... İlâmda var mı ununa bok katın diye? İlâmda var mı kızlarımızın

çeyiz sandığını kırın diye? İlâmda var mı yağımıza biber katın diye? İlâmda var mı peynirimize gübre basın diye?.. O babayiğit, o gencecik kumandarı candarma İbrahim, mamırı hokûmatı icracıya dedi ki, bu nasıl iş efendi? İlâmda beş ev diyor... İcracı, mesuliyet bana raci, hepsi yıkılacak o kadar... O gencecik, o babayiğit kumandarı candarma ta merkezi hokûmat Ankara'dan gelmiş, Maraş'tan geçip Doğu'ya eşkiya takibine gidermiş... Gidermiş ki tam teçhizat...

Bir başçavuş vardı, kumandarı üsteğmenin yaveri... Koşarak geldi... Selama durdu... Kumandarım, kumandarım, dedi, yağma başladı. Bu kanunsuz iştir gel gör hali... Bu zulumdur kumandarım, eşyalar çalınıyor... Köylüler tüm saldırdı evlere, yağma başladı... Kumandar koştu, düdüğü çaldı... Durun dedi, durun... Herkes olduğu yerde kalsın. Kıpırdayanı vururum... Dedi ki candarmalara, herkesin üstünü arayın... Candarmalar aradı efendi... Altınlarımız, mintanlarımız, para keselerimiz nakışlı, at gemlerimiz çıkmaya başladı.

MÜLÂZİM -İ SANİ AĞLAMAKLI

O gencecik, o babayiğit kumandar İbrahim, dedi ki, icracı bey, bu böyle olmaz... Yağma yapmaya gelmedik buraya!.. Böyle tatbik olmaz... Ben müsaade edemem buna... Ben Angara'dan kanunsuzluk yapmaya gelmedim. Böyle dedi de tuttu zaptını... İmzalattı tüm vatandaşlara... İcracı kafa tutacak oldu... Derken cipe binip kaçtı. Yağma malları bir zabıta teslim aldı o babayiğit, o gencecik kumandar... Teselli etti bizi, döndüler şehre... Yıkıntılarımız üzerine toplastık, ağladık oğul, ağladık can, ağladık efendim, tabibim, gül yüzlüm... Allah... Muhammet Mustafa... Ali... Gördü halimizi perişan... Yetiştiler."

HEPİCİĞİNİ HEPİCİĞİNİ ANADACAĞIM EFENDİ...

*Koçyiğit de gurbet ele düşerse
Yanar bağı ateşinen közünen
Dadaloğlu*

Güneş zalımca tepeye dikilmişti. Alayçıkların arasından beynimize süzülüyordu. Ama bu deli, bu sarı sığağa rağmen o muhalif yel her daim esiyordu yaylada. On yaşlarında bir kızın getirdiği ayranları içtik. Hepsi tek tek özür diliyorlardı durumdan... Bardakları, maşrapaları ezilmişti. Enkaz altından çıkardıkları kayalı maşrapalar, taslar burum burumdu...

"Hepiciğini, hepiciğini anadacağım" diyen Safiye kadın yerinden kalktı, ak üstüne kara nakışlı bir yazmadaki yufka ekmeklerini ısladı, dürdü, gölgeye koyup yerine oturdu.

Keçiler, koyunlar, kazlar, tavuklar, köpekler çevremizi sarmıştı... Hayvanlarla insanların böylesine haşır neşir oluşları az yerde görülür. Evler de ağıllar da bugün birer kerpiç yığınıydılar... Yaşantıda bir eşitlik başlamıştı.

15. GÜN SONRAYDI

"Üsteğmen, o gencecik, o babayiğit kumandar şehre varıp tuttuğu zaptı yedinci ayın altısında hokûmata verdi. Hokûmat deregap ifadesini aldı. Sonradan duyduk ki mamırı hokûmat icracı da mazifeye müdahaleden kumandardan davacı olmuş!

GELİN DEDİK, GELİN

Toplandık vardık Elbistan hokûmatına... Gelin dedik hokûmatı mamırın, gelin görün halımızı... Evlerimizi, barklarımızı, ağıllarımızı ne hala kodular? Siz mi verdiniz bu kararı? Siz mi dediniz Aktıl köylülerini insanlıktan çıkarın? Siz mi dediniz Muaviye torunlarına, Ali canlarını perişan edin diye? Demediniz böyle... Demediniz... Hokûmat böyle zalım olmaz... Hokûmat adildir... Hokûmat kanun güder... Hokûmat hak güder... Hokûmat adına nice canlar kıyılıyor... Hokûmat adına ne zulumlar yapılıyor... Hokûmat adına kanunları depikliyorlar... Gelin görün ey Elbistan hokûmatı mamırını... Gelin... Tüm askerler, tüm askerlerin tüm çavuşları, tüm çavuşların tüm kumandarlarının tuttuğu, mühürlerini bastığı, imzalarını koduğu zabıtları okuyan ey Elbistan hokûmatı mamırını... Okuyun görün bu zulmu da za-

lımların cezalarını muzalarını verin... Haklıyı haksızı ayırın..."

HİÇ...

"Pekiyi" n'oldu sonu?"

Sustular.

VE GÜRSEL CEMAL PAŞA'YA

Ve efendim ve sultanım, dost yüzlüm... Telgraflar saldık birlik olup İreiscumhur Başkan Gürsel Cemal Paşa Hazretlerine... Ali canlarına kıyam ederler... Senin kanununu, senin adını kötü ederek tatbik eylerler... Evel Allah, Muhammet, Ali'ye sığınıp seni haberdar ediyoruz... Müfettişlerini sal Elbistan hokümetine... Kurtar bizi... İnsan olduğumuzu iradyolarla ilan et... Bizi bize kıydırma gayrı... Böle böle dedik efendi, böle böle dedik...

VE HOKÜMAT BAŞKANI BAŞVEKİLE

Ve hokümet başkanı Başvekil İsmet Paşa İnönü'ye, İçişleri dahiliye vekil bakanına teller çektik... Candarman bile dayanamadı bu zulma, ey bakan içişleri vekili Kurutlu Beğ... Candarman bilem dayanamadı, zabıt tutup infaz durdurdu."

HİÇ...

"N'oldu dedim? N'oldu sonu?"

Sustular.

VE ADALETE

"Ve Elbistan hokümetine varıp savcılığa istidalar verdik... Mallarımız yağma edildi savcı beg... Eşyalarımız çalındı... Altınlarımız yıkıcıların ceplerinden çıktı... Unlarımız toz toprak, gübre katıp yenmez hale getirildi... Zabıtlar tutuldu, en azından iki bin beş yüz liralık erzakımız yenmez hale getirildi. 1500 liraya yakın paramız yok oldu!... Kelpetenlerimiz çalındı... Atlarımızın

gemleri yıkıcıların koyunlarından çıktı... Bunları eşkiya takibine çıkan üsteğmen kumandar İbrahim ve çavuşları ve askerleri görüp zabıtladılar... Ara hakkımızı kanun adına.”

HİÇ

“Sonra n’oldu?” dedim.
Sustular.

CANDARMALAR GELİYOR

“Allah’ı bekledik... Muhammed’i bekledik... Ali’yi bekledik... Bekledik... Bir sabah başlarında hokûmatı mamırı icracı, İncecik muhtarı, candarmalar geldiler... Köylüler aynen... Ve uzatmaya-lım efendi, uzatmayalım dost, evlerimizi gördüğün gibi yıkım yıkım yıktılar... Vardık biz kadınlar üzerlerine... Dipçiklendik... Yerlere yıkıldık... Candarma bu, kuvveti hokûmatı... Başa çıkılır mı? İşte 23 evlik, iki ağıllık mezra bu hale geldi... Hepiciğini yazmaya lüzum yok... Aklında kalanı yaz. Var git hokûmatı merkezi Ankara’ya, de ki Cemal Paşa Gürsel’e, de ki İsmet Paşa İnönü’ye, de ki içişleri dahiliye bakan vekili Kurutlu’ya hal böyle böyle... Duyur Elbistan hokûmatının zulmunu... Kanun kanundur... Karşı değiliz... Değiliz emme var mıydı ilâmda aşımıza bok katmak? Var mıydı ilâmda altınlarımızı çalmak, eşyalarımızı yağma etmek? Var mıydı kızlarımızın çeyizlerini topraklara gömmek? Hangi mahkeme, varın gidin bu zulmü edin der? Hangi mahkeme? Bunu sorsunlar, hesap istesinler. Yüce meclisanlar haksızlık olmasın diye kurulmadı mı? Demukurasi inanç, ibadet, serbest demedi mi? Vetandaş eşittir demedi mi? Bunun için tasdiklenmedi mi yüca anayasalar? Sorsunlar bunu Elbistan hokûmatından. Bunu istiyoruz, bunu bekliyoruz.”

YİNE BİTMEDİ

“Yaz can, yaz dost... Yazan katibin suçu yok, mevlam demiş böyle yaz... Yaz oğul, yaz halleri böyle böyle deyip... İcra ve yıkım amelesi için 1664 lira istediler... Ciplere para istediler... Et-

meyin dedik, neyimiz kaldı ne vereceğiz? Bari haftacık izin verin! Mamırı hokûmatı icracı yine olmaz dedi. Yalvardık, yakardık... Ayağının turabı olalım bir hafta izin... Olmaz dediler... Sürülerimize saldırdılar... 28 seçme kısır koyunu, çobanı dövüp ellerinden aldılar, şahıra indirdiler, şaharın pazar yerine... Boynlarımızdaki altınları söküp vardık pazara üç gün sonra... 1464 lira tuttu altınlar...Makbuzları alıp bir hafta izin istedik, denkleştirmeye çabalıyoruz... Üçer cip gelmiş üçer defadan kilometresi seksen kuruştan... Halbukim pahalı bu geliş-gidiş.”

Makbuzlar çıkardılar... Numarası 509... Vezne numarası 509. Dosya numarası 962/49... Tarihi 23.7.1962.730 TL. Ayrıca bir 500 liralık daha... Numaraları 510, aynı tarihte yine bir 125 TL.

“Yaz halımızı... Eksik var fazla yok... Yalanımız varsa ki, bizde yalan yoktur can... iplesinler bizi şu ağaçlarda... Yalnız hokûmat merkezi Ankara bir kurcalasın bu işi.. Tek dileğimiz bu...”

YIKINTILAR ARASINDA DOĞAN ÇOCUK: HÜSEYİN GÜLER

*“Ağlayanlar bir gün güler
Gamlanma gönül gamlanma
Karamazın*

Tacim Güler, mezrada, iddiaya göre usulsüz olarak yıkılan evlerin sahiplerinden... Çiftçi... Tacim Güler dört çocuk babası... Tacim Güler’in ağzı var dili yok... Konuşmuyor... Karısı Nazike Güler’i, yıkıntı arasında, üzerine bir kilim serilmiş üç yıkık duvar arasında yatarken gördüm... Lizol kokuyordu yıkıntı... Beşinci çocuk Hüseyin Güler yorgan altında kaybolmuş.

Nazike Güler gülmüyordu... Hayretle bakıyordu gelen kalabalığa... Doğrulacak oldu, bırakmadık.

DEPREM

Deprem zalimdir, ancak böyle yıkar evleri... İnsanları odsuz ocaksız kor, dinlemez ürüzgâr... Dinlemez yel, sıcak, soğuk

ayaz... Hiç dinlemez!

Deli poyraza göğüs gerip yıkıntılar içinde titreşen hastaları, yaşlıları gördüm tek tek... Boş beşikler sallanıyordu üç duvar, damsız duvar arasında... Hani duvar dediysem dikine değil, yıkılmış... Boş beşikler sallanıyordu yıkıntılarda... Analar hasta çocuklarını koyunlarına almış, ısıtmaya çabalıyordu... Öksürükler patlıyordu evimsi yıkıntılardan... Genç ihtiyar, çoluk çocuk öksürükleri... İnceli, kalınlı...

BAZİYE KARA

Baziye Kara Maraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Aktıl köyünün Bebe mezraasında 4 Eylül 1962 Salı günü saat 15.00'e doğru hırıltılarla yatıyordu... Hüseyin Kara ve Sultan Kara'dan doğma 1962 tevellütlü yedi aylık Baziye Kara ateşler içinde yanıp, ince ince inilдейip öksürüyordu. 4 Eylül Salı günü üstüne çullar atılmış... Boş beşiğı ürüzgârla sallanıyordu Baziye Kara'nın.

ÇADIR ALIN KIZILAY'DAN

Böyle dedim başımdaki kalabalığa... "Kızılay kara gün dostudur!" Susuştular... İyi bir akıl vermenin kıvancı içinde ukalalık ettim! Cevap alamayınca soruşturdum... Sormaz olaydım!.

İSTEDİK, VERMEDİLERİ.

"İstemez olur muyuk can? İstemez olur muyuk dost? İstemez olur muyuk? Nideceksin bu deli poyraza karşı?.. Gördün hasta bebeleri, süt kuzularımızı... Lohusa kadınlarımızı, bebele-
rimizi gördün... Memet Güler, Hacı Doğan, Cuma Aslan, Mehmet Ali Öztoprak vardık vilayete... Pullu istidayı valiye ilettik... Vali beg derhal verile dedi... Bastı mührünü imzasını... Elbistan hokumatında deprem için gelen dört yüz çadır var, bunların ihtiyacı olan 17 çadır derhal bu vatandaşlarıma dağıtılsın diye emir buyurdu vali beg... Hiç vakit geçirmeden, yetmedi, açtı telli telefonu... Kaymakamı bulup vaziyet böle böle dedi, derhal çadırlar

verilsin... Kaymakama vardık... Kâymakam derhal imzayı bastı... Kızılay başkanına havale buyurdu pullu istidamızı... Derhal verilsin dedi... Vardık Kızılay başkanına... Derhal verilsin dedi, saldı bizi Kızılay'ın depo mamırı öğetmene... İki gün gelip gittik... Dedi ki, bana 2500 liralık bir teminat mektubu yahutnam para getirin... Otelci Arif kefil oldu... Şahır dediğin para tuzağı... Masrafımız çok... Olmadı çadır işi... Dönüp geldik... Sonra yine vardık... Ankara'ya mektup salacam, ver derlerse verecem, bir hafta sonra gelin dedi öğretmen mamır depocu... Mezra soğuk efendi... Görüyon, sen bile titriyon kürk yakalar içinde!.. Milletin bi bölüğü göçtü köy yerine... Vardık, dedik, 17 çadır fazla gelececek... Beş tane verin... Millet göçüyor, çoluk çocuk hasta, hâlâ cevap bekliyoruz..."

AF İSTİYOR MUSUNUZ?

"Af istiyor musunuz?" Genel afdı ülkenin sorunu!

Şaşırdılar...

"Yok efendi, yanlış anladın... Ne suç işledik ki af isteyek? Biz çadır istiyok... Çadır... Yalnız beş dene..."

KALKIP GÖÇ EYLEDİK

Oradan kalkıp göç eyledik Aktıl köyüne... Çeşme başını gören bir eve buyur edildik... Pencereden- o bir parmak kalınlığında akan çeşme başında kadınlar ve kızlar ve çocuklar ve inekler ve tenekeler ve bakraçlar su kuyruğundaydılar... İnekler sızan kara suyu ıslıksız içiyordular... Tertemizdi oturduğumuz dam... Cemal Paşa İreisi Cumhur Başkan'ın ofset baskılı askeri resmi tenekeler çerçeve içindeydi... Ve Mustafa Kemal Paşa, Ankara garında... Pencerede... Bakıyor... İstanbul'a gitti de bir daha gelmeyiverdi ya... İşte o resmi... Solgun, yorgun, umutsuz, üzgün... Mustafa üzülmessin de kimler üzülsün? Ne demiş doğulu âşık? Ne demiş?

"Vahte Kemal sağ bu

Gava Kemal nriri

Nane genim firi
Lo lo Kemalo
Lo lo Kemalo..."

Yani efendim demiş ki: "Kemal sağ iken-Arpa ekmeği yasak-tı-Kemal ölünce-Buğday ekmeği de uçtu-Hey Hey Kemal-Hey Hey Kemal..."

MAVULA ASLAN

Mavula Aslan kadını burada tanıdım... Evi yıkılanlardan. Erkeklerin arasında dimdik oturuyor... Burnundan soluyor Mavula Aslan... Yemin ederim burnundan soluyor...

ALDI MAVULA, BAKALIM NE DEDİ?

"Hokümet bu kadar zalim olmaz, olamaz... Hokümet hakkıyan iş görür... Mahkeme hakkıyan iş görür. Böyle değilse bile böyle bilmek isteriz... Ama Elbistan hokümeti bize sahip çıkmıyor... Hakkımızı aramıyor... Siz de erkek misiniz?"

"Nörelim yani Mavula kadın, Ankara'ya yalın yapıldak yollara mı düşelim?"

"Heye ya... Heye ya... Yürüyelim Ankara'ya... Gürsel Cemal Paşa'ya çıkalım! İnönü İsmet'e çıkalım... Yüca meclisanlara çıkalım. Halimiz böyle böyle diyelim... Heye ya!.. Nerede benim yıllardır dişimden dırnağımdan söküp aldığım altınım? Bi dene mi dene... Nerede kelpetenim? Nerede at gemim, dizginim? Nerede? Ha siz söylen, bey duysun... Kim tuttu zaptı? O üsteğmen İbrahim değil mi? Yağmayı önlemedi mi kumandar İbrahim? Ne susarsınız? Demek ki yağma olmuş. Peki nerede bu eşyalar? Resmiyede... Altın nerede? Resmiyede... Gem nerede? Resmiyede... Bizim kocalarımız insan değil mi? Biz İsviçre'den mi geldik? Biz vergi vermiyor muyuz? Biz askerden mi kaçıyoruz? Ne susarsınız ha? Ne susarsınız? Dağların başına kış gelir, insanın başına iş gelir... Susman erkekler susman... Hakkı arayın... Hakkını aramıyan haksız kalır... Benim mallarım resmiyede... Demek ki çalındığı zabıta belllenmiş... Hokümet benim malımı

yağma edeni neden tutup mapis damına tıkmaz? Candarma gelir, süngüyü dayar, bunu Elbistan hokümetinin savcısı gönderdi, imzalayacaksınız der, boş kağıdı uzatır. Bre erkekler, bre akıllı yiğitler, hokümetin savcısı böyle oyun eder mi? Yapar mı bunu? Kuzu kuzu boş kağıda parmak basar, neden imza atarsınız? Varacaksın savcıya... Savcı, savcı diyeceksin, bu nasıl iş? Senin adını kullanıp yolsuzluk yaparlar, git tedbirini al... Susarsınız ya, haklı olan susmaz... Haklı olan yılmaz... Susmayın... Ben hakkımı arayacağım... Siz korkup, sinip susun isterseniz... Dört bebemi kapıp varacağım merkeze... Halimiz böyle böyle diyeceğim... Bize kıyam ediyorlar diyeceğim... Hepiciğini anlatacam tek tek... Hepiciğini... Memlekette demokrasiii var... Yüca meclisanların anayasası var... Artık ayrılık gayrılık yok... Ali canıysam Ali canıyım. Ben de birim, İnceciğin Sünni muhtarı da... Geçti gayrı, geçti...

**ANAYASA'YI SİZ İNSAN MI BELLİYORSUNUZ?
O İNSAN DEĞİL YÜCA KANUNDUR GAFİLER**

*"Ay doğmadan şavkı tutmuş ovayı
Karacoğlan"*

Mavula Aslan, yerinden bir doğruldu... Gitti, bocuttan su içip geldi... Odayı dolduran kalabalık suskunluk içindeydi... Ara sıra Mavula kadının çıkışlarına dur diyecek gibi olanlar ağızlarının payını alıp kendileri susuyorlardı... Utanmıyorum, apaçık yazayım, gözlerim doldu, tuttum kendimi... Maraş'ın Elbistan ilçesine bağlı Aktıl köyünde cılız çeşmeyi gören bir köy damında bir kadın, yirmi erkeğe demokrasi, anayasa dersi veriyordu, dizlerini dövüp, ellerini, kollarını sallayıp!

MAVULA KADIN DEVAM EDER

"Tabii demokrasii ya... Tabii yüca meclisanın dastiklediği anayasa ya... Senlik benlik yok gayrı... Hiç yok... Senlikten, benlikten, ayrılıktan kim fayda görmüş? Varıp zulum etsinler,

varıp evimi yıkıp altınlarımı yağma etsinler... Hokûmatın kanunu var... Kanun dediğin hak dağıtır... Yanlış olursa daha büyük meclisanlı mahkemeler düzeltir... O da düzeltmezse Cenabı Hak düzeltir... Düzelir ya, ergeç düzelir ya, sen ona bak!..."

"Durele Mavula kadın" dedim... "Durele bi yol... Celâllenme hele... Evin yıkılırken sen orada mıydın?"

"Nirde olacak mışım ya? Elbet oradaydım... Süngüyü elimle tuttum... Yıkamazsın dedim evimi... Kanun benim evimi yıkın diye şart koşmamış... Çavuş durdu... Dedi ki?.. Deli kadın... Deli kadın... Kanuna karşı mı geliyon? Bakele sen!.. Dedim ki ona... Çavuş, çavuş... Akıllı çavuş... Ne diyeyim sana? Sen hokûmat-sın, ben bir kadını... Süngü zoruyun yıkarsın... Zulumcu oyunlara alet olursun... Ama bir gün bunun hesabını senden isterler... Var git karakoluna... Üsteğmen İbrahim, o hakçı kumandan bile doğru dedi... Doğru kadının dediği...

ALTINI DEĞİL HAKKIMI VERİN

Altınımı çaldılar, gaspettiler... Kumandar İbrahim zabıt tuttu yağma vardır diye... Çalanın anasının babasının adını yazdı... Şahitlere mühür bastırdı, el bastırıldı, imzalattı ve kumandar İbrahim vardı Elbistan hokûmatına... Hal böyle böyle dedi... İşte suçlular... Ne oldu sonra? Elbistan hokûmatı habar salmış, gelip eşyalarını alsın diye!.. Altınımdan vazgeçerim de hakkımı çalanın eli kolu serbes dolaşmasından asla vazgeçmem... Hokûmatın kanunu herkeşe bir, madem ki çaldı... Çalan için ceza var kanunda... Tutup tıksın mapis damına... Başkasının hakkını çalanın kanundaki yerine göre cezayı verdim desin... Ben Ali kulum, kanundan ayrı mıyım? Değilim elbet... Kanunda böyle madde varsa gösterin bana.

UMUMİ

Umumi İskan Genel Müdürü geldi. Baktı topraklara, size toprak vereceğiz dedi... Benim toprağım var, nideyim fazlasını, sen onu topraksızlara ver... Ver ama oyunla, elimden alınan

damımı, toprağımı da bana geri ver...”

Bir erkek ayağını değiştirip söze karıştı:

“Mavula kadın... Anayasa manayasa... Anayasa dediğin Ankara’da oturur.”

Derdemez Mavula kadın yerinden doğruldu.

“Ne sen ne? Sen anayasayı er kişi mi sanıyon? Can mı belliyon? Nah o kafanal. Anayasa dediğin bir yüca kanundur. Senliği benliği ortadan kaldırmıştır... Gidip heye diye irey vermedik mi tümcek? Senlik benlik kalksın diye kopmadık mı sandığa? Tüm dünya proy Türk’e demedi mi anayasaya evet diyince? Anayasa Ankara’da da var... Burada da... Maraş’ın gavur dağını aşıp Elbistan hokūmatına gelmediyse biz getireceğiz... Assınlar isterlerse... Ben evet diye irey verdim ona... Evet dediysem her şeyine evet dedim, assa bile evet diyeceğim... Senlik benlik kalksın ortadan... İnceciğin muhtarıynan Mavula kadın birdir... O kadar...”

DÜŞTÜK YOLLARA

Sonra uğurdadılar tümcek... Sağ tekeri isyankar, hep kendi yönüne çeken ne anayasa, ne kanun dinleyen o bölük pörçük otomobile binip ayrıldık... Aktıl köyünden... İncecik köyüne çek dedim... Şoför direndi gitmem diye... Canım istiyorsa kendim gidermişim. Nah şurasıymış İncecikmiş dediğim köy...

İSTERSEN

Şoför direndi. Gitmem de gitmem! “İstersen sen git bey... Ben burada bekliyeyim... İstersen değil İncecik köyüne, Büyük Yapalak köyüne bile git...”

“Neden Büyük Yapalak köyüne bile?”

“Oraya hokūmat bile giremez... Candarma zor girer. Candarmanın zor girdiği köye ben giremem arkadaş, sen gir istersen... Geçenlerde candarma girecek oldu, kaçak varmış, mavzerler takır takır takırdadı da Yapalak’lının biri kurşunu yedi anlının şakına da candarma geri çekilmeye mecbur kaldı! inanmazsan Elbistan hokūmatına sor.”

Bir kadın vardı arabada, kucağında çocuğu... Yanında eri... Çocuk hastalanmış... Bizi ativer dediler Elbistan hokümetına... O aksi, o lanet, o otomobilden başka herşeye benzeyen, sağ ön tekeri her daim üç tekerin aksine çaba gösteren nesne çakıldı kaldı yola!.. Ne kırmızı biber... Ne teneke teneke su! fren koptu... Vites kutusu birbirine girdi... İttik bayır aşağı ellerimizle vites değiştirdik de beş saatte, geç vakit geldik Elbistan hokümetına... Elbistan hokümetı töz içindeydi... Elbistan hokümetı çeltik sineği doluydu... Bir kaymakamı varmış eskiden... Ah Ankara, ah! Almışlar Ankara'ya daha iyi göreve... Kalmalıymış ki Elbistan'da iki üç yıl, onlar da insan olduklarını bilselemiş... Ama gitmiş kaymakam... Okullar yapan, yollar açan, su işini düzene koyan...

Hasta bebeği anasının kucağında gördüm ahçı dükkanında... Bitkindi... Doktor, geçer demiş... Soğutlatmışsınız... Vitaminler vermiş... Doktor dedi, çocuğun babası... İyi ki doktor var... Doktor olmasa doktorsuz ölürüz... Şükür buna da...

Ay ışığında çeltik suları dik dik parlıyordu... Toz dumandı ortalık... Kamyonun zıplamasına koyuverdim kendimi!.. Neden sonra göründü Maraş ölü gibi, yaşamasız.

ALİ CANLARI "ALAMANYA"DA...

BİLMEYENLER BİLSİN BENİ
BEN ALİYİM ALİ BENİM
BİLMEYENE SÖYLÜYORUM
BEN ALİYİM ALİ BENİM

---

*"Şu gurbetin bitmez derti çilesi
Yadellerde yavrularım acısı
Yüreğimde yanar vatan hasreti
Şu Almanya yüreğime dert oldu!"*

KÖLN

"Keyfete hoş Sabire Ano?"

Fersiz değil, dostluk dolu, sevgi dolu ferli gözlerinin içi ışıldadı
"Hoooşee" dedi, "Hoooşeee kurban, hoş can, hoş mihman..."

"Sabire Ano bağışla beni, sorması ayıp değilse, yaş kaç derim?"

Bir an düşündü, gitti gidebildiği kadar gerilere sanki:

"Var doksan beş."

"Oğlun Binali de yüz iki diyor ama?"

"Kaç yıl oldu gurbettesin, Almanya'da?"

"Yigirmi."

"Vatanı özlüyorsun değil mi?"

“Gider gelirem.”

“Neyle, uçakla, arabayla? Uçağı seviyor musun?”

“Severiiiiim... Kimi uçakla, kimi araba, vatani elbette özlerim... Köyümü... Kızım orada, oğullarım burada... Torun mu? Torun var on üç...”

“Peki, bunlar?”

Sırtının arkasında cıvıldaşan iki dünya güzeli bebe cana çevirdi başını “Bunlar mı?” İkisini de kucakladı bağrına bastı:

“Bunlar, torunlarımin torunu!”

ŞU ALMANYA

Şu Almanya, bizim de ekmek tekнемiz oldu neredeyse!... Neredeyse yılda iki sergi açar olduk Alman ellerinde!.. Okuma günleri... Konferanslar, paneller ol nedenle ver elini Alamanya...

BITLİS’TE BEŞ MİNARE

Otuz mu, otuzbeş mi, anımsamıyorum artık, tüm anılar, tüm olanlar geride kaldı, hepsi üstüste çekilmiş fotoğraflara döndü, otuz mu, otuz beş yıl önce mi yolum yine Bitlis’e düşende, Avcılar Derneği İkinci Başkanı terzi Selahattin dostun dükkanına yıkıldanda, gıtlama çayları devirirken -zira çay ikramı on beş, yirmi bardaktır da! Selahattin hane halkımı sormuş, babamın öldüğünü, iki eczanenin de ağabeylerime geçtiğini anlatmış, “ya sen?” deyince “Kardeşlerde pişer, ellaaam bana da düşer” diyende Selahattin dost her zaman yaptığı gibi bir öyküyle durumu açığa çıkarmıştı!

“Bir padişah var imiş, üç de oğlu... Günü gelende, padişah ölüm döşegine uzanmış, el etmiş yanındakilere, vasiyette bulunmuş, sen büyük oğul demiş, hanlarım, hamamlarım, kervansaraylarım senin! Sen ortanca oğul, tüm para servetim sana, hepsi sana! Son küçük oğul, can oğul, sen de ayağına bir demir çarık alarsın eline bir asa, var dolaş her gittiğin yerde kendine bir yurt edin, ev edin... Öyle olmuş, küçük oğul düşmüş yollara, gide gide bir yere varmış, selamlaşmış... Sormuşlar, kimsin, nesin? Anlatmış... Duygulanmışlar, küçük oğlanı evlerinde mihman etmişler- yedir-

mişler, içirmişler, günü gelende küçük oğul izin istemiş, helalleşmişler, bilesin demişler, ne zaman yolun buralara düşerse aha işte tüm evleri kendi evin bil! Küçük oğul, yıllarca dolaşıp durmuş her gittiği yerde evler edinmiş ve elbette dostlar... Zaten dost demek ev demek, açılan kapı demek. Yani diyeceğim Fikret can, sen şimdi bu duruma göre, padişahın küçük oğlusun!”

PADİŞAHIN KÜÇÜK OĞLU FİKRET

Her şey terzi Selahattin canın dediği gibi oldu, ne ki ayağımda demir çarık değil, bildiğimiz papuçlar, çizmeler, makosenler, elimde asa değil, kalem kağıt, fotoğraf makinesi ve sonraları büyüklü küçüklü ses alma araçları oldu... Dünyanın yedi iklim dört köşesini dolanıp durdum, her gittiğim yerde gavuru Müslümanı dostlarım ve evlerim oldu; dil, din, ırk, mezhep, renk, kadın erkek ayrımı yapmadan onların evleri de benim evim, bizim evimiz oldu, bizimki de onların. Yıllardır bu minval üzerine geçinip gidiyoruz. Dostça, kardeşçe, barış içinde, sevgi yiyip sevgi içerek.

BİR ALİ AŞKIYLA BAŞEDEMEZKEN NEREDEN ÇIKIYOR BU “BİNALİ”LER?

Köln ve Çevresi Alevi Kültür Merkezi'nden bir çağrı gelir ve de uçak biletleri, Alevi Kültür Günlerinin ikincisinde konuşma yapmanız istenir ve kendinizi beş bine yakın canın bulunduğu Köln-Deutz Sporthalle'de bulursunuz, yanımızda dostlar vardır, Nejat Birdoğan, Rıza Zelyut, Musa Ağacık ve solakların en güzeli en hası Arif Sağ... Yavuz Top, hoşsesli Canan Başkaya, Sebahat Akkiraz, Mahmut Demir taa Paris'ten gelmiş. Saz çalan, deyiş söyleyen Fransız eşi Franceuis'la ve daha niceleri... O beş bin içinde sanırım iki Sünni var, ben eşim Filiz! Bu bir Alevi-Bektaşî hoşgörüsüdür. Sünni Fikret, yani padişahın üçüncü oğlu Alevilere Aleviliği, Bektaşiliği anlatacak, buyruğun bakalım erenler sofrasına!. Unutulmaz beş gün beş gece... Beş bine yakın yeni yürek, yeni dostlar, yeni evler cabasıdır.

Binali Gülçiçek'i burada tanıdım.

DÜNYA KÜÇÜK

Düsseldorf havaalanında karşılanacaksınız, kim karşılayacak belli değil!

Hayret, hayret ki bin hayret! Alman polisi, Alman gümrükçüsü gülücükler dağıtır, pasaportunuzu uzaktan gösterir kendinizi dışarda bulursunuz ve dışarda kırk yıllık bir dost bulursunuz seçen bakışlı, Maraşlı Perçenek köyünden Alevi Halk ozanı Mahzuni Şerif'in canlı yoldaşı Sünni ozan Osman Dağlı, bu bir rüya mıdır? Değildir, neden olsun Osman sarılır boynunuza son görüşten belki yirmi yıl geçmiştir- özlem gözlerde damla olur, birikir, birikir, elin Alamanı ne bilsin bunu, bu dostluğu, yadırgı yadırgı bakarlar. Ve o toplum içinde Sünni ve de adı Osman olan bu canın nasıl saygın bir yeri olduğunu yadırgamazsınız bu bir Alevi-Bektaşî hoşgörüsüdür bizim Osman sanki bir dede!.

İNSAN DEDİĞİN KUŞ MİSALİ

Atladın mı Antalya'dan uçağa, iki saat kırk dakika sonra Köln-Bonn havalimanında sizi bekleyenlerin boyunlarına sarılırsınız, bu geliş Köln serginiz içindir açılışa nice canlar cem eylemiştir, sergi bahane, maksat hasret gidermek ve Binali Gülçiçek, sizi kapar arabasıyla, BMW! Sonra modern bir site- pırıl pırıl asfalt yollar, ağaçlar, çiçekler- alınsın diye -o gün toplama günüdür- bırakılan koltuklar, kanapeler, eski TV'ler, radyolar, halılar, kimi yerde çamaşır makineleri buzdolapları! Zira yenileri alınmıştır burada mukim Türkler tarafından, bu nedenle eskilerin hükmü yoktur gayrı! Asansör üçüncü katta durur, papuçlarınızı çıkarırsınız kapıda, ev mi tam bir cümbüş! Duvarlarda büyük resimler... Atatürk... Hz. Ali ve Uğur Mumcu... Bayanlar, baylar, çocuklar, illa onlar... Ceylan yavrusu sürüdür bu... Mutfakları memleket tereyağının hoş kokusu uzanır burnunuza ve et...

Ve muhabbetin gözüne gözüne vurursunuz... 102 yaşlı Sabire Ananın ellerini öpmek istersiniz, o sizden tez davranır kapar elinizi dudaklarına götürür öper sonra gözlerinize kondurur dudaklarını, töre budur da...

Burada ona "Ali Rıza Gülçiçek" diyorlar, yanındakiler de "Binali"... Binali Sivas'ın İmranlı ilçesinin Karacaören köyünden kopar gelir 1969'da inşaat sektöründe ter akıtır, emek satar ve ardından Alman Sendikalar Birliğine bağlı Yabancı Konutlar Sitesine yönetici olur ve halen bu işi sürdürmektedir. 1972 yılında Sosyal Demokrat Parti'ye (SPD) girer ve girişinden bu yana da partinin çeşitli kurumlarında aktif politika yapar. SPD Köln Yönetim Kurulu üyesidir. Yetmez, İl Kurultay Delegatesidir. Yetmez, son olarak Federal SPD Kurultay delegeliğine seçilir. Yetmez, Köln Şehir Meclisinin Eğitim İşleri Komisyonu üyesidir aynı zamanda... Yetmez, Sosyal İşler, Kültür İşleri ve Genel Yönetim Komisyonları Çalışma Grubu üyesidir.

1984 yılından bu yana Köln'de seçimi yapılan Yabancılar Meclisi'nin ikinci dönem seçimlerini kazanmıştır, yetmez ayrıca Köln'de dört derneğin genel başkanıdır! Köln ve Çevresi Alevi Kültür Merkezi, Türk-Alman Dostluk Derneği, Çokuluslu Kültür Derneği ve Türk-Alman Kültürel Merkezi başkanlıkları! Üstelik sendikacıdır ve bir dizi çalışma komiteleri üyeliği!

Binali, geldiğinden bu yana çalışan eşinden dört çocuklu. İki kızı evli, onlardan ikişer torun sahibi. Bir kızı üniversitede okuyor, diğeri lise ikide...

Babası 1963'ten beri Almanya'da, emekli ve 62 yaşında anesi de 1964'te gelir. Sivas ellerinden "Kölün" şehrine... Ve Ba-baanne Sabire Hatun ise başlarında... Yaşı üzerinde tartışmalar var, 102 mi, 103 mü? Çıkılamadı içinden! Binali'nin diğer kardeşleri de Almanya'da, Köln'de. Yedi kardeşin işi gücü var, hâliceler mark bastıran, mark devşiren!..

Site sanki Sivas'ın İmranlı ilçesi ya da ona bağlı Karacaören köyü... Köln havalimanında üç kilometre uzaklıktaki bu modern ve yeni yapılarda elliye yakın, hısım, akraba, aile var! Site iki bin hanelik! Ve burada tabii Alman aileleri de oturuyor, çoğu Alevi olan Türklerle sızılıtsız dırıltısız bir komşuluk bir birliktelik yaşanıyor... Bizim Binali, Sivaslı Binali 1984-1989 dönemlerinde Alman evlerini tek tek gezerek SPD'li partidaşlarına oy toplamış.

Binali oy toplamaktan başka ne yapsın? Zira seçme seçilme hakları yok ki!

1994'te Köln'de yerel yönetim seçimleri yapılacak, şimdi bizim Alevi Binali'ye korkunç bir baskı var, illa Alman vatandaşlığına geç, Köln İl Genel Meclisine seçilebilirsin...

"Peki Binali, açık söyle, bunu kabullenecek misin?"

"Bakın, benim kişi olarak, tek başıma seçme ve seçilme hakkına kavuşmamı, kabul etmem doğru bir davranış olmaz... Ne zaman ki Almanya'daki tüm yabancılar bu hakkı elde ederlerse o zaman gönül rahatlığıyla bu hakkımı kullanırım..."

"Ali sofrası" kuruldu, cem olduk, demler sunuldu... Baba Gülçiçek sazi döşüne astı.

Bir hüzünlü ses, rakı kokusunu da bastırdı:

"Yıkılası şu gurbette dururum

Gurbet bana, ben gurbete alıştım."

"GELİN CANLAR BİR OLALIM" MI YOKSA "GELİN CANLAR BİR OLMAYALIM MI?"

Sivas ellerinden "Almanya" ellerine göçüş, inşaat sektöründe alinteri akıtma, sonra yöneticilikler ve politika... Bu uğraşlar içinde, inancına pek zaman ayıramamış bizim Binali Gülçiçek...

"...Alevilikle 1991'den bu yana ciddi olarak ilgilenmeye başladım, daha doğrusu bu tarihe kadar ilgisizdim, yetmediii üstelik ilgi duyanları da yadırgıyordum... Ama günün birinde bir gerçekle karşı karşıya kaldım 1972 yılından itibaren Köln'de solcu, gerici, faşist şu bu ayrımı yapmadan her kesimden, her görüşten insanlarımızla sosyal ilişkilerimi sürdürüyordum ve binlerce ailenin konut sorunlarının çözülmesine yardımcı oldum, katkıda bulundum ve Alevi olduğumu demokrat bir solcu olduğumu da hiçbir zaman saklamadım, söyledim açık açık benden kaçmadılar, çekinmediler, kınamadılar... Özellikle Sünni inançlı yurttaşlarımız, arkadaşlarımız... Yıllar içinde tanık olduk ki Alevilik konusunda asırlardır süregelen önyargılar, yanlış bilgilendirmeler,

sürtünmelerin muhakkak giderilmesi gerekiyordu. Alevilerin gerçek yönünü, anlamını buradaki insanlara anlatmak zorunluluğunu hissetmiştim, her iki kesim arasındaki tatsızlıkları ortadan kaldırmaya büyük özen gösterme zorunluluğu duydum, bu nedenle Alevi Kültür Merkezi'ni kurdum, uğraşlarıma bir yenisi eklenmişti. Bu iş, yoğun, ciddi bir çalışmayı gerektiriyordu.

1990 yılından bu yana Almanya'da federasyon haline gelmiş 30-40 demek var. Bu federasyona bağlı demeklerin dışında Köln, Hamburg, Berlin, Hannover gibi büyük kentlerde olan bu demekler bu federasyon içinde yerlerini almadılar bu da bazı farklılıklar yaratıyor, çünkü federasyon bizim anlayışımıza göre çok daha tutucu bir yöntemle savunuyor Aleviliği, yani Alevilik İslamın özü ve buna benzer bir dizi görüşler ve yöntemler. Oysa biz diyoruz ki Alevilik yaşam biçimidir. Bir kültürdür ve bu kültürü geliştirmek, yaşatmak gerekir; bizler bu yönden farklı görüş ve düşüncelere sahibiz ol nedenle başta Köln, Berlin, Hamburg gibi büyük kentlerde ayrı bir çalışma kurulu oluşturarak uğraş veriyoruz, bazı birliktelikler oluyor. Biz, cem dediğimiz zaman bizim cemimize Sünniler de girmeli diyoruz, bizim cemimizde kadınlarımız erkeklerimiz ayrı oturmasınlar diyoruz. Federasyonun görüşü bu açılardan bize ters geliyor, daha kapalı bir toplum anlayışı taşıdıkları için anlaşılmıyoruz. Bu, salt burada değil, Türkiyemiz'deki böyle... Orada bir Cem Vakfı bir Semah Vakfı oluşturulmuş, onlar da ayrı bir Alevilik savunuyorlar. Bu nedenle Türkiyemizde farklılıklar elbette buraya da yansıyor, aktarılıyor. Biz ülkemizdeki Semah Vakfı'na daha yakınız, onlarla çok ciddi ilişkilerimiz, çalışmalarımız var, daha akılcı, daha çağdaş, daha ileri ve elbette daha demokrat.

"BİRİCİK OĞLUMUZ MURAT'IN" SÜNNET DÜĞÜNÜ

Biricik Oğlumuz Murat'ın Sünnet töreninde sizleri de aramızda görmekten mutluluk duyarız. Anası Fatma... Babası Bayram... Tarih ve saat... Yer: Alteshaym Rhone Str1 Corbaylar...

Sünnet düğünü çağrısında "BİRİCİK" tükenmez kalemle kapatılmış, yetmemiş, üzerine beyaz bir kağıt konmuş! Murat çocuk; Fatma bacıyla, Bayram canın oğulları, ne ki Bayram canın ölen

eşinden otuz yaşlarında bir oğlu daha var... Çağındaki bu "Biricik" sözcüğü gönül kırmış anlaşılan ve bu tatsız hata bu yolla düzeltilmiş! Büyük oğul, küpük Murat için koştunup durdu, sünnet düğününün her şeyiyle o uğraştı... Sünnet düğününün yapıldığı yer, bir Alman iyiliksever bayanın kurduğu huzurevinin toplantı salonu... Koshucaman, ağaçlar, çiçekler içinde pınl pınl bir yapı, her yanından temizlik fışkıyor... Anlaşılan bu iyiliksever Alman hatun, toprağı bol ola, muhakkak Müslümandı... Çünkü El nezafete minal iman, temizlik imandan gelir, iman da salt biz sayın Müslümanlarda olduğundan buranın temizliğinin ana kaynağı da bu ellaaaam!..

Masalar dolusu bay bayan genç ihtiyar... Çoluk çocuk, hele onlar hele onlar civil civil, koştunup duruyorlar neredeyse iki dönümlük salonda! Karşıda bir sahne, en hasından ses iletme aygıtları, beş altı kişilik bir orkestra... Üç video çekimcisi... Masalarda kola türünden aklınıza ne gelirse var, leblebiler, fındıklar fıstıklar, dut kurulan, kayısı kurulan... Beyaz smokinleri içinde bir delikanlı şarkılar, türküler söylüyor ve iki dakıkada bir, yeni çıkan kesetin reklamını yapıyor, ama dinleyen? İşte o yok! Herkes kendi dalgasında!..

Ali Rıza Gülçiçek'in emekli babası sıra özlemi, yurt özlemi dolu şairler okuyor arada... "Orada bir köy var uzakta... Bu köy bizim köyümüzdür..."

Düğün müğün, insanlar yaşamasız, insanlar keyifsiz, yemek içmek bile keyifsiz, düğün evi değil, sanki ölü ev! On beş, yirmi arası kızların giyimi Alman kızlarının giyiminden farksız, hepsi de ama hepsi de "kuaför" e gitmiş, orta yaşlılar takıp takıştırılmış... Beyaz smokinli delikanlı da işin farkında, ne söylese boş, en son moda türküyü, şarkoyı avazlasa bu Alevi toplumuna bişey diyemiyor ve onun da çaresini buluyor aklınca:

"Aliyi gördüm Aliyi..."

Bu yaşamasızlığı koca Ali'de, Ali'nin en hası, en güzeli de kurtaramıyor! Öğreniyorum, delikanlı, Coşkun Sabah'ın hemşehrisiymiş, Martini...

Masamıza Saygılı kardeşler geliyor... Necla Saygılı, ceylan gözlü bir hanım kız... Bağlamayı kucağına almasın, avazladığı zaman insanı alıp götürüyor başka "âlem"lere... Birkaç gece önce bir dost evinde, bir Ali sofrasında çalıp söylemiş kendimi zar

zor tutmuş, sonunda patlamıştım:

"Kız yetti be, yetti! Ben kör müyüm, sağır mıyım, kafasız mıyım, aptal mıyım be? Yürek diyorsun yüreğini gösteriyorsun... Baş diyorsun başını gösteriyorsun!.. Gök diyorsun göğü gösteriyorsun! Zülûf diyor saçlarını gösteriyorsun... Yetti be yetti, hay Zeki Müren'e, hel hele hay Emel Sayın denen hatuna! Bak bacım ya işaretsiz çal söyle ya da halkı aptal sanan Emel Sayın ayağında devam et, ama ben yan odaya geçeyim, olur mu?"

Necla, can bir an duraladı, yavaşça utanarak, sıkılarak, "Bağış-layın hocam" dedi, sizin yanınızda bunu bir daha yapmayacağım..."

"Asıl sen beni bağışla, ama haksız mıyım?"

Necla, sazını döşüne bastı, harika bir gezintiden sonra o tadı-na doyumsuz sesiyle yürekten avazladı:

*"Şu gurbetin derdi çilesi
Yadellerde yavruların acısı
Yüreğimde yanar vatan hasreti
Şu Almanya yüreğime dert oldu..."*

Ali sofrasındaki o birbirinden güzel aşlar hüzünlendi, bardak-lar, kadehler hüzünlendi, perdeler, halılar, masalar, iskemleler hüzünlendi ve sofra sakinleri bir başka can oldular...

*"Sen getirdin yakınım ölümü
Sonumuz ölümdür ne hayaldesin?"*

Necla yumulmuştu sazına... *"Ruhumda bir sıkıntı var/Gitsin diyom gitmiyor ki"*

Necla'nın, zaman zaman ağabey Saygılı'nın sazından, se-sinden başka ses yoktu odada...

*"Yıkılası şu gurbette dururum
Gurbet bana, ben gurbete alıştım..."*

"Derdimi dökeyim bilmem kimlere/Başım alıp gidem nere-ye/Şu Almanya yüreğime dert oldu../"

Gelin canlar gelin diyordu, Necla... Baba Gülçiçek yazmış sözlerini, Hasret Gültekin de müziğini yapmış... *"Gelin canlar birlik olalım/Birlik dünyasında geçip gidelim/İnsanı sevip kardeş olalım/Birlik dünyasında geçip gidelim/İnsanı sevip kardeş olalım/Kardeşse bir demden içip gidelim/Hey dost hey dost hey dost içip gidelim."*

Güzel dilekler var türküde:

*"Sömüren, sömürülen kalmasın yeter
Olmasın yeter
Zulum işkenceler kalmasın yeter
İnsan insanlıktan yozmasın yeter
İnsanlık yolunu açıp gidelim
Açıp gidelim...
Her yerde her çağdaş her doğan günde her doğan günde
Barışla sevgiyi dostlar cihanda
Yürekten yüreğe saçıp gidelim
Şu insanlık yolu bir hoşça yoldur
Halbuki bu dünya cennettir güldür
Dünyada güller biçip gidelim, hey dost biçip gidelim
Bir günlük dünyada sevip gülmeli
İnsan doğduk, insan geçip gidelim..."*

....

Sahneden, Saygılı kardeşleri çağırdılar... Necla, ağabeyiyle masadan kalktı, utanarak sıkılarak yaklaştı, "Hocam" dedi, "sah-nede elimi kolumu oynatabilir miyim?"

"İçinden geldiği gibi yap..."

Ve alkışla inletti koca salonu... Alevi kızı Necla sahnedeydi, insanları kucaklıyordu kollarıyla, sesiyle; o suskun, o buruk insanlara birşeyler oldu, bu kendi sesleriydi, yalansız dolansız, anlatımsız bir coşku kapladı ortalığı ve semah çalınıyordu, yedi-den yetmişe semaha duruldu, "Hûşû" içinde, erkekli kadınlı... Semah, dini bir tapınmadır, yücelere ulaşmaktır, bir coşkudur, bir arınmadır semah...

Ne ki, ayrılık burada da patlayıvermiş Alevi toplumunda! Gerçek İlim Dergisinden bir alıntı:

"ALEVİ TOPLUMU DÜĞÜN VE EĞLENCE AMACINDA YAPILAN SEMAH GÖSTERİLERİNE KARŞI

Alevi semah çeşitlerinin çeşitli sosyal etkinliklerde, yabancı-lara ve kendi toplumumuza tanıtılmasına taraftar olduklarını be-lirten birçok Alevi birliği yetkilileri ve Alevi vatandaşlar aynı za-manda düğün ve nişanlarda eğlence amacıyla semah dönülme-sine karşı olduklarını, semahın yozlaştırılmasından endişe duy-duklarını bildirdiler.

Semahın bir oyun olmadığını ve Alevi inancında önemli bir yeri olduğunu belirten yetkililer, "Birçok kişi semah oynayalım diye düğünlerde nişanlarda vs. birbirlerine hitap ediyorlar. Bu çok yanlış bir hitaptır. Semah oynanmaz, semah bir oyun değıl-dir, semah dini bir ibadettir, semah seyir için, eğlence için değıl, Hak aşkı için dönülür" dediler. Gerçek İlim Dergisi Redaksiyon Başkanı Muhsin Cevahir ise Hünkâr Bektaş Veli'nin:

"Haşa ki bizim SEMAH'ımız oyuncak değıldir, ilahi bir aşktır, salıncak değıldir..." sözlerini hatırlatarak bundan sonra daha dikkatli davranılması ve Alevilerin uygun olmayan yerlerde se-mah dönülmesine razı olmamalarını istedi."

Peki bu coşku nasıl engellenecek, Nazım Hikmet Ustanın deyimiyle "Yaman meraklanırım."

TÜRK TÜRKÜ SEVMİYOR ALMAN NEDEN SEVSİN?

Antalya ili Alanya ilçesi bizim ışıık komşumuzdur. Alanya Gazi-paşa arası 45 kilometre... Alanya, geceleri ışıık ışıık görünür bizim Gazipaşa ilçesinden... Alanya'da, TL'den çok DM geçerlidir! Ye-mek listeleri Almancadır, esnaf, önüne gelene Almanca seslenir, neredeyse tüm duyurular da Almancadır! Yakın bir gelecekte, so-kak adları da Almanca olursa şaşmayacağım. Alanya, Alman-ya'nın yazlık kentidir de ondan! Alman hatunlarının gevşek, sıkı, küçük, büyük, iri, sarkık, dik, esmer, sarışın, iri uçlu, üzüm uçlu memelerini en çok Alanya plajlarında görebilirsiniz. Nasıl ki Al-manya'daki insanlarımız gurbete, gurbet de onlara alıştıysa, biz Akdeniz kıyı insanları da Alman hatunlarının bin çeşit memelerine

alıştığımızdan yadırgamıyoruz. Alanya'ya indiğim zaman kendimi Almanya'da sanıyorum.

YA KÖLN'DE?

Almanya'nın Köln kentinde de kendimi Türkiye'deki gibi rahat hissediyorum, sanki Türkiyemizin herhangi bir büyük kentine gelmişim! Beş yüz metre öteden gelen insanın benim insanım olduğunu şıpıdanak anlıyorum, kılığı kıyafeti kostak kostak yürüyüşü, kokusu, davranışı, sigarasının kokusu... Neredeyse adım başı dönerciler, lahmacuncular, bakkallar, marketler, lokantalar, imbisler, her malın satıldığı dükkânlar, halıcılar, seyahat acentaları, tıp doktoru tabelaları koca Köln kentine adım adım yayılmış...

1993'ün ciddi verilerine göre Köln'de 163.000 yabancı var, bunların 74.000'i de Türk...

Bu verilere göre yaş dağılımları da şöyle:

	Yaş arası	
0-3		4784
3-6	" "	4299
6-10	" "	4180
10-15	" "	6614
15-18	" "	5069
18-25	" "	13127
30-55	" "	6271
55-60	" "	2900
60-65	" "	963
65-70	" "	293
70-75	" "	89

BAKKALLAR KADAR DEĞİLSE DE...

Bakkallar kadar değilse de, Allah'ın ipine asılan din kardeşlerimiz Köln kentini mescitistan yapmışlar, yapmadalar... Elli metre kare seccade, halı, alabilecek bir mekân, bir mescit olabiliyor, cemaat mi? Olmasa da olur, maksat mescidin olsun...

Alteburger Str, Köln'deki mekânımız, asiliği yeğlemiş, dazlaklı-

ğı yeğlemiş, defiler gibi azmayı bir yaşam biçimi olarak seçenlerin cem olduğu; meyhanelerin, kafelerin, pastanelerin kümелendiğı, bir muhit... Cumartesi pazar geceleri sabahlara kadar şamataının, naraların eksik olmadığı, bira şişelerinin duvarlarda parçalandığı, motorsiklet gürültülerinin hemen hemen hiç eksik olmadığı, kilise çanlarının da pek sık duyulduğu Alteburger'in dibinde kocaman bir işhanının küçücük bir dükkanının kapısında bir tabela:

"Veysel Karani Mescidi"

Kapısında pirinç bir plaka:

"İtiniz."

Bunun Almancasını da yazmışlar. Türkçe çevrisi ise şöyle

"Çekiniz"

Fukara Alman, inanıyorum ki içeri bitürlü girememiştir, itilip açılacak kapı, çekmekle açılır mı? Buna ne Japon, ne de Alman mucizesi kadirdir!..

CUMA NAMAZI

Müslüman din kardeşlerim -Aleviler dışında- türlü çeşitli tarikatlara bölüm bölüm bölünmüş din kardeşlerimin en büyük sıkıntılan, Cuma namazı edasının tastamam iş saatine, çalışma saatine raslaması... Gel de çık işin içinden. Alman gavuru ne bilsin Cumayı, onun yüceliğini? Bâmez, o, işlerin bantların tıkr tıkr yürümesini bilir salt...

ZAMAN SANA UYMUYORSA SEN ZAMANA UY...

Çare tükenir mi? Tükenmez. Şimdileri yavaş yavaş yaygınlaşan bir uygulama var. Cuma namazları, tatil günü olan Pazara alınmış... Gavurlar kiliseye, Müslümanlar camiye, mescide!..Ne denir? Oldu da bitti maşallah!

1956-1993 arası, Alman ellerine kaç kere gittim anımsamıyorum.

Yirmi beş yıl kadar önce, Münih'e bir saat uzaklıkta Prien Goethe Enstitüsünde güya Almanca öğrenir iken, zamanım, enstitüden çok, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolulu işçi dostların arasında geçmişti? Ya onlar arabayla gelir alır ya da trene atlar

ver elini Münih der, Gaziantep'li Adnan'ın evine yanlardım... Gel-sin Gaziantep yemekleri, türküleri. Sokaktan birisi "Adnaaaan... Adnan..." diye bağıyordu. Baktım. Son model bir Mercedes, yanında bir yurttaş, elinde büyük bir mağazanın naylon poşeti... Adnan, "Seslen, yukarıya gelsin" dedi. Adam geldi, merhabala-şıldı. Adnan paketi açtı, gözler ışıldadı... Pakette bir koyun kel-lesi, dört koyun ayağı ve biraz temizlenmiş bir işkembe vardı!. Öteki pazar, Denizlili bu yurttaşın evine yemeğe çağrıldık. Ev sahibemiz bayan da eski "Alamancı'lardan... Kocaman, ama ko-caman bir masa... Kuş sütü eksik, fazlası yirmiye yakın çeşitli et yemeği!. Hanım Yozgatlıymış... Denizlilinin eşi Türkiye'de, hanı-mın eşi de Yozgat'ta... Çocuklarsa bunların... Birlikte yaşıyorlar, imamların bir görevi de nikah kıymaktır herkes yaşamından hoşnut! On beş yaşlarında ki -o zaman bunlara ilk kuşağın ve-letleri deniliyordu- bu velet onca yemeğe karşın mızmızlanıyor, anasına Almanca diretiyor, patates kızartmasıyla tavuk gril isti-yormuş! Çabuk öfkeleniyorum, demek o zamanlarda bile şeke-rim varmış ki, "Ulan eşşeoğlueşşek, bunca yemek varken ne grili?" diye patlamış, anası da "Hay yaşa Otyam Bey, bu çocuk böle işte" demişti... Her şey ne güzeldi, o leş kokusu olmasa!.

Sonunda öğrendim elbette. Bizim Denizlili, civar çiftliklerden koyun alır, ormanda keser, temizler, artıkları oraya gömer, derileri de köşkün bodrumunda tuzlar kuruturmuş, bu koku oymuş!. Gün-lerden bir gün, Ak Mercedes'in çamurluğunda bir iki damla kan gören Alman polisi, bizimkini çeker karakola... Alman usulü söyle-tir, bir yandan da laboratuvarıdan tahlil sonucu beklenir, kan ko-yun kanıdır. Nerde çarptın, niye çarptın ve sonunda söyletirler, hepiciğini söyletirler, ormana gidilir gömülü artıkları çıkartırlar!.. "Biz Müslümanız, gavurların kestiği hayvan, koyun da olsa zinhar yenmez, ben bizzat kesiyor, sonra Türk ailelerine satıyorum..."

Gereği düşünülür ve gereği uygulanır...

Ormanda koyun kesmeler de Türk ve Alman tarihinin gerilerin-de kaldı!. Çok, ama çok büyük Türk firmaları, tamamen Müslüman kasaplarca kesilen etleri, sucukları, pastırmaları en çağdaş biçim-de, artık her yere ulaştırıyor... On binlerce dönerci, istediği kiloda hazırlanmış döneri takım taklavatıyla bir telefonla işyerine getirti-

yör... Türk fırınlarında pişen 1 DM fiyatlı pidelerin bile bir müşterisi de Almanlar, hem ucuz hem lezzetli... Evlerine çağıran Alman dostlar bile pide ikram ediyordu, Almanya'da o güzelim, neredeyse kırk çeşit Alman ekmeğine hasret kalıyorduk!.

Binlerce Türk işyeri... Fabrika yapan fabrikaların sahipleri Türk, Almanlara satıyorlar icat edip yaptıkları makineleri!. Milyarca mark ciolar... Son gözlemim, araba üstüne... Türk işçisi, Türk insanı artık o iki yüz, üç yüz marka satılan arabalara bakmıyor, elbette almıyor, üstelik iki üç yıl kullandığı BMW'sini, Mercedes'ini satıp en son modelini alıyor!

Ve Türk insanı resmen ve alenen Almanya'ya el koymuş!.

Bazı genç Türklerin altındaki akıl almaz marklarla alınmış- Japon motosikletleri Köln sokaklarında cirit oynuyor! Bunlara karşın, özellikle dinsel ve tarikatsal bölünmeler başta, nice nedenlerle artık Türk de Türkü sevmez olmuş, peki ama Alman neden, niye sevsin ki? En güzel arabaları satın alan onlar, en güzel konutlarda oturan onlar, milyonlarca markı bankaya koyan onlar, en gözü pek üçüncü kuşaktan çeteler onlar, neden sevsinler onları? Greve katıldıkları için Alman ayırım yapmıyor, Türk artık Alman dilini çatır çatır konuşmada hakkını çatır çatır aramada... Aklinin almadığı iş karşısında bayrakları açıp caddeleri doldurup yürüyüş yapmaları iş değil.. İşsizlik, sığınmacılık markları tıkr tıkr...

İstedin mi ekmek elden su gölden, Türk Almanı neden sevmesin?

Atatürk'e sövmek istediğin kadar serbest! Bir spor salonuna sekiz on bin yandaşını toplayıp, başta Atatürk'e, gerekirse Türk ulusuna ana avrat sövmek serbest! Dini ortaya atıp o saf insanlardan ayda milyonlarca yürütüp, işyerleri kurmak, market zincirleri kurmak, adım başı ibadethane açmak Alman yasalarına göre yasak değil, Türk, Alman'ı neden sevmesin? Ama hangi Türk?

Fakat yine de, Almanya'da suyun ısındığını sezenler çoğunlukta...

Şimdi ne olacak?

Birinci ve ikinci kuşak Türkler her zamanki acılar içinde... İş tutanlar, ev alanlar, ev kuranlar... Bunlar işin farkında... Avrupa'da bir şeyin farkında resmen olmuş olmamış Türk, Avrupa Topluluğu-

'na artık girmiş! Rakamı oldum olası sevmem, sevenler, bilenler Türk insanının ne denli para ciro ettiğini korkuyla gözlüyorlar, artık Türk'ü durdurmak gerek.

GELİN CANLAR ARTIK GERÇEKTEN "BİR" OLUN (BİLDİRİ SAVAŞLARI)

Şu Alamanya cavaristanında kağıda baskı işleri çok kolay ve de ucuz... Renklisi renksizi, her boydan şıpidanak hazırlanıyor... Sanırım bunun da etkisiyle, buralarda bildiri bastırnak, derdini bildirilerle anlatmak, dağıtmak yolu pek geçerli...

Arşivime bakıyorum, bildiriler dosyasına... Bir iki örnek:

Ginsheimer Str 48, 6095 GUSTAVSBURG, tel: 061134/51469"

Kamuoyuna Açık Bildiri

Değerli Canlar I...

Bildiride, federasyonun amaçları ve çalışmaları uzun uzun açıklanıyor, örnekler veriliyor, "Canlar, Bacılar, Sevgili Aleviler" ara başlığından sonra, savunmaya geçilerek şöyle deniliyor özetle:

"..Alevi Birlikleri Federasyonu olarak, yaptığımız her çalışmanın, Alevi halkından bize verilen her desteğin maddi ve manevi her türlü hesabını vermeye hazırız. Ancak; federasyonumuzun aleyhine her türlü yalanı, iftirayı ve kuzu postuna bürünmüş, aslında Aleviliğe hiçbir katkısı olmayan, yazdıkları bildirilerin altına imzalarını dahi koyamayacak kadar yürekliliği gösteremeyen YOL DÜŞKÜNLERİNİN de, Alevi geleneğini, inanç biçimini, sahte belgeler sergileyerek tarihi çarpıtanlar da, yıllardır Aleviliği bir sömürme aracı olarak görmektedirler."

Birinci sayfa burada bitiyor, antetli kağıdın altında ise şu bilgi var:

*"Banka Hesap No: Kreisseparkasse, 6090 Rüsselsheim
Konto no: 100 84 08, BLZ: 505 52 553"*

Bildirinin sonlarına doğru da şu görüşlere yer veriliyor:

"Bugün tüm Türkiye halklarının verdiği vergilerden devlet bütçesinden en büyük payı alan ve Anadolu Aleviliğini de yok sayan Diyanet İşleri Başkanlığı ve ona bağlı Rabita ortaklı müftülükler, imam hatip okulları, ilahiyat fakülteleri ve Kuran kursları

laikliğin ve cumhuriyetin dostu olmadıkları gibi, tüm cami hocalarının da tüm Türkiye halkının verdiği vergilerden de maaş almaları laik cumhuriyet devletine bir yükür. ölkemizdeki siyasal iktidarlarsa bir taraftan bu manzaraya şirin gözökmektedirler, diğör bir taraftan da irtica yuvası olan bu kuruluşa çanak tutmaktadır.

Siyasi partilerimiz ise Alevileri ve onların köylerini seçimden seçime hatırlayan Türkiye Alevilerinin dört buçuk milyon oylarını kendi sandıklarına aktarmak isteyen, ama devletin radyosunu, televizyonunu, ulaşım araçları eğitim araçlarını da Sünni ideolojisi olan kesime sunan ve yaşadığımız çağın gerisinde olan bir manzara arz etmektedirler.”

SEMAH-KÖLN VE ÇEVRESİ ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ NEDEN KURULMUŞ?

Merkezin neden kurulduğu da, bir başka bültenle özetle şöyle açıklanıyor:

“Alevi Kültür Merkezi, İnsan Hakları Beyannamesinin “herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü vardır” ilkesinden hareketle kuruldu.

Alevi Kültür Merkezi, Alevi kültürünü felsefesini ve inancını yaşatmak, kamuoyunda tanıtılmasını sağlamak için kuruldu.

Alevi Kültür Merkezi, fiili olarak yok sayılan inançlarından dolayı maddi ve manevi baskıya uğrayan Aleviler üzerindeki bu baskının sona erdirilmesi ve dileyenin korkmadan, çekinmeden “ben Aleviyim” diyebilmesi için kuruldu.

Fiili olarak yok sayılan Aleviler bugüne kadar “Diyanet İşleri Başkanlığı”nda hiçbir biçimde temsil edilememiş, “Diyanet İşleri” yalnızca Sünnileri temsil eden bir kurum olmuştur. Alevi Kültür Merkezi, bu haksız uygulamanın sona erdirilmesi ve devletin laiklik gereği “Diyanet İşleri”nden desteğini çekmesini, Türkiye’deki bütün mezheplerin bu anlamıyla da Alevilerin de özgürce kendi inanç ve kültürlerini, gelenek ve göreneklerini kendi olanaklarıyla yaşatmalarını sağlamaya katkıda bulunmak için kuruldu. Gerçek laikliğin de gereği budur.

ALEVİLİĞE YÖNELİK YANLIŞ ŞARTLANMALAR VE ÖNYARGILAR KIRILMALIDIR!

Alevi Kültür Merkezi, Aleviliğe yönelik bilinçli olarak empoze edilen yanlışı şartlanmaların ve önyargıların kırılması için kuruldu.

Alevi Kültür Merkezi, bu anlamda Alevi, Sünni, Şafii, Şii bütün mezhepler arasında yeni ayrılık tohumları ekmek için değil, düşmanlıkların yok edilmesi, herkesin kendi gerçekliğini karşılıklı kabullenerek, eşitlik temelinde kardeşçe, dostça bir arada yaşamaları için kuruldu.

Alevi Kültür Merkezi, yabancı düşmanlığının yaşandığı Almanya'da yukarıdaki anlayış çerçevesinde, Alevi-Sünni, Katolik-Protestan, her mezhep ve ulus arasında, insan haklarına ve demokrasiye saygı temelinde bir araya gelişlerini hızlandırmak için kuruldu.

GÜÇLÜ BİR KÜLTÜR MERKEZİ İÇİN ELELE!

Alevi Kültür Merkezi'nin kapısı, Alevilik felsefesini, kültürünü ve inancını tanımak isteyen, insan haklarına, halkların kardeşliğine, din ve vicdan özgürlüğüne, kadın-erkek eşitliğine, demokrasiye saygılı herkese açıktır.

Alevi Kültür Merkezi, bütün Alevileri, cem evinden folklor, folklordan kütüphaneye, sportif olanaklara kadar geniş bir kültür merkezi kurulması, kültürümüzün hakkını vererek yaşatılması için birleşmeye çağırır.

İnsan sevgisini, dostluğu, kardeşliği kılavuz edinen Alevilik felsefesini yaşatmak için, "ben olmasam ne olur" diye düşünme, unutma; sensiz bir kişi eksikiz!

Gelin canlar bir olalım!

Köln ve Çevresi

ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ

Yönetim Kurulu

Yazışma Adresi: Konrad-Adenauer-Str. 22, 500 Köln 90,

Tel: 02203/37 439"

Şimdi tam yeri ve sırası:

*Gelin canlar, artık gerçekten BİR olun.”

Ne güzeldir eline, beline, diline hakim olma. Buna bir şey daha eklemek isterim:

Ve “Ensene!”

BİR “BİNALI” DAHA

1962’de Türkiye genelinde Alevi ve Bektaşî topluluğunu inceleyen tek uğramadığım yer Samandağ olmuştu. “Hü Dost” başlıklı yazı dizim Cumhuriyet’te yayımlandığı zaman akıl almaz bir ilgi topladı. Alevi kesimi, bir Sünniden -nüfus kağıdına birileri sanki bana sormuşlar gibi Hanefî yazdıysa suç bendemola?- böylesine yazıların çıkmasına hayretle, sevgiyle, saygıyla ayıptır yazması ama “şükran”la karşılamışlardı... Samandağlılar bu ihmalimi unutmadılar, hatta sanırım affetmediler şişe kırın, gönül kırmayın. Dört yıl önce, kırdığım gönlü onardım, “Ey Samandağ Samandağ” yazı dizisi de büyük ilgi gördü. Posta kutumda kocaman bir zarf duruyordu, Almanya’dan... İçinden bir kaset, bir poster bir de çok güzel bir yazıyla kısacık bir mektup, “Sayın Otyam” diye başlayan. Almanya’ya göçmüş bir Alevi ailenin kızıymış, lisede okuyormuş, Samandağ yazıları aileyi çok duygulandırmış, armağan olarak bize türkü kasetini gönderiyormuş, eğer bir gün yolumuz Ratingen’e düşerse evleri evlerimizmiş... Adres ve telefonlarını da yazıyordu. Hicran Bozkurt’a yeni çıkan kitabımı gönderdim teşekkür edip. Bir ay sonra sergimiz için Köln’deydik, Ratingen seksen kilometre ötemizdeydi. Telefon ettik, ertesi günü akşam Ratingen’deydik, sokağı bulduk, numarayı kodunsa bul! Bahçe gibi bir yerde insanlar çalışıyordu, kimisi tuğla taşıyor, kimisi harç karıyordu, merhaba deyip güleç yüzlü birine Hicran Bozkurt’ların evini sordum, bir an durdu, “Şurdan içeri girin” dedi... Girdik... Tertemiz bir salon, her şey gıcır gıcır, duvar kağıtları yeni yapıştırılmış... Koltuğun arkasında, iki saz ucü görülüyor... On dakika sonra yedi sekiz can girdi salona, yıkanmışlar, yeni giysilerini çekmişler... Bizi buyur eden kişi koşarak geldi boynuma sarıldı, ama nasıl sarılma, gözleri doluydu, “Ben” dedi, “Hicran’ın babasıyım, Binali’dir adım...” Heyecandan titriyordu, artık resmen ağlıyordu... “Bilir misiniz ben sizi yazıları-

nızdan yıllardır tanıyorum, sizin için nice şiirler yazdım, defterler dolusu, kadere bak ki kızım aracılığıyla tanışmak varmış, eee hoş geldiniz.”

Binali de Almanya'ya neredeyse ilk gelenlerden... Eşi de çalışıyor hâlâ... Çocuklar okuyor, hepsi okuyor, damatlar, torunlar... Evi yeni almışlar, biraz da bankaya borçlanıp... Türkü, Kürdü her daldan usta var, imeceyle onarıyorlarmış... Hepsiyle tanıştık... Sonra mı? Sofralar kuruldu ve oğul sazı aldı, Hicran söyledi, ana söyledi, baba söyledi, dostları söyledi... Saat sabahın üçü olduysa suç bende mi? Tüm telaşları yukarıdaki yatak odasını bitirmekmiş, bize ayırdıkları “odamızı.” Onlar Köln'e geldiler sergiye... Yirmi beş yıldır Almanya'da okuyan, sonraları çeşitli televizyonlarda, radyolarda programlar hazırlayan bizim Adanalı Yüksel Uğurlu, on üç yaşlı Volvo steysini gazladı, ibre yüzle, iki yüz arasında kıpırdıyordu ve ilk kez “yavaş sür” demiyordum, yirmi dakika sonra Alburger Str'deydik, Yüksel'in evinde, “Baba, nereden bulursun böyle güzel, candan, dost insanları?” dedi... “Yıllardır öylesine hasretim ki böyle güzel insanlara...” Çantasından ses alma aracını çıkardı, düğmeye bastı. Hicran ve o güzelim ailesi şimdi Köln'de Yüksel'in evindeydiler... Elbette çoğu Alevi deyişleri, ama en çok yurt vatan özlemi, gurbet, sıra sözcüklerinin bol geçtiği Türkçe, Kürtçe havalalar...

DOM KATEDRAL KİLİSESİ'

Milliyet gazetesinin sevimli fotoğrafçısı Musa Ağacık'a, “Musa” dedim, “buraya kadar gelmişken Dom Katedralini görmeden gitme, hele o canım vitraylarını, yürü bakalım...”

Musa da karşılığında fotoğraflarımı çekti Katedral önünde... Otuz yıl önce ilk gurbetçilerden birisinin bir türküsünü anımsıyorum, “Köln şehrinde Dom Katedral Kilisenin önünde yalnız kalmışam” gibilerine. Musa'dır, bayıldı gülmekten, her konuşmasında kullandığı sözcüğü de patlattı “Demokrasi adına...” Sonra bu fotoğraf Milliyet'te öyküsüyle çıktı... On gün sonra Düsseldorf'tan bir mektup isim yok, adres yok! Çalakalem yazılmış:

“Çoktur dostun beyden paşadan/Birkaç dostunda kenar köşeden/Bu varlık eksilmesin başından/Dost Kölünde yalnız değilsin/Fi-

*liz Otyam Fikret Otyam/Biri bacım, biri amcam/Çala kalem hep ya-
zacam/Dost Kølünde yalnız değilsin/ Yaşamın ağır aksak fatura-
sı/Ne güzel olur insan çabası/Bu resim Kølün hatırası/Dost Kølünde
yalnız değilsin/Sevginiz var bilirim yolumuza/Güliden taht kurdunuz
gönlümüze/Kucak kucak selam size/Dost Kølünde yalnız değilsin."*

ULAN ADINI BİLE YAZMAMIŞ

Aylar sonra sergimizde, Binali "Otyam baba, seni burada da çok seviyorlar" dedi... "Öyledir zaar, aylar önce bir şiir aldım, ulan adını bile yazmamış bir teşekkür bile edemedim, bak şu şiire... "Binali şiiri aldı, okudu... Eşi de aldı "Aaaa" dedi, "Binali, bu senin yazın!"

Gönderen açığa çıktı, boynuna sarıldım, Binali ağlıyordu.

NE KADAR OTURSAK...

Binali Bozkurt, bu adı da güzel dostum, "Gördünüz, yıllar içinde şu eve sahip olduk, neredeyse tüm aile çalışıyoruz, Ratingen sakın bir yer... Alman komşularımızla kardeşçe geçinip gidiyoruz, ama... Nasıl bırakayım? Çocuklar okuyor... Biz gurbete gurbet de bize alıştı ama, baba, sonunda döneceğiz yurda, çocuklar da başlarının çaresine bakar artık, hem vatanımı çok özledim, yetsin diyorum şu Almanya macerası... Ya Allah! Ya Muhammet! Ya Ali! dedi, dolu gözlerle...

Binali Bozkurt... Binali Gülçiçek milyonlarca gurbetçinin ta kendisi... Durumu çok "has" olanda bile, bir tedirginlik, bir endişe ve hatta korku gözlerinden okunuyor... Acaba buna, "çaresizlik" de eklessek olmaz mı?

Pir Sultan dolaşıyor kafamda:

*"Uyur idik uyardılar
Diriye saydılar bizi
Koyun olduk ses anladık
Sürüye saydılar bizi Sürülüp kasaba gittik
Kandarada mekân tuttuk
Didâr defterine yettik
Ölüye saydılar bizi..."*

Pir Sultan'ın Haydar'ında
Çok keramet var insanda
O cihanda bu cihanda
Ali'ye saydılar bizi

Hacı Bektaş'ıydur ben de
Gelmisem
Erenler bezminden payım
Almısam
Meram kâbe'ye gönül
Yapmısam
Her gönülden bir yol
Gider o buca..